

Valerija Montaldi

**IMPERATOROV
RUKOPIS**

MARSO

Valerija Montaldi

**IMPERATOROV
RUKOPIS**

S italijanskog prevela Gordana Subotič

Naslov originala
Valeria Montaldi
IL MANOSCRITTO DELL'IMPERATORE

Copyright © Valeria Montaldi, 2008

Đuliju

...od ovih gradova ostaće samo vetar koji duva kroz njih...

(Bertolt Breht)

Prolog

Parma, februar 1248.

Carski logor

Žena je ležala nauznak. Haljina joj je, zadignuta do grudi, otkrivala stomak: rubovi košulje, pocepane po sredini, pali su joj na razmaknute butine.

Oružar zaveza učkur na čakširama i pogleda je u lice. Od njenog prestravljenog pogleda ponovo je osetio treperenje u slabinama, ali samo načas. Izvukao je bodež iz farseta, ¹ povukao ženu za kosu i prerezao joj grlo. Na trenutak koji je trajao kao večnost, krkljanje ispuni sobičak, a onda zavlada tišina. Glava mlade Saracenske pade unazad, a krv šiknu na pod iz poderotine na vratu.

Čovek obrisa sečivo o ženinu odoru i zacereka se: upravo je on, skromni oružar iz Parme, ubio carevu milosnicu! Čim se sve ovo završi, hvalisaće se u gostionici objašnjavajući kako je uživao u njoj pre nego što ju je preklao. Nakitiće priču sa što više golicavih detalja, a prijatelji s kojima pije zaprepastiće se.

Trgnuo se iz maštanja. Trebalo je da obavi zadatak koji su mu poverili i moraće da ga obavi odmah, već je izgubio previše vremena. Zamandalio je vrata iza sebe i pažljivo osmotrio prostoriju: uza zid su bili prislonjeni stočić s ukrštenim nogarima i putnička stolica. Malo dalje, prikriven oslikanim kožnim zastorom koji je visio s tavanice, stajao je masivni kovčeg od srebra. Pokušao je da podigne poklopac: bio je zaključan. Omaknu mu se psovka. Gde je, do đavola, ključ? Da li je tu negde ili ga je Fridrih odneo sa sobom kad je napustio logor? U stolu nije bilo fioka, a na ploči su stajali samo mastionica, gušćije pero i izgrebani pergament. Ni traga od ključa.

Moraće da ga potraži.

Pogledao je okolo. Iza niskog drvenog zastora sa spiralnim rezbarijama nazirao se ležaj. Obišao je zastor, podigao perinu i držao je levom rukom dok je desnom preturao po drvenom sanduku. Opipao je gotovo sve daske kad je duž jednog proreza pod prstima osetio mali platneni zavežljaj. Zgrabio ga je i odmotao; u sredini je ležao ključ.

Uzbuđeno se okrenu u gurnu ga u bravicu. Otvorio je škrinju.

Na dnu je ležala kožna vreća i ništa više.

Izvukao ju je, brzo razvezao učkur i istresao je.

Kad je shvatio u šta gleda, iz grla mu se ote slavodobitni uzvik.

Evo pergamenata! Obuzet uzbuđenjem, sagnuo se, spustio ih na pod i preleteo pogledom. Na prvom pergamentu, početno slovo bilo je ukrašeno ljudskom figurom u crvenoj odori. Duž obe strane teksta pružala se iscrtana vitica, plava poput kruga u kojem je naslikana ljudska figura i ukrašena pozlaćenim arabeskama. Desetak stranica koje su sledile bile su ispisane gustim crnim redovima slova.

Oružar nije znao da čita, ali mogao se kladiti da je to upravo Fridrihova rasprava.² Činjenica da je pergament bio zaključan, kao i naslikana figura na prvoj stranici, uverili su ga u to da je konačno našao blago koje su mu naredili da ukrade.

Vratio je knjigu u vreću koju je vezao i zakačio za pojas. Uzeo je ogrtač s poda i prebacio ga preko ramena. Potom je, pošto je još jednom rasejano pogledao truplo Saracenske, prišao pragu sobička i prislonio uvo uz vrata: spolja nije dopirao nikakav zvuk. Otvorio je vrata i tiho pošao prema drvenom stepeništu.

U predvorju nije bilo nikog.

Nečujno je prošao kroz polumrak do vrata i oprezno izašao.

Dim mu preseče dah. Iz razvalina vojničkih konaka u kojima su samo dan ranije boravili carevi vojnici, još su palacali tanani plameni jezici, polako se gaseći. Iz daljine je, prigušeno ali jasno dopiralo mukanje i njištanje marve zarobljene u oborima. Gluvi za te jezive zvuke, grupice muškaraca i žena tumarale su po logoru. Grozničavo su preskakali leševe carskih stražara i preturali po razvalinama. S vremena na vreme razlegao bi se uzbuđeni uzvik i poneko bi protrčao stežući uza se neku vazuu, ogrtač od sure veverice ili pune bisage.

Oružar je posmatrao logor trljajući oči koje su mu suzile od dima. Polje je bilo prekriveno leševima.

Onda se brzo pokrenuo vijugajući između gomila telesa. Zakačio je nečije koleno na kojem je još stajao štitnik. Potkolenica se uz škripu odvoji od bedra otkrivajući ogromnu lokvu krvi koja se širila po tlu. Oružar se okliznu o sluzavu masu i pade ničice preko mrtvaca. Ispod podignutog vizira šlema zurile su u prazno oči razrogačene od straha.

Ustao je i produžio opreznije, pažljivo posmatrajući taj prizor ratnog razaranja. Mačevi carske vojske, iskovani u Nemačkoj, bili su poznati kao najizdržljivije evropsko oružje i dobro bi mu došao jedan: ako ga preproda u svojoj radnji, dobro će zaraditi.

Na jednom uzvišenju naišao je na opruženo obezglavljeno telo. Malo dalje, ležao je šlem iz kojeg su virile okrvavljene kost i hrskavica. Oružar pride šlemu i veštim pokretima odveza kožne trake. Šlem se otvori i glava ispade zaustavljajući se na tlu uz tup udar. Ne obazirući se, oružar je procenjivao izdržljivost šlema, okretao ga u rukama i zagledao sa svih strana. Šlem je bio odlične izrade sa samo jednim malim ulubljenjem: ako se zanemari dugačak krvavi trag na donjem delu, cela metalna površina sijala se poput uglancanog srebra. Držeći ga ispod mišice,

vratio se do trupla. S opasača pritegnutog oko mrežastog oklopa, visile su prazne korice mača. Vojnik je još stezao držak u ruci. Oružar ga istrgnu iz ukočenih prstiju mrtvaca i podignu ga: bio je težak, a sečivo se, umrljano skorelom krvlju, završavalo zaobljenim vrhom. Kad se bolje zagledao, primetio je da je na balčaku napravljen reljefni venčić od listova u kojem je urezana reč *hoffnung*.³ Iako nije imao pojma šta znači ta nepoznata reč, dobro je znao da carevi vitezovi često ukrašavaju mačeve grbom svoje porodice. Ako je poginuli ratnik bio plemenita roda, kako je pretpostavljao, sigurno je tu negde i jednako dragoceni štit.

Stežući šlem i mač uz grudi, oružar se okrenu i vratio se nekoliko koraka. Našao ga je, odbačenog na krvavu zemlju i gotovo sakrivenog ispod još jednog palog vojnika u gvozdenu oklopu. Sagnuo se da ga pogleda: središnji deo zauzima je bronzani krst, dok je na rubovima bila urezana ista ona reč koja je ukrašavala balčak mača.

Uveren da se dokopao svog plena, zavukao je slobodnu ruku pod štit, uhvatio kaiševe, podigao ga mačem i počeo da ; ga vuče. Oklop na mrtvacu bio je težak i premda je oružar ojačao tokom godina rada, uspeo je da izvuče štit tek u petom pokušaju. Podigao ga je, prebacio ga na leđa i zaputio se S prema izlazu iz logora. Bio je zadovoljan. Kad propisno očisti i uglanca šlem, mač i štit, dobiće za njih lepu svotu, a uz nagradu koju mu je obećao onaj za kojeg je ukrao rukopis imaće pravi mali kapital. Upravo to mu je bilo potrebno da oživi posao koji je potpuno zamro tokom dugih meseci opsade.

Gotovo je stigao do južne kapije logora kad mu pažnju privuče grupa ljudi koja je vikala i raskalašno se smejala.

Prišao im je.

U sredini je, na gruboj stolici od slame sedeo neki čovek. Rukavi ogrtača od meke plave tkanine bili su mu povrnuti do ramena i otkrivali su skupocenu krznenu postavu. Gole ruke, opuštene uz telo, nepokretno su mu visile dok je iz njih kapala krv. Pred njim su na zemlji ležale šake, odsečene u visini zglobova.

Lice mu je posivelo i užasnutim pogledom prelazio je s jednog na drugog mučitelja. Vilicu je razjapio poput mrtvaca.

- Šta ćeš sad, Tadeje? Kako ćeš sad, kad nemaš šake, pisati dokumenta za svog gospodara?

Podrugljive reči nekog pučanina ostali su propratili smehom i pljuvanjem. Zarobljenik se opusti i izgubi svest.

- O, ljudi, nije valjda umro, a? - zabrinuto upita neka žena.

- Ma nije, zar ne vidiš da diše? - odgovori neko pored nje. - Bolje je da ga odmah odnesemo u grad, da ga svi vide, pre nego što crkne!

Pošto su ga umotali u ogrtač, natovarili su ga na taljige. Jedna žena pokupi odsečene šake sa zemlje i baci ih na njega. Zatim, dok je najkrupniji u grupi gurao taljige, zaputiše se svi zajedno prema izlazu iz logora.

Oružar ih je sledio. Iskrivio je usne u zadovoljan osmeh. Kad su prethodnog dana u Parmi odlučili da napadnu logor koji je Fridrih pompezno nazvao Pobeda, niko nije mogao očekivati, bolji ishod: ubili su desetine vojnika, veliki broj su zarobili, čak su uhvatili i Tadeja iz Sese, jednog od najuticajnijih carevih savetnika. A on se dokopao plena koji će mu konačno omogućiti da se obogati...

Odjednom se odnekud razlegnu rika.

Osvrnuo se. Neko je zapalio slamu koja je pokrivala zemljište i plamen se podigao tako visoko da se izdaleka video. Oružar pomisli kako se ni te beskorisne životinje neće spasiti i ubrza korak prema šancu koji je delio logor od gradskih zidina.

Parma

Na sredini stola stajao je jedan jedini dvokraki svećnjak. Pozlaćene arabeske na pergamentu svetlucale su pod svetlošću dveju sveća. Gvidoto del Kanale prelista svesku i od dodira hrapavog pergamenta oseti kako mu žmarci klize niz kičmu. Ustao je, sklopio korice, obeleživši prethodno stranu vunanim tračicama koje su visile iz poveza i pažljivo je spusti u kožnu vreću.

Dok je prilazio škrinji u kojoj će je sakriti, pomislio je na put koji ga očekuje. Otići će u Milano, gde njegov rođak Giberto poznaje prave ljude koji će ga posavetovati u vezi s prodajom pergamenata. Oduvek je živeo u tom gradu i svakako će izabrati odgovarajuću osobu kojoj može da ih ponudu jer je on, Gvidoto, zbog te proklete opsade godinu dana bio zarobljen u Parmi i sigurno bi pogrešno procenio. Činjenica da je tako dugo odsustvovao iz Milana, onemogućiće ga da oprezno proceni posledice koje su na njegove redovne kupce ostavile nedavne promene u upravljanju komunom. Znao je da su se mnogi plemići, oterani iz grada, sklonili na svoja seoska imanja a da su ostali, optuženi da se udružuju s carem, ubijeni. Pričalo se i da su neke porodice, oduvek gibelinske,⁴ iz čiste političke računice odlučile da se pridruže protivničkoj strani. Šta je on znao o tome ko je promenio političke stavove? Šta ako, neoprezno, ponudi Fridrihov rukopis upravo plemenitim gvelfima? Najverovatnije bi, za svega nekoliko sati visio na vešalima postavljenim na kolima na gradskom trgu... Ne, nema sumnje da će morati da se prepusti Gibertovom vodstvu. Izdašno će ga nagraditi za njegove usluge, jer će mu dati petinu svote koju dobije od kupca. Novac koji je dao oružaru sitnica je u odnosu na ono što očekuje da će dobiti prodajom rukopisa. Iako je ta neuka seljačina, prezadovoljna vrećicom novca koju je dobio, obećao da neće pričati o krađi, Gvidoto je mislio da je bolje da što pre krene. Metež koji je zavladao u gradu posle pljačke logora neće mu dozvoliti da se nečujno udalji. Građani, koji su ukrali čak i carsku krunu i odneli je u katedralu kao ratni trofej, po ceo dan su pili i dokoličili u gostionicama. Šta ako oružar u pijanstvu ispriča okolo da je ukrao

carevu knjigu i da ju je dao upravo njemu, Gvidotu?

Gubio je vreme, nije trenutak za premišljanje. Brzo je stavio kožnu vreću u škrinju, zaključao je i spustio ključ u vreću za novac koju je držao okačenu za pojas. Krenuće sutra u zoru.

1.

Luni, novembar 1248.

Carski logor

„...ovo je, dakle, moje naređenje. Zahtevam da ga izvršite što pre. Ako je potrebno da primenite silu kako biste povratili rukopis, ne oklevajte, i znajte da sve što ćete učiniti od ovog trenutka, mora ostati tajna. Svakako nema potrebe da vas upućujem u metode kojima ćete privesti kraju ovaj poduhvat. Kao i uvek, imate moje bezuslovno poverenje. Usluga koju ćete mi učiniti povrativši mi traktat, primereno će biti nagrađena novcem i privilegijama.“

Fridrih je još jednom pročitao pismo, a potom je, pošto ga je potpisao i stavio carski pečat, poverio sekretaru koji je čekao na drugom kraju šatora.

- Ova pošiljka mora se odmah odneti - naredi. - Ecelino mora da je dobije najkasnije za nedelju dana.

Čovek klimnu glavom i izađe iz šatora.

Fridrih se vrati do stola i sede. Uprkos napitku koji mu je pripremio dvorski lekar, i dalje su ga mučili bolovi u bubrezima. Ispružio je noge, pokušavajući da rastereti leđne mišiće.

Isprepleo je prste i zamislio se. Prava je sreća što je Ecelino učestvovao s njim u ponovnom osvajanju Parme, zato što je njegov metod brzog napada razvezao jezik mnogim ljudima. Jedan je označio oružara kao kradljivca rukopisa i nesrećnika su odmah podvrgli mučenju. Taj glupan, koji se još nadao da će spasti sebi život, sve je ispričao, rekao je čak i ime trgovca kojem ga je predao, bio je to izvesni Gvidoto del Kanale. Pošto je ubio oružara, Ecelino se dao u potragu za trgovcem. Njegove uhode izvestile su ga da je ovaj, najverovatnije, pobjegao u Milano, gde drži radnju s rođakom. Fridrih je u prvom trenutku pomislio da pošalje nekog plaćenika da ga uhvati, ali onda se predomislio: taj grad mu je, oduvek neosvojiv, već prouzrokovao mnogo nevolja. Bolje bi bilo ne širiti vest o tome da je rukopis pronađen, a njegov namesnik Ecelino umeće da čuva tajnu o onome što se dogodilo. Osim toga, čoveku koji se okružio muzičarima i pesnicima i koji je voleo da čuva u svojoj biblioteci retke i vredne knjige, biće čast da obavi tako osetljiv zadatak u korist cara. Fridrih se još seća freske prefinjene izrade koja je po Ecelinovoj narudžbini naslikana u palati u Basanu. Kad ju je video, morao se zapitati kako je moguće da se u duši okrutnog tiranina krije takva naklonost prema

slobodnim umetnostima. Tada se čudio, ali sad će mu njegovo poznavanje slikara i minijaturista dobro doći. Kad se dočepa rukopisa, Ecelino će sigurno naći nekog ko je u stanju da proveri da li je reč o originalu. Koliko je njemu poznato, tokom devet meseci koliko je prošlo od krađe pergamenata, neko je već mogao i da ih kopira.

Bio je siguran da je dobro postupio: Ecelinova odanost nije se dovodila u pitanje, kao ni njegova netrpeljivost prema papi. Žmarci mu prostrujaše niz kičmu. Taj drski glupan! Ako ikad sazna za rukopis, Inoćentije IV ponovo će ga ekskomunicirati: mogao se kladiti da će ga ti redovi o životu ptica grabljivica izuzetno razdražiti. Kako će on, koji je kao i svi njegovi prethodnici, svaki događaj u prirodi pripisivao božanskoj volji, shvatiti značaj naučnog posmatranja? Šta on zna o ranijim traktatima koje su arapski učenjaci napisali o toj zadivljujućoj temi? Kako će on zamisliti radost sokolara koji odgaja mladunče u moćnog sokola, sposobnog da odleti miljama daleko i da se zatim vrati na pesnicu svog gospodara, noseći u kljunu nepovređen plen? Ne, Inoćentije to nikad ne bi mogao shvatiti. Godinama zatvara škole koje je Fridrih otvarao, proganjao je zbog jeresi lekare, astrologe, ljude od pera, tvrdio da Crkva ima primat nad naukom, kao da je nauka gnusan rasadnik demona! Zašto su, za ime božje, ti prokleti sveštenici tako netrpeljivi prema svakom ko nastoji razumom da objasni prirodne pojave? Zar ljudi jedu, piju, podriguju, pišaju i seru zahvaljujući božanskoj volji?!

Naglo je ustao.

- Ja sam jedini car! - uzviknuo je u praznom šatoru. - Ja sam posvećen skiptarom, prstenom i krunom, mene je miropomazao Bog, a ne onog prokletnika! Bog mi je dao privilegiju da zapovedam i korišću je do poslednjeg daha, s verom i razumom!

Snažno je pritisnuo dlanove o sto. Drhtao je od besa.

Duboko je disao, sve dok nije prestao da se trese. Onda je dugim koracima izašao na čistinu na kojoj je podignut logor. Pred njim su se izdizale moćne Apuanske planine. Vrhovi su bili pokriveni gustim, olovnosivim oblacima: ledeni vetar nosio ih je na istok. Sa zapada se masa oblaka, još nižih na obzorju, sporo približavala obali.

Okrenuo se prema moru: u daljini, ustajala voda močvara mešala se s morskim talasima. U gotovo pustoj luci bio je usidren samo jedan brod, a četiri ribarske brodice ljuljale su se na talasima nedaleko od obale.

Osetio je udar vetra koji uskovitla prašinu i zaslepi ga. Protrljao je nadražene oči i vratio se pod šator.

2.

Marka Trevidana, mart 1249.

Zamak di Šolanja

Odblesci baklje plesali su po zidovima sale, stapajući se, malo-pomalo, s blagom svetlošću svitanja. Na hrastovom podu ležao je raširen list papirusa na kojem je bio nacrtan krug podeljen na dvanaest delova: na spoljnom rubu kružnice bili su nacrtani zodijački znaci, povezani linijama isprepletenim poput loše ispredene paukove mreže.

Paolo iz Bagdada posmatrao ih je u tišini. Tamnosmeđe ruke, tanke kao u svirača laute, zaronio je u krilo, među nabore odore. Stopala u skupocenim svilenim papučama izvirivala su mu ispod prekrštenih nogu.

Ecelino se nagnuo prema njemu i nestrljivo ga posmatrao.

- Dakle? - prasnu, naglo ustajući - koliko još treba vremena da bih dobio odgovor?

Saracen podignu pogled.

- Moje usne još nisu spremne da izgovore proročanstvo koje mi se oblikuje u mislima, gospodine - ozbiljno odgovori.

Obeshrabren, Ecelino ga pogleda i ponovo sede na pod.

Astrolog uzdahnu i nastavi da proučava raspored planeta.

- Dakle - otpoče - vidite li ovde položaj Saturna i Neptuna? Obe planete su vam nenaklonjene i predviđaju neizvesnost i dela za koja bi se moglo reći da su nesmotrena. S druge strane, Mars i Uran biće vam naklonjeni, pod uslovom da budete oprezni. O, znam - nastavio je, podižući ruku kako bi prekinuo razdražljiv odgovor svog gospodara - da ne volite da oklevate jednom kad donesete odluku, ali u ovom slučaju neophodno je još razmisliti šta vam valja činiti. Iako mi nije poznata tema predmeta o kojoj tražite moje mišljenje, mogu vam reći da putanje planeta koje vidite, jasno govore. Dosad vam je neko nesumnjivo autoritativan omogućavao da s lakoćom prevaziđete prepreke, veština kojom ostvarujete zadate ciljeve ne može se poreći, nagoni vladate najrizičnijim situacijama, ali odsad pa nadalje morate biti pažljiviji. Ovde stoji da ste žrtva neke obmane i da neobuzdane želje mogu upravljati vašim delovanjem. Pogledajte, gospodine - reče, pružajući ruku kako bi dodirnuo dva znaka - i Pluton i Jupiter potvrđuju proročanstvo:

suparništvo, opasnost i, možda...

Oklevao je.

- Možda propast.

Ecelino se u neverici zagleda u astrologa. Saracen je bez reči izdržao njegov pogled. Onda podignu list papirusa i umota ga.

- Sad možete da idete - reče Ecelino bezizraznim glasom - ako mi ponovo budete potrebni, poslaću po vas.

Paolo iz Bagdada ustade, klimnu glavom u znak pozdrava i poštovanja i izade.

Ecelino se uznemireno šetao po dvorani. Prišao je prozoru, popeo se na stepenik u koso zasečenom zidu ispod prozora i pogledao napolje. Ispod samih zidina zamka tekla je Brenta: šljunkovite obale bile su zasenčene drvećem, a tok reke, već nadošle, svetlucao je pod kosim sunčevim zracima koje je još bilo nisko na obzorju. Hladan vazduh zapahnu mu lice. Naježio se. Sišao je sa stepenika, prišao vatri, seo na stolicu obloženu vučjom kožom i sklopio oči.

Šta može da znači to zlokobno predskazanje? Zašto upravo sad kad je postigao gotovo sve ciljeve koje je postavio, život treba da mu se pretvori u katastrofu? Predskazanja Paola iz Bagdada dosad su bila tačna: bez obzira na to da li je posmatrao položaj zvezda ili neobično čeprkao po vodi, ulju, životinjskim kostima i travama, mnoga njegova proročanstva kasnije su se potvrdila...

Otvorio je oči: vatra se gotovo sasvim ugasila. Nalaktio se na rukohvat, prislonio ruku na dlan i zagledao se u crvenkasti sjaj poslednjih žeravica. Ma kakav oprez, za ime boga? Da nije oprežnošću osvojio utvrđenja i gradove, otkrio zavere, ubijao neprijatelje često skrivene među samim članovima svoje porodice? Smelost je njega vodila. S godinama je zadobio carevo poverenje, postao jedan od njegovih najdragocenijih saveznika, čak se i oženio njegovom kćeri. Mnoge trupe vodio je u bitke rame uz rame s Fridrihom i mnoge pobjede bile su njegova zasluga. A sad kad mu je car poverio tu misiju koja obećava nove privilegije, zar bi smeo da dopusti sebi da na njega utiče loše predskazanje?

Ne, ne može se zaustaviti, njegov uspon se mora nastaviti. Završiće ono što mu je na umu, ne osvrćući se na odgovor zvezda.

Zamišljeno je prešao rukom preko čelave glave. Onda je ustao i prišao vratima. Besmisleno je dalje oklevati. Napustiće Šolanju i odmah otputovati u Basano.

Marka Treviđana, Basano

Vrećica za novac još mu je bila u džepu odore gde ju je zaboravio prethodne večeri, kad je stigao u gostionicu. Bio je neoprezan što ju je ostavio tu. Da se tokom noći neki lopov uvukao u sobu, najpre bi potražio novac upravo tu.

Razmišljajući o opasnosti kojoj se izložio, Simon stegnu vrećicu i primaknu se

malom prozoru koji je gledao na hodnik pod stubovima. Bolele su ga noge, leđa, ruke, jedva je držao oči otvorene. Iscrpelo ga je dvadesetodnevno jahanje. Vojnik, koji je pre više od mesec dana u žurbi došao po njega u njegovu prodavnicu u Eksu i naredio mu da hitno otputuje u Basano, rekao mu je da će se zaustavljati samo onoliko koliko je to neophodno da bi odspavali i promenili konje. Nije znao koliko su milja prešli, ali sneg koji je pokrивao neke prevoje i zaobilazne puteve kojima su išli kako ne bi nabasali na neku bitku, usporili su im putovanje. Više puta pokušao je da dobije objašnjenje u vezi s tim neočekivanim putovanjem, ali vojnik mu je odgovorio da ništa ne zna. On, kako je objasnio, samo sprovodi Ecelinovo naređenje. Siguran je jedino u to, pomirljivo mu je rekao, da njegov gospodar nije neprijateljski raspoložen prema Simonu, jer bi u suprotnom, njegov - vojnikov - zadatak bio da ga ubije, a ne da ga povede u Basano. Nimalo ohrabren tim rečima, Simon se tokom celog putovanja pitao šta bi Ecelino mogao želeti od jednog minijaturiste koji je, osim toga, stranac. Zar ih nema dovoljno u Lombardiji, zašto je zvao baš njega iz Eksa? Kad su stali u Kremoni, želeo je da poseti prodavnicu Gotfrida iz Kelna, čija je slava izuzetno umešnog majstora minijature doprla čak do Francuske, ali njegov vodič nije mu dozvolio. Rekao mu je da nemaju vremena i, u svakom slučaju, moći će da je poseti nekom drugom prilikom.

Izašao je na hodnik pod stubovima i podne daske mu zaškripaše pod nogama. Vetar je razvejavao oblake na nebu i planine na severu jasno su se ocrtavale na obzorju. Vratio se u sobu, vezao vrećicu s novcem za pojas čakšira i umio se vodom iz široke posude. Zatim je iz prtljaga izvadio najbolju odeću i obukao se. Pre nego što je uzeo ogrtač s prečage, proverio je malu škrinju u kojoj je držao materijal za rad. Sve je bilo na mestu: teglice s pigmentima, poredane jedna na drugu, bile su čvrsto uglavljene između dve rolne krpa umrljanih bojom; pera i četkice, uvijeni u dva parčeta jelenske kože, ležali su na dnu; svici listova pergamenta i pamučne hartije koje je obično koristio za prve skice zauzimali su ceo gornji deo.

Zatvorio je škrinju, zadigao ogrtač i stavio ključ u džep čakšira. Uz novac koji je poneo, sadržaj te škrinje predstavlja sav njegov imetak: ako mu to neko ukrade, upropastiće ga.

Bistra jutarnja svetlost obasjavala je fresku. Dok se ko zna koji put divio blistavim bojama, Ecelino pomisli kako je slikar koji ga je naslikao pre deset godina bio veoma vešt. Kad mu je pokazao dvoranu, predlažući mu da oslika zapadni zid, iznad kamina, slikar fresaka nije mu odgovorio. Mirno je okrenuo leđa prema prozoru, pažljivo posmatrajući prostoriju. Potom je izrekao svoj sud: treba oslikati severni zid, rekao je, zato što svetlost pada koso na njega i ljupko će naglasiti linije i boje slike. Osim toga, dodao je, taj zid je dovoljno udaljen od kamina i dim neće zamagliti pigmente iz boje.

Ecelino je bio ponosan na tu fresku. Niko, u celoj Marki, nije mogao da se

pohvali lepšim. Zlato kojim je oslikana kruna, nežne nijanse ruže koju je car stezao u ruci, mrežica bora ispod njegovih očiju i smeran stav ostale tri osobe na slici, činili su to delo jedinstvenim. Čak je i soko kojeg je žena držala u ruci s rukavicom delovao tako ponosno, kao da je živ. Kad je, prilikom službene posete zamku Fridrih video sliku, Ecelinu nije promaklo njegovo zadovoljstvo. Tada to još nije znao, ali sad mu je jasno da mu je i taj mudar čin ukazivanja poštovanja obezbedio carevu naklonost. Možda je, kad je uzeo u obzir s kakvom pažnjom je Ecelino odabrao slikara koji će naslikati to delo posvećeno uzdizanju carske moći, Fridrih shvatio da Ecelino nije samo sposoban vojskovođa već i čovek kojeg je, kao i samom caru, važno da u svom domu okuplja učene ljude.

Carevo poštovanje veoma mu je godilo i naumio je da to poštovanje uveća. Pošto je dobio carevo pismo, za manje od mesec dana otkrio je gde se nalazi trgovac. Uhode su ga izvestile da se Gvidoto sklonio u Lodi, što je bila korisna informacija. U tom gradu živi mnogo plemića gibelina s kojima je učvrstio veze i nijedan od njih ne bi dozvolio sebi da izneveri njegovo poverenje ili da se ogluši o njegovo naređenje. Uprkos astrologovim preporukama, bio je uveren da će plan koji je smislio u potpunosti uspeti.

Iskrivio je usne u prepreden osmeh, jedva vidljiv iznad guste brade. Minijaturista, pomislio je, nikad neće moći da nasluti razlog zbog kojeg ga je pozvao u palatu. Obuzela ga je znatiželja da ga upozna. Nadao se da je predusretljiv. U suprotnom, ubediće ga pretnjama.

Prišao je prozoru i osmotrio nebo. Sudeći po položaju Sunca i po broju taljiga koje su se približavale trgu ispred zamka gde se nalazi tržnica, sigurno je već prošao treći sat. ⁵ Minijaturista je kasnio.

Razdražen, krenuo je da pošalje stražara po njega, kad jedan sluga pokuca na vrata, najavljujući dolazak gosta.

Simon uđe. Plava kosa neuredno mu je padala na ramena, vlažna od znoja, ispucale usne su mu podrhtavale.

- Pozdravljam vas, gospodaru moj - zadihano izusti i nakloni se gotovo neprimetno - ja sam Simon iz Eksa. Vaš vojnik me je doveo ovamo iz Francuske, kako ste zahtevali. Molim vas da mi oprostite što kasnim, ne snalazim se baš najbolje u ulicama ovog nepoznatog grada. Na raspolaganju sam vam, gospodine.

Ecelino ga osmotri i zakorači prema njemu.

- Kažite mi - reče - kako to da tako dobro govorite naš jezik? Jeste li ga naučili od nekoga, tamo u vašoj zemlji?

- Moj učitelj je dugo boravio u Veneciji, pre nego što se preselio u Eks i, dok me je podučavao, češće mi se obraćao lombardijskim narečjem nego francuskim. Moj učitelj...

- Umro je, zar ne?

Simon se smrknu.

- Da, umro je od groznice, pre dve godine. U testamentu me je označio kao svog naslednika u vođenju radnje.

- Sigurno je veoma cenio vašu veštinu, ako je tako odlučio. Zar ne mislite da ste previše mladi da biste zaslužili takvo nasledstvo?

Minijaturista izdrža podrugljiv Ecelinov pogled. Dobro je znao šta ovom prolazi kroz glavu: mislio je da je majstorova naklonost prema njemu posledica sodomije, hira koji se pripisivao francuskim slikarima. Te gadne glasine mnoge su već oterale u izgnanstvo.

- Rože de Vilnev mi je bio kao otac - odlučno odvratila - i ništa više. Što se tiče mojih godina, ako smatrate da je moje iskustvo u veštini izrade minijatura još nedovoljno, zašto ste me zvali?

Ecelino je cenio mladićev ponos. Ispod nežnih crta lica tog momka sigurno se krije čvrst karakter. Shvatio je kakva se aluzija krije u njegovom malopredašnjem pitanju i, ne pokazujući da namerava da se zbog bilo čega pravda, spremio se da mu se suprotstavi. Simon iz Eksa delovao je neustrašivo: još bolje, pomislio je, njegova smelost dobro će mu doći.

- Doveo sam vas ovamo - objasnio je, pokazujući mu da sedne na jednu od dveju stolica naspram upaljenog kamina - zato što imam zaduženje za vas. Kažite mi, poznajete li traktate o sokolarstvu?

- Svakako, znam da postoje dva i da su ih napisali Arapi. Čini mi se da je stariji napisao Gatrif, a da ga je kasnije iskoristio neki sastavljač. Verujem da je ovaj drugi traktat poznat pod naslovom *Moamin...*

- Vidim da ste dobro obavešteni i drago mi je što je tako. Ono što ne znate, međutim, jeste činjenica da postoji i treći. Napisao ga je car Fridrih Hoenštaufen.

Simon se zaprepašćeno zagleda u njega.

- Car?

- Da, car. Malo nas zna za to. Mogu vam reći samo to da mu je taj traktat bio veoma dragocen i da...

- Bio...? - usudi se mladić da ga prekine.

- Da, bio, zato što već godinu dana nije u njegovim rukama. Da li ste ikad čuli za rat protiv Parme i za potonju pljačku carskog logora koju je izvela grupa parmskih građana?

Simon potvrdi.

- Eto, izgleda da je neko od tih prokletih stanovnika Parme prilikom upada u logor ukrao i Fridrihov traktat. Priča se da ga je car neoprezno ostavio u svojim odajama i da mu se, otkad je ukraden, izgubio trag, sve do pre tri meseca.

Simon je ćutao. Iznenađenje prouzrokovano tim neočekivanim saznanjem polako je zamenila duboka uznemirenost: ovaj čovek želi nešto od njega, nešto

veoma opasno.

- Možete li da zamislite carev bol zbog tog ogromnog gubitka? - nastavi Ecelino. - To je kao kad bi neko ušao u vašu radnju i uništio sve pergamente... Šta biste učinili da se nadete pred vinovnikom takvog zlodela, zar ga ne biste ubili?

Simon ne odgovori. Sve više ga je obuzimala strepnja.

Ecelino ga je pažljivo posmatrao.

- Izvestili su me - nastavio je - da je rukopis u posedu nekog trgovca kojem će poslužiti kao predmet sramne razmene, a to, vidite, ne mogu da prihvatim. Previše sam privržen caru da bih dozvolio da tako vredno delo završi ko zna gde, možda kao ukras u palati nekog malog vladara. Ti pergamenti moraju se vratiti u Fridrihove ruke, a jedino se ja mogu pobrinuti za to. Međutim, potrebna mi je vaša pomoć.

Simon je i dalje ćutao. Razdražen njegovom ćutnjom, Ecelino ga strogo pogleda.

- Vi ćete mi vratiti traktat - osorno reče - znam gde se nalazi i obezbediću vam sredstva potrebna da dođete do njega.

Minijaturista preblede.

- Ali ja... ja... - zamuckivao je - kako bih ja to mogao? Osim toga, zašto baš ja?

Ecelino ustade, zakorači prema svom gostu i preteći ga pogleda.

- To je naređenje, Simone iz Eksa, i to naređenje od carevog namesnika - prosikta, prseći se. - Nemate nikakvu mogućnost da se suprotstavite mojoj volji. Da možda ne želite da provedete ostatak života okovani u mojim tamnicama?

Mladić odmahnu glavom.

Zadovoljan što je konačno uspeo da ga zaplaši, Ecelino nastavi. Glas mu je postao blaži.

- To što sam vama poverio taj zadatak, znači da ste prava osoba za to. Moji doušnici su me uverili da ste valjan minijaturista i da umete da razlikujete original od krivotvorine. Zasiurno znam da je Fridrihov traktat oslikan minijaturama. Neposredno pred krađu, ukrašavao ih je slikar kojem se zatim izgubio trag. Možda je ubijen prilikom razaranja logora Pobjeda ili je ipak uspeo da pobjegne. Vaš zadatak je da dođete do trgovca i da proučite minijature kako biste se uverili da li je reč o originalu ili o kopiji. Na vama je da pronađete način da to izvedete. Pratiće vas Gvaldo da Marnjano, jedan od mojih najodanijih ljudi. On zna kako će vam pomoći, ako iskrсну teškoće. Pošto potvrdite autentičnost rukopisa, uzećete ga i vratićete se ovamo. Trgovac se nalazi u Lodiju koji je, kao što možda znate, pod carskom nadležnošću. U tom gradu imam odane prijatelje koji će vam, zajedno s mojim tamošnjim namesnikom, pomoći na najbolji način. Poći ćete za tri dana, imaćete pratnju i propusnicu. Gvaldo će vam objasniti kako da se ponašate i šta da radite da ne biste izazvali sumnju. Vaš posao će, u slučaju da se pitate, biti

nagrađen. Kad se vratite s traktatom, dobićete vreću s dvadeset lira. Pripremite prtljag i u zoru trećeg dana od danas budite spremni ispred Lavlje kapije.

Ecelino se okrenu, primaknu se freski i vrhom prsta dodirnu jastuče naslikano ispod careve figure.

- Kad sazna ko je povratio njegove pergamente, Fridrih neće samo meni izraziti zahvalnost. Privilegije koje ćete dobiti od njega biće vam daleko korisnije od novca koji ću vam ja dati. Sad idite - završi i okrenu se još jednom prema mladiću - nećemo se više videti dok ne obavite svoj zadatak.

Simon ustade. Saplete se o noge stolice i načas posrnu. Onda, uz naklon, promrmlja nešto u znak pozdrava i izađe iz dvorane.

Ecelino ga je pratio pogledom. Kad se vrata zatvoriše za Simonom, zadovoljno se zacereka. Prvi deo njegovog plana počinje da se ostvaruje. Popravio je nabore tunike i zaputio se prema malim vratima koja vode u susednu odaju. Uskoro treba da se sastane sa svojim nećakom Ansedizijom, poglavarom Padove. Kako se čini, nećak želi da mu podnese važan izveštaj o prilikama u svom gradu. Saslušaće i njega, a onda će, posle večernje službe, najzad moći da uživa u čarima Lidije s kojom više od nedelju dana nije legao.

Osmehnu se pri pomisli na njeno sveže meko telo.

3.

Žagor koji je dopirao s trga pretrpanog tezgama uvukao mu se u uši poput udaljenog oglašavanja desetine zrikavaca. Simon je s naporom hodao, ne uspevajući da obuzda korak. Noge su mu još drhtale.

Neka prostitutka izlete iz sene prolaza pod stubovima i pođe mu u susret. Gojazno telo kipelo joj je iz crvene haljine, a na mlitavim dojčkama, gotovo sasvim otkrivenim u izdašnom razrezu, svetlucau je bezvredan bronzani medaljon.

- Reci, de, lepo momče, bi li voleo da ti malo pravim društvo? Samo dva novčića...

Simon je pogleda i slabost koju je već pola sata osećao u stomaku pretvori se u snažan talas mučnine. Nasloni se na stub prolaza i izbljuva se.

- Ma vidi ovu gluperdu! - ljutito uzviknu žena. - Šta ti zamišljaš, ko si? - nastavi, podižući glas. - Nisam dovoljno fina za tebe? Ma vidi ti njega, navikao na kraljice i princeze! Gubi se, glupane, jebi se u dupe! - dreknu ona, snažno ga udari po ramenu i izgubi se pod stubovima.

Simon je ostao bez daha. Grlo ga je peklo od kiselkastog ukusa žuči. Pridržavajući se za stub, pokušao je da se pribere. Trgovac koji je stajao za tezgom naspram njega podsmešljivo ga je gledao, a njegov kupac, koji je držao korpicu punu suvog kestenja, upravo kupljenih, zurio je u njega otvorenih usta. Mladić spusti pogled i, izbegavajući ljude i vreće s robom razbacane svuda po trgu, zaputi se prema gostionici.

I šta sad, razmišljao je dok se spuštao strmom ulicom prema kapiji Brenta, šta sad da radim? Osvrnuo se: učini mu se da je nekoliko koraka iza sebe, među mnoštvom sveta koji se polako razilazio, ugledao jednog stražara kojeg je bio primetio u Ecelinovoj palati. Osetio je kako mu se ledeni žmarci penju do potiljka. Ubrzao je korak gotovo potrčavši i ponovo se osvrnuo: čovek je i dalje hodao za njim, bez žurbe, i ne pokušavajući da se sakrije.

Gospodin Ecelino naredio je da ga prate.

Preplašen, podigao je pogled prema uglovima neba koji su se nazirali iznad uličice, iza kosine krovova. Osećao se kao da je uhvaćen u zamku. Šta on radi tu, u tom čudnom gradu, prepušten na milost i nemilost nepoznatog princa? Zašto je Ecelino odabrao baš njega za taj prokleti zadatak?

Stigao je do reke. Obrisao je oznojeno čelo rukavom ogrtača i naslonio se na drvenu ogradu koja je odvajala luku od okoline. Brenta je tekla pod njim. Tamo gde su bili ukotvljeni veliki brodovi puni drvne građe dovučene s planina voda se

izvijala u velikim talasima koji su se nadimali i lagano se valjali prema obali.

Duboko je udahnuo vlažan vazduh. Malo-pomalo, u misli mu se uvukla sumnja da će, jednom kad obavi taj neobičan zadatak, Ecelino poželeti da ga se reši. Nije mogao do kraja da shvati kakve su mu prave namere: zašto se sam car ne pobrine za traktat, on svakako ima načina da to obavi. Kakve veze ima Ecelino s celom tom pričom? Nije znao mnogo o njemu, osim da je on carski namesnik i da vlada celom oblasti Marke. Kad je vojnik ušao u njegovu radionicu i primorao ga da pođe s njim, radije je mislio kako će dobiti dobru porudžbinu. Na kraju krajeva, njegova veština slikanja minijatura bila je dobro poznata čak i u Marselju i, imajući u vidu da je Fridrih često putovao u taj grad kako bi nadgledao sopstvene posede u toj oblasti, zavaravao se da je upravo on ili neko s dvora savetovao Ecelinu da mu se obrati.

Kako god bilo, susret s Ecelinom izazvao je u njemu uznemirujući osećaj da je taj čovek okrutan beskrupulozan tiranin.

Naježio se. Odvojio je ruke od ograde koju je stezao i okrenuo se. Stražar je stajao svega nekoliko koraka dalje, naslonjen na zid gostionice. Ravnodušno je posmatrao istovar nekog broda.

S mukom pomerajući noge, teške poput olova, Simon uđe u gostionicu i pope se u svoju sobu. Pošto je otvorio unutrašnje krilo, naslonio se leđima na prozor i udisao miris reke.

Dok je koračao po rastresitoj zemlji, Gvaldo je posmatrao bodljikavo grmlje crvenih trnjina izdžikljalih po celoj kosini koja se spuštala do šanca. Zasađeni pre mnogo godina kako bi sprečili prolazak ljudi i konja prema zamku, grmovi su pupili. Odlučio je da proveri zemljište. Ako su prethodne jeseni divlje životinje iskopale previše jazbina, korenje možda nije više dovoljno čvrsto ukopano i trnovito grmlje ne pruža dovoljnu zaštitu.

Pogled mu pade na zaravan ispred zamka. I izdaleka je mogao da vidi vinovu lozu s groždem čiji su čokoti zauzimali polovinu zemlje u Marnjanu. Većina tih vinograda pripadala je njemu. Nadao se da ga nova misija koju mu je poverio Ecelino neće predugo zadržati izvan Basana, zato što će uskoro morati lično da proveri nove kaleme koje je njegov zakupac prošle godine loše nakalemio.

Setio se razgovora koji je upravo obavio s Ecelinom. Gospodar mu je rekao da Simon iz Eksa treba da proceni traktat kako bi se uverio u njegovu autentičnost i, ako je potvrdi, njegov zadatak je da ga ukrade trgovcu. Trgovac je boravio u palati Đakoma Overnjagija, plemići iz Lodija koga je Ecelino dobro poznao. Objasnio mu je da se trgovac sakrio tamo pošto je na brzinu napustio Milano, gde je pre dva meseca uzalud pokušavao da proda rukopis. Kupac kojem ga je ponudio odustao je, tvrdeći da će ih, ako neko iz milanskih crkvenih krugova sazna za to, obojicu uhapsiti pod optužbom da podržavaju cara. Ko bi, zapravo, osim nekog ko je odan

Fridrihu mogao imati taj paganski materijal? Posle hapšenja uslediće ekskomunikacija i pergamenti će završiti u rukama nadbiskupa koji će ih, kako bi ponovo podstakao mržnju svetine protiv cara, javno spaliti na trgu. Sad je, siguran u gibelinskom gradu i gost plemića s kojim već izvesno vreme ima poslovne odnose, trgovac čekao bolja vremena kako bi ponovo ponudio svoju robu.

Dok je još jednim pogledom obuhvatao ravnicu i čokote vinove loze, Gvaldo se iznenadio kad je shvatio da se pita hoće li ih ikad više videti. Misija za koju se sprema samo je još jedna od mnogih tajnih akcija koje je već obavio za Ecelina. Koliko su tajni skrivali od njega? Kakvim se opasnostima izlagao zato što je znao mnoge tajne? Šta ako u jednom trenutku i on, poput mnogih, postane nepoželjan svedok?

Podišli su ga žmarci, ali nije se obazirao na to. Dobio je naređenje i svakako nije u poziciji da ga odbije.

Zaputio se dugom stazom koja je vodila prema zidinama i prošao kroz Aureolsku kapiju.

4.

Okolina Lodija

Zamak San Martino

„*At tibi prima, puer, nullo munuscula cultu Errantis hederas passim cum baccare tellus Mixtaque ridenti colocasia fundet acantho...*“

Alisin glas bio je jedva glasniji od šaptaja. Čelo joj se nabralo dok se trudila da se seti tačnog redosleda stihova, a dve uspravne bore spuštale su joj se do korena nosa. Ruke stisnute u pesnice stiskala je uz grudi, gužvajući tkaninu haljine.

- *...ipsae lacte domum...*

Devojka zastade. Pocrvenela je, sklopila oči i zbunjeno se zagledala u učitelja.

Metju se blagonaklono osmehnu.

- *...referent distenta capellae...* - završi umesto nje. - Za danas je dosta, Alisa - dodade - dovoljno si učila. Još nekoliko dana ponavljaj Vergilijeve stihove, a onda, kad budeš sasvim sigurna da si ih zapamtila, preći ćemo na Cicerona.

Alisa zahvalno klimnu glavom. Metju sklopi korice *Ekloga*.

- Zašto - reče - sad kad je počelo lepo vreme, ne držimo časove napolju, umesto u ovoj prašnjavoj sobici? Mogli bismo otići u dvorište zamka ili, ako nam tvoj staratelj dozvoli, čak i izvan zidina, ispod krošnji drveća koje raste uz reku. Na kraju krajeva, sve okolno zemljište pripada tvojoj porodici i čuvaju ga stražari. Nemamo se čega plašiti. Šta kažeš na to?

Alisino lice sinu.

- O, kako bi bilo lepo, učitelju, kad bismo zaista mogli...

- Tražiću dozvolu od tvog strica Bonica, ne brini. Idi sad, gotovo je šesti sat i po mirisu koji se širi u vazduhu, rekao bih da su vaše sluge upravo ispekle hleb za ovaj mesec. Zar nisi gladna?

Devojka se osmehnu i pride vratima. Metju načas zastade da je pogleda: haljina od engleske vunene tkanine padala je u mekim naborima oko njenog vitkog tela. Na ridoj kosi, skupljenoj u pletenicu toliko dugačku da joj je dodirivala zadnjicu, kao i uvek na časovima, nije nosila kapicu.

Nije znao zašto, ali ta devojka mu je delovala uznemireno, kao da se plaši nečega.

Kad je, šest meseci ranije, stigao u zamak po pozivu Bonica di San Martina kako bi njegovu bratanicu podučavao umetnosti i gramatici, plemić mu je samo neodređeno nagovestio nešto u vezi s Alisinom prošlošću, objašnjavajući da nikad nije upoznao njenu majku koja je umrla na porođaju. Rekao mu je da je devojčin otac, koji je poginuo u borbi četiri godine ranije, bio vlasnik zamka i okolnog zemljišta. Pre nego što je pošao u borbu, Jakopo je promenio testament po kojem će, u slučaju njegove smrti, njegov brat Bonico biti Alisin staratelj. Između ostalih uputstava koja se odnose na njeno izdržavanje i miraz, naredio je i da se devojci omogući obrazovanje koje odgovara njenom položaju. Kad mu je govorio o toj naročitoj bratovljevoj želji, Metjuu se učinilo da je u glasu gospodara zamka osetio izvestan podsmeħ. Možda, pomislio je, Bonico smatra suvišnim da žensko dete uči umetnost i pisanje, osim ako se ne sprema za neki ugledni samostan. Ta mogućnost, međutim, kako se činilo, nije bila deo stričevih planova. Odmah je otkrio svoje namere izjavivši da će bratanici što pre potražiti muža, kako bi zamak i dalje imao gospodara.

Alisa mu je, kasnije, objasnila prilike. Bonico je, kako mu je rekla, rođen u drugom braku njene bake po ocu i nije imao nikakvo pravo na porodični imetak. Zamak i zemlja već veoma dugo pripadaju porodici San Martino, precima njenog oca. Iako su odnosi između polubraće uvek bili prilično dobri, Jakopo nikad nije pokazao nameru da prepusti, imovinu Bonicu i želeo je da ga nasledi kćerka.

Plemić je često boravio u Lodiju, gde se bavio svojim poslom. Posedovao je malu palatu blizu *Kuće Poniznih* ⁶ i jednom nedeljno dolazio je u San Martino da bi proverio kako | se održava imanje i da bi posetio majku Bernardu. Starica je živela u zamku i o njoj se starala Đakoma, vremešna sluškinja stara koliko i njena gospodarica. Bernardi je lekar pre mnogo godina dijagnostikovao tešku „mahnitost“. Tumarala je po sobama i dvorištima, pričala sama sa sobom i često plašila sluge. Vikala je na njih bez ikakvog razloga izgovarajući nepovezane reči i neretko ih je vređala. Đakoma ju je pratila poput senke i trudila se kako je znala i umela da spreči gospodaricu da učini nešto nesmotreno. Kad je dolazio u zamak, Bonico je provodio nekoliko sati s njom, slušao ju je i odobravao joj, ali utešno dejstvo njegovih reči trajalo bi samo jednu noć. Sutradan bi sve bilo kao i dotad. Zbog bolesti koja ju je obuzela još pre Jakopove smrti i pogoršala se tokom poslednje dve godine, Bernardin karakter postajao je sve nepodnošljiviji. Svi su je se plašili, čak i Alisa. Staricu je razdraživalo unukino prisustvo, smatrala ju je suvišnom u tim odajama koje bi, po njenom bolesnom umu, trebalo da ugoste samo nju i njenog sina.

Metju pride prozoru. Bio je prilično veliki, ako se uzme u obzir da je probijen u tim debelim zidovima koji bi bili prikladniji u nekoj tvrđavi nego u zamku. Još jednom je zaključio da je imetak porodice San Martino sigurno ogroman kad, već više od jednog veka, moraju da se brane. Zamak se uzdizao u ravnici, manje od milje udaljen od reke, što svakako nije bezbedan položaj. Verovatno je zato

začetnik loze podigao tako siguran dom, utvrđen kulama na uglovima i opasan šancem. Ta skupa građevina svakako ukazuje na velike materijalne mogućnosti, ali i na blagonaklonost moćnog vladara s kojim je bio u vazalskom odnosu. Možda je, pomislio je Metju, Alisin otac bio carski namesnik i možda je zamak uživao zaštitu još u davna vremena, kad je ovim zemljama vladao carev deda, onaj drugi Fridrih, zvani Barbarosa. Ako je život San Martinovih uistinu vezan za život Hoenštaufenovih, sasvim je razumljivo što je zamak tako dobro čuvan. Oblasti u okolini Lodija, Melenjana i Pavije godinama su poprište surovih okršaja između papinih i carevih sledbenika. San Martinovi svakako su svesni da imaju mnogo neprijatelja koji bi, bez odgovarajućih odbrambenih mera, mogli da zauzmu zamak i unište imovinu.

Nalaktio se na prozorski ispust i pogledao napolje. Tu, s visoke kule u kojoj se nalazi sobica za učenje, vidi se cela okolina. Otprilike milju dalje od zidina, gde počinju oranice, izdiže se kamena kuća zakupca zemlje, a iza nje naziru se štala i drvene barake u kojoj žive nadničari. Malo dalje, prema kanalu Muca, na ogromnim pašnjacima paslo je stado krava. Prema istoku je, sakrivena iza drveća, tekla Ada. Jednom je Metju, prošle zime, dok su peščane obale reke još bile pokrivene tankom korom leda, otišao tamo i, okružen ogolelim drvećem i tišinom uspavane prirode, osluškivao je žubor vode. Miris mahovine skrivene među kamenjem i mutna boja vode podsetili su ga na njegovu zemlju. Ponovo je odlazio tamo, kao da mu to mesto nadoknađuje zauvek izgubljen život.

Sad, dok mu je izdaleka do ušiju dopiralo mukanje krava na ispaši, zapitao se koliko će potrajati taj mir koji okružuje zamak. Nije shvatao zašto je to tako, ali taj mir mu je delovao varljivo, kao da prividni spokoj najavljuje katastrofu. Između tih dobro čuvanih zidina nazirao je nešto podmuklo, nekakav neprijatan vonj koji najavljuje prisustvo divlje zveri i pre nego što se ona pojavi. Mračnu atmosferu nije podgrevalo samo Bernardino ludilo već i Bonicovo ponašanje. Uprkos plemićkim manirima, taj čovek nije uspevao da prikrije nešto dvosmisleno u sebi, nešto mračno. Metju se nadao da predmet njegove dvoličnosti nije Alisa, neprijatna ! prepreka njegovoj želji da se dokopa celog porodičnog imetka.

Sklonio se s prozora, uzeo *Ekloge* i spustio zbirku na komodu.

5.

Lodi

Palata San Martino

Ruđino Kataneo držao je među prstima ostatke jarebičjeg bataka. Mastan končić mesa visio mu je između zuba i gubio mu se u gustoj sedoj bradi.

- Dobra ova divljač - promumla, potiskujući podrigivanje - pretpostavljam da je s vašeg poseda...

Bonico se s gađenjem zagleda u njega. On nije gotovo ni dotakao hranu.

- Jeste, to je jedna vrsta jarebice - reče, odvrćući pogled od usta svog gosta.
- Ima ih mnogo u šumama i nije teško uloviti ih, dovoljno je imati dobre lovce i dresirane pse.

- A vama ne nedostaje ni jedno ni drugo, zar ne?

Lažno blagonaklon ton njegovog glasa razdražio je Bonica. Nije nameravao da nastavi taj uvredljiv razgovor. Razlog njegovog susreta s Ruđinom sasvim je drugačiji i došao je trenutak da postavi pitanje koje mu leži na srcu.

- Svakako - odvrati, trudeći se da se osmehne - ali niste došli ovamo samo da biste razgovarali o jarebicama, zar ne? Da li ste razmislili o onome o čemu smo prošli put razgovarali? Šta kažete na moj predlog?

Čovek obrisa usta lanenom salvetom.

- Dugo sam razmišljao - zamišljeno odvrati - i kad se uzmu u obzir prednosti i mane, mislim da mogu da ga prihvatim. Oženiću se vašom bratanicom, Bonico, ali pod jednim uslovom: da beležnik napravi ugovor u kojem će jasno pisati da će moje prividno upravljanje imanjem biti odgovarajuće nadoknađeno. Beležnikov ugovor ostaće tajna i beležnik će ga i čuvati kako, u slučaju budućih neslaganja, ne bih trpeo nikakve neugodne posledice.

Bonico napravi tugaljiv izraz lica.

- Nemate poverenja u mene? - uzdahnu.

Ruđino iskrivi usne u grimasu.

- Odgovoriću vam pitanjem. Zašto ste izabrali baš mene kao mladoženju za svoju bratanicu? Zar ne bi bilo bolje da ste se odlučili za nekog mlađeg muškarca koji je u stanju da obezbedi nastavak loze? Hajde, Bonico - nastavio je, oštro ga gledajući - obojica vrlo dobro znamo razlog koji vas je naveo da se obratite meni:

zbog svoga porekla niste direktan naslednik i ne možete se dočepati zamka, a ni testament vašeg brata ne dozvoljava vam da ga prisvojite, kao što biste želeli. I šta ste, onda, smislili? Prikladan brak za Alisu. Devojka je tako mlada da će vas svakako poslušati, kakav god izbor da joj nametnete. Šta je, dakle, bolje, od muža dovoljno starog da ne može obezbediti novi naraštaj i koji je pride materijalno propao? Kažite mi, da li biste mi ponudili ženidbu da niste sigurni da su sva moja imanja u Lokateu uništena? O, ne, ne biste vi mene pozvali da niste znali da su stalni sukobi između Milaneza i cara uništili svu letinu, majur, pa čak i moju kuću! Ništa više nemam, dobro znate, osim dela zamka koji nije srušen, u kojem živim s jednim jedinim vernim slugom. Nemam ženu, nemam naslednike, dva brata su mi poginula u bici, sestra mi trune u nekom samostanu... Propao sam i star sam, ali nisam glup. Mislili ste, ovaj će, pošto je ostao bez prebijene pare, biti zahvalan na ponudi i upravo zato će me slušati, služeći mojim ciljevima poput najodanijeg roba. Prepredeni ste, Bonico, moram priznati. Kako god bilo, budući da je taj brak samo razmena usluga čiji je cilj pre svega da zaštitite sebe, ceo slučaj se mora obezbediti ugovorom. A, ne, nije mi dovoljno da uživam u vašem gostoprimstvu u zamku, praveći se da sam novi gospodar. Hoću da se moj trud plati: iznos ćemo kasnije utvrditi, kod beležnika. Što se tiče vaše bratanice, tja, nekako ću se snaći. Na kraju krajeva, ona je samo devojčica i pošto sam siguran da ne želite da vam njena trudnoća pokvari planove, uveravam vas da ću naći drugi način da zadovoljim svoje potrebe.

Čovek začuta, polako lupkajući prstima po stolnjaku od flandrijske čipke.

Bonicovo lice bilo je poput kamene maske. Dugo je, bez reči zurio u svog gosta. Onda ustade i dugim koracima se ushoda po sali. Na kraju stade ispred Ruđina, spusti ruke pored tela, stisnu šake u pesnice i obrati mu se.

- U redu, učinimo onako kako vi kažete, ali čuvajte se, ako se usudite da se suprotstavite bilo kojoj mojoj odluci u vezi sa zamkom, nećete dobiti ni novčića i vratićete se odakle ste i došli. Ukoliko vaše nesmotreno ponašanje prouzrokuje probleme, znajte da će vas stići moj bes. I ako... - dodade posle kraćeg oklevanja - ako vam se usled neke neprilike dogodi nešto neprijatno, verujem da niko neće tugovati zbog vaše smrti, čak ni Alisa. Svakako mi ne bi bilo teško da joj nađem novog muža, ako bude potrebno.

Ruđino klimnu glavom i izdrža Bonicov pogled.

- Ne brinite - reče i jedva primetno se osmehnu - nikad se neću umešati u vaše odluke, šta bih imao od toga. Dakle, ostaje nam samo da sastavimo ugovor kod beležnika i da odredimo datum venčanja. Kad mislite da bismo mogli da ga zakažemo?

- Mislio sam da bi bilo dobro da se održi prilikom tradicionalnog porodičnog okupljanja San Martinovih. Berba je najbolja prilika jer se tada zakupac zemlje i seljaci zaklinju na vernost novom gospodaru zamka.

- A vaša bratanica? Jeste li je već obavestili o vašim namerama?

- Nisam, ali učiniću to već danas, samo sam čekao vaš odgovor da bih mogao da razgovaram s njom. Za nedelju dana doći ćete u zamak, zvanično ću vas predstaviti kao njenog budućeg mladoženju i...

- Jeste li sigurni da ćete je naterati da vas poslušaju? - prekinu ga Ruđino. - Na kraju krajeva, niste joj otac, samo ste joj staratelj. Šta ako odbije da se uda za mene?

Bonico iskrivi usne i zacereka se.

- Neće učiniti to, ne može dozvoliti to sebi. Alisa zavisi od mene i od moje volje, dobro zna da nema izbora.

- Osim toga, uvek postoji mogućnost da je pošaljete u samostan... - glasno je razmišljao Ruđino. - Strah da će završiti u nekoj buđavoj samostanskoj ćeliji naveo bi je da prihvati savet, zar ne?

Bonico se zagleda u njega.

- Verujete da sam već razmišljao o tome, zar ne? To se, zasad, ne uklapa u moje planove - jetko zaključio.

Ruđino klimnu glavom i ustade, ali ne pre nego što je ispraznio bokal u kojem je ostalo još malo vina na dnu.

- Dobro, dakle. Za nedelju dana biću spreman da me pozovete u San Martino. Ne brinite - završi, provlačeći prste kroz bradu kako bi izvukao vlakno mesa - obući ću najbolju odeću kako bih ostavio dobar utisak na vašu bratanicu i, ako nađem ono što sam naumio, doneću joj poklon primeren njenim godinama...

Dvojica muškaraca zaputiše se prema vratima i Ruđino izađe.

Kad su se vrata zatvorila, Bonico se vratio za sto i stropoštao se na klupu. Nalaktio se na flandrijsku čipku i grickao zanoktice. Uspeo je, napokon je uspeo. Iako je glumio nepoverenje i dostojanstvo koje ne pristaje njegovom nezavidnom položaju, sigurno je da mu ta matora budala neće stvarati nevolje. A on će, Bonico, iz tog braka izvući samo korist. Svakako mu ne nedostaje novca kako bi platio usluge tog čoveka čije mu poodmakle godine jamče i da će period plaćanja biti kratak. Odmah će poći u zamak. Saopštiće Alisi da će se uskoro udati, a obavestiće i Bernardu o tome.

Sutra će se sastati s beležnikom kako bi se posavetovao s njim u vezi s ugovorom.

Podigao je bokal i prineo ga ustima: još je bio pun.

Zamak San Martino

Jastuk napunjen perjem bio je potpuno mokar, a lanena jastučnica bila je hladna i gruba pod Alisinin obrazom. Delfina pokuša da ga izravna rukom. Devojka

zastenja u snu.

Satima je plakala. Posle razgovora sa stricem, tokom kojeg je bila do te mere zaprepašćena da nije imala snage ni usta da otvori, otrčala je u sobu i bacila joj se u naručje. Lica zaronjenog u nabore njene haljine, zaječala je. Iako nije znala razlog tolikog očajanja, Delfina je pokušala da je smiri. Prošlo je dobrih pola sata pre nego što je uspela da izusti nešto smisleno isprekidanim rečima koje su joj navirale na usta. Kad je između suza napokon ispričala ono što joj je Bonico rekao, Delfina ju je slušala s nevericom. Šta će to uraditi njenoj devojčici? Ta malena, koju je pre sedamnaest godina hranila svojim mlekom, bila joj je kao kći. Njena prava kći, koju je rodila sedam dana pre nego što su je pozvali da bude dojilja u zamku, umrla je i, nedugo zatim, umro joj je i muž kad ga je ritnuo konj. Briga o Alisi pružala joj je utehu koja se pretvorila u radost kad je Jakopo di San Martino odlučio da ona ostane u službi i nakon perioda dojenja. Postala je devojčicina lična sluškinja i obasipala ju je takvom pažnjom kakvom je sigurno ne bi obasipala ni rođena majka da je bila živa.

A sad? Šta je sad očekuje? Već neko vreme razmišlja o Alisinoj budućnosti. Njene zelene oči, riđa kosa nalik plamenu, prozirna koža i ljupko vitko telo privući će mnogo udvarača, bila je sigurna u to. Često je, kad se noću mučila da zaspi, razmišljala o tome ko će biti budući gospodar San Martina. U Lodiju je bilo mnogo mladih kavaljera koji bi bili srećni da se ožene Alisom i Delfina je maštala kako će još dugo ostati u zamku da se brine o Alisinoj deci. Uostalom, ima samo trideset osam godina, još nije toliko umorna da ne bi mogla da brine o deci... Umesto toga, taj đavo Bonico odlučio je da je uda za starca! Dok ju je privijala na grudi, bez reči prihvatajući njene suze, osetila je kako je obuzimaju bol i bes. Čemu se čudiš, glupačo matora?, pitala je sebe. Taj gad nikad nije brinuo ni o čemu drugom osim o svojim poslovima i svom novcu. Iako se izjašnjava kao gibelin, da li se ikad borio rame uz rame s carem? Jedino što mu nedostaje, srdito je mislila, jeste izvesnost da će i dalje moći da poseduje zemlju i zamak i, dakle, šta će mu to bolje osigurati nego dogovoreni brak i to još s jednim starcem...

Sirota Alisa! Te večeri nije htela da jede. Nije je terala i pomogla joj je da se pripremi za spavanje. Kad je, iscrpljena, devojka napokon zaspala, Delfina je legla na svoju slamaricu u uglu sobe, ali san joj nije dolazio na oči. I gospodarica je kratko spavala. Posle nekog vremena, dok je zurila u mrak, čula ju je kako ponovo plače.

Prvi svetlosni zraci svitanja okrnuli su prozorska okna. Bosonoga, da ne bi pravila buku, Delfina je prišla kaminu i podstakla vatru. Komad drveta zapali se i oblak iskri podignu se prema dimnjaku kamina. Delfina se okrenu, u strahu da je probudila Alisu. Devojka je i dalje spavala.

Obula je drvene papuče, uzela kofu, izašla i zaputila se prema bunaru. Uskoro će joj umiti lice i voda u posudi za umivanje mora biti sveža.

- Oprostite, učitelju, što se usuđujem da vam se obratim. Ja... Ja... znam da je Alisa bliska s vama i zato...

Delfina je stajala pred Metjuom u najmračnijem uglu hodnika koji vodi u kuhinju i kršila ruke. Kapica od meke tkanine iskrivila joj se na glavi, dok su joj se neuredni uvojci lepili za oznojene obraze. Metju je ćutao. Zaprepašćenje koje ga je obuzelo dok je slušao Delfininu priču smenila je gorčina. Na kraju, pomislio je, ispostavilo se da je njegovo predosećanje tačno. Zavera koju je Bonico kovao na štetu svoje bratanice, ostvaruje se. Bio je siguran da više ništa ne može da se promeni.

Preklinjući ženin pogled nije ga napuštao.

- Delfina - reče - ne mislite valjda da bih ja mogao...

Zastao je. Jedna sluškinja upravo je silazila niz stepenice.

Nosila je korpu s jajima i, kad je prošla pored njih, znatiželjno ih je pogledala. Metju sačeka da zvuk njenih drvenih papuča zamre iza kuhinjskih vrata.

- Hteo sam da kažem - nastavio je, gotovo šapućući - ne mislite valjda da sam ja dovoljno uticajan da bih razgovarao s Bonicom, je li tako? On me je zvao da dođem ovamo, on me plaća i pruža mi gostoprimstvo u zamku. Nikad ne bih mogao dozvoliti sebi da mu tražim objašnjenje u vezi s tim brakom. Oboje dobro znamo da je on Alisin staratelj i da ga ona mora poslušati.

Delfina obori pogled.

- Plače od... od juče - promuca ona - i više uopšte ne jede. Ja...

Zagrcnula se i nije uspela da nastavi. Metju je uhvati za ruke.

- Odvedite me njoj, pokušaću da razgovaram.

Žena klimnu glavom bez reči, i teško pomerajući gojazno telo, pope se uz strme stepenice. Učitelj ju je pratio.

Oči koje su zurile u njega bile su gotovo suve. Iako su crveno lice i otečeni kapci svedočili o tome da je satima plakala, u Alisinom pogledu nazirala se neka nova oštrina.

- Učitelju, nemam nikakvu mogućnost da se suprotstavim volji svog strica. Moraću da se udam za tog čoveka i gotovo.

Poslednja reč zvučala je ogorčeno. Metju je s naporom pokušavao da u tom tonu prepozna pomirljivo ponašanje koje je do tog dana odlikovalo njegovu učenicu.

Devojčici se ote isprekidan uzdah.

- Uvek sam svakog slušala, nikad se ne buneći - nastavila je Alisa. - Zahvaljujem Bogu što sam pored sebe imala Delfinu, ne znam šta bih radila bez nje. Nije bilo lako odrastati ovde, okružena samo muškarcima i starom ludom koja

priželjkuje moju smrt. Kad vas je stric doveo ovamo, konačno sam bila srećna. Znala sam da je očevim testamentom predviđeno da se obrazujem i činjenica da je Bonico poštovao volju mog oca, navela me je na pomisao da... Ni sama ne znam čemu sam se nadala. Dok vi niste došli, strahovala sam da ću i dalje morati da slušam predavanja oca Arnolda koji, siroti čovek, svakako nije bio iskusan kao vi. Otkad sam počela da učim s vama, međutim, osećam se kao da su se zidovi ovog zamka otvorili i...

Glas joj se prekinu i Alisa ponovo zaplaka, tiho, bez jecaja.

Metju je, sedeći naspram nje, bespomoćno zurio u nju. Još jednom ga, kao što mu se već bilo dogodilo, preplavi talas pobune protiv nepravdi čije su žrtve najslabiji, oni koji ne mogu da se brane od nečije zloupotrebe, od bede, od bolesti... Čak ni dok je nosio monašku odoru i kad su ga zaveti obavezivali na poslušnost božjoj volji, nije mogao da prihvati da neko gazi ljudsko dostojanstvo.

Načas je sklopio oči, a onda je progovorio.

- Ako hoćeš, Alisa - blago je rekao - ispričaću ti moju priču. Možda će ti pomoći da shvatiš da je patnja deo svačijeg života.

Devojka se useknu i klimnu glavom.

- Znaš da sam neko vreme bio benediktinski monah, zar ne?

- Da, rekao mi je Bonico.

- Pre osam ili devet godina, više se ne sećam dobro, prior mog samostana poslao me je na pokajničko hodočašće. Po njegovom uverenju, počinio sam veliki greh koji je zahtevao da se udaljim od sabraće...

- Šta ste učinili? - upita devojka.

- Pokušao sam da zaštitim jednu ženu, osuđenu za veštičarenje. Nije istina da je bila veštica - objasnio je užasnutoj Alisi - ali svi su verovali da jeste i, posle kratkog suđenja, postavili su je na lomaču. Zvala se Marija, kao Hristova majka. Krenuo sam iz Engleske kako bih stigao u Vezle, u Francuskoj, gde je trebalo da se pokajem. Usput se dogodilo nešto što ni dandanas ne umem da objasnim, što me je nateralo da produžim svoje putovanje do Alpa. Tu sam, u malom zabačenom selu među ledenim planinama, zamalo umro, optužen, kao i Marija, za nedela koja nisam počinio. Preživeo sam samo zahvaljujući jednom plemiću meka srca. Taj čovek me je ugostio u svom zamku i tamo sam, dve godine, podučavao njegovog sina onome čemu danas podučavam tebe. Onda su me neki drugi događaji odveli u Milano...

- U Milano?! - uzviknu Alisa, zapanjena. - To znači da niste prvi put u Lombardiji!

- Ne, nisam prvi put ovde. Dugo sam ostao u tom gradu i premda su se moji dani odvijali u miru velikog manastira, i tamo sam morao da se suočim s teškim prilikama u kojima sam često rizikovao život.

- Ali... - nesigurno zausti devojka - zar nikad niste pomislili da se vratite u

Englesku?

Metju je pogleda obuzdavajući osmeh. Konačno. Podstaknuta zdravom mladalačkom radoznalošću, Alisa je usmerila pažnju na nešto što će joj, bar nakratko, pomoći da zaboravi svoje očajanje.

- Hteo sam da se vratim pre tri godine, ali sudbina je odlučila drugačije.

Oklevao je.

- Sećaš li se, Alisa, Senekinih reči koje smo zajedno proučavali, *ducunt fata volentem, nolentem trahunt*? Znaš li šta to znači?

- Da, učitelju. Mislim da je... da onoga koji poslušava sudbinu, sudbina vodi, a onoga ko neće da je sledi, pregazi.

- Tako je, bravo. Ta izreka uvek važi, iako su prošli vekovi otkad je nastala. Moramo prihvatiti put koji je Svevišnji odredio svakom od nas. Često je to teško, zato što ne shvatamo šta je cilj, posebno kad smo prinuđeni da se suočimo s patnjama na koje nismo spremni.

Devojka je zurila u učitelja čekajući da nastavi.

Metju se načas zamisli pre nego što je nastavio. Možda je Alisa previše mlada da bi mogla da shvati. Onda je, pomislivši na tužne trenutke koje je doživela u svom kratkom životu i na teškoće koje je čekaju, odlučio da ništa ne krije od nje.

- Pre tri godine, upravo kad sam razmišljao da se vratim u svoju zemlju, upoznao sam jednu ženu i zaljubio sam se.

Rekao je to jednostavno, ne dodajući ništa više. Alisa je ćutala. Još na početku njegove primamljive priče, prestala je da plače.

- Odbacio sam monašku odoru - nastavio je, spuštajući pogled - i oženio sam se njome. Napustili smo Milano i stigli smo u Monpelje u Francuskoj. Tamo smo se pridružili redu Poniznih, ona kao dobrovoljac u bolnici, a ja kao učitelj gramatike.

- I zašto ste sad u Lodiju? I zašto ona, vaša žena, nije s vama?

Metju se zamagli pogled.

- Kad smo pošli iz Milana, s nama je bila jedna devojčica. Ostala je sama na svetu i moja žena ju je primila u kuću još pre nego što me je upoznala. Zvala se Kolomba, bila je radoznala, vrlo oštroumna i uvek spremna da pomogne. Odmah sam je zavoleo i nije mi bilo teško da joj budem otac. Mirno je rasla i već sam bio počeo da je učim osnovama pisanja kad je, pre malo manje od dve godine, u Monpeljeu izbila epidemija kuge. Poštedela je malenu i mene, ali moja žena se razbolela. Umrla je u roku od mesec dana. Nisam uspeo da zadržim devojčicu. Kolombu je obuzeo težak oblik potištenosti i samo ju je uporna nega moje drage prijateljice, stručnjaka za medicinske veštine, održala u životu. Kad je ozdravila, devojčica je poželela da ostane s njom. Znao sam da je ostavljam u dobrim rukama i zato sam joj udovoljio.

Alisa ga je pažljivo posmatrala.

- Nikad nisam shvatio - mirno je nastavio - zašto je sudbina želela da pokosi samo moju ženu, ostavljajući mene i malenu u životu. Mesecima sam mučio sebe, verujući da su ta nesreća i Kolombinin odlazak pravedna kazna što sam odbacio mantiju. Možda je zaista tako ili je Svevišnji želeo da me podvrgne još jednom strašnom iskušenju, dok ne shvatim da ništa nije večno. Vreme koje sam proveo s mojom ženom i mojom kćerkom trajalo je prekratko, a bol za njima nikad neće uminuti. Nisam mogao da ostanem u Monpeljeu. Ulice, naša kuća, kapela u kojoj smo se zajedno molili, sve se pretvorilo u mučenje... Odlučio sam da odem. Eto zašto sam sad ovde.

Alisa je i dalje bez reči zurila u njega. Igrala se uvojkom kose.

- Ko još zna ovu priču? - promrmlja naposletku, polako ustajući s klupice. - Zna li Bonico za to?

- Ne - odgovori učitelj - tvoj stric zna samo ono što mu je rekao brat Vitale, kanonik u Lodiju. On me je preporučio Bonicu, pošto ga je brat iz reda Poniznih iz crkve Santa Marija di Brera u Milanu izvestio da želim da predajem gramatiku. Obojici sam morao da kažem da sam nekad bio benediktinski monah, ali ništa više im nisam ispričao niti su me oni pitali šta sam radio poslednje tri godine. Možda je preporuka brata Žaka, poglavara „domus humiliata“ u Monpeljeu, bila dovoljna da ih ubedi.

Alisa je stajala pored njega i čekala da joj kaže još nešto, ali on ništa više nije rekao. Metju je zurio u neku neodređenu tačku u zidu pred sobom. Načas je stajao nepomično, a onda je i sam ustao.

- Nisam više mlad i suočio sam se s mnogim teškoćama, ali trudim se da ne klonem duhom, zato što znam da će biti još teškoća. Moraš biti hrabra, Alisa - rekao je i spustio joj ruke na krhka ramena - tvoj život je tek počeo i sve se još može promeniti. Hoću da znaš da sam ti ja prijatelj. Ne ustručavaj se da mi se poveriš i, pre svega, ne boj se. Stvarnost je često bolja nego što izgleda.

Alisa ga pogleda.

- Hvala - prošaputa, spuštajući pogled.

- Delfina mi je rekla ne jedeš već dva dana. Zar ne misliš da je vreme da počneš da se hraniš? Ako budeš gladovala, napustiće te snaga, a um će ti biti zamagljen. To nije ono što želiš, je li tako?

- Tako je.

- Dobro, onda ću reći tvojoj sluškinji da ti skuva jednu dobru supu. Čuvaj se, Alisa.

Pustio je ruke pored tela i izašao iz sobe. Devojka je još dugo nepomično stajala. Misli su joj bludele. Onda se, bez nekog vidljivog razloga, setila krpene lutke kojom se igrala kad je bila mala. Oprezno, kao da se krije od nekoga, prišla je škrinji. Izvadila je iz nje gomile odeće, pojaseva, košuljica i pantalona, sve dok pod rukama nije osetila meki zavežljaj koji je tražila. Podigla ga je do lica. Lutkine

oči, obojene ugarcima, već su bile izbledele, svilena kapica bila je pocepana, a jedna noga visila je, gotovo sasvim odvojena od trupa.

Stegla ju je na grudi. Napolju, iza zatvorenih vrata, s dna hodnika dopirali su Bernardini nepovezani povici.

6.

Kola su se opasno ljuljala pod težinom drva. Volovi koji su ih vukli zaustavili su se ispred nasipa gde je, pričvršćen na gvozdeno postolje, stajao kotur. Dva muškarca popeše se i nesigurno stojeći na podu kola razvezaše užad i podesiše zupce ogromnih klešta oko jednog velikog trupca. Malo iza kola, druga dvojica počеше da povlače teg: trupac se načas podignu iznad kola i, vođen veštim pokretima radnika, uz tresak se otkotrlja na zemlju. Oblak dima zamagli vazduh. Simonov konj, preplašen bukom, odskoči u stranu i udari Gvaldovog.

Dok je podbadao konja terajući ga da se udalje s nasipa, minijaturista se zakašlja.

- O, gospodičić se guši! - podsmehnu mu se Gvaldo i prasnu u smeh. - Vidi se da nikad niste bili u borbi, Francuzu! Ova prašina nije ništa u poređenju s onom koja pokriva borbena polja!

Udaljili su se stotinak koraka duž staze koja se spuštala prema reci. Odatle su mogli da vide celu varoš: podignuta na stenovitom brežuljku, bila je opasana snažnim zidinama. Tik ispred zidnog prstena, a iza isturene kule, desetine ljudi revnosno su kopali temelje, podizali potporne grede i nameštali ih.

- Šta rade? - upita Simon, iznenađen takvom marljivošću.

- Proširuju varoš, zar ne vidite? Pre dve godine, Buoza da Dovara postao je poglavar Sončina i počeo je da prekopava pola brežuljka kako bi podigao kuće bliže steni i time obezbedio bolju zaštitu građanima. Znam da moraju završiti do sledeće zime i stići će donde - reče pokazujući reku iza njih. - Ima tu mnogo posla, zar ne mislite? I na obali će podići građevine, mlinove, signalne kule, stražarnice...

Simon se osvrnu. Malo dalje prema jugu, gde su se dve obale Olja približavale jedna drugoj, napravljen je pontonski most preko kojeg su prolazile taljige, mazge i ljudi natovareni pokućstvom.

- Ovo će nam biti poslednji odmor, više nećemo stajati - najavi Gvaldo, prateći mladićev pogled - treba da pređemo još tri reke i izgubićemo mnogo vremena na mostovima. Ovde ćemo ostati samo dva dana, da potkujemo konje i da ih odmorimo.

Ne rekavši ništa više, dade znak dvojici telohranitelja iz pratnje, podbode svog vranca i nastavi. Simon pođe za njim. Bio je gladan. Otkad su pošli na put, jeo je samo stari hleb i suvo meso, zalivajući ih s pomalo gorkastog vina koje je Gvido vrlo škrto sipao iz male kožne mešine. Prvi put će se odmoriti tu u Sončinu. Dotad su noćili u štalama po imanjima duž puta. Mnogi seljaci nisu bili raspoloženi da ih prime, ali kad su na Gvaldovoj propusnici videli pečat gospodara Marke,

odjednom su postali gostoljubivi i nudili su im crni hleb a ponekad i sir i mleko. Znali su da, ako uskrate gostoprimstvo Ecelinovom emisaru, izlažu se opasnosti da im ovaj uništi polja i domove.

Pošto su prejahali kratak uspon koji vodi prema varoši, pokazali su stražarima propusnice, prošli su pored isturene kule od drveta i gvožđa i prešli pokretni most. Kad su ušli u prostrano četvrtasto dvorište oivičeno kućama, zaputili su se pored ugaonog stepeništa. Simon pogleda uvis: bedemi su bili puni stražara. Iz vojne kućice podignute pored stepenica izadoše dvojica stražara: radoznalo su osmotrili pridošlice, a zatim su se zaputili prema nekom skladištu koje je, sudeći po količini vreća poredanih uza zid, služilo za čuvanje žitarica. Dok su jahali prema središtu varoši, neka mlada žena istrča iz mračnog trema neke radnje i zamalo pade pod kopita Gvaldovog konja. Pala je, ali se odmah podigla psujući i, trčeći kao što se i pojavila, nestade iza kapije uske kuće.

- Ovde baš žure! - uzviknu Gvaldo, smejući se. - Evo - dodade i odvoji pogled od devojčinih raskošnih oblina i pokaza visoku četvrtastu kulu - to je palata Komune i kapela gradskog poglavara. Stigli smo u centar varoši, odavde ćemo nastaviti peške.

Sjahao je i poverio konja dvojici vojnika iz pratnje, a Simon učini isto. Zaputiše se duž glavne ulice, tražeći gostionicu. Našli su je gotovo odmah, bila je obeležena dugačkom lisnatom granom oraha zakačenom za poprečnu gredu.

- Pozdravljam vas, gospodo - reče gostioničar, dolazeći im u susret - šta mogu da učinim za vas?

Krupan čovek u tunici od vunene tkanine i izgužvane kecelje sa zanimanjem odmeri nove goste. Iako je njihova odeća svedočila o mnogim časovima provedenim u sedlu, reklo bi se da su obojica dobrog porekla, naročito stariji. Ako ostanu u gostionici, mogao bi da im iznajmi sobu, umesto dve slamarice u velikoj zajedničkoj spavaonici. Sigurno mogu da plate veću cenu.

- Treba nam krevet za dve noći i topli obroci - reče Gvaldo, posmatrajući dvojicu jedinih namernika u gostionici. Bili su pristojno odeveni, nisu delovali pijano, a poslužavnik pred njima bio je pun mesa koje se pušilo. Dobar znak, pomisli, možda smo naleteli na najbolju gostionicu u Sončinu...

Držeći upaljenu sveću, gostioničar pođe ispred njih uz strmo drveno stepenište i uvede ih u sobu. Bila je vrlo mala, ali čista. Jedini nameštaj činila su klupica i dve slamarice prislonjene uza zid. Prozor kroz koji je dopiralo vrlo malo svetla gledao je na hodnik pokriven daskama što su dosezale do pročelja kuće naspram gostionice.

- Da li vam odgovara, gospodo? - upita čovek, spuštajući sveću na klupicu gde je već stajala jedna, ugašena.

- Da - promrmlja Gvaldo, skidajući ogrtač. - Treba nam i lavor tople vode i sluškinja da nam osveži odeću. Mora je spremiti do sutra uveče.

Iako ga je prilično iznenadio taj neobičan zahtev, čovek klimnu glavom i objasni im da mogu sići i u prostoriju iza kuhinje gde ima tekuće vode, koja dolazi iz bunara u dvorištu. Kako god bilo, momak će za pola sata zagrejati vodu na ognjištu i napuniće lavor, a potom će se sluškinja pobrinuti za njihovu odeću.

Gvaldo se stropošta na slamaricu. Iako se trudio da to ne pokaže, bio je umoran. Pomislio je kako oseća teret godina: možda je, pomisli, vreme da se zaustavi, da se posveti samo svojim imanjima. Vodio je već previše bitaka s Ecelinom. Vrhom prsta dodirnu dugačak ožiljak koji mu se pružao od brade pa celom dužinom vrata. Tada je štitom skrenuo sečivo koliko je bilo dovoljno, ali pitao se da li bi ponovo mogao da se odbrani u sličnoj borbi prsa u prsa. Nije bio siguran u to. Osmotrio je svog saputnika koji je, opružen na slamarici, zurio u grede na tavanici.

- Kažite mi, Simone - iznenada ga upita - imate li rođake u vašem gradu?

Mladić polako okrenu glavu prema sagovorniku.

- Nemam - odgovori - nikog nemam, ni roditelje ni braću ni sestre. Troje ih je umrlo kad su bili deca, četvrti se preselio na sever Francuske. Posle očeve smrti, moj učitelj, Rože de Vilnev, ponudio mi je da mi se pridruži u njegovoj radionici, ali Žak je odbio. Nikad nije voleo da radi rukama, radije se opredelio za trgovinu. U poslednjem pismu koje mi je napisao, rekao je da je u Orleanu, gde je dopratio nekog trgovca tkaninama. Otad su prošle dve godine i nije mi više pisao.

Zaćutao je i sklopio oči. Nije želeo da razgovara, bio je previše uznemiren. Što je više razmišljao, sve više je bio uveren da će mu Ecelino, umesto s dvadeset lira, platiti smrću.

Razdiruća sumnja zatrovala mu je poslednje noći. Kad bi samo uspeo da pobjegne...

Misli mu prekinu kucanje na vratima. Gvaldo ustade s ležaja i otvori. Ispred njega je stajao gostioničar.

- Lavor je spreman, gospodo - obavestio ih je, uz uslužan osmeh.

- Jeste li sigurni, Menego?

Gvaldo je zvučao zabrinuto. Čovek iz pratnje klimnu glavom.

- Juče sam proveo večer s jednim zapovednikom stražare, kao što ste mi naredili. Isprva nije hteo da priča, ali posle tri pehara vina, razvezao mu se jezik. Kažu da je prošlog meseca car izbegao pokušaj trovanja. Hteo je da ga otruje neki lekar, po nalogu Pjera dele Vinje, carevog najvernijeg savetnika. Zavera je otkrivena na vreme i izgleda da je pobesnela svetina htela da linčuje Pjera dele Vinje. Saznao sam i da će car uskoro napustiti Kremonu gde je okupio trupe radi još jedne bitke. Novi poduhvat predvođiće njegov sin Enco, s njim će zapovedati i Buoza iz Dovare i ostali carski zapovednici...

- Dakle - prekinu ga Gvaldo - bolje je da što pre stignemo na naše odredište. Kad Buozo pokrene trupe, putevi će biti zakrčeni vojnicima i to će nas usporiti. Osim toga...

U posljednjem trenutku se zaustavio. Dvojica telohranitelja nisu bili upoznati s ciljem njihovog putovanja. Verovatno misle da Ecelino želi da učvrsti nove saveze i da Gvaldo, kao što se već događalo, nosi pismo u neko poslanstvo. Iako je na osnovu nekih opaski primetio da prisustvo minijaturiste budi radoznalost u vojnicima, nijednom nisu tražili objašnjenje, kao što i dolikuje njihovom položaju. Zato im ne bi trebalo jednom suvišnom rečju, izgovorenom zbog premora, obelodaniti ono što ne treba da znaju.

- Poći ćemo pre večernje službe - brzo zaključi - i jahaćemo celu noć. Odmah pripremite konje.

Okrenuo se i izašao iz trema: svetlost sunca koje je bilo gotovo u zenitu, zaslepi ga. Trepnuo je i odlučnim korakom uputio se prema gostionici.

7.

Zamak San Martino

Poklopac korpe bio je pričvršćen trakom od žute svile koja se završavala velikom mašnom.

- Odveži je - reče Bonico. Osmeh kojim je propratio tu jedinu izgovorenu reč odudarao je od njegovog zapovedničkog glasa.

Alisi je lice potamnelo poput zemlje. Više od sat vremena stoji tu, u dvorani zamka. Noge i ruke su joj obamrle, a vrtoglavica bi joj povremeno zamaglila vid.

Pred njom su stajala dva muškarca i čekala su. Otkad je stigao i predao joj pismo o svom plemićkom poreklu, Ruđino nije skidao pogled s nje, čak ni kad ju je lagao nabrajajući joj imovinu koju poseduje, Oči su mu, iako zamagljene koprenom starosti, blistale od uzbuđenja. Malo ranije, kad je naredio slugi da donese poklon koji je pripremio za buduću nevestu, najavio joj je da će u korpi naći iznenađenje. Alisa je klimnula glavom, ali nije mogla da se osmehne. Šta god da je u korpi, taj poklon ne može joj vratiti izgubljeni mir.

Prišla je korpi, sagnula se, odvezala traku i podigla poklopac.

Unutra je, na presavijenom komadu tkanine, ležalo kućence. Spavalo je. Bela dlaka talasasto mu se spuštala niz telo, rep je prebacio preko zadnjih šapa.

Alisa je načas stajala nepomično, iznenađena. Podigla je pogled prema Ruđinu.
- Uzmite ga - ohrabrio ju je čovek - vaše je.

Oklevajući, devojka ponovo pogleda u korpu, a onda zavuče ruke između zidova od rogozine i izvadi kućence. Životinja se probudi, načas zacvili, ispravi rep i pruži njušku kako bi onjušila novu gospodaricu.

- Da li vam se sviđa? - upita Ruđino.

Alisi se vratila boja u obraze. Kako da joj se ne sviđa ta topla lopta koja uznemireno dahće na njenim grudima, pokušavajući da lizne ružičastim jezikom njenu svilenu haljinu?

- Da... - odgovori slabašnim glasom - ja... zahvaljujem vam, gospodine.

Ruđino se zadovoljno osmehnu.

- Prodao mi ga je neki trgovac iz Francuske. Pošao je u Rim gde, kako se čini, plemenite dame naročito cene tu novu rasu. Kažu da francuske plemkinje ne mogu bez njihovog društva i zabavljaju se posmatrajući ih dok gacaju po barkama u

dvorištima njihovih zamkova, dok jure patke... Zovu ih kaniš. ⁷ A vi, kako ćete ga vi nazvati, Alisa?

- O, prekinite s tim budalaštinama! - obrecnu se Bonico, razdražen. Ispoljio je već previše strpljenja trpeći tu glupu komediju.

- Sad kad si dobila poklon, možeš da ideš, Alisa. Ruđino i ja moramo da se dogovorimo oko detalja venčanja.

Bilo je to naređenje. Devojka stegnu psa na grudi i izađe iz odaje. Kad se vrata zatvoriše za njom, Ruđino pogleda svog domaćina.

- Šta mislite? Da li sam joj se bar malo svideo? - nesigurno upita.

- Ma šta me se tiče da li ste joj se svideli! - uzviknu Bonico. Oči mu se pretvoriše u dva proreza, tanka poput sečiva bodeža. - Ruđino - prosikta - da se niste predomislili?

Starac ga bez reči pogleda. Potom se odlučno isprsi, priđe Bonicu i uhvati ga za ruke.

- Nema razloga da sumnjate u moju odanost. Časno ću ispuniti dogovor.

- Dobro, to sam hteo da čujem. A sad, dođite ovamo - reče i zaputi se prema stolu gde je pored mastionice i gušćijeg pera ležalo razbacano nekoliko listova pergamenta. - Moramo se pobrinuti da svadba bude veličanstvena. Venčanju će prisustvovati plemići i vitezovi iz Lodija, kanonici, a na gozbu koja će uslediti pozvaćemo i zakupce zemlje i seljake iz okoline. Svima moramo staviti do znanja koliko je važna loza San Martinovih!

Ruđino klimnu glavom. Sedoše na dugačku klupu postavljenu uza zid i počеше da listaju pergamente.

S krpom u ruci, Delfina je posmatrala baricu od mokraće pored zida. Izraz njenog lica nije obećavao ništa dobro.

- Samo mi je još pas trebao! - progundā i sagnu se da obriše pod. - Kao da već nemam dovoljno posla!

Alisa je, sklupčana na perini, držala u krilu kučence i gicala ga po stomaku. Životinja se opružila na leđima, šapa podignutih uvis i zadovoljno je mahala repom.

- Odlučila sam - živahno reče devojka. - Pošto je ženka, zvaćemo je Katula, što na latinskom znači kujica. Šta ti kažeš na to, Delfina?

Žena podignu pogled s vlažne krpe koju je držala u ruci. Potisnula je osoran odgovor kad je videla radosno Alisino lice. Otkad je nije videla tako srećnu? Siroto dete... Možda će joj, pomisli, društvo te životinjice pomoći da podnese ono što je čeka.

- Ka-tu-la... - sricala je - Katula... ma da, nije loše... Vaš učitelj će biti

zadovoljan odabirom imena, bar vas nije uzalud podučavao latinskom! Kad smo kod toga, zna li on ovu novost?

- Ne, još ne zna. Danas je u Lodiju, razmatra neki slučaj sa starešinom Poniznih. Reći ću mu sutra, štaviše, povešću Katulu sa sobom i, ako mi dozvoli, zadržaću je s nama za vreme časa.

- A, to ne! Zar treba da brišem mokraću i s poda učionice?! Ne, Alisa, pokazaćete mu psa, a onda ćete ga vratiti u ovu sobu...

Devojka spusti životinju na pod i ustade s ležaja. Kučence se odgega prema zidu, dok ga je Delfina pratila podozrivim pogledom. Alisa joj priđe i bez reči joj se baci u naručje. Žena ispusti krpu na pod i stegnu je uza se. Želela je da joj kaže nešto utešno, ali grlo joj se steglo. Neko vreme stajale su zagrljene u tišini, a onda se Alisa naglo odmaknu.

- Taj balavi starac misli da je lukav! - iznenada ljutito uzviknu. - Misli da je kupio moj pristanak zato što mi je poklonio psa! Ma šta on zamišlja, da sam neka glupača?! Gotovo sam sigurna da me je slagao kad mi je nabrajao svoje posede: palata ovde, palata onde, imanje, plodna zemlja... Plemić dobrog porekla koji dolazi pred gospodara zamka u ! odeći punoj mrlja i aljkavo zašivenih manšeta! A šta ako su mu posedi uništeni, za razliku od onog što je rekao? Šta ako je taj brak razmena usluga između njega i Bonica? Do sto đavola! Ako je uistinu tako, šta će biti sa mnom?

Delfina je otvorenih usta zurila u Alisu. Nikad je nije čula da govori tako, ta ljutita grimasa koja joj je iskrivila crte lica, za nju je bila nešto potpuno novo. Kako je moguće da se samo čas pre toga bezbrižno igrala s kučencetom i da je sad odjednom besno prasnula? To što je upravo rekla istina je, ali Delfina bi više volela da Alisa to ne zna. Mislila je da, tako mlada i nevinna, neće shvatiti kakve se spletke pletu iza njenih leđa. Nadala se, uprkos svemu, da će Alisa postati odana i strpljiva supruga. Zar ne zna da porodica odlučuje o sudbini mladih plemkinja i da će tako biti i u njenom slučaju? Ne, devojčice moja, poželeda je da joj kaže, ne dozvoli da ti se to dogodi! Ne boj se, bori se, brani se, pobegni iz ovog prokletog zamka! Preplašena onim što joj je upravo prošlo kroz misli, pokušala je da se sabere. Jedva je prisilila sebe da zauzme strog stav kao što je činila mnogo puta kad bi Alisa, dok je bila dete, zaslužila grdnju.

- Šta vi umišljate? - obrecnu se, tobože preneražena. - Ako je vaš stric odlučio da vas uda za Ruđina, učinio je to zato što smatra da će tim brakom obezbediti i vašu budućnost, a ne samo svoju! Svakako nije dovoljno udati se za nekog lepog viteza da biste bili srećni... Setite se Kostance, Kampolongove kćeri, one što se udala za Kavenagovog prvenca? Upravo ste mi vi objasnili da je taj gad, pošto je doneo na svet gomilu kopiladi s drugim ženama, odbacio suprugu, potkupio beležnika i preoteo Kampolongov zamak i posede!

Delfina se zadihala. Lice joj se zajapurilo, a pogled nimalo lukavih očiju bio je pomalo molećiv. Alisa se zagleda u nju. Strepnju koju je osećala načas je

nadvladalo sažaljenje prema ovoj ženi, koja joj je bila kao majka.

Duboko je uzdahnula.

- Sve ja to znam, Delfina. Ipak, i dalje mislim da se Bonico nije poneo kao dobar staratelj. Mogao je bar da me obavesti o svojim namerama pre nego što je dogovorio taj brak! Mogao mi je reći kako namerava da me uda i kad namerava da me uda. Ali nije to učinio. Što znači da ga ja uopšte ne zanimam i da ima sasvim drugačije ciljeve. O, da mi je otac živ...

Ništa više nije rekla. Stisla je usne u tanku liniju. Stegla je ruke oko grudi i okrenula se prema Katuli.

Iz ugla u dnu sobe gde se sklupčala, kujica se dogega do nje, prope se na zadnje šape i poče da joj vuče haljinu. Devojka je podignu u naručje.

- Bojim se da se opet upiščila... - reče, osećajući da joj je rukav vlažan na mestu gde je spustila pseću guzu.

Delfina se okrenu da pogleda. Nova barica svetlucala je na podu. Prostrelila je životinju pogledom, prišla zidu i počela da briše.

- Sutra te vodim u dvorište i ostaćeš tamo dok ne naučiš da piškiš i kakiš napolju! - progundala u po glasa. - Baš da vidim koja će od nas dve pobediti!

Alisa se pravila da nije čula poslednje reči. Stegla je Katulu na grudi i ponovo sela na perinu.

8.

Imanje San Martino

Markizio proveri slamu pomerivši kokoši jednim pokretom ruke.

Samo dvadeset jaja.

Opsovao je, sakupio je jaja u korpicu i izašao iz kokošinjca. Sad mu i kokoške prave probleme! Ma šta se to događa, za ime boga? Zar je moguće da nose tako malo jaja? To se događa već nekoliko nedelja i ako se tako nastavi, za mesec dana neće moći ni da ih prodaje na tržnici u Lodiju, niti da nahrani radnike. Samo mu je još to trebalo! Kao da nije dovoljno što je prošlogodišnja letina bila slaba i šašava zima koja je donela sneg samo na planine, dok je u niziji palo jedva malo kiše... Markizio je dobro znao da danak loših vremenskih uslova plaćaju samo zakupci zemlje. Gospodare, udobno smeštene u palatama, ne zanima što se ljudi satiru u polju, što se seljaci žale, što se krave ne tele. Njih jedino zanima da naplate zakup zemljišta i da pride dobiju poklone, piliće, pevce, vino, med i sve ostale proizvode s imanja. A sad se, kao da to nije dovoljno, poteže i to pitanje ugovora...

Vrhom cipele šutnu gusku koja ga je pratila, gegajući se. Životinja pobeže, preplašena. U tom trenutku svakako mu nije trebalo društvo jedne guske. Moraće, i to odmah, da razgovara sa ženom.

Prešao je preko gumna i produžio prema tremu. Pod prigušenom svetlošću sutona, kamen iz reke kojim je sagradio kuću delovao je ružičasto. Načas je zastao da ga pogleda. Još pamti s kakvim je naporom pre mnogo godina tražio građu za podizanje kuće: zaobljeno kamenje, najbolji krečnjak, grede, drvo za vrata... Podigao ju je za samo jedno leto, uz pomoć četvorice radnika, onda je napravio štalu, kokošinjac i barake za seljake. Tad je bio mlad i srećan što mu je gospodar San Martino dao zemlju u zakup i ta radost udvostručila mu je snagu. Posadio je nizove vinove loze, posejao je raž, proso i pšenicu i usevi su bili izdašni. Kupio je četiri krave i platio je usluge opštinskog priplodnog bika. Godinu za godinom, krave su se telile i sad ih ima četrdesetak. Imao je sreće, milanski vojnici nikad nisu upadali na njegovu zemlju i dosad su deo šume, livade, pašnjaci i oranice donosili mir i blagostanje njegovoj porodici. A sad? Šta će se sad dogoditi ako Bonico zaista odluči da promeni vreme trajanja ugovora o zakupu?

Prešao je preko praga i odlučno zakoračio u kuću. Pod slabašnim svetlom uljane lampe ugledao je svoju ženu kako i sedi i doji malog Đermana, njihovo najmlađe dete.

- Ponovo su snele dvadeset jaja, samo dvadeset! - uzviknu i baci korpu na sto.

- Polako s tim jajima, zaboga! - odgovori žena usplahireno - ili će ih biti još manje!

Markizio sede pored nje i obuhvati joj lice dlanovima.

- Šta se to događa, Savina? Kokoške nose malo jaja, od četiri krave koje smo oplodili, dve su već pobacile. Ako do leta ne budemo imali telad, uz troškove priploda, moraćemo da prodamo desetak grla. I to nije sve. Juče sam proveravao čokote i video sam da su ih napale vaši. Ako se ovako nastavi, ove godine nećemo imati ni vino!

Ustao je i mahnuo pesnicom.

- Za ime boga, kao da je neko prokleo zemlje San Martinovih! - srdito uzviknu.

Detence se, uplašeno, odvoji od majčine sise i zaplaka.

Savina ga spusti u kolevku okačenu u najtoplijem uglu sobe. Bez reči ju je zaljuljuškala na konopcima. Malo-pomalo, dete se smirilo. Markizio je posmatrao ugojeno ženino telo. Koliko vremena je prošlo otkad su njih dvoje bili zaljubljeni, puni nade u budućnost? Savina je bila vrlo privlačna devojka i prijatelji s kojima je pravio terevenke zavideli su mu kad je objavio da će se oženiti njome. Zatim, tokom godina, rad, trudnoće i bol zbog troje izgubljene male dece ugasili su joj svežinu i polet. Sad je od nekadašnje lepote ostao samo poneki trag koji samo on može da pronađe.

Prišao joj je i zagrlio je oko struka.

- Dođi ovamo - prošaputao joj je, povukao ju je prema klupi i naterao je da sedne - uspećemo, videćeš, i ovog puta ćemo uspeti...

Savina se zagleda u njega; proučavala ga je prodornim pogledom.

- Šta su ti rekli u vezi s ugovorom? - ozbiljno upita.

Markizio je oklevao. Kakvog smisla ima da joj priča o tome? Samo će joj natovariti još jednu tešku brigu. Ako se, kao što se već događalo, toliko potrese da izgubi mleko? Ne smeju da izgube detence. To joj je bila poslednja trudnoća, zašla je u godine kad više neće moći da začne. Maleni mora preživeti.

Žena ga uhvati za ruku i spusti je sebi u krilo.

- Kaži mi, Markizio, hoću da znam.

Čovek spusti drugu ruku na koleno i počeo da govori.

- U Lodiju sam sreo trgovca biberom koji snabdeva San Martinove. Upozorio me je da budem na oprezu, zato što, izgleda, Bonico priča okolo kako hoće da promeni vreme trajanje ugovora o zakupu. Umesto deset godina koliko je obično trajao zakup, izgleda da će potpisivati dvogodišnje ili čak jednogodišnje ugovore i da će, kad ugovor istekne, jedino on odlučivati o tome da li će ga obnoviti ili ne. Shvataš li šta to znači, Savina? To znači da će, posle sveg posla koji smo uradili na

ovoj zemlji, Bonico odlučiti da poveća cenu zakupa koju nećemo moći da platimo ili će nas to kopile, ako usevi budu nedovoljni samo jedne godine, oterati i naći će nekog drugog da se brine o njegovom imanju. Moraćemo da napustimo ovu kuću, da otpustimo radnike i da nađemo novu zemlju ili da se preselimo u neki grad da budemo sluge ili bogzna šta...

Savina se zagledala u pukotinu na podnoj dasci. Rub košuljice koju je maločas razmakla da bi podojila dete skliznu joj u stranu, otkrivajući joj dojku. Nije ni primetila. Markizio izvuče ruku iz njene, nežno joj sastavi rubove tkanine i uveza trake.

Žena ustade i ode do kolenke. Detence je spavalo. Tiho je prišla ognjištu i počela da meša čorbu od kupusa koja se krčkala u loncu okačenom o gvozdenu kuku.

- Oče, oče! Pogledajte šta sam našao!

I pre nego što su ga videli, čuli su njegov uzbuđen glas. Benedeto je nepokretno stajao u dovratku, pod umirućom svetlošću sutona. U ispruženoj desnoj ruci držao je slepića, a u levoj ruci je stezao kamen.

- Ćuti! - ukori ga Markizio, ustajući. - Znaš da Đermano spava u ovo vreme! Šta ti je to? - upita ga prilazeći mu.

- Slepić, i to poveliki! Mrtav je, bar mislim da je mrtav, zato što se ne mrda... Ipak, doneo sam i kamen kojim sam ga ubio tako da, ako nije mrtav, možete vi da ga dokrajčite... Hoćete da vidite? - upita, pružajući svoj trofej.

- Gde si našao zmiju? - upita Markizio. Uhvatio je zmiju i pažljivo je osmotrio. Glava joj je bila smrskana.

- Sakrila se iza senika. Redao sam snopove uza zid kad mi se pojavila između nogu. Odmah sam zgrabio kamen sa zemlje i, pre nego što je uspela da pobegne, udario sam je. Triput sam je udario, zato što se još mrdala. Mrtva je, zar ne, oče? - upita, a glas mu iznenada zadržta.

- Bogami je mrtva! - uzviknu Markizio. - Zar ne vidiš da joj se glava pretvorila u kašu? Dobro si naciljao, ali nikad više ne smeš to da uradiš. Da si, umesto vodenog slepića, udario otrovnicu, izmakla bi i ujela bi te. Zmijski otrov ubija, Benedeto, znaš to, je li tako?

Dečak tužno obori pogled.

- Mislio sam... - promrmlja.

- Znam šta si mislio, ali sad je dosta. Na sreću, ništa se nije dogodilo.

Savina, koja im je prišla, pogleda zmiju koja je visila u ruci njenog muža. Već je videla mnogo slepića pored reke i nije ih se plašila. Ovaj je, međutim, bio krupniji od drugih. Uzdrhtala je, zamišljajući je kako zariva zube u gležanj njenog sina. Od ujeda bi se stvorila rana koja bi se zarazila, možda bi dobio i groznicu...

- Zašto je tako krupna? - upita muža, dok joj se sumnja uvlačila u misli.

Kao da je u istom trenutku pomislio isto, Markizio je načas pogleda otvorenih usta. Onda bez reči izade iz kuće. Benedeto pođe za njim, potpuno zbunjen.

Markizio se zaputi prema kokošinjcu. Dečak ga je video kako besno otvara vratanca i pušta sve kokoške koje se raspršiše po gumnu, kokodačući i lupajući krilima. Posle nekog vremena koje se Benedetu učini beskrajnim, čuo je kako otac psuje na sav glas. Nije se usudio da priđe i vratio se do kućnih vrata, gde ga je čekala majka. Savina mu spusti ruku na rame.

- Znao sam! Znao sam da postoji neki razlog! - uzviknu zakupac, izlazeći iz kokošinjca. Odeća mu je bila prekrivena slamom.

- Evo zašto je ova drolja tako debela! Evo zašto ima malo jaja! - uzviknu mlatarajući slepičem po vazduhu. - Našao sam gomilu ljuski ispod sena. Ta kurva, i ko zna koliko još njih, jela je jaja!

- Ali, kako je to moguće? - upita Savina. - Obično jedu žabe, ribe... Zašto su došle čak dovde?

Markizio baci slepića u vatru. Plamen zapucketa i načas se po sobi raširi gadan zadah. Benedeto zapuši nos.

- Ne znam - odvrati čovek skidajući farseto i čisteći ga od slame. - Ovo proleće je čudno. Reka je niža nego obično zato što je ove zime palo malo kiše i moguće je da nema dovoljno hrane za ove beštije. Zato napuštaju obalu i dolaze čak ovamo da bi našle nešto za jelo. Nevolja je u tome što se uz jednu koju smo našli, krije njih stotinu. To su prilagodljive životinje, Savina, i u našim poljima sigurno ima kanala u kojima su napravile gnezda. Moramo sve da ih nađemo i to što pre. Sutra ću zadužiti nekoliko radnika da pretraže šupljine, jednu po jednu, sve dok i poslednju ne isteraju iz gnezda. Da nije bilo tebe - nastavi, dobroćudno se obraćajući sinu - nikad mi ne bi palo na pamet da pretražim kokošinjac... Idi sad da uteraš kokoši, a onda dođi u kuću. Čorba je spremna.

Ohrabren očevom pohvalom, Benedeto klimnu glavom i otrča preko gumna da obavi zadatak.

- Mali je bistar - reče Markizio sedajući za sto. - Trebalo je sam da se setim toga, umesto što sam gundao da kokoške nose malo jaja... Vidi ti to, trinaestogodišnji balavac uči me poslu! Možda starim...

Žena mu ne odgovori. Sela je, uzela kašiku i spustila je u tanjir s čorbom koja se pušila.

9.

Lodi

Bonico sjaha s konja i poveri ga slugi koji ga je pratio jašući mazgu.

- Vрати se za jedan sat - naredi i pruži mu uzde.

Čovek ih dograbi i udalji se prema bočnoj uličici u kojoj je postojala štala za privremeno čuvanje konja čiji vlasnici samo prolaze kroz grad.

Stražar ispred palate učtivo klimnu glavom pozdravljajući gospodara zamka i ne zaustavljajući ga. Znao je da njegov gospodar čeka pridošlicu.

Bonico produži kroz predvorje i pope se kamenim stepeništem na sprat, gde će ga domaćin primiti.

Pošto ga je stražar koji je stajao pred vratima pažljivo odmerio, Bonico je ušao. Iz mraka mu je u susret koračao jedan sluga koji je, kad je čuo njegovo ime, izašao iz bočne prostorije. Čovek mu pokaza da pođe za njim.

- Pozdravljam vas, Bonico, očekivao sam vas!

Zvonak glas Đakoma Overnjagija dočeka ga u velikoj sali. Iznenađen kao i uvek njegovim raskošnim nameštajem, Bonico je šarao pogledom po zastorima od vezene svile koji su prekrivali dva zida i s izvesnom zavišću još jednom pogleda veliki kamin prokopan duboko u kamenom zidu. Nesigurnim korakom zaputio se prema dugačkom stolu s ukrštenim nogama, na kojem je bilo poredano osam dvokrakih svećnjaka s voštanim svećama. Na sredini stola stajao je veliki poslužavnik pun slatkiša, bokal i dva fino izgravirana pehara.

- Dođite, sedite ovde sa mnom - pozva ga plemić, pokazujući mu jednu od dve stolice s naslonom za leđa. Na njegov znak, sluga im usu vino i odmah se povuče.

- Šta kažete na ovo vino, Bonico? Znate li odakle je? Nikad ne biste poverovali, potiče sa Sicilije, iz kraljevstva našeg voljenog cara! Odležalo je dve godine, doneli su mi ga prošlog proleća. Zamislite, Fridrih ga je lično namenio meni i premda je deo puta prešao preko mora, ovaj nektar nije izgubio nimalo ukusa. Osetite taj miris! - dodade, pružajući pehar gostu.

Bonico otpi malo vina. Bilo je sasvim drugačije od onih na koje je navikao. Blag ukus milovao mu je jezik i ostavljao u ustima ukus meda.

- A niste probali ni ove slatkiše! - nastavi Đakomo, spuštajući mu u ruku neku vrstu velikog tannosmedeg badema. - To je delo naše kuvarice koja je Saracenka,

kao i careve robinje. Pravi ih s bademima, medom, jajima i đumbirom. Šta kažete, zar nisu izvrsni?

Obasut tom bujicom reči, Bonico je mogao samo da klimne glavom dok je oprezno žvakao to previše tvrdo testo za njegove zapuštene zube.

- Dakle - reče Đakomo pošto je gotovo progutao četiri slatkiša i ispraznio pehar - sad kad smo se okrepili, pređimo na razlog zbog kojeg sam vas pozvao.

Obrisao je usta rukavom i ustao. Fino sašiveni svileni nabori nisu mogli da prikriju njegovo krupno telo, jasan dokaz njegove sklonosti ka dobroj trpezi.

- Već gotovo mesec dana, gost u mojoj palati je izvesni trgovac po imenu Gvidoto dal Kanale. Znate li ko je on?

Bonico odmahnu glavom.

- On je moj stari poznanik s kojim sam mnogo puta sklapao poslove. Trguje svakovrsnom skupocenom robom, od tkanina do nakita i ima mnogo iskustva u procenjivanju tržišta. Veoma ga cenim i zato, kad me je zamolio da boravi kod mene izvesno vreme, nisam mogao da ga odbijem. Odmah mi je rekao razlog svoje molbe: Gvidoto je morao da pobegne iz Milana, a znate li zašto? Zato što je rizikovao da ga uhapse zbog naročite robe koju je želeo da proda.

- Je li to ukradena roba? - ravnodušno upita Bonico, pre nego što je prineo pehar ustima.

Đakomo se zagleda u njega.

- U izvesnom smislu - odvratila - Gvidoto čuva nešto što je pripadalo caru Fridrihu. Jedan rukopis.

Gospodar zamka razrogači oči i brzo proguta gutljaj vina koji je tek otpio.

- Rukopis... Fridrihov rukopis?! - promuća, spuštajući pehar na sto.

Zadovoljan utiskom koji je ostavio tim otkrićem, Đakomo se uozbilji.

- Pazite, Bonico, ono što ću vam otkriti tajna je i nadam se da shvatate koliko ste privilegovani što ćete je saznati. Izgleda - nastavio je posle kratke stanke - da su pergamenti u vlasništvu trgovca zapravo onaj čuveni traktat o sokolarstvu koji je car napisao, traktat o kojem se godinama priča. Ne znam kako je dospelo do Gvidota. Ispričao mi je da su pergamenti verovatno ukradeni prošle godine za vreme pljačke logora Pobjeda i da je, pukim sticajem okolnosti i posle mnogih peripetija, rukopis dospelo u njegove ruke. Gvidoto je nameravao da proda rukopis u Milanu, ali njegov rođak Giberto, koji je i sam trgovac i poseduje radnju i skladište u Milanu, žestoko ga je odvrćao od toga. Rekao mu je da bi ga, kad bi se saznalo šta ima, gradske vlasti uhapsile pod optužbom da podržava Fridriha. Naterao ga je da dođe u Lodi, gde smo svi odani caru, i da ostane ovde nekoliko meseci, dok ne počne novi rat o kojem se priča, rat protiv Bobnje. A onda, kad gradski poglavari i nadbiskup budu zauzeti okupljanjem trupa i sklapanjem saveza, možda će se manje obraćati pažnja na trgovinu i, uz pomoć rođaka, Gvidoto će

moći da proda traktat. U međuvremenu, ovde kod nas je na sigurnom.

Bonico je napeto, bez reči slušao tu dugu priču i zapitao se kakve veze ima on s tim slučajem.

Dakomo prinese pehar ustima i otpi poveći gutljaj vina.

- Pitaćete se - nastavi pošto se nakašljao - zašto sam vas pozvao ovamo i odlučio da vas upoznam s ovom pričom. Razlog je jednostavan: ne mogu više da pružim gostoprimstvo trgovcu i molim vas da vi to učinite umesto mene.

Gospodar zamka se zagleda u njega, preneražen.

- Ja?! - upita promuklim glasom.

- Da, vi.

- Ali zašto ja? Zašto trgovac ne može... zašto ne može i dalje da bude u vašoj palati?

- Zato što postaje previše opasno. Kao što možete da pretpostavite, ovo je težak period za moju porodicu, a neslaganja s porodicom Somariva sve su izraženija. Dobro znate da ti prokletnici i dalje spletkare kako bi obezbedili podršku trgovaca i zanatlija. Ako je dobiju, postaviće odane ljude na najviše položaje u gradu, a nas Overnjagijeve će oterati s položaja na kojima se nalazimo sve ove godine. Na pomolu je rat u kojem neće biti nevinih, Bonico, a ja ću biti u prvim redovima svih bitaka koje se budu vodile. Iako nisam više mlad, svakako moram odbraniti svoju porodicu i svoju decu, koja će se boriti rame uz rame sa mnom. Ne mogu dozvoliti da šaćica pučana bez iskustva u upravljanju, vođena pohlepnim plemićima kojima je važna samo moć, zagospodari gradom! Vidite, dakle, zašto je Gvidotovo prisustvo u palati postalo neugodno. Zbog svojih čestih izbivanja iz palate ne mogu mu više jamčiti bezbednost i, što je najvažnije, bezbednost bi mu bila ozbiljno ugrožena ako bi neko saznao za rukopis. Dakle, pošto trgovac trenutno ne može da napusti Lodi, setio sam se vas. Vaš zamak - nastavio je pošto je zagrizao još jedan slatkiš - smešten je u okolini, daleko od gradskih sukoba, ali dovoljno blizu grada. Postoji li bolje utočište od zamka čoveka koji podržava cara? Niko neće saznati i, u svakom slučaju, vaš zamak je propisno utvrđen i čuvaju ga stražari.

Bonico ne odgovori odmah. Pokušao je brzo da razmisli, a onda je, ne krijući podozrenje, postavio pitanje koje mu je od početka ovog detaljnog objašnjenja bilo na vrhu jezika.

- Kažite mi, zašto, umesto što se izlažete svim tim opasnostima, niste primorali trgovca da vrati rukopis caru? Na kraju krajeva, čini mi se da je vaša porodica odavno odana Fridrihu. Zar ne mislite da bi vam bio zahvalan na takvom činu koji bi potvrdio vašu odanost? Ne verujem da vam predstavlja problem da mu pošaljete poruku s vešču da ste našli rukopis. Kremona nije daleko, a kažu da je car još tamo...

Dakomove usne bile su vlažne od vina koje je upravo ispio i jedna ružičasta kap curila mu je niz bradu. Otro ju je rukavom.

- Vidite - odvrati spuštajući pehar - razlozi koji nas teraju da donesemo izvesne odluke ne mogu se uvek lako objasniti i u ovom slučaju, morate prihvatiti moju uzdržanost: znajte samo da je više nego opravdana. Ništa me više ne pitajte, Bonico. Umesto toga - dodade, prodorno ga gledajući - pitaću ja vas: kad nameravate da izmirite svoj dug prema meni?

Gospodar zamka stisnu u pesnice šake skrivene u naborima odeće. Overnjagi ga ucenjuje. Ako ne udovolji njegovom zahtevu i ne ugosti trgovca, Đakomo će zahtevati da mu odmah vrati novac koji je pozajmio prošle godine. Ne može da mu vrati dug, ne može mu ga vratiti sad kad treba da podnese troškove za Alisinu svadbu i ovo kopile to dobro zna! Eto zašto se obratio baš meni, kučkin sin, besno pomisli.

- Zna li - reče umesto odgovora - da udajem bratanicu?

- Znam, udajete je za Ruđona Katanea, rekli su mi.

- Svadbu ću praviti na jesen i, kao što možete da pretpostavite, mnogo će me koštati: venčanje, proslava, odeća, nameštaj... Kako sad da vam vratim dug, Đakomo? Kad biste mogli da sačekate još nekoliko meseci...

Plemić podiže ruku i prinese je ustima kako bi potisnuo podrigivanje. Prsti mu sakriše osmeh.

- Čekaću - blagonaklono reče - svakako ne želim da pokvarim naše prijateljstvo zbog nekog glupog duga! - Ustao je. - Dakle, mogu li potvrditi trgovcu da će uživati vaše gostoprimstvo?

- Možete, kažite mu da za dva dana može doći u zamak. Zna, treba mi samo malo vremena da mu priprelim odgovarajuću sobu...

- Dobro. Ah, umalo da zaboravim: podrazumeva se da Gvidoto zna da sam vas upoznao s detaljima u vezi s rukopisom, jer u suprotnom ne bih mogao zahtevati vašu saradnju. Rekao sam mu i da, ako poželite da vidite pergamente, nema nikakvog razloga da vas odbije. Vi samo treba dobro da čuvate tajnu.

Bonico potvrdi pa i sam ustade. Bio je van sebe od besa. Poželeo je da se unese Đakomu u lice i da mu na sav glas kaže da mu je sasvim jasno u kakvu ga je nevolju uvukao. Ako bilo šta pođe naopako u vezi s tim slučajem, jedino će on biti odgovoran. On će skrivati trgovca i njegovo opasno blago, on će rizikovati! Đakoma svakako nije naterao strah za porodicu da izbacij trgovca, već strah od sukoba s carem! Kad bi samo saznao zašto Đakomo ne želi da vrati rukopis...

Pošto je bez reči pogledao gosta, plemić priđe prozoru i razmaknu zavesu. Snežnobela tkanina s čudesno izvezenim cvetnim šarama blago se zatalasa i nadu se pred vetrom koji je dunuo spolja.

- Jeste li videli? - uzdahnu, pokazujući drveće pored reke. - Počinje da pupi. Nadajmo se da će nam proleće svima doneti mudre savete...

Ne shvatajući smisao tih reči, Bonico ga pogleda, očekujući da se pozdrave.

Đakomo se okrenu i pozvoni malim zvoncem okačenim na traku na zidu. Vrata se otvoriše i pojavi se sluga.

- Ispratite gospodina San Martina - naredi mu. Potom klimnu glavom u znak pozdrava i sede za sto.

Okrećući u ruci pehar, zamislio se. Napokon je uspeo da se oslobodi trgovca! Kad je ovaj došao kod njega i rekao mu razlog svog dolaska, odmah je hteo da mu predloži da vrati rukopis Fridrihu, ali Gvidoto ga je preduhitrio. - Nemam nameru da se odreknem posla svog života - izjavio je. Đakomo je znao da nije u prilici da postavlja uslove. Trgovac koji je tokom godina često dolazio u Lodi bio mu je mnogo više od starog poznanika, kako je rekao Bonicu. Pozajmljivao mu je novac i nekoliko puta morao je da mu se obrati kako ne bi ostao bez novca. Prošle su četiri godine otkad mu je Gvidoto pozajmio dvadeset lira koje je uložio u borbu protiv porodice Somariva. U međuvremenu, njegovi sinovi su dobili titulu viteza i troškovi za konje, oružje i oklope nisu mu dozvolili da vrati taj dug čija je kamata postajala sve veća. Čak ni danas ne može da mu vrati pozajmicu i bio je siguran da Gvidoto naslućuje to. Ništa nije rekao, ali kako ne bi znao da Đakomo ne može da se odrekne ni novčića zbog predstojeće borbe protiv svojih protivnika? Da mu je vratio novac, kako bi platio doušnike i neprijatelje koji su spremni da pređu na njegovu stranu? Neka radi šta mu je volja s tim traktatom, samo neka ne traži dug i neka što pre ode iz grada! Nevolja je u tome što ga nije mogao izbaciti tek tako, bez objašnjenja. Odmah se setio zamka San Martino i trebalo mu je nekoliko nedelja da ga ubedi da se preseli tamo. Sad je, posle razgovora s Bonicom, siguran da je dobro postupio. Neka onaj primitivni gospodar zamka razmišlja o tome kako će rešiti problem, do đavola i on i njegova bezlična bratanica i njena skupa svadba!

Tako to ide, rekao je za sebe, ja ti učinim uslugu, a ti mi uzvратиš. Važno je da moja usluga više obavezuje tebe, nego sto tvoja obavezuje mene...

Osmehnuo se. Ponovo je napunio pehar vinom i polako ga ispijao.

10.

Lodi

Obala Ade

Iznenada, topot kopita osta prigušen u pesku koji se prostirao od poslednjeg niza drveća u šumi do rečnog korita.

Gvaldo i Simon zaustaviše konje. Dvojica iz pratnje projahaše pored njih i nastaviše prema mostu. Bio je treći sat i stražarnica na prelazu već je vrvila od ljudi.

- Bojim se da ćemo se načekati - reče Gvaldo - osim ako Ecelinov potpis na propusnici ne ubedi stražare da nas puste pre ostalih...

Simon klimnu glavom. Ispred njega su se, na drugoj obali, uzdizale zidine grada: bile su visoke desetak laktova i delovale su tako čvrsto da su ga podsetile na granitne grebene u njegovoj zemlji koji su štrcali na neočekivanim mestima i delili jednu dolinu od druge. Na zaštitnom zidu nije bilo drugih prolaza osim jedne velike kapije postavljene tačno naspram mosta, malo iznad pristaništa punog ukotvljenih brodica i čamaca. S leve strane, tamo gde su se zidine pružale prema jugu, krila se velika močvara obrasla gustim rastinjem koje se pružalo sve do ruba šume.

- Gledajte - reče Gvaldo - Menego se već vraća. Propusnice koje je pokazao očigledno su uverile stražara kako treba da nam da prednost. Slušaj kako su nas obasuli pogrđama! Rekao bih da ovi ljudi nisu zadovoljni zbog našeg povlašćenog položaja!

Zacereka se i podbode konja. Simon pode za njim, pažljivo krivudajući između mnoštva ljudi, kola, mazgi. Dok su prolazili, mnogi podigoše glave i neprijateljski ih pogledaše. Poneko čak pljunu.

Prešli su preko drvenog mosta i kroz gradsku kapiju, a zatim su se zaputili strmom glavnom ulicom. Oivičena visokim kućama, ulica je bila ispresecana desetinama uličica toliko uskih da se kroz njih jedva moglo proći.

- Evo - reče Gvaldo, okrećući se prema Simonu i pokazujući proširenje na uglu ulice - stigli smo.

Mladić dotera konja pored njega i pažljivo osmotri palatu. Iza trema pod stubovima uzdizala se kamena građevina i završavala se kulom od opeke koja se

isticala na trgu. Bio je to veličanstveni dom plemića visokog porekla.

Gvaldo sjaha i pošto je uzeo propusnicu od Menega, naredi Simonu da ga sačeka. Dade mu uzde svog konja i zaputi se prema ulazu. Stražar ga sumnjičavo pogleda, uze pergament koji mu je Gvaldo pružio, i proveri pečat. Podignu pogled s propusnice i ponovo odmeri Gvalda, a zatim se izgubi iza ulaznih vrata.

- Odsešćemo na nekom seoskom imanju. Na imanju, za ime božje!

Obuzet besom, Gvaldo je govorio preglasno. Gost u gostionici zaustavi ruku kojom je prinosio kašiku ustima i okrenu se da ga pogleda. Gvaldo ga ljutito ošinu pogledom, a čovek obori pogled prema tanjiru sa supom. Bio je vrlo zabrinut zbog te neočekivane promene plana. U Lodiju, gde može da računa s mnogim Ecelinovim poznanicima, bilo bi mu lakše da drži Simona na oku i, ako bi mu kojim slučajem palo na pamet da pobegne, ne bi uspeo da ostvari svoj naum. Grad je dobro utvrđen i vrvi od vojnika. Kad bi izdao naređenje, začas bi ga našli i doveli mu ga. U selu, međutim, ispresecanom stotinama staza, mogao bi da se sakrije u nekom klancu ili u gustoj šumi, a tamo bi, uz pomoć samo dvojice vojnika, bilo teže naći ga.

Tup bol poče da mu pulsira u glavi. Stegao ju je rukama i pokušao da se smiri. Simon je sedeo za stolom naspram njega u prepunoj gostionici i posmatrao veliki komad crnog hleba na kojem su se belasale kosti pečenog zeca. Gvaldo je jedva okusio obrok. Mladić se nije usuđivao da pogleda svog saputnika. Nikad ga nije video tako srditog i nije shvatao zašto bi jednom grubom čoveku naviklom na vojnički život smetalo što će odsesti na seoskom imanju umesto u gradskoj palati.

Gvaldo podignu glavu i pruži ruke preko stola.

- Krenućemo sutra - reče - i zadržaćemo se samo onoliko koliko je neophodno da obavimo zadatak koji nam je poveren. Prokleti Overnjagi! - reče u po glasa, obazirući se okolo kako bi se uverio da ga niko ne sluša. - Zar nije mogao i dalje da drži tog trgovca u palati, umesto što ga je poslao tom... - zastao je - kako se, do đavola, zove taj gospodar zamka? Taj... taj Bonico...! Đakomo Overnjagi mi je rekao da će nas zakupac na imanju San Martino ugostiti, onako kako dolikuje putnicima namernicima. Da smo ostali kod Đakoma, kako je Ecelino isplanirao, objasnio bih mu razlog našeg dolaska. On i moj gospodar su prijatelji i ne bi mi bilo teško da ga ubedim da mi pokaže trgovčeve rukopise. S obzirom na situaciju, nisam mu ni pomenuo rukopis. Rekao sam mu da me je Ecelino zadužio da utvrdim stanje u gradu i na okolnim posedima, zato što će se možda preseliti u Lodi. To ću odsad svakome pričati. - Pogleda ga. - Upozoravam vas, Simone - tiho prosikta - napravite li samo jedan pogrešan korak, mrtvi ste.

Mladić je zurio u njega plavim očima, svestan njegove pretnje. Gvaldo baci nekoliko novčića na sto.

- Večeras ću pisati Ecelinu i obavestiću ga o ovoj proklesoj promeni plana. Sad idemo na spavanje - osorno završi - ustaćemo pre svitanja. U treći sat već moramo

stići na imanje San Martino.

Imanje San Martino

Poslednjim odlučnim zamasa metle od granja Savina završi čišćenje sobe u kojoj će ugostiti dvojicu stranaca. Prislonila je metlu uza zid, rastresla vreće sa slamom i prekrila ih vunanim pokrivačima. Stavila je rezervne sveće na stočić s nogarama, preverila da li navošteno platno prijanja uz okvir malog prozora i pogledala rezultat svog rada. Iako se ne bi moglo reći da je soba otmena, sad je bar sve čisto. Naravno, da se iz obližnje štale ne širi smrad stajskog đubriva, bilo bi mnogo bolje, ali tu se ništa ne može. Da je gospodar San Martina zaista stalo do te dvojice koja dolaze, smestio bi ih u zamak, ne bi ih poslao njima! Kad je prethodnog dana Bonicoov sluga došao da najavi kako će morati da prime dva gosta, Markizio se razbesneo. - Ali kako? - prodrao se, pošto je ostao sam sa Savinom. - Uz sve teškoće s kojima se moramo suočiti, sad nas to kopile tera i da hranimo dvojicu nepoznatih i da im omogućimo da spavaju u našim krevetima, ko zna koliko dugo! - Trebalo joj je više od sat vremena da ga odobrovolji, govorila mu je da, na kraju krajeva, premda tu uslugu dugo nisu nikom činili, ona spada u njihove obaveze prema gospodararu i da bi, ako odbiju, Bonico imao razlog više da izmeni ugovor o zakupu.

Zatvorila je vrata. Mali Đermano plakao je u prizemlju. Vreme za podoj odavno je prošlo. Odvezala je trake na košulji i strčala niza stepenice.

Zamak Sari Martino

Traktat je ležao otvoren na stolu Bonicove male radne sobe. Gvidoto dal Kanale posmatrao je zaprepašćen izraz lica gospodara zamka. Voleo bi da nije morao da mu ga pokaže, ali Overnjagi je bio nedvosmislen. „Ko zna koliko ćete ostati kod njega“, rekao je, „zar ne želite da ga zadivite svojim blagom, a? Osim toga“, dodao je pritvorno, „dobro je da Bonico odmah shvati koliko je osetljivo zaduženje da se brine o vama. Kad vidi rukopis, razumeće koliko je dragocen i pojačaće stražu koja će vas čuvati.“

Bonicov glas prenu ga iz misli.

- I vi kažete... - promrmlja gospodar zamka - ... vi kažete da je ove stranice ispisao car lično?

- Dovoljno je pogledati minijature - umišljeno odvrati Gvidoto. - Šta mislite, ko bi se usudio da oslika prvu stranu tako veličanstveno, ako ne sam Fridrih? Misлите da bi car dozvolio da neko drugi u njegovo ime napiše tekst na tako vešto oslikanim listovima? Njegov je, Bonico, ovaj rukopis je njegov, dokaz za to je što se traktat prekida u uvodu novog poglavlja. Da mu ga nisu iznenada ukrali, Fridrih

bi nastavio da piše na toj strani.

- A vi? Zaista verujete da ćete uspeti da ga prodate? Ne verujem da će to biti lako, čak i ako...

- Tako je, čak i ako - hladno ga prekinu Gvidoto. - Bonico, ja sam cenjen trgovac i bavim se ovim poslom više od dvadeset godina. Ako sedim ovde i čekam pravog kupca, to znači da znam šta radim. Važnije je - reče, zatvarajući knjigu i spuštajući je u kožnu vreću - da vas upozorim da nikome ni reč ne kažete o rukopisu.

- Ne brinite, ćutaću kao zaliven i ako me neko i pita zašto ste došli u zamak, reći ću mu da trgujete skupocenim tkaninama i da čekate pošiljku s Istoka, te sam odlučio da vas ugostim kako bih mogao da odaberem, prvi među svim vašim kupcima, najbolju svilu.

Zadovoljno ga je pogledao. Hteo je da doda još nešto, kad neki neljudski krici praćeni uspaničenim glasovima i komešanjem odjeknuše iza zatvorenih vrata.

- Nije to ništa... - brzo reče Bonico, osećajući nelagodu zbog gostovog zaprepašćenog izraza lica. - To je moja majka. Mnogo je stara i obolela je od jednog oblika mahnitosti koji je, međutim, potpuno bezopasan. S vremena na vreme izgubi kontrolu, ali naše sluge i njena lična sluškinja znaju kako da je obuzdaju.

Krici se pretvoriše u prigušeno cmizdrenje, a i to utihnu posle nekoliko trenutaka. Bonico oprezno otvori vrata i proviri.

- Dođite - promrmlja - otišla je. Možete se vratiti u svoju sobu.

- Voleo bih da prošetam po vašem imanju - reče Gvidoto, prateći ga kroz hodnik. - Da li bi neko od vaših stražara mogao da pođe sa mnom?

- Svakako. Odmah ću narediti jednom vojniku da vam se stavi na raspolaganje.

Bonico ode, a Gvidoto uđe u svoju sobu i stavi rukopis u gvozdenu škrinju. Zaključao ju je, ubacio ključ u vrećicu koju je držao za pojasom i čvrsto vezao učkur. Onda prebaci ogrtač preko ramena i uputi se u konjušnicu.

Imanje San Martino

Benedeto ostade praznih ruku. Nekoliko listova krstovnika koje je upravo ubrao, padoše na zemlju. Nekoliko koraka dalje, iza zidića koji je razdvajao povrtnjak od prvih zasada, elegantno odeven muškarac jahao je polako u pratnji gospodarevog stražara. Nepoznati ga nije udostojio pogleda i dečak ga je gledao kako se udaljava prema reci.

Ma šta se to događa?, upita se. Upravo tog jutra došla su dva stranca, a sad još jedan tumara po poljima. Nije mu se svidela novonastala situacija, nimalo mu se nije svidela. Njegov otac je bio strašno ljut, a majka je, iako je pokušavala da prikrije to, delovala uznemireno.

Šutnuo je kamen i, držeći korpicu pod miškom, sagnuo se da pokupi salatu koja mu je ispala.

11.

Polja u okolini San Martina

Pas je spavao u travi, pored Alisinih nogu. Učitelj bi ga povremeno pogledao dok je slušao svoju učenicu kako ponavlja lekciju. Prethodnog dana, Bernarda je otkrila prisustvo psa u zamku. Naletela je na njega dok je izlazila iz sobe i pre nego što je sluškinja stigla da se umeša, zgrabila ga je urlajući i odbacila ga daleko na pod, kao da je odvratni pacov. Katula se otklizala do ruba stepeništa gde se, žarivši kandže u drvo, konačno zaustavila. Da je pala s te visine, sigurno bi nastradala. Skičeći, odšepala je do Alisine sobe. Sluškinja je uvela Bernardu u njenu sobu, ne uspevajući da zaustavi lavinu prostota koje su starici navrle na usta. Alisa se prepala, ali kučence se odmah povratilo i posle nekoliko sati ponovo je normalno hodalo.

Metju se više nije čudio, štaviše, delovalo bi mu čudno da se i ovde, na poslednjem mestu njegovog hodočašća, nije pojavio neki pas. Godinama ga ta stvorenja prate u njegovim lutanjima. Najpre u Francuskoj, zatim u planinama Vale Augusta, pa u Milanu... Nije znao da li je to čudan usud hteo upravo njemu da podari društvo pasa, ali bio je siguran da su svi psi koje je sreo na svojim putovanjima uveselili život osobama koje su mu bile drage.

Slika devojčice koja bezbrižno trči s psetancetom bez upozorenja mu obuze misli. Sklopio je oči.

- ...Učitelju?

Alisin glas dopro je prigušen do njega, kao da dopire iz velike daljine.

- Dakle - s naporom reče - gde smo stali?

- Kod tri vrste beseda o kojima govori Ciceron... - odgovori devojka, dok joj je lagani povetarac s reke mrsio kosu. Skinula je kapicu i spustila je na zemlju pored sebe.

Metju htjede da joj kaže da nabroji tri vrste beseda kad začu topot konjskih kopita. Okrenu se. Stražar koji je dotad sedeo na steni malo iza njih skoči i izvuče bodež.

Iz šume se pojaviše dva jahača. Prvi je, sredovečan, imao na sebi ogrtač postavljen krznom, ispod kojeg su mu virile noge u teškim kožnim čizmama. Drugi je, veoma mlad, nosio tuniku od meke tkanine boje mermera i kratak ogrtač, a na nogama je imao kratke čarape različitih boja s kožnom oplatom.

Pridošlice se zaustaviše. Onaj stariji sjaha s konja i pođe u susret stražaru.

- Kao što vidite, nisam naoružan - glasno reče i razmaknu rubove ogrtača kako bi pokazao odeću ispod njega - i nemate se čega bojati.

Stražar mu oprezno priđe i dalje držeći bodež u ruci.

- Ko ste vi? - podozrivo upita.

- Ja sam Gvaldo iz Marnjana, namesnik Ecelina da Romana i gost sam Bonica od San Martina. On je vaš gospodar, zar ne? - odlučno upita.

- Jeste, ali... Nisam vas video u zamku... - odvrati čovek, i dalje nepoverljiv.

- Odseo sam u Markiziovoj kući, zajedno s mojim saputnikom - objasni, pokazujući na Simona - i čudi me da Bonico nije obavestio sve svoje stražare o našem prisustvu na njegovom posedu. Kažite mi, šta bi se dogodilo da smo nas dvojica razbojnici i da nameravamo da napadnemo vaše...?

Zastao je, pošto nije znao ko su osobe koje su stajale na obali reke: muškarac koji je ličio na učitelja stajao je pored devojke sa psetancetom u naručju.

- Alisa od San Martina, gospodarica - završi stražar umesto njega, pomalo ponosnim glasom - i njen učitelj gramatike.

- Nisam znao da Bonico ima kćerku.

- Ona nije njegova kćerka, već bratanica, a Bonico joj je staratelj.

Kao da je odjednom shvatio da je previše rekao, čovek zadenu bodež u korice i začuta, ali se ne pomeri.

- Hajde, pomerite se! Zar mi i dalje ne verujete?! Da nećete možda da vidite moju propusnicu, pre nego što mi dozvolite da izrazim poštovanje gospodarici? - zagrme Gvaldo, vadeći savijen pergament iz džepa odore.

Dok je stražar gledao pečat utisnut na pergamentu, Simon sjaha s konja i pride im.

- Možete da idete - sumnjičavo reče stražar.

Gvaldo pode prema Alisi.

- Pozdravljam vas, gospođo - reče i nakloni se. - Zovem se Gvaldo i dolazim u ime Ecelina da Romana kako bih proverio vaše posede. Još nisam bio u prilici da upoznam vašeg strica, kako bih ga obavestio o svom zadatku. U Lodiju je odlučeno da odsednemo u kući vašeg zakupca i moj saputnik i ja - dodade, pokazujući na mladića koji im se u međuvremenu pridružio - stigli smo tek danas. Predstavljam vam Simona iz Eksa, francuskog minijaturistu u službi mog gospodara.

Uplašena, Alisa ne uzvratila pozdrav već samo klimnu glavom. Metju, kojeg Gvaldo uopšte nije primećivao, pažljivo osmotri dvojicu muškaraca. Onaj koji je pričao sigurno je vitez. U to ga je uverila njegova odeća i odlučan stav, dok je ožiljak koji mu se protezao preko brade svedočio o tome da je učestvovao u surovoj borbi. Delovao je kao opasan čovek.

Drugi je, međutim, pored njega izgledao potpuno neprilagođeno. Otkad je sjahao s konja nijednog trenutka nije prestao da zuri u njegovu učenicu. Šta taj momak radi ovde, pitao se Metju, pomalo uznemireno.

Alisa je i dalje ćutala. Učitelj odluči da im se obrati umesto nje.

- Alisa i ja ćemo najaviti vaš dolazak Bonicu, pa ako bude želeo da vas primi...

- A ko ste vi kad se usuđujete da mi se obratite bez dozvole? - strogo ga prekinu Gvaldo.

- Oprostite, gospodine - mirno odvrati Metju, praveći se da ne mari za njegovu drskost - moje ime je Metju, dolazim iz Vilingtama i učitelj sam.

Gvaldo se zagleda u njega, procenjujući ga. Metju izdrža njegov procenjivački pogled, a onda se obrati Alisi.

- Bolje bi bilo da se vratimo u kuću - reče joj i podignu njenu kapicu sa zemlje.

Odjednom shvativši da joj glava nije pokrivena, devojka pocrvene. Spustila je Katulu na tlo, stavila kapicu i zaputila se prema stazi koja vodi u zamak, dok je ispred nje koračao stražar. Kučence potrča za njom, izbegavajući konje koji su ravnodušno pasli malo dalje.

Gvaldo jednim pokretom zaustavi Metjua koji je prolazio pored njega.

- Kažite Bonicu od San Martina da sutra želim da ga vidim.

Učitelj klimnu glavom i, ne zadržavajući se, udalji se. Simon ih je, nepomičan, pratio pogledom sve dok nisu nestali iza drvoreda.

- Dakle? Da ne nameravate da pustite korenje ovde na obali?

Jedak Gvaldov glas prenu ga. Okrenuo se: čovek je već uzjahao konja i nestrpljivo ga čekao. Mladić uzbuđeno priđe svom konju, brzo ga zajaha i pođe ka šumi za svojim saputnikom.

12.

Milano

Šuma Kvadrono

Suvo granje na tlu pucketalo je u plamenu, a vetar je neujednačeno duvao i donosio oštar miris dima.

Judita zastade, zadihana, i osvrnu se. Svetlost plamena i dalje se nazirala iza drveća.

Judita zaječa, dograbi vreću i stegnu je na grudi. Potom zadignu rubove tunike i potrča. Iako je poznavala svaki deo šume, nije bila sigurna da je pošla u dobrom pravcu. U mračnoj noći bez mesečine, svi žbunovi bili su isti, a daleka ali jasna tutnjava vatre nadjačavala je svaki zvuk. Kad bi samo naišla na neki vodeni tok, znala bi gde se nalazi.

Ponovo je zastala i naslonila se na stablo hrasta. Nagnula se i prešla prstima preko nogu izgrebanih trnjem kupinovog grmlja. Prinela je ruke licu: bile su mokre i imale su metalni ukus krvi. Obrisala ih je o odeću i počela da kruži oko drveta: pipala je koru, dok pod prstima nije osetila vlažnu mahovinu. Brzo je promislila: mahovina na kori pokazuje sever, dakle, da bi se udaljila od grada, trebalo bi da pođe u suprotnom smeru.

Izvadila je bodež iz džepa tunike, zavukla ga u kožnu dokolenicu i zategla učkur. Zatim je, stežući tuniku uz telo, pažljivo zakoračila. Dok je napredovala, iz žbunja su dopirali prigušeni glasovi divljih životinja. Zatim se začu zavijanje vuka koje odjeknu iznenada i izgubi se u daljini.

Načas je obuze vrtoglavica i ona se zanese. Slika njenog sluge opruženog na pragu kolibe, utrobe rasporene samostrelom, oduže joj dah. Da je nije upozorio da dolaze stražari, ne bi uspela da pobegne. Žrtvovao je život za nju i sad će, bila je sigurna u to, njegovo izobličeno telo odneti u grad kao trofej. „Evo demona“, urlaće svetina okupljena na trgu, „evo veštičjeg sluge!“

Nastavila je da hoda, naprežući sluh kako bi čula i najmanji šum. Znala je da će, što dalje bude napredovala prema jugu/sve češće nailaziti na jaruge i izvore. Ako uspe da se probije do toka Vetabije, tamo gde se uliva u Lambro, spasiće se.

Bila je sigurna da je pošla stazom koja vodi prema reci, zato što se u vazduhu

osećao miris vlažne zemlje. Dok je prolazila kroz poslednji deo šume, opasno se približavajući zidinama, morala je da uspori. S bedema je dopirala svetlost baklji i mada je svetlost jedva dopirala do šume, neki stražar bi je mogao ugledati odozgo. Oprezno je produžila svaki čas zastajući skrivajući se u nekom jarku ili iza još golog granja nekog žbuna.

Bila je iscrpljena, ali do kraja staze ostalo je još malo. Iza poslednjeg drveća, šuma se pretvarala u pustopoljinu obraslu niskim kupinovim žbunjem koje je oivičavalo put za Lodi.

Nastavila je. Ruke je ispružila preda se i napipala je splet grana koje su dodirivale tlo. Sudeći po njihovom obliku, zaključila je da je naišla na hrast lužnjak. Oprezno se pomerila u stranu pokušavajući da nađe prolaz između grana, još punog prošlogodišnjeg lišća. Načinila je svega nekoliko koraka kad, odjednom, primeti neku svetlost s leve strane.

Stade, sleđena.

- Kuda misliš da si krenula, kurvo prljava?

U mraku se, posle glasa, ukazao i onaj koji joj se obratio. Mlatarajući bakljom, čovek joj priđe. Pod treperavom svetlošću plamena, Judita ugleda čoveka u ogrtaču mrke boje i kožnim dokolenicama.

- Najzad sam te našao! - prosikta nepoznati i zgrabi je za ruku.

Judita shvati da je on sigurno jedan od građana koji su se pridružili vojnicima zaduženim da zapale njenu kolibu. Kako nije primetila da ju je pratio? I zašto je sam? Kao da joj je čuo misli, nepoznati nastavi.

- Ne misliš valjda da sam te sve vreme pratio? - reče, stežući je toliko da ju je zabilelo. - Ne, veštice glupa, poznajem ja šumu kao svoj džep! Rekao sam sebi, ako pobegne, sigurno će pobeći prema reci i moraće da prođe ovuda. Zato sam, umesto da pođem s ostalima da ti zapalim kuću, stao ovde ispod zidina i čekao sam te. Dobro sam to uradio, dobro... A sad, kad te odvučem u Broleto, meni će pripasti sva slava. Đanoto je uhvatio vešticu, govoriće, Đanoto...

Lagani povetarac uskomešao je plamen baklje i vatra je stvarala zlataste odsjaje u Juditinoj divljoj kosi. Čovek joj se unese u lice. Dah mu je zaudarao na vino.

- Platiće mi - reče promuklim glasom - dobro će mi platiti što sam te uhvatio živu. Reći ću da si se sakrila između ovog žbunja i da si zavijala od zadovoljstva zato što ti je Đavo nabio u guzicu svoju jarčevu palicu... Veštice - dodao je uz skarednu grimasu - sad sam ja tvoj đavo, sad ćeš sa mnom raditi sve ono što si radila s njim!

Odvukao ju je do obližnje stene na koju je spustio baklju. Onda je, i dalje je stežući za mišicu, slobodnom rukom razmakao rubove ogrtača i zadigao tuniku. Iz otvorenih čakšira štrčao mu je ukrućen ud.

Snajno ju je odgurnuo na zemlju i u trenu se obreo na njoj. Žena se otimala pod njim, a on ju je, previše pijan da bi mogao brzo da reaguje, s mukom zadržavao. Dok joj je grčevito udom upirao u bedra tražeći joj vaginu, Judita je uspela da savije nogu poda se, pružila je ruku prema kožnoj dokolenici i izvukla bodež.

Sve se odigralo veoma brzo.

Naglo je izvila leđa i odgurnula napadača u stranu, a zatim je zavukla ruku ispod njegovog tela i počela naslepo da udara. Prvim zamahom samo mu je poderala ogrtač, ali ostalim je pogodila pravo u metu. Čovek zaurla i otkotrlja se na bok. Nekoliko trenutaka je ječao, a onda mu je glas postajao sve slabiji dok se nije pretvorio u krkljanje. Judita je ostala nepomična, drhtavu ruku još je držala ispruženu ispred sebe. Svet oko nje kao da je nestao i zvuci iz šume nisu više dopirali do nje. Klekla je i puzeći kroz mrak do vukla se do stene na kojoj je ostala baklja. Uzela ju je, ustala i pošla nekoliko koraka unazad, prema čoveku opruženom ne tlu. Prinela je plamen njegovom licu i pogledala ga: njegove oči u neverici su zurile u nju, u rukama je još stezao penis koji je, dopola odsečen, visio nad krvavom butinom. Iz posekotine na stomaku izlila mu se sluzava masa i zaustavila se na boku.

- O, majko moja... - zaječa čovek hropćući.

To mu je bio poslednji dah. Telo mu se zgrči, a onda se ukoči. Zenice mu se izvrnuše, a iz usta mu iscure pena, crvenkasta od krvi.

Judita je načas stajala ukočeno, kao da joj je iznenadni napad paralisao sve udove. Onda je nervoznim pokretima obrisala sečivo o tuniku, zadenula ga za kožnu dokolenicu i, držeći baklju u jednoj ruci, drugom je naslepo opipavala ispred sebe pokušavajući da nađe prolaz pored velikog hrasta. Kad je prošla, osmotrila je niziju koja se pružala ispred nje. U daljini, prema istoku, stidljiva traka svetlosti obasjavala je obzorje.

Nastavila je, svaki čas se osvrćući. Napokon, u tišini umiruće noći, začula je žubor. Najpre prigušeno, a zatim sve zvonkije, dok je žuborenje vode nije sasvim zagluhnulo. Potrčala je prema tom zvuku i čim joj stopala propadoše u meku vlažnu zemlju, bacila se napred i zaronila lice u vodu. Baklja se ugasi i voda je odnese. Ustala je i, ne mareći za mokru odeću i kosu koja joj je šibala lice, potrčala.

13.

Francuska

Lion

Podstaknuti laganim povetarcem koji se spuštao s brežuljaka oko Furvijera, grimizni zastori lelujali su oko baldahina, na trenutke otkrivajući papinu figuru u sedlu. Svileni papin ogrtač optočen dragim kamenjem padao je duž konjskih sapi, pokrivajući dopola posedlicu. S oba pontifeksova boka, dvadeset četvorica plemića držala su motke baldahina i koračala prateći ritam konjskog koraka.

Na čelu povorke, šestorica stegonoša mahalo je zastavama sa simbolima Rimske crkve, a četvorica trubača duvali su u svoje instrumente. Muzika je odjekivala između uličica sve do kraja povorke, gde se mešala sa zvukovima doboša i zvončića lakrdijaša i žonglera.

Ravnodušni prema toj prigušenoj bezbožničkoj muzici, biskup i kardinali u ceremonijalnoj odori, svečanim korakom napredovali su iza baldahina. Tkanine drečavih boja svetlucale su na suncu, a u odnosu na njih mantije sveštenika i monaha koji su ih sledili, delovale su još tamnije. Povorka zaštićena s tri strane gusto zbijenim odredom vojnika završavala se dugačkom kolonom gradskih glavešina i uglednih građana. Stražari su obuzdavali svetinu koja je, bučna i uskomešana, zauzimala svaki slobodan deo pločnika.

Zbijeni u uskim uličicama koje se se ulivale na trg s katedralom, muškarci i žene tiskali su se uza zidove kuća, gurali su se i laktali. Bilo je dece koju su očevi nosili na ramenima, a oni koji nisu izašli na ulicu izvirivali su s balkona i prozora.

Kad je stigao do crkve, pontifeks zaustavi konja.

Trube zamukoše. Biskup se odvoji iz povorke sveštenika i stade pored baldahina: kleknu, izvadi ispod grimizne mantije malu škrinju od zlata i pruži je papi. Inoćentije IV je uze i držeći je na dlanovima, podignu je ispred sebe, kao da je ostenzorij. ⁸ Opali i rubini kojima je škrinja bila ukrašena, zasvetlucaše.

Ljudi su ćutali.

Pontifeks podignu poklopac i, ne progovorivši ni reč, zaroni prste u škrinju. Zatim izvuče ruku i, držeći šaku stisnutu u pesnicu, osmotri uzdrhtala lica koja su ga okruživala. Potom kružnim pokretom ruke baci uvis pregršt kovanica. Kroz vazduh se razleže tutnjava: građani se pohlepno baciše na zemlju preturajući po prašini ne bi li se dočepali tog bogatstva. Mnogi su iscepali odeću, neki su izgubili obuću,

deca su padala očevima s ramena.

Papa je nastavio da baca novčiće. Kad je ispraznio škrinju, vratio ju je biskupu i, ne silazeći s konja, nastavio prema poprečnom brodu katedrale. Tu je sjahao i zaputio se prema apsidi, praćen sveštenicima i uglednicima.

Svečana služba samo što nije počela.

Udarci maljeva pretvoriše se u grmljavinu. Inoćentije IV priđe bifori ⁹ i osmotri trg pred sobom: plato ispred katedrale vrveo je od klesara. Muškarci su, naoružani teškim maljevima, udarali kamene blokove uredno poredane na pločniku. Oblak sitne prašine lebdeo je u vazduhu. Ličio je na maglu.

Papa odlučnim pokretom zatvori prozorsko krilo i venecijansko staklo uglavljeno u okvir zatrese se.

Načas je zamišljeno pogledao biblijski prizor na tapiseriji okačenoj na zidu. Onda se zaputi prema tronu od pozlaćenog drveta koji je, podignut na postolje od tri stepenika, svetlucau u dnu dvorane. Zadnjica mu potonu u grimizno svileno jastuče. Nalaktio se na naslone za ruke.

Čovek koji je stajao na drugom kraju dvorane bez reči ga je gledao.

- Pridite, Ig de Sen Šer. Grlo mi je već dovoljno nadraženo onom mermernom prašinom i nemam nameru da se derem da biste me čuli... Koliko im treba da završe ovu blagoslovenu katedralu? Godinama rade, a bočni brodovi još nisu podignuti! Da ne pominjem jučerašnju službu. Zar ne mislite da bi bila mnogo svečanija da smo je obavili u završenoj zgradi, umesto u ovom patrljku pokrivenom gredama? Sav taj svet stajao je na otvorenom, bez krova nad glavom...

Kardinal mu ne odgovori. Znao je koliko je Inoćentije IV ljut zbog produžetka radova na katedrali Sen Žan i mada je upravo na tom mestu poslednji put ekskomunicirao cara, bilo mu je jasno koliko papi nedostaje rimska katedrala.

Izvadio je naočare iz džepa svilene odore, namestio ih na nos, prešao desetak koraka prema papi i stao.

- Dođite, Ig, još ste predaleko. Paževi imaju običaj da prisluškuju pred vratima i nemam nikakvu nameru da ih upoznam s detaljima našeg razgovora.

Kardinal se približi tronu.

- Da li znate zašto sam vas pozvao? - upita ga Inoćentije.

- Ne znam, svetosti.

- Ne možete ni da naslutite?

- Ne, uistinu, ja...

Možda i jeste poznavalac teologije, ali niste nimalo pronicljivi, dragi moj kardinale! Zašto mislite da ste mi potrebni ako ne da biste se borili protiv nove jeresi?!

Kardinal obori pogled, ponižen.

- I šta mislite - nastavi papa malo glasnije - ko je tvorac tog, ko zna kojeg po redu otpadničkog pokreta, a? Baš ne možete da pogodite?

Ig de Sen Šer odmahnu glavom.

- Pa onaj prokleti car, naravno! - Inoćentije je sad već vikao. Lice mu je pomodrelo, izobličeno od besa. - Ne mari što je već nekoliko puta ekskomuniciran, nego me i dalje izaziva! Svete mu Device, kad će prestati da me muči? Koliko će još načina smisliti da mi se suprotstavi?

Kao da odjednom shvati da govori preglasno, pontifeks začuta. Pošto je pogledao zatvorena vrata dvorane, ustao je, sišao niza stepenice i prišao kardinalu.

- Mislio sam da ste i vi upoznati sa slučajem rukopisa - prošaputa, uhvati ga za lakat i odvuče ga pored prozora. Tu, daleko od vrata, niko neće moći da ih čuje.

- Dakle, znate li nešto o tome?

Ig de Sen Šer ga je gledao kao da ne shvata o čemu mu papa govori.

- Dakle, sve moram da vam objasnim - uzdahnu pontifeks, puštajući mu ruku. Seo je na kameni ispušt ispod prozora i počeo da trlja smaragde i rubine na krstu koji mu je visio oko vrata.

- Priča se - počeo je - da Fridrih godinama piše traktat o sokolarstvu i čini se, da mu je, kad nije zauzet bitkama, sređivanje tog rukopisa omiljena zabava. Kažu i da je rukopis oslikan finim minijaturama koje prikazuju ptice grabljivice i one koji ih uvežbavaju. Ma možete li da zamislite? Rukopis ukrašen minijaturama, kao da je reč o knjizi propovedi neke katedrale! I to nije sve, znate li šta je smislio taj car bujne mašte? Taj prokletnik je napisao seriju radova o uzgajanju tih grabljivica, puneći strane pravila o njihovom uzgoju, ishrani, nezi, pa čak i o tome kako ih treba razmnožavati!

Kardinal je bio zatečen. Kakve veze ima taj rukopis s jeresi?

Inoćentije ga pogleda.

- Još vam nije jasno? - prezrivo prosikta. - Naravno da ne možete da vidite dalje od svog nosa, Ig! Taj traktat je Fridrihovo veličanje sopstvene moći. Ko je zapravo, po vašem mišljenju, „dobar sokolar“ čije vrline taj prokletnik uzdiže?

Pa to je car lično, očigledno! A ko su sokolovi koje treba odgajati na najbolji način ako nisu njegovi podanici? Kao što sokolar potčinjava grabljivicu sopstvenoj volji i tako obezbeđuje sebi uvek svež plen, tako i car potčinjava sopstvene podanike. A znate li kako to čini? Laska im, zavarava ih da su deo najbolje moguće vlasti u kojoj je on, odlučujući i delujući u njihovo ime, jedini u stanju da im jamči korisne saveze i sigurne granice. A svi ti glupaci koji mu veruju, koji ga prate poput pataka u bari, građani, gradski poglavari, feudalci, vladari pola Evrope...

Papine reči prekinu napad kašlja. On se ljutito okrenu i ispljunu sluz u ugao. Kardinal odvrati pogled. Iako mu je razumljivo pontifeksovo neodobravanje, i

dalje nije mogao da shvati kakva veza postoji između tog traktata i novog oblika jeresi.

- I to nije sve - nastavi Inoćentije pošto se nakašlja. - Postoji nešto još gore: pišući o sokolarstvu, stalno pominje „prirodu“. Prirodu treba posmatrati, proučavati, menjati ako je potrebno... Kao da priroda, kako je Fridrih naziva, nije neposredan izraz božje volje, već materija koju svako može oblikovati! Kao da bismo mi mogli da je upoznamo bez božje pomoći! Neka niko ne misli - nastavio je naglo ustajući - da može izmisliti „prirodne zakone“. Jedino nam teologija može pomoći da shvatimo događaje u svetu, bolesti, katastrofe! Svi moraju znati da svet i njegovi pojavni oblici dolaze od Boga i ni od koga drugog! Crkva to propoveda vekovima i drskost jednog nadmenog cara svakako neće promeniti te zakone!

Kardinal se naježi.

- Da li vam je sad jasno? Da li vam je jasno zašto govorim o jeresi? Da li shvatate da će taj traktat, ako dospe u javnost, izazvati nezdravu radoznalost, posle koje će uslediti još bolesnija znatiželja? Stručnjaci će nicati po celom carstvu kao pečurke posle kiše, spremni da nam objasne pravo značenje tog bogohulnog dela. To će naneti neprocenjivu štetu Crkvi. Rukopis je, Ig, samo poslednji dokaz koliko Hoenštaufen žudi da mi otme vlast. Meni, pontifeksu, Hristovom namesniku na zemlji, jedinom pravom kralju i zemaljskoj svetlosti, koja osvetljava dan i odvaja ga od paganskog mraka! Fridrih nikad neće shvatiti da ovaj pontifikat ima prednost nad bilo čime i da, time što mi ga je ustupio sam Bog, jedini imam pravo na vlast i upravljanje. Uostalom - dodao je kriveći lice u gadljivu grimasu - šta se moglo i očekivati od jeretika koji je više puta ekskomuniciran, od čoveka koji razvija trgovinske odnose s paganskim vladarima, koji dozvoljava da mu lekari i matematičari pune glavu svojom mahnitom naukom? Čovek čiji dvor vrvi od astrologa, pesnika, lakrdijaša i saracenskih prostitutki?

Inoćentije IV ponovo sede na tron. Zajapureno lice odjednom mu preblede.

- Ne možemo dozvoliti - nastavi uz dubok uzdah - da nešto tako sramno dospe do mojih podanika. Taj traktat je samo poslednje delo uma obuzetog demonskim vizijama. Njegovo širenje mora se zabraniti. Zato sam vas zvao.

Kardinal je ćutao i iščekivao. Možda je počeo da shvata.

- Izgleda da je rukopis ukraden i da je u rukama nekog trgovca. Doušnici mi kažu da je taj čovek u Lodiju, da je gost nekog gibelinskog plemića.

- A zašto se obreo tamo, umesto da bude na carskom dvoru? Ako je istina da boravi u kući čoveka koji podržava Fridriha, zašto ga taj ne posavetuje da vrati traktat zakonitom vlasniku? - začudi se Ig de Sen Šer.

- Vi ste naivčina, kardinale. Zar ne znate da pohlepa za novcem pokreće svet? Pomislite samo koliko bi se moglo zaraditi prodajom tog rukopisa! Kad se obogati, tom trgovcu neće biti potrebno više od jednog prepodneva da zaboravi svoju naklonost prema caru. Štaviše, njegovo stalno boravište je u Milanu, svi znamo

kakve mogućnosti nudi tamošnje tržište, koje obigravaju kupci iz celog sveta. Uveren sam da će se trgovac vratiti u Milano i pokušati upravo tamo da proda rukopis. Dakle, od Milana treba i da počnemo. Ne verujem da će biti teško uspostaviti vezu s nadbiskupom Lavom iz Peregga i objasniti mu situaciju. On će znati kako da nađe načina da se dokopa tih prokletih pergamenata. Vaša sabrača dominikanci i franjevci - nastavi zureći u skupoceni tepih od vune koji je pokrivač pod - u službi su Crkve da bi se borili protiv jeresi. Pošto je taj rukopis čudovišan plod iznikao iz jeretičkog semena koje je davno posejano, biljka na kojoj je izrastao mora se iz korena iščupati. Napisaću pismo nadbiskupu Lavu, a vi ćete mu ga odneti u Milano. Ako je trgovac zaista u Lodiju, zahtevam da se tamo pošalje jedan sposoban inkvizitor koji je u stanju da ispita situaciju ne koristeći nasilne metode. U svakom slučaju, cela operacija mora se izvesti u potpunoj tajnosti. Očekujem da dobijem kompletne pergamente u razumnom roku, recimo, pre leta. Idite, Ig - zaključite, ustajući - očekujem vas predveče. Naći ćete pismo i već sutra morate poći na put.

Kardinal klimnu glavom, pokloni se papi i izađe iz dvorane hodajući unazad, ni u jednom trenutku mu ne okrećući leđa.

Pošto je kardinal izašao, Inoćentije IV priđe radnom stolu i stojeći počeo da piše na listu pergamenta.

Na trgu ispred katedrale Sen Žan i dalje su odjekivali udarci maljeva.

Dok se trudio da izbegne gomile smeća i konjske balege koje niko još nije uklonio s ulica posle procesije koja se odvijala prethodnog dana, kardinal je razmišljao kako da na najbolji način reši ovaj slučaj. Iako mu je laskalo papino poverenje, mučila ga je sumnja da nije na visini zadatka koji mu je ovaj poverio. Hoće li on, cenjeni učitelj teologije nedorastao spletkama i manipulacijama, biti u stanju da zadovolji očekivanja? Moraće to da učini. Pre bi umro nego što bi se odrekao privilegija koje mu je sveštenska karijera omogućila. Tokom dve godine koje je proveo u Lionu, papino poverenje u njega postepeno je raslo i ni za šta na svetu ne bi želeo da ga izgubi.

Prve kapi kiše pale su iz neba sivog poput olova. Dok je ubrzavao korak, iznenada se setio priča koje su pre nekoliko meseci doprle do njega, priča o franjevku koji je obavljao dužnost inkvizitora po nalogu milanskog nadbiskupa. Ako je slava koja ga prati čak i izvan granica Lombardije zaslužena, taj fratar bi mogao biti prava osoba za posao u Lodiju. Zahvaljujući svom iskustvu, znaće kako da pritegne trgovca i kako da pripreti onima koji su mu pružili gostoprimstvo. Da, zadovoljno zaključite, neće se zadovoljiti samo time da nadbiskupu isporuči Inoćentijeva naređenja, učiniće i više od toga. Dodaće svoje pismo namenjeno starešini manastira Male braće, s naređenjem da zaduži inkvizitora da obavi zadatak po zahtevu pontifeksa.

U međuvremenu je stigao. Ušao je u trem, skinuo naočare, izvadio krpicu iz džepa ogrtača i obrisao ih. Onda je hitrim korakom ušao u palatu i popeo se uza stepenice koje su vodile u njegove odaje.

14.

Zamak San Martino

- Dakle, došli ste iz Francuske i idete u Veneciju...

Iz Bonicovog glasa izbijala je radoznalost. Izgledalo je da i trgovca, koji je stajao pored njega, zanima odgovor. Simon prelete pogledom od jednog do drugog.

- Da, gospodine - reče - dolazim iz Eksa. U Italiju sam stigao pre mesec dana, kako bih se sastao s dvojicom minijaturista, prvi je iz Kremone, a drugi iz Venecije. Njihova dela poznata su čak i u Francuskoj i budući da upoznavanje tehnika drugih majstora omogućava poboljšanje sopstvene, odlučio sam da posetim njihove radionice. Znao, forme i teme naše umetnosti - nastavio je - neprekidno se razvijaju i razlikuju se od zemlje do zemlje. U ovom trenutku, na primer, mnogo se traže minijature za molitvenike koje koriste dame iz plemićkih krugova ili ilustriranje rukopisa o medicinskoj veštini, kao što je slučaj u Veneciji, gde...

- Zanimljivo, zanimljivo... - prekinu ga Bonico, kojem je već dosadilo to beskorisno razmetanje znanjem. - Ali, kažite mi, šta sad radite u San Marinu i to u društvu čoveka koji je povezan s Ecelinom?

Simonu zastade dah. Očekivao je to pitanje i znao je da mora pružiti ubedljiv odgovor.

Pre nego što je stigao i da zine, Gvaldo progovori umesto njega.

- Rekao bih da nam je to već objasnio, Bonico - reče, strogo gledajući gospodara zamka - i ne razumem zašto Simon iz Eksa treba da vam ponavlja ono što već znate. Kao što sam vam rekao - nastavi, glumeći strpljivu popustljivost kakvu bi ispoljio prema nekom tupavom učeniku - Ecelino me je zadužio da izvidim situaciju u Lodiju zato što sam bio u Kremoni, dakle, bliže Lodiju od ostalih njegovih namesnika, a kao što možete da pretpostavite, danas je i najmanja ušteda vremena provedenog na putu dragocena... U Kremoni sam slučajno upoznao minijaturistu. Simon je završio svoje poslove i, pošto je trebalo da se zaputi u Veneciju, zamolio me je da iskoristi moju pratnju. Ko ne bi učinio isto na njegovom mestu, ako se uzme u obzir da su putevi puni vojnika koji se spremaju za borbu? Moja propusnica omogućiće mu bezbedno putovanje do Treviza, a kad stignemo u Basano, Simon će sam odlučiti kad će nastaviti za Veneciju.

Gvaldo začuta. Iako je zahvaljujući svom iskustvu navikao da se pretvara, u tom trenutku bi radije ukrstio mač s nekim na bojnom polju nego da tako bezočno

laže.

- Gospodo - odgovori Bonico posle kratkog oklevanja - nadam se da gostoprinstvo mog zakupca zadovoljava vaše potrebe. Ako nije tako, ne oklevajte da me obavestite, narediću mu da...

- Nema potrebe da izdajete bilo kakvo naređenje, sve je u redu - grubo ga prekinu Gvaldo. - Jedino vas molim da smestite dvojicu mojih vojnika s vašim stražarima. Zamak nije daleko od imanja i pozvaću ih kad mi budu potrebni. Više bih voleo da spavaju s ostalim vojnicima nego u onoj smrdljivoj sobi. Što se tiče ostalog, obavestiću vas. Čim obavim svoj zadatak otputovaću - završi, pokazujući Simona - a on će poći sa mnom.

Gvidoto je dotad bez reči slušao i želeo je i sam da postavi neko pitanje o razlogu tog neobičnog izviđanja imanja San Martinovih, ali to ne bi bilo umesno. Taj slučaj tiče se gospodara zamka. Ipak, prisustvo minijaturiste u zamku koje se na čudan način podudarilo s njegovim boravkom među istim zidovima, uznemiravalo ga je.

Trebalo bi što pre da ode odavde, ali kuda? Na sve strane gomilale su se trupe, mnogi putevi su bili blokirani, a on nije imao važeću propusnicu za kretanje, ni na sever ni na jug.

Sklopio je oči. Gvaldo, koji ga je posmatrao, shvatio je da je trgovac sumnjičav. Moraće brzo da deluju, inače se nikad neće dokopati rukopisa.

Ponovo je pogledao Bonica.

- Osim što ću pregledati vaše imanje - reče mu - moram znati i s koliko naoružanih ljudi raspolazete, raspored prostorija u zamku i da li postoje putevi za bekstvo. Pregledaću sve sobe, podrume, prostorije za vojsku, stražarnice, kuhinje, sve... To su naređenja mog gospodara i očekujem da ih prihvatite bez pogovora.

Gospodar zamka se s nelagodom zagleda u njega. Počeo je da se plaši tog čoveka.

- Sve što želite, Gvaldo, na raspolaganju sam vam - nesigurno odgovori.

Zatim, ne čekajući da stigne sluga, priđe vratima i otvori ih.

Trojica muškaraca izadoše. Gvidoto žurno klimnu glavom i ode niz hodnik. Gvaldo ga je pratio pogledom, kako bi otkrio u kojem krilu zamka se nalazi njegova soba. Potom je dao znak Simonu da ga prati i sišao niza stepenice kojima se izlazilo iz zamka.

U kapeli pri zamku, slabašno osvetljenoj dvema svećama postavljenim uz oltar, odjekivao je glas oca Arnalda koji je pojava na latinskom.

Gvidoto polako zatvori za sobom mala vrata i izađe u dvorište. Posle pola sata provedenih u zagušljivoj vlažnoj kapeli, svež povetarac koji je duvao s reke osvežio mu je pluća. Bonico ga je pozvao da prisustvuje službi za pokoj duše njegovog brata koji je umro na taj dan. Nije mogao da odbije, iako bi mu prijatnije

bilo da ostane u svojoj sobi i da još malo razmisli.

Nije znao šta mu valja činiti. Najpre je pomislio da prenese Bonicu svoje sumnje: šta ako je nadgledanje imanja samo izgovor da bi se minijaturista uvukao u zamak? Šta ako je Ecelino poslao tu dvojicu da ukradu traktat? Dugo je razmišljao i zaključio je da je bolje da ćuti. Gospodar zamka delovao mu je kao nepouzdan čovek. Iako se ponašao kao strog vladar tog malog kraljevstva, podsećao je na spletkaroša koji je spreman na sve da ne bi izgubio novac i moć. Kad bi mu otkrio svoje strepnje, Bonico bi bio spreman da napravi neku opasnu spletku, čak bi mogao odlučiti i da mu ukrade rukopis kako bi ga lično predao Ecelinovom izaslaniku. Ne, bolje je da mu ništa ne govori.

I dalje je razmišljao o tome kuda da pobegne i uprkos svemu, činilo mu se da je Milano najbolje rešenje. Na kraju krajeva, u Milanu se ne smucaju Fridrihovi istomišljenici, spremni da ga uhvate. Naravno tu su uhode verne gradskom poglavaru i nadbiskupu, ali možda će, ako bude oprezan i ako se ne bude previše isticao, uspeti na miru da sačeka da se pojavi pravi kupac traktata. U međuvremenu će, kao i uvek, prodavati ostalu robu.

Ubrzao je korak. Ako želi da ode odavde, moraće da smisli neki izgovor, neki ubedljiv razlog kojim će opravdati svoj iznenadni odlazak pred gospodara zamka.

15.

Imanje San Martino

Simon je zurio u ugao poda obasjan sjajem punog meseca. Svetlost koja se širila s navoštenog prozorskog platna bila je slaba, ali dovoljna da ga drži budnog.

Trudeći se da ne škripi slamom iz vreće, pridigao se na lakat i pogledao svog saputnika. Gvaldo je, ispružen na leđa na slamarici, spavao dubokim snom i povremeno hrkao.

S gorčinom je primetio da je taj čovek sigurno mnogo jači od njega ako je zaspao posle onog napetog razgovora s gospodarom zamka. Kad su se vratili na imanje, Gvaldo ga je upozorio da bude oprezan, jer je strahovao da trgovac podozreva koji je pravi razlog njihovog boravka u San Martinu.

- Taj čovek je nešto naslutio - rekao je - i spreman sam da se kladim kako planira bekstvo. Ako uspe, izgubićemo traktat. Moramo ga sprečiti. Kad pođem u obilazak prostorija u zamku, poći ćete sa mnom. Nikom ništa nećemo objašnjavati. Poći ćete sa mnom i gotovo. Siguran sam da skriva rukopis u svojoj sobi, a vi ćete mi pomoći da ga pronađem.

Neće biti nimalo lako. Ako je tačno da trgovac sumnja u njih, neće mrdnuti iz sobe dok je budu pregledali. Traktat može biti skriven samo u škrinji. Kakvo ovlašćenje ima Gvaldo da ga natera da je otvori?

Odjednom ga obuze strah. Ako trgovac odbije da ga poslušna, Gvaldo će ga ubiti. Dok mu je Gvaldo pričao, Simon je u njegovom pogledu pročitao nepokolebljivu odlučnost. Ali zašto se čudi, za ime božje?! Pa on je izaslanik carskog namesnika, tiranina koji seče glave zbog mnogo manjih razloga... Dok su se odmarali u Sončinu, iz razgovora dvojice vojnika iz pratnje načuo je ponešto o Ecelinu i shvatio da je to okrutan čovek koji se okružio jednako opasnim ljudima.

Gvaldo je u pravu što veruje da Gvidoto planira bekstvo. A šta je s njim? Hoće li on uspeti da pobegne?

Iz nabora pokrivača pojavi se bubašvaba, odmili preko slamarice, spusti se niza stranicu i nestade u prorezu ispod vrata.

S gađenjem ju je posmatrao. Pošto je proverio da li se u naborima pokrivača krije još neka, ponovo se opruži i sklopi oči.

Kao što iznenadan udar vetra razvejava letnju noćnu omorinu i izaziva jezu na vreloj koži, tako se Alisina slika oblikovala pred njegovim sklopljenim očima.

Naglo ih je otvorio u mraku: slika je bila tako jasna da je načas pomislio da je devojka tu ispred njega.

Pustio je misli da neobuzdano lutaju. Kad je ugledao tu devojku na obali Ade, uznemirila ga je njena izuzetna lepota. Još je se seća kako stoji držeći kućence u naručju. Drhtala je dok ga je preplašeno posmatrala zelenim očima. Želeo bi da ga upravo crte njenog lica nadahnu da naslika lice Device, samo kad bi mu to dozvolila stroga pravila njegove umetnosti...

Ponovo ju je video tog popodneva kad ih je Bonico pozvao u zamak. Pre nego što se posvetio trgovcu, gospodar zamka im je predstavio bratanicu i obavestio ih da će se za nekoliko meseci devojka udati za jednog plemića. Dok je pričao kako će svadba biti veličanstvena, Simonu se učini da je Alisi preko lica prešla senka tuge. Pogledala ga je, a zatim je, postićena, oborila pogled. Od tog kratkog pogleda osetio je grč u svakom mišiću. Nikad dotad nije osetio ništa slično i čak i sad je, opružen na slamarici razmišljao o tome. Da li je moguće zaljubiti se u neku ženu posle samo dva susreta? Šta, na kraju krajeva, on zna o ljubavnoj strasti?

Iznenadio se kad je shvatio da mu se ud ukrotio. Dotakao ga je rukom.

Šta mi se to događa, do đavola, pomisli razdraženo i uspravi se na slamarici.

Zatim ustade, navuče ogrtač i izađe iz sobe. Na prstima je sišao niza stepenice i kad je stigao u prizemlje, otvorio je vrata koja su vodila na gumno. Iza čokota vinove loze, mesec je osvetljavao zamak. Odnekud, s polja, dopiralo je arlaukanje mačke u teranju.

16.

Zamak San Martino

Metju spusti na sto u sobi knjigu *O govorniku* i pošto je obeležio stranicu lanenom krpicom, zaklopi je. Sutra će nastaviti odatle.

Zbog njegovog odlaska u Lodi, održao je Alisi veoma kratak čas. Do šestog sata mora se sastati sa starešinom Poniznih, kako bi mu podneo petnaestodnevni izveštaj. Želeo je da ostane malo duže s Alisom koja je tog jutra bila rasejana. Grešila je konjugacije glagola i jedva ga je slušala. Opomenuo ju je da se usredsredi, ali nije vredelo. Bezizrazno je zurila u njega, kao da su joj misli negde drugde. Pretpostavljao je da je razlog tog neuobičajenog nemara prema učenju njena strepnja izazvana nametnutim brakom. Bilo joj je sasvim jasno da se ne može suprotstaviti stričevim odlukama, ali nije mogla ni da se pomiri s tim. Poslednjih nekoliko dana, međutim, izgledala mu je drugačija. Oči su joj sijale novim sjajem i često je sanjalački zurila u oblake ili u bele cvetove divljeg krasuljka, tek izniklog na nadubrenim poljima... Cesto je, kao tog jutra, bila rasejana na časovima i s naporom se prisećala onog što je još odavno naučila. Ta promena se dogodila kad ju je Bonico predstavio Ecelinovom izaslaniku i minijaturisti.

Alisa nije samo tad videla mladog minijaturistu. Rekla je učitelju da ga je srela u dvorištu, ispred kapije zamka. Čekao je Gvalda od Marnjana i, naslonjen na zid, povlačio je linije na papirusu. Ona je, radoznala, zastala i posmatrala ga je, a on se zbunio i rekao joj da pokušava da precrta oblik bedema kako bi u minijaturi koju namerava da naslika, verno preneo senke koje svetlost stvara na kamenu. Potom je savio list i žurno otišao.

Iako ga je video samo onda na obali, reke, Metju je zapamtio da je momak vrlo privlačan i nije se čudio što je njegova spoljašnost ostavila utisak na Alisu. Uznemireno pomisli kako devojka, koliko on zna, još nije doživela ljubav. Šta ako joj je upravo taj momak prvi uznemirio čula? Šta ako se zaljubila? Šta ako joj on uzvрати osećanja?

Ne bi trebalo sad da razmišlja o tome, nema vremena.

Izašao je iz kule i brzim korakom stigao do štale kako bi pripremio mazgu.

Lodi

Kuća Poniznih

- Device mi, zar to blagosloveno pismo nije moglo stići jutros?

Razdražen glas oca Vitalea odjeknuo je u maloj sobi spojenoj sa skriptorijumom. ¹⁰ Bio je sam, Metju je otišao pre više od sat vremena. Pismo je bilo za njega i da se još zadržao, mogao mu ga je predati lično, a ovako će morati da pošalje slugu u San Martino...

S prozora dunu promaja. Monah se naježi. Ustao je sa stolice i odlučnim pokretom zatvorio unutrašnje krilo. Uzeo je uljanu lampu s police i spustio je na sto. Ponovo je seo i pod svetlošću lampe još jednom pročitao poruku koja mu je stigla iz Milana.

Krupnim i urednim slovima koja su zauzela svega trećinu lista pergamenta, Tacio Mandeli, opat samostana San Simličano, pozivao je učitelja gramatike Metjua iz Vilingtama da dođe u Milano. Objasnio je da piše njemu, starešini Kuće Poniznih u Lodiju, zato što je on učiteljev pretpostavljeni i da ga moli da mu hitno prenese poziv. Opat nije objasnio motive tog poziva, samo je nagovestio da treba razrešiti neko pitanje i da mu je, u tom smislu, učiteljevo prisustvo neophodno.

Vitale pridržava prstima naspramne ivice pergamenta kako se ne bi savio i pogleda u zid. Iza pritvorenih vrata ormarića čekala ga je hrpa predmeta. Huknuo je. Trebalo bi da reši još desetak pitanja i taj ozbiljan posao daleko je važniji od preseljenja nekog učitelja pri redu Poniznih!

Smotao je pergament, stavio ga u džep odore i ustao. Nadao se da će Metju, kad dobije pismo, učiniti ono što se traži od njega i da ga neće više uvlačiti u slučaj koji ga se uopšte ne tiče. Ima on druga posla, od izračunavanja cene vune koju su dobili od stada iz Paula, do otvaranja tri nove radionice za češljanje vune duž Muca...

Izašao je i zalupio vrata za sobom.

Imanje San Martino

Na zapadu su poslednji zraci sunca dodirivali vrhove drveća. Đovani, poseban sluga monaha Vitalea, posmatrao je put pred sobom. Bio je razdražen. Zbog te neočekivane popodnevene obaveze prisiljen je na neudobno jahanje mazge, a već je umoran posle jutra provedenog u poslu. Nadao se da će se do večeri vratiti u Lodi, ali nije bio siguran u to. San Martino nije daleko, ali ako odmah ne nađe učitelja kojem nosi poruku, moraće da se zadrži i da prespava u štali zamka. Jednom je već, putujući noću, rizikovao da završi kao žrtva razbojnika i spasao ga je samo odred vojnika koji su se pojavili voljom providenja. Kad mu je starešina naredio da isporuči pismo, zamolio je da odloži to za sutradan, ali monah ga je ukorio,

optužujući ga da je lenj i plašljiv.

Prebacio je težinu s jednog guza na drugi, pokušavajući da ublaži bol u leđima.

Iznenada, iza uzvišenja koje se spuštalo prema Adi, pojavi se još jedna mazga. Sluga podbode životinju i ubrza. Što se više približavao, plavokosa prilika ispod ogrtača delovala mu je sve poznatije i učini mu se da je to učitelj, kojeg je toliko puta video u Kući Poniznih.

- Učitelju! - prodera se na sav glas.

Metju se osvrnu i osmotri put iza sebe. Bio je prazan, ako se izuzme konjanik koji se zaputio u njegovom smeru. Zaustavio je mazgu i sačekao.

Đovani ga sustignu i sjaha.

- Sva sreća što sam vas stigao! - zadihano je rekao. - Brat Vitale me je zadužio da vam predam ovu poruku.

Zavukao je ruku u torbicu okačenu za pojas i izvadio mali komad pergamenta.

- Plašio sam se da ću morati da jašem do zamka, ali stigao sam vas! Uzmite - reče pružajući mu pismo - starešina mi je rekao da ne očekuje odgovor, prema tome, ako vama odgovara, ja bih se odmah vratio u Lodi. Znete, ako me zatekne mrak...

Čoveku je bilo neprijatno. Naviknut da sluša, nije se usudio da ode bez dozvole. Metju ga pogleda. Povio se od umora, a izborano lice zajapurilo mu se od napornog jahanja.

- Naravno da možete da idete - odvrati uz osmeh.

Ohrabren, Đovani povuče mazgu za uzde kako bi je naterao da se okrene, pope se u sedlo i odjaha prema Lodiju.

Metju odveza traku kojoj je bilo vezan svitak od pergamenta, znatiželjno se pitajući ko mu je poslao poruku.

Kad ju je pročitao, usta su mu bila suva.

Progutao je i još jednom pročitao tih nekoliko redaka.

Šta želi opet? Da se nije dogodilo nešto ozbiljno u samostanu?

Mazga se pomeri pod njim, uznemirena. Držeći pergament u jednoj ruci, Metju kolenima pritisnu bokove životinje, podstičući je da krene. Dok je mazga koračala ujednačenim ritmom, misli mu odlutaše do Arnolfa od Sale. Monah koji je do pre tri godine bio opat u San Simličanu, bio mu je kao brat. Njegovo prijateljstvo ga je hrabrilo u najtežim trenucima, odagnavajući nesigurnost i pomažući mu da oživi veru koja mu je ponekad slabila. Posle smrti Metjuove žene, Arnolfo je, iako već teško bolestan, smogao snage da mu napiše dugo pismo kojim ga ohrabruje da se ne prepušta bolu i da ne pripisuje sebi krivicu koju nije počinio. Molio ga je da ga se seti u svojim molitvama i izrazio uverenje da će se njih dvojica jednog dana sresti u nebeskom Jerusalimu.

Umro je pre gotovo godinu dana, izmučen groznicom, a odmah za njim

preminuo je i Justin, brat koji mu je oduvek pomagao u vođenju manastira. Metju je vest o njegovoj smrti dobio od brata Marka, mladog monaha iz San Simpliciana s kojim se dopisivao nakon svog odlaska iz Milana.

Nije mogao da dokuči šta je razlog tom iznenadnom pozivu. Šta je moglo navesti novog opata da zove upravo njega, koji je skinuo benediktinsku mantiju?

Šta god da je u pitanju, najbolje bi bili da to odmah razjasni. Odlučio je da zatraži konja od Bonica čim se ovaj vrati, i da odjaše u grad. Odlazak će opravdati nekim izgovorom i, u svakom slučaju, nadao da se neće dugo zadržati.

Sunce je sasvim zašlo iza drveća koja su oivičavala obrađena polja. Na bedemima zamka, stražari su palili baklje. Prešao je preko pokretnog mosta i ušao u dvorište. Uveo je mazgu u štalu i, stežući pismo u ruci, otišao u svoju sobu u kuli.

17.

Zamak San Martino

Iza senke kapele, sunčeva svetlost zaslepila je Alisu. Trepćući, prošla je kroz bočnu malu kapiju i produžila kroz groblje. Pazeći da joj ne ispadne nijedan cvetak iz buketa koji je sakupila, stigla je do očevog groba. Sagnula se, spustila na zemlju jagorčevinu i žutenicu i počela da čupa korov koji je rastao uz podnožje krsta. Nije prošlo mnogo vremena otkad je bila ovde, a travuljina je ipak već izrasla. Jakopo je testamentom zahtevao da mu grob bude iskopan na goloj zemlji. Zato se kameni krst izdizao usamljen u dnu malog četvrtastog terena uz apsidu kapele. Svi ostali grobovi, uključujući i grob njene majke, smešteni su ispod kapele, kao što je to običaj. Za vreme misa za pokoj duša, uvek se osećala nelagodno kad bi stala na neku od tih kamenih ploča...

Smejući se zbog svojih detinjastih strahova, počela je da raspoređuje cveće. Najpre je poredala ukруг dugačke stabljike žutike, ukrštajući njihove žute krunice. Potom je u sredinu stavila jagorčevinu. Ljubičaste latice pokrile su travu na grobu.

Ustala je i upravo je htela da se pomoli, kad je začula neko škripanje.

Okrenula se, preplašena. Simon ju je gledao, naslonjen na kapiju.

- Ja... video sam vas da ste ušli i... pratio sam vas.

Alisa je uplašeno zurila u njega.

- Ja... - nastavio je mladić - nisam znao da je ovde groblje... Oprostite mi, nisam hteo...

Alisa se tužno osmehnu.

- Ovo je grob mog oca. S vremena na vreme dolazim ovamo da se pomolim...

Simon načini nekoliko koraka.

- Jeste li vi ubrali to cveće?

- Jesam - odvrati devojka. Okrećući se prema krstu. - Da li vam se sviđa?

- Prelepo je.

Mladić je stao pored nje, odeća im se dodirivala.

- Alisa, ja - promrmlja Simon.

Devojka se polako okrenula prema njemu.

Simon sagnu glavu, uhvati je za prste i dodirnu ih usnama. Alisa je, sa srcem

pod grlom, pogledala kaskadu plavih uvojaka koji su pali na njen ručni zglob. Mladić joj pusti ruku i brzo izvadi iz džepa mali list savijenog papirusa.

- Ovo sam - promrmlja pružajući joj svitak - naslikao za vas...

Alisa ga razvi. Na listu je, unutar trougla bez donje stranice čudesno oslikanog isprepletanim grančicama, bila nacrtana crvena ruža trnovite, vodoravno izvijene stabljike iz koje su izvirali zeleni pupoljci.

- To je početno slovo vašeg imena. Nadam se da ćete uzeti crtež, to je moj poklon vama...

Devojka podignu glavu i pogleda Simona.

- Hvala - reče - ovo je najlepší poklon koji sam ikad dobila.

Nije mogla da kaže ništa više. Noge su joj klecale. Ruka položena na grudi, u kojoj je držala list papirusa, podrhtavala je.

Simon se nakloni, okrenu se i nestade u unutrašnjosti kapele.

Alisa ga je pratila pogledom, a potom je stavila list papirusa u džep i još jednom se okrenula prema očevom grobu. Žute krunice žutike podrhtavale su pred laganim povetarcem koji je duvao s reke.

Zaneseno ih je posmatrala. Nikad nije bila tako srećna.

18.

Đakoma je spavala. Bernarda je ustala sa slamarice i hodajući na prstima prišla stolu. Na njemu je stajao ključ. Ta glupača ga je zaboravila! Zadovoljno ga je uzela, stavila ga u ključaonicu i otvorila vrata. Uzela je baklju sa zida od opeke u hodniku i tiho prešla kratko rastojanje koje ju je delilo od stepeništa. Bešumno je sišla u prizemlje i popela se uz drugo stepenište koje je vodilo na odmorište nad tremom. Pošto se uverila da nema nikoga, zaputila se na kraj hodnika gde su, oslonjene uza zid, stajale lestve koje su vodile na bedem. Proverila je da li su lestve pričvršćene, i stežući baklju u jednoj ruci drugom se uhvatila za uzdužnu gredu lestvi i počela da se penje.

Kad je kročila na kamenu stražarski stazu bedema, naslonila se na zid i duboko uzdahnula. Konačno je stigla! Malo dalje, gde se staza gubila iza ugla građevine, gorela je baklja. Tamo sigurno stoji stražar.

Osmehnula se. Spustila je baklju na tlo i polako počela da se svlači. Skinula je ogrtač i suknju. Potom je, ne mareći za jezu koja joj je u hladnoj noći strujala niz kožu, skinula i košuljicu i gaće.

Izula je svilene papučice i sitnim koracima pošla stazom.

Stražar je, okrenut prema ivicama zidina, nadgledao stazu koja vodi do pokretnog mosta. Na osnovu onog što je mogao da vidi u mraku, činilo se da se niko ne približava zamku.

Odjednom začu prigušen šum iza leđa. Naglo se okrenu. Stara gospođa stajala je pred njim. Bila je naga.

Razrogačenih očiju zurio je u to mlitavo telo na kojem su titrale senke svetlosti baklje. Uvele grudi padale su joj do stomaka, koščate noge nalik suvim granama klecale su joj, a ruke je, poput grabljivice, pružila prema njemu.

- Evo me, ovde sam... Uzmi me...

Čovek se ukočio. Od zaprepašćenja izazvanog tim neobičnim odbojnim prizorom, nije mogao da pomeri nijedan mišić.

Žena mu se približi. Vrhovima prstiju dotakla mu je gvozdeni mrežasti oklop.

Čovek se trgnu.

- Odlazite odavde! - ljutito uzviknu. - Vratite se u svoju sobu!

Bernarda liznu usne. Iz pogleda joj je izbijala mahnitost.

Prešla je rukom preko stražarevog oklopa i uhvatila ga za lice.

Čovek je nestrpljivo odgurnu. Starica ga iznenađeno pogleda, a potom, uz dug

životinjski jauk, pade na tlo. Grebala je lice i ritala se. Njeni krici ispunili su vazduh.

Čovek potrča prema lestvama. Gotovo je stigao kad do njega dopreše drugi zvuci iz dvorišta. Pogledao je preko merlona i ugledao tri unezverene žene kako su se rastrčale ispod unutrašnjih zidina. Nagnuo se.

- Ovde je! - doviknuo je. - Ovde je, na bedemu, popnite se!

Izvadio je baklju iz ležišta na zidu i pošao im u susret.

Đakoma je teško disala. Lice joj se, sjajno od znoja, izobličilo.

- Gde je? - upita kao bez daha.

- Tamo dole - odvrati stražar. - Naga je.

Dve sluškinje iz kuhinje koje su pratile Đakomu počеше da se smeju. Žena ih prostreli pogledom.

- Može li se znati šta vam je smešno? Zar ne znate da... da vam je gospodarica bolesna?

Devojke začutaše. Pošto se Đakoma udaljila nekoliko koraka, pogledaše jedna drugu, namigujući.

- Kakvi bolesna - prošaputa jedna - ona je matora drolja, ja da ti kažem!

Bernarda je plakala. Sklupčana na tlu, stezala je kolena. Devojke pomogoše Đakomi da je podigne i obuče. Sluškinja je zatim povede u sobu, pridržavajući je oko struka.

Stražar se vrati na svoj položaj, odmahujući glavom. U daljini, osenčena noćnom izmaglicom, nazirala se svetlost baklje zakačene za zid kuće na imanju.

Imon otvori navoštenu prozorsko krilo i pogleda niz put. Gvaldov konj se udaljavao. Iako mu nije otvoreno rekao kuda će, mladić je znao da je izaslanik odjahao u Lodi. U gradu ga je čekao glasnik kojem će predati pismo za Ecelina. Pre nego što je otišao, rekao je Simonu da ne odlazi u zamak. - Ne bi bilo dobro da idete sami. Tamo se događa nešto gadno... - Bio je u pravu. Nakon provere koju su obavili prethodnog dana, Bonico je bio veoma nezadovoljan i zamerio je Gvaldu na grubom ponašanju kojim je, kako je tvrdio, uplašio sve u zamku. Pretraga trgovčeve sobe nije donela nikakve rezultate. Gvaldo je zatvorio vrata za sobom ne mareći za Gvidotovo negodovanje i sve je pretražio. Činjenica da škrinja nije bila zaključana, uverila ga je da trgovac nosi rukopis sa sobom, što je, opet, potvrdilo sumnje u njegove namere.

- Ovaj slučaj se mora što pre završiti! - izjavio je Gvaldo dok su se vraćali na imanje. - Pisaću Ecelinu i tražiću ovlašćenje da primenim silu. U međuvremenu ću izdati precizna naređenja svojim vojnicima iz pratnje. Menego ne sme ni načas izgubiti trgovca iz vida, dok Berto mora sve vreme biti uz vas dok se ja ne vratim u

zamak.

Prvi put ga otvoreno stavlja pod nadzor, što može značiti samo jedno: plaši se da Simon ne pobjegne.

Istini na volju, Simon je i dalje razmišljao o tome. Konj mu je u dobro čuvanoj konjušnici zamka. Teško bi bilo odvratiti pažnju stražara, a čak i ako bi uspeo, kuda bi mogao da ode. Da, u blizini je šuma, ali koliko dugo bi mogao da se krije u njoj? Budući da se ne snalazi na tom terenu, Gvaldovi ljudi bi ga odmah našli.

Pogled mu odluta prema zidinama zamka koje su se, milju dalje, uzdizale prema nebu.

A šta bi bilo s Alisom? - Kako da pobjegnem i da te ostavim u ovom zmijskom gnezdju? Ne, ljubavi moja, sad kad sam te našao, više te neću ostaviti. Naći ćemo način da odemo odavde, da zajedno stignemo u Francusku, a tamo...

Shvatio je da šapuće, kao da bi ga ona mogla čuti.

Sklonio se s prozora i izašao iz sobe. Iz prizemlja je dopirao plač malog Đermana. Savina je sigurno u polju.

Prešao je preko gumna i zaputio se prema reci, dok ga je, na izvesnoj udaljenosti, pratio vojnik.

19.

Milano

Kameni zidovi bunara gotovo sasvim su obrasli listovima klematisa. Dok ih je posmatrao, Metjua prože osećaj kao da nikad nije odlazio odatle. Manastir, mali vrt, miris tek ispečenog hleba, braća koja su bešumno koračala prema trpezariji...

Braća.

Sklopio je oči. Odakle mu pravo da ih i dalje smatra braćom? Iako je bio u građanskoj odeći, mnogi su ga prepoznali. Neki su se srdačno pozdravili s njim, drugi su ga, brojniji, nepoverljivo odmerili.

Čak se i opat, koji ga je dočekaao na vratima svog boravišta, ponašao nadmeno. Metju ga nije poznavao i nije mogao da kaže da li je taj prezriv izraz lica upućen njemu ili je deo njegovog karaktera. S nelagodom ga je sledio prema sobi za razgovor.

Bila je to ista soba, samo je nameštaj bio promenjen. Nije ostalo ništa od stroge jednostavnosti koja je vladala tri godine ranije. Veliki sto od hrastovine na kojem su stajala dva dvokraka svećnjaka od masivnog srebra delio je sobu na dva dela. Uza zidove su bile postavljene dve klupe dugačke koliko i sto, s naslonima tako visokim da su podsećale na postolja za hor.

- Dakle - reče Tacio Mandeli, zatvarajući vrata za sobom i pokazujući mu da sedne - pretpostavljam da vas zanima razlog zbog kojeg sam vas pozvao.

Opatov glas bio je odsečan. Metju klimnu glavom.

- Verujem da znate - nastavi opat - da je moj prethodnik, Arnolfo od Sale, umro u januaru prošle godine i da zbog bolesti dugo pre smrti nije više obavljao službe...

Metju ponovo klimnu glavom.

Tacio načas začuta, posmatrajući ga.

- Devet dugih meseci bio sam njegov zamenik i vodio sam ovaj manastir. Uz pomoć jednog jedinog monaha, pratio sam poslednje faze njegove bolesti, ne plašeći se zaraze. Više puta sam verno poslušao njegova naređenja, premda su mi zvučala kao posledica bunila i trudio sam se da prenesem želje čoveka na samrti. Založio sam se kod nadbiskupa za njegovu sestru Augustu, kako bi je proglasio opaticom u samostanu Svetog Epolinera.... Ukratko, misli da sam učinio za njega mnogo više nego što to nalažu naša pravila o nezi brata na samrti...

Metju je ćutao. Potiskivao je teskobu koja ga je obuzimala pri pomisli na poslednje mućne dane brata Arnolfa, spreman da sasluša do kraja izlaganje koje je od samog početka zvućalo uznemirujuće.

Razdražen njegovim ćutanjem, Tacio odlući da što pre završi priću. S ovim ćovekom okolišanje mu neće pomoći.

- Arnolfo je - nastavio je, odvratio pogled od Simonovog i zagledao se u prste kojima je dobovao po stolu - ostavio testament koji je, iz administrativnih razloga, obelodanjen tek pre mesec dana. Tim dokumentom opat je ostavio svoja seoska imanja braći i njihovoj deci, ali im je uskratio nasleđivanje izvesne novćane sume koju je posedovao. Ta suma je namenjena vama, Metju od Vilingtama.

Poslednje reći gotovo je prosiktao.

Metju ga zaprepašćeno pogleda.

- Meni?! - uzviknu kao bez daha - ...meni? Ali zašto? Ja ne...

Praveći se da ne primećuje njegovu zbunjenost, Tacio nastavi bezizražajnim glasom.

- Arnolfo vam je darovao novac, ali uz jasan uslov: morate otvoriti školu gramatike ovde u Milanu. Školu će pohađati isključivo deca iz... - zastao je i preko lica mu prelete prezriv izraz - deca iz skromnije klase, ona ćiji roditelji ne mogu plaćati privatnog učitelja. Opatovo nasleđstvo služiće za plate učiteljima. Arnolfo je u testamentu izneo uverenje da će škola, jednom kad se potroši početna suma, nastaviti da radi zahvaljujući prilozima građana Milana.

Monah podignu pogled prema svom gostu.

- Vidim - jetko zaključi - da vas je ova vest iznenadila. Dakle? Šta nameravate da učinite? Prihvatate li to zahtevno zaduženje ili ga odbijate, ostavljajući taj zadatak manastiru?

Iako mu nije bilo lako, Metju je izdržao njegov pogled. Utisak koji je stekao od samog početka pokazao se kao ispravan. Tacio Mandeli je drzak ćovek. Nije znao ništa o njemu osim da potiće iz jedne od najbogatijih i najmoćnijih milanskih porodica. Njegovo postavljenje za opata San Simplićana verovatno je posledica politićkih odluka gradskih moćnika. Arnolfo je sigurno mnogo patio kad je shvatio koliko se njegov naslednik razlikuje od njega. Koliko li je samo poniženja doživio tokom poslednjih meseci života? Metju još pamti poslednje reći koje mu je on uputio: „...kad skinete mantiju, nemojte se odreći svega što ona predstavlja, saćuvajte mudrost, znanje, a pre svega milosrđe prema drugima...“.

Ne, neće odbiti Arnolfovo nasleđstvo, prihvaćće ga kao dar koji se ne može odbiti.

- Prihvatam ga - reće. - Ako je opat bio tako blagonaklon prema meni i želeo da mi poveri to zaduženje, ne nameravam da se opirem njegovoj volji.

Ne pokazujući nikakvo osećanje, Tacio ustade i pođe prema vratima.

- Neka bude kako vi želite. Sutra će vam manastirski beležnik dati da potpišete dokument kojim se obavezujete i vreću s novcem. Na vama je, zatim, da odlučite gde ćete osnovati školu. Upozoravam vas da morate požuriti. U dogovoru s beležnikom, pripremili smo dokument kojim je predviđeno da, u slučaju da ne izvršite opatovu volju, nasledstvo ostane San Simpličanu. Imate samo tri meseca na raspolaganju. Ne znam koliko ćete se zadržati u gradu - dodade, otvarajući teška hrastova vrata. - Pretpostavljam da ne možete naglo prekinuti svoj učiteljski posao i da ćete se odmah vratiti u Lodi. U svakom slučaju, ako vam je potreban smeštaj, obratite se bratu Andrei, novom komorniku.

Opat se zaputi prema bazilici.

Metju pređe preko pustog manastirskog dvorišta i izađe na ulicu.

20.

Tri mala prozora na frontonu ¹¹ propuštala su vrlo malo svetlosti u crkveni brod. Metju je čekao brata Atilija u poprečnom brodu kapele, ispod krstastog luka.

Tog jutra, dok je izlazio iz gostionice *Siva guska* u kojoj je iznajmio sobu na dva dana, pitao je gostioničara da li u blizini postoji neka državna škola. Čovek mu je odgovorio da ne postoji prava škola, ali da nedaleko odatle neki monasi podučavaju decu pisanju i čitanju za malu novčanu nadoknadu. Bili su to Canbonini, pokajnici sledbenici reda svetog Avgustina. Preporučio mu je da se raspita kod Atilija Đusbertija, starešine reda, koji će mu svakako pružiti detaljnija obaveštenja.

Dok je posmatrao veliki luk koji je spajao južni krak crkvenog broda s bočnim, osetio je da ga je neko dotakao za ruku.

- Tražili ste me? - upita ga monah koji se iznenada pojavio pored njega.

Metju se okrenu. Visok, veoma mršav čovek, dobrodušno ga je gledao.

- Jesam - odgovori - molio sam da razgovaram s bratom Atilijem i...

- Ja sam Atilio. Kažite - dodade monah, i pošto je primetio grleni izgovor svog posetioca, dodade: - Da niste možda stranac?

- Rođen sam u Engleskoj, ali već dugo živim u Lombardiji, gde radim kao učitelj. Razlog zbog kojeg sam želeo da razgovaram s vama tiče se upravo moje profesije...

- Onda će taj razgovor prilično potrajati - prekinu ga monah uz osmeh. - Dođite, idemo u moje odaje. Tamo možemo da sednemo i na miru razgovaramo.

Brat Atilio zaputi se dugim koracima koji su bili u priličnom neskladu s njegovom krhkom figurom i povede ga do male zgrade smeštene iza crkve gde su seli jedan naspram drugog i udubili se u razgovor.

Otkucao je gotovo deveti sat kad je Metju pošao prema San Simpličanu. Obavestiće opata o onome što je učinio i u zoru će odjahati nazad u Lodi. Dok je prolazio preko Pusterle San Marko, razmišljao je o upravo obavljenom razgovoru koji je prevazišao sva njegova očekivanja. Pošto ga je pažljivo saslušao, brat Atilio mu je objasnio da je njegova ponuda da otvori školu gramatike pri crkvi stigla u pravom trenutku, budući da je u planu ujedinjenje njihovog reda pokajnika s većim redom sledbenika svetog Avgustina. Rekao mu je da su već podigli temelje za novi manastir kojem će biti pripojena i postojeća crkva. Upravljanje novim manastirskim kompleksom verovatno će pripasti novom starešini koji će, s obzirom

na to da će imati veću moć, proširiti u gradu uticaj reda svetog Avgustina. Šta bi, dakle, mogao bolje poželeti od škole u kojoj će najsiromašnija deca moći da se obrazuju bez novčane nadoknade? Osim što je reč o valjanom milosrdnom činu prema najugroženijima, otvaranje škole povećaće ugled reda među građanima Milana. Predavači će za početak morati da se zadovolje malom drvenom barakom koju bi na brzinu mogli da podignu pored njegovih odaja. Kasnije, kad se podigne manastir, školu bi trajno mogli smestiti u neku manastirsku prostoriju.

Rekao je da će graditelji, ako im naredi, odmah početi da rade i da im, prema njegovoj proceni, neće biti potrebno više od dva meseca da završe baraku. Ohrabren njegovim rečima, Metju je iz vreće s novcem izvadio malu sumu i predao mu je, kako bi mogao da plati prve troškove. Zatim, kad pred kraj leta završi svoje obaveze u Lodiju, preseliće se u Milano, gde će početi da predaje.

Pošto mu je umesto priznanice napisao nekoliko redaka na komadiću pergamenta koji mu je zatim stavio u ruku, brat Atilio je završio razgovor rekavši mu da će, za početak, obavestiti o planu sve porodice u četvrti kod Kapije Komo i Istočne kapije, najbližih budućoj školi. Pitao ga je i da li bi, s obzirom na svoje obaveze prema učenicima, mogao s vremena na vreme da dođe u grad da bi proverio kako teku radovi.

Na rastanku su se zagrlili uz obećanje da će se uskoro ponovo videti.

Kad je stigao pred zidine manastira San Simpliciano, zastao je da propusti kola natovarena drvima, koja su ulazila u manastirsko dvorište. Zatim je i sam prošao kroz kapiju i zaputio se prema opatovim odajama.

21.

Imanje San Martino

- Šta radiš u mojoj sobi? - obrecnu se Gvaldo otvarajući vrata.

Benedeto se naglo okrenu. Navošteno platno skliznu mu iz ruke i pade na pod.

- Hteo sam... - preplašeno promuca - hteo sam da namestim platno. Juče se otkočio jedan rub i majka mi je rekla da...

- Ma šta me se tiče to prokleta platno! Ostavi ga i odlazi, namestićeš to drugi put. Gde je minijaturista?

- Mislim... mislim da je u vinogradu. Video sam ga da izlazi sa svitkom pod miškom, a pošto je juče pitao moju majku da li može da provede tamo nekoliko sati...

I ne čekajući da dečak završi rečenicu, Gvaldo otrča niza stepenice. Kako se ta prokleta budala usudila da se udalji iz sobe bez njegove dozvole? I gde je Bortolo?

Nadajući se da vojnik prati Simona kao što mu je naredio, prešao je preko gumna i nervoznim koracima stigao do čokota. Simon je sedeo na niskoj kamenoj ogradi i crtao. Iza obližnjeg žbuna vojnik koji ga je pratio mokrio je.

- Simone! - proderao se Gvaldo. - Zar vam nisam rekao da ostanete u sobi dok se ja ne vratim?

Minijaturista poskoči i komadić ugljena iskliznu mu između prstiju, ostavljajući crnu mrlju na listu. Okrenuo se. Delovao je očajno.

- Da ostanem u sobi? A šta da radim tamo, za ime boga, da gledam u slamaricu ili da brojim pukotine na podnim daskama?! Hajde, Gvaldo, ovde sam, nadomak kuće, vaš vojnik me prati kao senka... Plašite se da ću pobeći? Možda imate razloga da strahujete kako ću pobeći? - izazivački zaključio.

Gvaldo mu ne odgovori. Bortolo je u međuvremenu žurno spustio rubove tunike preko gaća i prišao mu.

- Ni na trenutak ga nisam ispustio iz vida, gospodine. Kad je izašao, rekao mi je kuda se zaputio i ja sam pošao za njim. Nikad se ne bih usudio da se oglušim o vaša naređenja, gospodine.

Benedeto je iz prikrajka gumna posmatrao prizor, a zatim je video Gvalda kako se vraća u kuću. Preplašen besom koji mu je izbijao iz pogleda, odlučio je da ostavi navošteno platno tako kako je i bilo. Nije želeo još više da naljuti tog

čoveka.

Gvaldo zatvori za sobom vrata sobe i sede na klupicu.

Šta se to sa mnom događa, do đavola? Zašto me obuzima bes zbog ovakvih sitnica? Kuda bi Simon mogao da pobegne kad mu je Bortolo stalno za petama? Starim... Ma ne, samo sam umoran od ovog slučaja! Siguran sam da nas je ono trgovačko kopile prozrelo. Zašto bi inače nosio rukopis sa sobom otkad sam počeo da pretražujem sobe, umesto da ga drži u škrinji? Šta on misli, da sam ja glup, da nisam primetio da mu je nešto nabreklo ispod odore?

Glasnik je već oputovao s pismom ali, čak i ako bude brz kao vetar, Ecelinov odgovor stići će tek za desetak dana. Šta da radi u međuvremenu? Što je više razmišljao, bio je uvereniji da Simonovo učešće u ovom poduhvatu nije najbolja zamisao. Iskreno, nije shvatao zašto je Ecelino toliko oprezan. Zar ne bi bilo bolje da je odmah namamio trgovca u klopku i ubio ga? U tom slučaju, traktat bi već bio u njegovim rukama i sve bi bilo gotovo. Što se tiče provere autentičnosti, Ecelino u svom dvoru svakako ima dovoljno učenih ljudi koji bi to mogli proveriti!

Da se on pitao, nimalo ne bi oklevao. Kako god bilo, ako okolnosti budu zahtevale, još ima vremena da se reši Gvidota. Ne bi mu bilo prvi put da mora da postupi na svoju ruku, a dosad se pokazalo da su njegove odluke bile ispravne.

Kad bi samo imao više snage! Već nekoliko dana mu iz neobjašnjivog razloga drhte ruke, znoji se i stalno je žedan. Previše je uznemiren, u jednom trenutku uobličiti neku misao koja mu već u sledećem iščili s uma kao da ju je vetar odneo... Ponovo ga boli noga. Pregledao je butinu, ali ništa novo nije primetio. Dugačak nepravilan ožiljak još nije sasvim izbledeo, ali nije se ni promenio. Kad ga je, šest meseci ranije, ujela ta prokleta lisica za koju je verovao da ju je ubio, Ecelinov lekar mu je očistio ranu i ušio je, uveravajući ga da će mu od tog neprijatnog događaja u lovu ostati samo ožiljak. Tako je i bilo. Izvesno vreme je hramao a potom je, malo-pomalo, pulsirajući bol oko mesta ujeda uminuo. Nije više razmišljao o tome niti je proveravao ožiljak. Učinio je to samo tog jutra, kad je ponovo osetio pulsirajući bol u nozi. Tada je, pošto se obnažio, primetio da su mu grudi i mišice pocrveneli. Kad je bolje pogledao, uočio je da su mu na koži izbile sitne crvene mrlje koje su na nekim mestima bile grupisane i tamne, gotovo ljubičaste. Iznenađen, izvadio je iz prtljaga srebrnu pločicu koja mu služila umesto ogledala i pogledao je lice. Po čelu i po čosavim delovima obraza takođe su mu izbile sitne crvenkaste mrlje. Opipao ih je i kad je shvatio da nisu otečene, zaključio je da ga je ponovo napala šuga, kao i pre nekoliko godina, i nije se zabrinuo.

Sad, dok su mu obrve podrhtavale od neprijatnog grča, primetio je da ga ponovo obuzima ona neobična uznemirenost. Osećao je poriv da se kreće, da jaše, da vodi ljubav, da ne sedi više tu, kao zatvorenik, u toj maloj zagušljivoj sobi!

Ponovo ga je mučila žeđ... Prišao je stolu i popio vodu pravo iz vrča. S mukom ju je progutao i podrignuo, pri čemu mu se malo tečnosti vratilo na usta. Imao je

utisak da mu je grlo potpuno stegnuto. Popio je još malo vode koja mu zapade u dušnik, izazivajući napad kašlja.

Seo je na slamaricu i, pritiskajući grudi, sačekao da prođe napad. Posle nekoliko minuta kašalj se smirio, a onda ga spopade štucaanje. Utroba mu je podrhtavala od bolnog pretresanja, usled čega je ponovo počeo da kašlje.

Ma šta je sad ovo, zaboga, ljutito se pitao. Ustao je. Grudi su mu i dalje nekontrolisano podrhtavale od štucaanja. Prišao je vratima. Otići će do Savine da zatraži malo hleba. Možda će, kad napuni stomak, to prokleta štucaanje prestati.

Savina je ljuljala Đermana u kolenjima. Zurila je u zid pred sobom, ne videći ga.

Plašila se.

Malo ranije, kad je Gvaldo sišao izmučen štucajavicom, osim hleba, ponudila mu je i vino, ali on ga je odbio uz grimasu. Pogled mu je bio grozničav. Govorio je previše brzo, započinjući novu reč pre nego što bi do kraja završio prethodnu, a lice mu se sijalo od znoja. Nije se usudila ništa da ga pita. Sačekala je da pojede hleb, a kad je izašao na gumno, pošla je za njim, prema štali. Kad je podigla glavu kako bi se pozdravila s njim, jaka jutarnja svetlost obasjala mu je lice. Užasnuta onim što je videla, načas je ostala bez daha.

Na delovima lica koju mi nisu obrasli bradom, izbile su mu crvenkaste mrlje.

Naglo je ustuknula, vratila se u kuću i zalupila vrata za sobom. Otrčala je do kolenjima i, zadihana, otkrila je Đermana da bi mu pogledala lice. Dete je mirno spavalo, lice mu je bilo mlečnobelo. Osetila je olakšanje i stropoštala se na klupu. Razmišljala je o epidemiji variole koja je pre nekoliko godina izbila na drugoj obali Ade. Šta ako se ta bolest iznenada ponovo pojavi? Nikad nije videla nijednog obolelog, ali pričalo se da su im tela bila izobličena od plikova i krasti. Gvaldo ima samo crvenkaste mrlje, ali... Šta ako su upravo te mrlje znak početka bolesti?

Ustala je, vratila se detetu i počela da ljulja kolenjima. Sad, dok je stiskala drvenu ivicu, odlučila je da što pre razgovara s Markiziom. Čim se vrati iz polja, isprikaće mu za Gvalda. On će sigurno znati šta im valja činiti.

22.

Šuma San Martino

Grm zove gotovo sasvim je pokrio ulaz u pećinu. Unutra je prodirao samo jedan isprekidan zrak sunca. Judita puzeći izađe iz mraka prema svetlosti, i naslanjajući se na rastresit zemljani zid ulaza u pećinu, oprezno pomeri malo lišća. Odatle, na uzvišenju u kojem se nalazi pećina, nazirala se mala čistina. Nije je primetila dva dana ranije kad je, iscrpljena od dugog hodanja, našla to privremeno sklonište. Ulaz u pećinu bio je sakriven rastinjem, ali nagon joj je, izoštren tokom dugogodišnjeg života u šumama, govorio da je tu. Zaustavila se, sklopila je oči i pružajući ruke prema šupljini u zemlji, očekivala je da će napipati neko stvorenje. To je mogla biti jazbina neke životinje i tako izmorena, ne bi uspela da je potčini svojoj volji.

Pomerila je grane zove i puzeći po vlažnoj zemlji ušla u pećinu. Delovala je kao da je prazna. Šćućurila se i naslepo pretražujući džep, izvukla je kremen, kresivo i sveću. Jedva ju je upalila, ali kad je konačno uspela i osvrnula se oko sebe, shvatila je da se nalazi u mnogo većem prostoru nego što je očekivala. Odmah iza ulaza zaklonjenog lišćem pećina se pod tavanicom visokom koliko i dva čoveka pružala gotovo u nedogled. Osvetljavajući plamenom sveće, napravila je nekoliko koraka u dubinu, a onda se, iscrpljena, vratila. Ugasila je sveću, uvila se u ogrtač i opružila se na tlu.

Spavala je ceo dan i noć. Kad se napokon probudila, jedva se setila gde se nalazi. Naglo se uspravila u sedeći položaj i, udarivši o zid, preplašila slepog miša koji je zapištao i odleteo dublje prema unutrašnjosti. Pokušavajući da protegne ukočene udove, ustala je, izvadila čaturicu s vodom i otpila nekoliko povećih gutljaja. Potom se, pazeći da se ne saplete o neravnine na tlu, zaputila u dubinu pećine. Pažljivo je koračala i pipala kameni zid s desne strane. Dok je prolazila, slepi miševi su se odvajali od tavanice i leteli za onim prvim. Odjednom je izgubila oslonac pod nogama. Pala je u ulegnuće u tlu. Odatle se teren spuštao pod blagim nagibom.

Kočeći tabanima i laktovima, skliznula je i ne mareći za kamenje koje joj je grebalo gole noge, nastavila je da klizi sve dok tlo ispod nje ponovo nije postalo ravno. Onda je ustala, naslonila se na izbočinu u kamenom zidu i zamislila se. Predugo je hodala da bi ovo mogla biti pećina koja je nastala [prirodnim putem. Osim toga, prirodne jame obično imaju kose zidove i završavaju se neprohodnim

slojevima stena. Ne, iako je, s druge strane, tavanica previsoka da bi mogla biti delo ljudskih ruku, hodnik je predugačak za prirodnu pećinu.

Nastavila je kroz mrak i, posle petnaestak koraka, proširenim zenicama uočila je vrlo slab sjaj. Zastala je i pogledala malo bolje. Odblesak svetlosti, tanak poput sečiva noža, obasjavao je prostor koji se pružao pred njom. Iznenadena, pošla je prema svetlosti koja je, malo-pomalo, postajala sve blistavija pretvarajući se u sjajnu baru zaklonjenu lišćem i kamenjem. Napravila je još nekoliko koraka, a onda su joj, iznenada, čizme uronile u meku zemlju. Spustila je glavu i otkrila da se kamenito tlo pretvorilo u pesak.

Oprezno hodajući, stigla je do otvora zaklonjenog krošnjom vrbe. Rasplela je grane i provirila. Ispod nje je tekla reka, od koje ju je odvajala samo jedna traka peščane obale. Uzbudena, lomila je grane i kidala lišće sve dok nije uspela da napravi izlaz. Ne mareći više nizašta, potrčala je prema reci i bacila se u vodu. Zatim, pošto je dugo udisala miris vodenih biljaka, izašla je dok se voda slivala s nje i sakrila se među žbunje, pogledajući uokolo. Obala reke je bila pusta, a njenim tokom nisu plovile brodice. Nadajući se da je niko nije primetio, skrivala se još nekoliko trenutaka, a potom se vratila u pećinu. Kako bi sakrila ulaz, na ulaz je nabacala pokidane grane i lišće. Na povratku je brojala korake: ako bude morala da beži, znaće koliko je hodnik dug i koliko joj je vremena potrebno da ga pređe.

Dok je iz daljine dopiralo mukanje stoke, pažljivo je osmotrila proplanak nadajući se da će naći jestive biljke ili sitne divlje životinje koje bi mogla da ulovi. To će joj pomoći da utoli glad bar na nekoliko dana. Još nije znala šta će zatim učiniti. Svaka šuma je njen dom i ovde može ostati izvesno vreme. Pećina i bujno rastinje omogućiće joj da preživi.

Oprezno je prošla kroz grane zove i bešumno klizeći kroz travu zaputila se prema proplanku.

Udaljila se više od jedne milje. Sve vreme je hodala pogurena, tako da su je zboleli mišići. Taj neudoban položaj, međutim, omogućio joj je da nađe više jestivog bilja nego što se nadala. Sakupila je male količine raznih trava i stavila ih u velike džepove, nameravajući da ih pažljivije prouči kad se vrati u pećinu. Na obali male močvare oivičene trskom uhvatila je patku. Bila je ugojena i njeno meso potrajace joj nekoliko dana.

Zastala je i sakrila se iza stabla velike žalosne vrbe čije su grane dodirivale tlo. Zaklonjena, osmatrala je okolinu: iza žbunja, tamo gde se završava šuma i počinju polja, jasno su se videle zidine na čijim uglovima su se uzdizale četiri kule. Bile su to zidine nekog zamka. Ispred njega, odvojene njivama i zemljištem koje je tek trebalo zasejati, ugledala je kamenu kuću, štalu i senik. Pedesetak koraka iza nalazilo se nekoliko drvenih baraka.

Judita se zamisli: zemlja sigurno pripada gospodaru zamka, a kamena kuća

zakupcu koji se stara o imanju. To znači da je verovatno cela oblast nastanjena. Moraće da bude vrlo obazriva da je ne otkriju. Iako je šuma velika, a pećina gotovo nevidljiva, bolje bi bilo da na ulaz i izlaz nabaca još granja kako bi ih sakrila.

Jedna zeba, koja se do tog trena skrivala u višim granama vrbe, dolete ispred nje i radoznalo je pogleda. Dok je zamišljeno posmatrala smeđe ptičje telašce, Judita odluči da sutradan još jednom prođe kroz pećinu. Nije bila sigurna da ju je celu pretražila. Dok se vraćala s reke, obuzeo ju je čudan osećaj. Na mestu gde je prolaz kroz pećinu skretao pod pravim uglom, učini joj se da je osetila blagi udar vetra, što je vrlo neuobičajeno u zatvorenom prostoru. Duvao je onoliko koliko joj je trebalo da pređe dva koraka, a onda je prestao. Ovog puta će sa sobom poneti sveću i bolje će pogledati. Koliko god da je mala mogućnost, može se desiti da se prolaz račva na drugu stranu i, ako je zaista tako, bolje bi bilo da to što pre sazna.

Pošto je još jednom bacila pogled na polja, odvojila se od vrbovog stabla. Zeba odlete da bi se još jednom pojavila u spletu grana. Prateći trag koji je napravila u travi, zaputila se prema pećini.

Gotovo je stigla na sredinu proplanka kad začu topot kopita. Naglo je čučnula i, provirujući, ugledala konja koji je lenjo kaskao po stazi. Pogledala je jahača i načas joj zastade dah. Kao da je iz njega dopiralo neko treperenje koje je već bila osetila. Podišla ju je jeza. Iako je konjanik bio daleko, bila je sigurna da joj njegovo lice nije poznato. Zašto ju je, onda, obuzela drhtavica? Ko je taj čovek i zašto joj se čini da ga je već videla?

Žaleći što njen crni mačak nije s njom jer bi joj pomogao da se usredsredi i otvori um, nepokretno se priljubila uz zemlju.

Malo-pomalo, topot kopita utihnu. Još dugo je ležala na zemlji. Kad joj se učini da se u šumi čuje samo cvrkut ptica, oprezno ustade i pogleda prema zamku. Konjanik se približavao pokretnom mostu.

Onda je, ne osvrćući se, potrčala prema svom skrovištu.

Dok je uvodio dorata u štalu, Metju se obuzet znatiželjom upita ko je žena koja ga je krišom posmatrala s proplanka, a zatim se sakrila u gustu travu. Pogledi su im se susreli na samo jedan kratak trenutak, ali osećao se kao da se između njih pružio nevidljivi talas. Još je bio pod tim utiskom i nije znao da li je taj neobičan susret izazvao u njemu nemir ili spokoj. Ko je ta žena? Šta radi tamo, skrivena u šumi? Misli mu odlutaše do druge žene koja je izabrala šumu za svoj dom i o kojoj je čuo mnogo priča. Šta se dogodilo s njom, gde je ona sada?

Uzvratio je pozdrav stražaru i popeo se uza stepenice koje vode prema kuli. Umorilo ga je putovanje iz Milana. Trebalo bi bar malo da se odmori.

23.

Zamak San Martino

- Da, naravno, možete pretražiti i podrumne ako hoćete. Nekad je moj brat tamo zatvarao zarobljenike uhvaćene u borbi, ali mislim da sad tamo ima samo miševa... Godinama nisam silazio - nastavi Bonico i naježi se od gađenja - i ne nameravam ni sad da silazim. Reći ću stražaru da vas otprati.

- Nema potrebe - odsečno odgovori Gvaldo - sa mnom će poći jedan od ljudi iz moje pratnje.

Zemljoposjednik klimnu glavom. Laknulo mu je što ne mora da se brine i o toj neprijatnoj obavezi. Pitao se koliko će još moći da trpi prisustvo tog neotesanog čoveka. Još mu nije bilo jasno šta on, do đavola, traži u zamku. Šta se Ecelina tiče kako su napravljene sobe, kuhinje i podrumi? Shvata da mu je važno da se provere zaštitne zidine, bedemi, pokretni most, ali šta je s ostalim? Trudio se da ne razmišlja o tome, Samo se nadao da će provera biti uskoro privedena kraju, jer on ima mnogo obaveza...

Pošao je da ga otprati do vrata kad se iz grla njegovog gosta ote promukao zvuk nalik štucanju. Gvaldo se presamiti i pritiskajući grudi, pokuša da potisne štucanje. Zajapureno lice mu je pomodrelo.

- Da naredim da vam donesu vodu? - upita ga Bonico, strahujući da će se ovaj svakog trena ugušiti.

Gvaldo odmahnu glavom, jer nije mogao da govori. Sledećeg trenutka, kao što je i počela, štucavica prestade.

- Naredite... - bučno se nakašljao - ...naredite stražaru da mi donese ključ podruma. Nameravam odmah da siđem.

Bonico ga neodlučno pogleda, a onda pođe za njim do stražarnice.

Gvaldu je bilo loše. Nije shvatao zašto se tako oseća, ali uznemirenost koja ga danima muči, nikako da umine. I dalje se preznojavao, stalno je bio žedan iako mu se gadilo pri samom pogledu na vodu. Telo mu je i dalje bilo pokriveno mrljama koje su se gotovo sasvim spojile. Jasno mu je bilo da bi trebalo da se posavetuje s nekim lekarom, ali nije želeo da svi saznaju za njegovu bolest.

Dole, u vlažnim podrumima, osećao se još gore. Menego je, noseći baklju,

hodao ispred njega dugačkim mračnim hodnikom u kojem su se nalazile ćelije. Zadah vlage i buđi presecao im je dah.

Menego prodrma rešetke na ulazu u jednu ćeliju. Šarke zaškripaše, a vrata se malo otvoriše. Menego ih snažno šutnu, a zatim osvetli unutrašnjost. Iz sredine ćelije, koja nije bila šira od tri lakta, posmatrao ih je ogroman pacov. Izvio je leđa kao da je spreman za napad, a rep mu se, prekriven krljušti, vukao po podu. Male iskrzane uši su mu treperile.

Menego zakorači u ćeliju, a pacov mu skoči među stopala, spreman da ga ujede za gležanj. Čovek je bio brži. Zamahnuo je bakljom kao toljagom i triput ga udario. Životinja se izvrnu na leđa, zaskiča kao da reži, a zatim utihnu.

- Zaboga! Nikad nisam video ovolikog! - zadihano uzviknu Menego, dok je prepipavao kožnu dokolenicu kako bi proverio da li ju je pacov pokidao.

- Ni ja - tiho reče Gvaldo, trudeći se da potisne talas mučnine koji ga je preplavio. - Verovatno je skotna ženka koja je htela da se odbrani. Ko zna koliko ih je skriveno u ovim podrumima! Uostalom, nalazimo se u niziji i obala reke je vrlo blizu. Prirodno je što ima toliko miševa i pacova i...

Podrignuo je i usta mu se napuniše pljuvačkom tako da nije mogao da nastavi.

Iznenaden, Menego se osvrnu i pogleda ga pod svetlošću baklje koja je i dalje gorela. Lice njegovog gospodara groteskno se zgrčilo, a iz ugla usana slivale su mu se bale i nestajale u bradi.

- Je l' vam dobro, gospodine? - zbunjeno upita.

Gvaldo je ćutao. Uhvatio se za šipku na vratima, presamitio se i pokušao da umiri drhtavicu. Menego ga je i dalje posmatrao.

- Gospodine... mislim da ovde nema više šta da se vidi. Ako želite da se vratite, ja mogu da nastavim da...

Gvaldo ispljunu na pod zapenušalu pljuvačku i ispravi se.

- Idemo - zapovednički reče Gvaldo - hoću odmah da pregledam ove proklete ćelije ili ću morati ponovo da silazim.

Menego je bio siguran da je ovaj čovek bolestan. Već nekoliko dana ne liči na sebe. Oči mu se cakle, lice mu se zajapurilo kao da je popio previše vina, ruke mu se tresu, a sad mu još i bale cure iz usta... Razdražen, ko zna koji put se zapita šta, do đavola, rade ovde. Tri vojnika i jedan minijaturista dokoliče na nekom imanju dok se nedaleko odatle sprema novi rat. Želeo je da zna, ali nije se usudio da pita. Njegov jedini zadatak je da sluša naređenja.

Hodajući uza zid izašao je iz ćelije i držeći baklju visoko ispred sebe, ponovo pošao kroz hodnik. Gvaldo pođe za njim.

Pošto su prošli pored ostalih ćelija, zatekoše se u nekom proširenju sa zidovima podignutim od poredanog kamenja.

- Šta je ovo? - upita Gvaldo, posmatrajući svetlosni luk koji je plamen baklje

isertao na zidu.

Duž zida se, s tavanice do poda, pružao uzan otvor.

Približiše se. Menego predade baklju gospodaru i opipa kamenje pored pukotine.

- Do đavola, pomera se! - s nevericom uzviknu.

Pod pritiskom njegove ruke, kamen se odvali i otkotrlja se na pod, a za njim poče da se obrušava ceo zid. Gvaldo zgrabi Menega za mišicu i povuče ga.

Kad je odronjavanje prestalo, preskočili su gomilu kamenja i pod svetlošču baklje osmotrili prolaz. Gvaldo zaviri unutra.

- Izgleda kao... - iznenađeno promrmlja, dok je dublje zavlačio glavu u otvor - izgleda kao neki podzemni prolaz...

Bakljom je osvetlio prav hodnik čiji su zidovi bili ojačani zidićem podignutim bez maltera, visokim gotovo dva lakta. Iznenađeni veličinom hodnika, zakoračiše unutra, pazeći da se ne sapletu o neravnine na tlu i na gomile zemlje koje su se tu i tamo obrušile s tavanice.

Gvaldo zastade i okrenu se prema Menegu.

- Ovo je sigurno tajni prolaz - uzbuđeno reče - i da je nedavno korišćen, zemlja bi bila ugažena. Vrhom čizme odgurnu grumen zemlje. - Kuda, do đavola, vodi ovaj tunel? Idemo napred, Menego, moramo otkriti!

Ne mareći za skičanje koje ih je pratilo, oprezno su nastavili do kraja niskog zida. Tu je iskošena tavanica bila ojačana samo trulim gredama.

Gvaldo je oklevao. Malopredašnji napad je uminuo, ali nije bio siguran da će još dugo moći da hoda. Iako je tavanica i dalje bila dovoljno visoka, osećao se kao da se guši.

Dok je pomerao baklju ispred sebe nastojeći da otkrije smer hodnika, blagi udar vazduha zaleluja plamen. Svež vazduh donosio je sa sobom miris izgorelih drva.

- Da li i ti osećaš ovaj miris? - upita Menega, ne okrećući se.

- Da, gospodine, kao da neko pali pruće...

- Verovatno ga neki seljak spaljuje u blizini tunela... Do đavola, znao sam da je ovo tajni prolaz! Moram...

Još jedan snažan grč iznenada mu protrese potiljak spuštajući mu se niz leđa poput oštrice noža. Baklja mu ispade iz ruke, a noge mu kleknuše. Pao je i na trenutak koji mu je delovao kao večnost, nije mogao da pokrene nijedan mišić. Menego mu pomognu da se uspravi i pridržavajući ga snažnim rukama povede ga nazad kroz tunel. Nije ni osećao da mu se stopala vuku po tlu.

Pošto se jedva popeo uz kamene stepenice, srušio se. Stražar koji ih je čekao ispred podruma zaprepašćeno ga pogleda. Menego mu bez reči vrati ključ i oprost

se s njim. Onda podignu gospodara i naredi jednom slugi da pozove i drugog vojnika iz pratnje. Zajedno će ga natovariti na konja i odvešće ga na imanje.

Čula ih je kako govore. Isprva je zvučalo poput zujanja, prigušeno zemljanim zidovima tunela. Onda zvuci postadoše jasniji i ona shvati da su to ljudski glasovi.

Zastala je.

Ugasila je sveću u ukočila se, sklupčana na zemlji poput divlje životinje koju je lovac iznenadio u jazbini. Dva-tri miša dotrčaše iz istog smera iz kojeg su dopirali glasovi i šmugnuše joj između nogu, dodirujući joj stopala. Slepa u mraku, pošla je nazad puzeći uza zid. U jednom trenutku, kad je već pomislila da su je otkrili, ponovo je zavladala tišina koju je paralo samo daleko skičanje. Nastavila je i osetila je miris paljevine. Iako joj nije bilo jasno kako je taj miris dopro čak dotle, shvatala je da potiče od pruća koje je zapalila na ulazu u pećinu kako bi ispekla patku. Odmah joj sinu da bi i neko drugi mogao osetiti taj miris i ukori sebe zbog neopreznosti. Odlučila je da više ne pali vatru osim uz reku gde će vetar brzo razvejati dim.

Posle izvesnog vremena, stigla je do mesta gde se račvaju tuneli. Osećajući se sigurnom, ponovo je zastala, upalila sveću i vratila se do ulaza u pećinu. Sela je i zamislila se. Iako nije mogla da prođe kroz ceo bočni tunel, bila je sigurna da je to tajni prolaz koji vodi iz zamka do reke i polja. S obzirom na to da je dovoljno prostran da kroz njega može da prođe i konj, pomislila je da ga je prokopao gospodar zamka kako bi, u slučaju napada, bezbedno mogao da pobegne.

Znala je da će se ponovo vratiti u taj tunel. Ako namerava da se nastani u toj pećini, moraće da se upozna sa svim opasnostima. Dva ulaza već sami po sebi predstavljaju dovoljnu opasnost. Kad otkrije kuda vodi drugi krak, zatvoriće prolaz granjem. Dole, u mraku, niko se neće usuditi da ukloni tu prepreku, dok će ona, u slučaju potrebe, uvek moći da je ukloni.

24.

Imanje San Martino

Simon polako zatvori vrata sobe. Gvaldo je spavao nemirnim snom. Pošto su ga vojnici iz pratnje dopratili na imanje, sat vremena je ječao i nepovezano pričao. Bio je veoma uznemiren i nije više mogao da pomera vrat. Gubio se, govoreći da se oseća kao da mu se glava odvojila od trupa i zaista, iako se trudio, nije mogao da okrene vrat, čiji su se mišići primetno ukočili.

Na brzinu je otpustio Menega i sipao vodu iz vrča. Popio je jedan gutljaj i, dok je gutao, iz grla mu je dopiralo odsečno škljocanje, koje se završilo ponovnim napadom štucavice. Srdito je bacio vrč na pod i bacio se na slamaricu a da se nije ni skinuo. Malo-pomalo napad štucanja je prošao i Gvaldo je konačno zaspao.

Slatkasti vonj grozničavog tela ispunio je sobu. Simon na vrhovima prstiju pride prozoru i otvori ga. Svež vazduh pomilova mu lice. Izdaleka je uspevao da razazna obrise stražara na bedemima zamka. Kola natovarena robom prelazila su preko pokretnog mosta.

Okrenuo se i pogledao neprirodno opruženu figuru na slamarici. Znoj koji je curio Gvaldu niz lice još više mu je isticao mrlje na obrazima. Simon se priseti razgovora koji je prethodnog dana vodio s Markiziom. Zakupac je bio odlučan: rekao mu je da više ne želi da ih drži u svojoj kući, jer sumnja da je Gvaldo oboleo od neke zarazne bolesti. Uprkos zabrinutosti njegove žene - naglasio je - bio je siguran da njegove mrlje na licu nisu posledica varirole. Objasnio mu je da je jednom video čoveka zaraženom tom bolešću i da jezive rane na telu tog nesrećnika nimalo ne liče na Gvaldov osip. Ipak, šta god da je u pitanju, bolje bi bilo za sve da njih dvojica odu. Dodao je da je već izgubio decu i da ne želi da ugrozi život dvojice preostalih sinova. Simon je pokušao da ga umilostivi, objašnjavajući mu da on nema nikakve simptome, iako Gvaldo i on spavaju u istoj sobi i da, prema tome, nema razloga strahovati da je reč o zaraznoj bolesti. Verovatno je to, dodao je, osip izazvan groznicom koji će se, uz malo lekovitih napitaka, brzo povući. Markizio nije popuštao. Iako je strahovao da će uskraćivanje gostoprimstva njima dvojici izazvati gospodarev bes, bio je spreman da se suoči i s tim, samo da spase svoju porodicu.

Kad su vojnici doveli Gvalda na imanje, kuća je bila pusta. Unutra je bio samo mali Đermani koji je spavao u kolevcu. Seljak i njegova žena bili su u polju, dok je Benedeto muzao krave u štali. Simon je osetio olakšanje što Markizio nije video

Gvalda u tom stanju i odmah ih oterao i počeo da smišlja kako da nastalu situaciju preokrene u svoju korist.

Možda će izaslanik, prisiljen da ode odatle, pristati da pođu u Marku Trevidanu, a on bi, koristeći groznicu zbog koje je Gvaldo s vremena na vreme gotovo sasvim gubio svest, mogao pokušati da pobegne. Samo kad ne bi bilo one dvojice iz pratnje...

Ma kakvo bekstvo, zaboga! Kako može i da pomisli da se udalji od Alise, sad kad se naklonost koju je osećao prema njoj nepovratno pretvorila u ljubav? Danima je mučio sebe pitajući se da li u njemu preovladava strah za sopstveni život ili taj novi nemir koji mu ispunjava misli i uznemiruje telo. Osmeš koji mu je darovala kad joj je poklonio nacrtanu ružu, stalno mu je lebdeo pred očima, a od nežnog dodira njenih prstiju još ga je pekla koža.

Gvaldo ponovo zaječa u snu. Simon zatvori prozor i opruži se na slamarici.

Zamak San Martino

Neko ga je udario pesnicom u stomak. Obliven znojem, Gvidoto se naglo uspravi na slamarici i ispruži ruke ispred sebe. Posle beskrajno dugog trenutka shvatio je da je sanjao. Spustio je stopala na pod i duboko uzdahnuo, ali bol nije popuštao. Grčevi su mu kidali utrobu, kao da ga neka zver grize iznutra, boreći se da izađe.

Odjednom oseti vlagu ispod zadnjice. Ustao je, opipao gaće i pomirisao prst. Uneredio se.

Zaprepašćen, zavukao je ruku ispod ležaja, tražeći noćnu posudu. Nije je našao. Ona lenja služavka nije je stavila na mesto! Besno zakorači kroz mrak, prema uglu sobe gde ju je prethodnog dana ostavio. Supleo se o nožice klupe i zamalo se nije prostro po podu. Ponovo je osetio grč u stomaku. Zadihan, odluči da skinе gaće tu gde se zatekao, ali trake kojima je prikačio za pojas vreću s rukopisom uplele su mu se u ućkur gaća. Mahnito je pokušavao da ih razmrši. Vukao je i raspeljavao sve dok nije oslobodio vreću. Zgrabio ju je, bacio u stranu, skinuo gaće i čučnuo iznad drvenog poda gde se, ne mogavši nimalo više da obuzdava mišiće debelog creva, ispraznio.

Malo-pomalo grčevi su popuštali. Na kraju, kad su sasvim prestali, ustao je, bacio gaće na smrdljivu gomilu na podu, puzeći se vratio na slamaricu i svalio se na nju, iscrpljen. Čim je spustio glavu na jastuk, osetio je vrtoglavicu. Boreći se da se ne isповраća, okrenu se na stranu pitajući šta mu je izazvalo taj napad. Možda mu je pozlilo od žaba koje je jeo za večeru, uz supu od praziluka od koje mu je, pri samom pogledu, pripala muka.

Okrenuo se na drugu stranu i, trudeći se da ne obraća pažnju na zadrž koji ga je okruživao, stisnuo je kapke, očekujući da zaspi.

Vrata se bešumno otvoriše. Prsti koji su trenutak ranije stezali kvaku, uhvatiše drvenu ivicu vrata i gurnuše ih. Osvetljena prigušenom svetlošću sveće, figura se provuče između dovratka i vrata i oprezno uđe. Čovek opružen na slamarici bučno je hrkao. Vazduh je zaudarao i zadah koji je ispunjavao sobu nesumnjivo je poticao od ljudskog izmeta.

Zaobilazeći crnu gomilu na podu pokrivenu prljavom tkaninom, zakoračio je prema unutrašnjosti sobe. Kad je stigao do kožne vreće, sagnuo se i podigao je ispred lica. Osvetljavajući je svećom, pažljivo ju je osmotrio, odmerio joj težinu i stavio je u džep odore. Onda je, tiho kao što je i ušao, izašao i zatvorio vrata za sobom.

Imanje San Martino

Prva jutarnja svetlost obasjala je sobu. Gvaldo pogleda prema drugoj slamarici. Simon je spavao. Kao i on, bio je potpuno odeven, što ga je navelo na pomisao da je dugo ostao budan. Pridigao se na lakat, ali ruka ga izdade i telo mu pade nazad na slamaricu. Pokušao je da podigne ruku i užasnut shvati da ne može da je pomeri. Posle četiri pokušaja da se pridigne, konačno je uspeo da sedne. Prstima desne ruke prešao je preko leve, ali ništa nije osetio. Zbunjen, zario je nokte u kožu i snažno se ogrebao. Iz ogrebotina poteče krv, ali on nije osetio bol.

Izgubio je osećaj u ruci i šaci.

Potiljak mu se ukočio od ledenog straha. Odjednom, bez ikakve najave, u mislima mu odjeknuše reči koje je Ecelinov lekar izgovorio pre šest meseci: „Imali ste sreće, Gvaldo. Da je lisica bila zaražena, već biste umrli u strašnim mukama: tresla bi vas groznica, osuli biste se, ne biste mogli da gutate vodu, protresali bi vas grčevi i na kraju bi nastupila paraliza...

Počeo je da se trese. Kako nije odmah shvatio? Zašto se nije zamislio kad su mu izbile prve mrlje na koži ili kad je osećao da mu se grlo steže?

Zarazio se besnilom, bio je siguran u to i znao je da tome nema leka. Od te bolesti nema mu spasa.

Jeza ga je sve snažnije protresala. Zario je zube u donju usnu i pokušao da kontroliše disanje koje se sve češće prekidalalo. Kad mu se učini da ponovo normalno diše, ustade.

Nepokretna ruka visila mu je pored tela, a zdravom rukom dotakao je balčak bodeža koji je držao za pojasom.

Ponovo je bio žedan, ali ne želi da pije vodu. Štucanje koje bi usledilo posle prvog gutljaja, probudilo bi minijaturistu. Pogleda ga, i prvi put mu u očima zasija saosećanje. I on će umreti u mukama. Kad Ecelino bude saznao da je pobjegao njegov saborac u mnogim bitkama, sav bes će istresti na Simona. Pre nego što ga ubije, podvrgnuće ga jezivom mučenju zbog kojeg će poželeći da umre i da se

oslobodi.

I dalje silovito drhteći, prebaci vreću preko ramena, otvori vrata i zaputi se prema stepeništu. Jedva je sišao, zastajući na svakom stepeniku kako bi povratio dah. Kad je stigao u hodnik pored velike sobe s ognjištem, s olakšanjem je otkrio da su ulazna vrata kuće otvorena. Tiho je produžio kroz polutamu i izašao. Hodajući uza sam zid okrenut prema gumnu, zaputi se prema štali i, pošto ju je zaobišao, krivudajući nestade između čokota vinove loze.

25.

Zamak San Martino

Vrata se naglo otvoriše.

- Ukrali su rukopis.

Gvidotov glas odjeknuo je u sobi. Na potammelom licu, oči su mu ličile na proreze uklesane u kamenu.

Bonico je sedeo za stolom i pregledao neke račune. Zaprepašćeno ga je pogledao. Kako se taj čovek usuđuje da uđe u njegovu radnu sobu bez najave?

Ustao je, nervoznim koracima prišao vratima i zalupio ih.

- Šta, do đavola, pričate? - upita ga i besno stade ispred njega. - O čemu pričate, za ime boga?!

- Nema više traktata, ukraden je noćas - reče Gvidoto neobično bezbojnim glasom.

Bonico ga je s nevericom posmatrao.

- Nemoguće! Zar mi niste rekli da ste odlučili da ga stalno nosite sa sobom?

- Jesam, ali ipak su ga ukrali.

Svakako nije mogao da mu objasni šta se dogodilo prošle noći i kakve su bile okolnosti koje su ga naterale da izgubi iz vida kožnu vreću... Kad se nakon napada dijareje probudio iz dubokog sna, shvatio je da nema na sebi gaće. Pre nego što je uzeo čiste iz škrinje, onako nag, odmah je potražio rukopis i nije ga našao. Obuzet uznemirujućom sumnjom, otrčao je do vrata: ključaonica je, odvaljena od kvake, visila uz vrata. Neko mu se uvukao u sobu dok je spavao.

- Jeste li sigurni da ne znate ništa o torne, Bonico? - upita, dok mu je zao izraz izobličavao crte lica. - Da niste upravo vi sakrili traktat?

Zemljoposjednik ga je gledao otvorenih usta. Načas se zanese napred. Onda se naglo isprsi i ustade. Laktom je zakačio otvoren registrator koji pade na zemlju. Neuvezani listovi razleteše se po podu. Bonico ih preskoči, crven u licu, i priđe trgovcu.

- Kako se usuđujete i da pomislite tako nešto! - mahnito uzviknu. - Mene, gospodara San Martina!... Mene sumnjiči jedan bedni trgovac, toliko nesposoban da je morao da zatraži tuđe gostoprimstvo kako bi zaštitio svoju robu!

Kap pljuvačke pogodi Gvidota u lice i on je bez reči obrisa šakom.

Bonico ponovo sede.

- Gvidoto - mirnije ga upita - je li vama jasno šta ste rekli? Zašto bih vam ja ukrao rukopis? Šta bih ja radio s njim? Nisam trgovac, nikome ne bih mogao da ga prodam! Blagi bože, pomišljam da je ta knjiga prokleta. Prvo su je ukrali caru, zatim i vama... Ali zašto ste, zaboga - učtivije je nastavio - prvo posumnjali na mene? Shvatam da vam je ovaj prisilan boravak u mom zamku već dojadio, ali pomisliti da sam ja mogao ukrasti nešto tako dragoceno...

- A ko je to mogao učiniti osim vas? Nećete mi valjda reći da gospodar zamka nema ključeve svih soba, je li tako? Jedino ste vi mogli nesmetano da uđete i...

- Jeste, i da vam otkačim vreću s rukopisom s gaća, dok vi spavate! - obrecnu se Bonico, ponovo obuzet besom. - Hajde, ne pričajte budalaštine! Bolje bi bilo da razmislimo o tome ko je zaista počinio krađu.

Trgovac zausti da odgovori kad ispred vrata dopreše siloviti udarci, praćeni uzbuđenim glasom nekog muškarca koji je zahtevao da uđe.

- Šta je sad ovo, do đavola! - uzviknu zemljoposjednik.

Ustao je, odgurnuo Gvidota u stranu i otvorio vrata. Ispred praga je, raspomamljen i s rukom u vazduhu kao da će nastaviti da lupa na vrata, stajao Markizio. Dva koraka iza njega, polusakriven iza krupne Seljakove figure, sluga je preplašeno gledao svog gospodara.

Pošto je ledeno pogledao pridošlicu, Bonico mu se obrati.

- Zar se ovako zahteva da vas primi gospodar zamka? - obrecnu se.

Nimalo obeshrabren, Markizio istupi jedan korak i uđe u radnu sobu, zatvarajući vrata za sobom.

- Ma šta vi sebi dozvoljavate, zaboga?! - prodera se Bonico. - Kako se usuđujete da uđete ovamo i...

- Ecelinov izaslanik je nestao.

Od tih nekoliko reći, izgovorenih vrlo odlučno, zemljoposjednik ostade bez glasa.

Odmerio je zakupca, vratio se za sto i ko zna koji put ponovo seo na stolicu od hrastovine.

- Ispričajte mi sve iz početka - reče obamrlim glasom. - A vi, Gvidoto, ostanite ovde. Možda će vas ovaj događaj zanimati...

Markizio obrisa čelo i počeo da govori.

Bonico otvori prozor. Iako je seljak otišao, kiselkast zadah njegovog znoja još je lebdeo u sobi.

Gvidoto, koji je do tog trenutka stajao pored vrata i ćutao, pride gospodaru zamka koji ga pogleda.

- Dakle - umorno promrmlja - i dalje mislite da sam vam ja ukrao rukopis?

Trgovac prekrsti ruke na grudima i ne odgovori mu. Bonico stisnu šake u pesnice i zagleda se u zid pred sobom.

- Dakle - reče, otvarajući šaku i nabrajajući - pođimo redom. Pod jedan, Gvaldo je oboleo od zarazne bolesti. Pod dva, upravo zbog toga, Markizio je rekao minijaturisti da ne može više da im pruži gostoprimstvo. Pod tri, Gvaldo je nestao jutros, pre nego što mu je zakupac saopštio svoju odluku. Pod četiri, prtljag i konj tog čoveka još su na imanju. Pod pet, jedan od ljudi iz pratnje kojeg je Markizio ispitaio, izvestio je da je Gvaldu ozbiljno pozlilo pre dva dana. Pod šest, minijaturista tvrdi da Ecelinov izaslanik ne bi otišao a da ga pre toga ne obavesti o tome, osim ako nije imao vrlo ozbiljan razlog da to učini.

Zemljoposjednik spusti dlanove na površinu stola.

- Deluje mi očigledno - nastavi - da sve te neobične okolnosti vode do jednog jedinog zaključka: Gvaldo vam je ukrao rukopis. Prošle noći se uvukao u vašu sobu, a jutros je pobegao. Možda je krađu odavno planirao, možda je bolest koja je toliko zabrinula zakupca bila samo pretvaranje s ciljem da odvрати našu pažnju s njegovih planova. Pod uslovom da - zamišljeno dodade - i Simon ne laže i da se, zapravo, nije dogovorio s Gvaldom i prikriva njegovo bekstvo.

Zaćuta i pogleda trgovca.

- Da, možda ste u pravu... - neuverljivo odvрати Gvidoto. - Dakle? Šta ćemo sad?

Kao da je tek tad primetio listove razbacane po podu, Bonico se sagnu i pokupi ih. Zatim frknu.

- Moram po svaku cenu srediti ove račune pre nego što Ruđino stigne u zamak - promrmlja za sebe - u suprotnim neću moći da odredim visinu miraza...

Načas ostade zamišljen.

- Odmah ću pozvati minijaturistu i ispitaću ga. Siguran sam da će mu, ako nešto krije, pretnja da ću ga zatvoriti u mom podrumu razvezati jezik! U svakom slučaju, od danas će boraviti ovde, u zamku, gde mi je lakše da ga nadzirem. U međuvremenu ću poslati nekoliko vojnika da pretraže polja. Bez obzira na to da li ima groznicu ili nema, Gvaldo nije mogao daleko stići ako je otišao pešice. Idem odmah da izdam naređenja stražarima.

26.

Imanje San Martino

Konj je kaskao duž staze koja se pružala pored polja. Ruđino je iz sedla kružio pogledom po zemljištu koje se prostiralo oko zgrada na imanju. Iako će sve biti njegovo samo na papiru, ipak to domaćinski vođeno imanje uliva veru u sigurnu budućnost. Bujni prolećni usevi svedočili su o brizi s kojom zakupac izvršava svoje dužnosti. Uz polja raži i prosa, odvojenim blagim uzvišenjima terena, gusto su rasli čokoti vinove loze posađeni u leje, iza kojih su se nazirala mlada stabla voćaka.

Zaključivši da bi radije živeo na tim mirisnim livadama nego među teskobnim zidovima zamka, Ruđino shvati da mora da se pomokri.

- Stani, Dorando! - naredi slugi koji je jahao mazgu ispred njega.

I ne okrećući se, čovek je shvatio zašto treba da stane i poslušao je. Bio je stariji od svog gospodara i znao je kako jahanje utiče na starce. I on je, truckajući se na toj naprasitoj mazgi koja je poskakivala po stazi, morao već dvaput da se zaustavi kako bi ispraznio bešiku. Na sreću, bili su nadomak zamka, gde će odmoriti bolne udove. Nije znao koliko dana će biti Bonicovi gosti, ali nadao se da neće ostati previše kratko. Kuhinje u San Martinu uvek su dobro snabdevene hranom, a on gladauje. U ruševnoj Ruđinovojoj palati ono što je ostalo od namirnica završava na gospodarevom stolu. Njemu ostaje ono što ovaj ne pojede, a to svakako nisu obilni obroci.

Dok je spuštao rubove tunike preko gaća, Ruđino začu odsečno krckanje, kao da se odlomila suva grana. Proviri između žbunja, ali ne vide ništa. Teško da bi ga neki razbojnik napao tako blizu imanja, ali nikad se ne zna...

Brzo je uzjahao konja.

- Idemo - reče slugi - što pre stignemo, manja je mogućnost da doživimo neprijatne susrete.

Dorando podbode mazgu i potera je.

Znao je da je pogrešio. Da je ostao nepomičan u krošnji zove kad je čovek sjahao, ne bi zgazio onu prokletu granu. Na sreću, starac se preplašio od tog šuma i odmah odjahao.

Mnogo je rizikovao i bio je uveren da je ta neopreznost plod ošamućenosti koju izaziva groznica. Tresao se, obamrla ruka otežala mu je poput cepanice.

Oprezno je podigao glavu i kad se uverio da su ona dvojica dovoljno daleko, ustao je. Zanošeći se, pogledao je okolo: pedesetak koraka dalje, pustopoljina se survivavala u dolinu okruženu trskom. Možda je to močvara, pomisli, ako uspe da stigne do nje, moći će da se sakrije iza tršćaka. S naporom se vukući, sporo je napredovao i već posle nekoliko koraka noge ga izdadoše. Srušio se na zemlju. Potisnuo je nadražaj na povraćanje, osovio se na kolena i vukući paralizovanu ruku polako otpuzao. Gotovo je stigao do ruba baruštine kad mu snažan grč protrese kičmu, presecajući mu dah. Isprekidano zaječa i bez svesti se sruči u travu.

Osetila ga je i pre nego što ga je ugledala. Njena osetljiva čula uhvatila su slatkast miris bolesti, a niz kožu su joj prostrujali žmarci. Stežući u ruci krunice medunike koje je ubrala na rubi baruštine, Judita je čučnula i sačekala da se topot kopita izgubi u daljini, a onda se zaputila između stabljika trske. Ugledala je nepomičnog čoveka opruženog na tlu. Prišla mu je, kleknula pored njega i pažljivo mu okrenula glavu prema sebi. Zenice su mu se izvrnule, a iz ugla usana curile su mu bale. Spustila mu je dlan na grudi. Disao je slabo. Vrhovima prstiju mu je dotakla čelo, sklopila je oči i zamislila se. Pred kopcima joj je zalebdela slika nepoznate divlje životinje, pasa i konja... Zatim je, polako, slika lisice potisnula sve ostalo. Iz razjapljenih čeljusti liptala joj je krv. Naglo je otvorila oči i pažljivo pregledala telo nepoznatog. Lice mu je bilo puno crvenkastih mrlja, vratne žile delovale su mu ukočeno, a leva ruka mu je bila neprirodno savijena ispod leđa.

Odmah je shvatila da je reč o besnilu. Oklevala je, ali samo nakratko. Iako je dobro znala koliko je teško preživeti tu jezivu bolest, pokušaće da spase nepoznatog. Nikad joj se nije dogodilo da neguje nekog zaraženog besnilom, ali zna lek za to. Što će joj svakako koristiti. Skriveni u kruni lišća sličnih listovima đurđevka, beli cvetovi divljeg belog luka obilno su rasli na proplanku. Nakidaće korenje i istucaće ga u avanu, kako bi od njega napravila napitak. Listove i cvetove će iseckati i pomešati s blatom, a onda će mu time namazati kožu. Zatim će, kad se smrkne, otići do reke i na obali će, među kamenjem, uhvatiti nekoliko rakova. Pošto ih osmudi na plamenu, smrviće ih u prah koji će pomešati s napitkom od divljeg belog luka.

Ustala je i uverila se da nema nikog na stazi. Zaključila je da čoveka može jedino odvući u pećinu. Skinula mu je čizme, vezala im učkure i prebacila ih preko ramena. Onda ga je čvrsto uhvatila za gležnjeve i počela da ga vuče hodajući unazad. Jedva je disala od napora, ali nije se zaustavila.

27.

Zamak San Martino

Sutra, u deveti sat, ispod trema...

Komadić papirusa koji joj je tutnuo u ruku nije bio veći od lista. Za vreme službe, Simon je stajao pored ulaza u kapelu i kad su Delfina i ona izašle, prošao je pored nje i usput joj dotakao haljinu. Ruke su im se načas dodirnule i kad je Alisa povukla svoju, osetila je nešto među prstima. Delfina ništa nije primetila. Simon se učtivo pozdravio s njima i zaputio se prema glavnoj kuli.

Alisa je nekoliko puta savila komad hartije koja na kraju nije bila veća od nokta na palcu. Zauzeta rastresanjem slamarice na drugom kraju sobe, Delfina nije prestajala da priča: navodno su joj sluškinje iz kuhinje rekle da se sigurno dogodilo nešto ozbiljno, zato što su se stražari ustumarali po celom zamku. - I onaj siroti mladić! - rekla je. - Zatvoren u onom sobičku na vrhu kule! Šta im je on skrivio, zar nisu mogli da ga ostave na imanju, gde mu je bar bilo udobno?

Alisa se osmehnu. Bez obzira na to zašto su prebacili Simona u zamak, ona je zadovoljna. Moći će češće da se viđaju, kao što će se videti sutra ujutru...

Okrenula se prema zidu, zadigla haljinu i stavila ceduljicu u džep gaća. Katula je, sklupčana ispred nje, iskrivila glavu u stranu i radoznalo je pogledala. Alisa je uze u naručje i polako je pomilova. Srce joj je snažno tuklo dok je privijala na grudi toplo telo psa.

Promicala je sitna kiša koja je više podsećala na maglu. Tvrda zemlja u malom dvorištu isparavala je od vlage.

Zaklonjena iza stuba, Alisa se osvrnu okolo. Nije bilo nikog. Nastavila je da hoda uza sam zid. Kad je stigla do kraja, primetila je da su vrata jednog hodnika odškrinuta i ona ih odgurnu.

Pramen svetlosti koja je prodrila u hodnik rastera tamu. Simon je stajao u podnožju stepeništa.

Devojka zatvori vrata i spusti rezu. Osetila je kako im se ruke dodiruju u mraku.

- Alisa - prošaputa mladić - zamolio sam vas da dođete zato što moramo da razgovaramo. Ja... ja ne mogu više da čekam. Hteo sam da vam kažem da...

Jedan dugi trenutak Simon nije mogao da diše.

- Kad sam vam poklonio ružu, a vi je prihvatili - nastavi isprekidanim glasom - pitao sam se da li bih mogao, da li vi...

Proguta je pljuvačku.

- Ja... ja mislim da vas volim, Alisa - zadihano reče.

Kao da se tama koja ih je okruživala povukla, kao da ju je zablesnuo zrak svetlosti, tako sjajan da ju je zaslepeo.

Oklevajući, mladić je privuče sebi. Svilena odeća im zašušta dok su jedno drugom primicali lice. Usne im se jedva dotakoše i brzo razdvojiše.

- Kad vas mogu ponovo videti i gde? - upita je Simon.

Alisa se odvoji od njega, pruži ruku i podignu rezu na vratima.

- Ne znam - izusti u mraku, ne okrećući se - smislićemo način. Sad idite, pre nego što naiđe neki stražar.

Simon izađe. Alisa sačeka nekoliko trenutaka, a potom se na prstima pope uza stepenice.

28.

Poklopac škrinje bio je širom otvoren, a ceo sadržaj razbacan po podu: pera, četkice, komadići ugljena, svici pamučne hartije, dva lista pergamenta, lanene krpice, posudice... Čak su i teglice s pigmentima bile otvorene, a prah u boji rasuo se po podu i izmešao. Odeća mu je bila neuredno nabacana na slamaricu. Vreća u koju je bila poslagana, ležala je prazna u uglu sobe.

Simon je nepomično stajao na pragu i posmatrao taj nered. S nevericom se pitao kakvo je to varvarstvo podstaklo ruku koja mu je pretražila sobu. Kako ne znaju da je pribor koji koristi za stvaranje svoje umetnosti skupocen i da njime treba vrlo pažljivo rukovati?

Zatvorio je vrata za sobom i sagnuo se. Pokupio je pera i okretao ih u ruci. Vrhovi su im bili iskrivljeni, kao da ih je neko snažno pritisnuo uz tvrdnu površinu. Drhtavim rukama razvio je dva svitka pamučne hartije i shvatio da su pocepani po dužini. Ispustio ih je na pod, osećajući kako mu se grlo steže. Kleknuo je i vrhom kažiprsta počeo da razdvaja boje u prahu. Zatim ih je, skupljajući ih lopaticom, ponovo sipao u teglice i zatvorio. Savio je lanene krpice i stavio ih na dno škrinje, a preko njih je poredao teglice s bojom, posudice za rastvaranje i pergamente. Svuda je tražio komadiće jelenske kože u kojima je čuvao pera i četkice, ali nije ih našao. Ukrali su mu ih. Stavio je četkice između krpica i bacio neupotrebljiva pera u ugao škrinje. Sve to pokrio je papirusom. Iseći će ga na manje delove, kako bi ipak mogao da ga upotrebi.

Zatvorio je škrinju i seo na rub slamarice. Komad odeće pade mu na pod. Ne mareći, spustio je pogled na ruke umazane bojom i zagledao se u njih iznenađen, kao da nisu njegove.

Opružio se preko slamarice i zagnjurio lice u nabacanu odeću. Tkanina priguši njegove jecaje.

- Smestio sam ga u jedan ćumez u severnoj kuli. Nema ni prozora, samo uzan otvor kroz koji ta budala neće ni nebo moći da vidi...

Bonico je sedeo na drvenoj stolici i tupo zurio u cepanice poredane u ugašenom kaminu.

Gvidoto je sačekao da ovaj nastavi, ali gospodar zamka je ćutao.

- Ispitali ste ga, zar ne? - upita na kraju, nestrpljiv.

- Jesam - odvrati Bonico - naredio sam i da pretraže njegovu sobu na imanju i prtljag koji je doneo ovamo. Ništa, nismo pronašli ništa. Taj prokleti minijaturista

tvrdi da ne zna ništa ni o rukopisu ni o Gvaldu. Ne mogu mu više pretiti niti ga nadzirati.

- A šta je s pretragom okolnih polja koju su obavili vaši vojnici?

Bonico prevrnu očima.

- Šta mislite, da vas ne bih već obavestio da smo našli tog čoveka, Gvidoto?! - zareža. - Ne, ispostavilo se da je pretraživanje šume i rečne obale bilo beskorisno. Sutra ću poslati nekoga u Lodi da se raspita okolo. Postoji mogućnost da je Gvaldo uspeo da pobegne u grad, a kao što znate, gostioničari umeju prilično da se raspričaju ako im tutnete neki novčić... Otišao bih lično, ali ne mogu. Ruđino će ostati ovde nekoliko dana da se dogovorimo u vezi s detaljima venčanja. Ovaj zamak liči na morsku luku, stalno neko dolazi i odlazi... Dosta mi je, do đavola!

Naglo ustade, razdražen.

- Ne znam kako će se ovo završiti - ljutito reče trgovac - ali sigurno se neću ni mrdnuti odavde dok rukopis ponovo ne bude u mojim rukama.

Okrenuo se ne čekajući odgovor i izašao iz dvorane.

Katula je pratila mirisan trag koji je samo ona mogla da oseti. Odvojila se od Alise koja je s učiteljem hodala duž njiva, prema stazi koja vodi na sever.

Stigla je do baruštine. Tu je miris bio još prodorniji. Onjušila je zemlju, provukla se između trski, obišla baru, popela se uz uzvišenje i zaustavila se. Visoka trava i žbunje pružali su se sve do ruba šume. Katula je upravo htela da otrči u šumu kad je Alisa pozva. Pošto je još jednom onjušila miris u vazduhu, otrčala je prema gospodarici.

- Teško tebi ako još jednom pobegneš! - uzviknu devojka, ne obazirući se na Katulino mahanje repom. - A šta bi bilo da si naletela na vuka? - nastavi, kao da je životinja razume. - Istog časa bi te rastrgao, glupo pseto! Sad stani ovde - dodade, izvuče kožni povodac iz džepa i preteći ga zaljulja - inače ću ti staviti uzengije, kao da si konj.

Pogled na povodac bio je više nego dovoljan. Kujica podvi rep i sede.

Alisa se okrenu i nastavi da korača stazom. Dok ju je pratio, Metju je razmišljao. Pošto ju je pola sata slušao, sumnja koju gaji izvesno vreme konačno se pretvorila u izvesnost.

Kad ga je tog jutra devojka zamolila da uobičajen čas zamene šetnjom, drage volje je pristao. Na kraju krajeva, Alisa je marljiva učenica i nekoliko sati provedenih na obali reke ili u šetnji stazom uz šumu, samo će joj koristiti. Pomislio je da i devojka želi malo da se udalji iz zamka u kojem je postajalo sve turobnije. Alisa mu je rekla da je saznala od Delfine da je Ecelinov izaslanik nestao i da je ta vest razbesnela Bonica. I ona ga je čula kako urla dok je razgovarao s trgovcem, a prethodnog dana, kad je stigao Ruđino, bio je tako odbojan prema njemu da je ovaj

odlučio da ode. Otputovao je u zoru, tvrdeći da mora da obavi neke poslove u Lodiju. Alisa ga je dočekala zajedno sa stricem i primetila je koliko je njihov gost zbunjen Bonicovom neljubaznošću. Bila je sigurna da njen budući muž nije otputovao zbog neodložnih poslova već zbog nelagode koju je u njemu izazvalo zemljoposjednikovo ponašanje.

Zatim mu je prepričala događaj s minijaturistom. Rekla mu je da je stric preselio Simona u zamak, u mračan sobičak u jednom tornju. Kad je počela da priča o mladiću, oči su joj sinule, a glas joj je uzbuđeno treperio. Pustio ju je da završi, a onda se, okrećući u rukama dugačak prut tarčužaka koji je pokupio s ruba staze, prodorno zagledao u nju i upitao je da se nije možda zaljubila u tog momka.

Alisa je spustila pogled i, ne mareći što je Katula vuče za haljinu tražeći njenu pažnju, dugo je ćutala. Kujica je, razočarana, otrčala ka proplanku.

Posle izvesnog vremena pogledala ga je i udahnula. Sve mu je ispričala: o tajnim susretima s njim, o nacrtanoj ruži, o površnim poljupcima koje su razmenili... Na kraju je, zajapurena, spustila pogled i zagledala se u travu.

On joj je mirno rekao da je to novo osećanje sasvim prirodno i da ne treba da se plaši. - Bilo bi veoma lepo - dodao je - kad biste ti i taj momak mogli da obelodanite svoju ljubav, ali, Alisa, ti si obećana drugom. Šta bi se dogodilo kad bi vas neko otkrio? Šta misliš, šta bi učinio tvoj staratelj? Poslao bi te u neki samostan.

Devojci zadrhtaše usne.

Spustio joj je ruku na rame, ali ništa više nije mogao da joj kaže. Odavno nikom ništa nije zamerao i ne želi da počne upravo s njom. Previše godina je proveo kriveći sebe zbog sopstvenih nepromišljenih odluka da bi mogao da osuđuje tuđe postupke. Osim toga, zbog sve veće odbojnosti koju je gajio prema Bonicu, osećao je samo blagonaklonost prema Alisi.

Devojka ništa više nije rekla. Dozvala je psa i zaputila se prema zamku.

Dok je koračao iza nje, Metju se pitao da li su njegova upozorenja dovoljna da devojka shvati kolikoj se opasnosti izlaže. Nije znao. Ipak, znao je da će budno bdeti nad Alisom. Tajna koju mu je poverila ostaće tajna i niko neće saznati za nju.

29.

Milano

Uljana lampa polako je dogorevala. Pod plamenom koji je jedva osvetljavao sobu, Giberto je sedeo za stolom. Naprežući oči zamagljene zbog katarakte, brojao je novčiće koje je upravo bio izvadio iz kese. Tog meseca prodaja nije išla najbolje, mnogo su plemića oterali iz grada da bi i dalji mogli da rade uspešno kao i dotad...

Uspeo je da proda samo dve relikvije i to po sramno niskoj ceni. S druge strane, nije mogao da odbije onu dvojicu primitivnih kanonika jer mu već izvesno vreme niko ne naručuje skupocenu svilu s Istoka, a bez novca koji zarađuje na tim tkaninama, posao mu je prilično zamro. Kad bi samo ta dvojica prokletinja napokon odlučili ko će da upravlja Milanom, sve bi se dovelo u red i svaki pristojan trgovac mogao bi mirno da radi svoj posao! Kao da već nisu dovoljni stalni sukobi između suprotstavljenih političkih grupa, sad se sprema i taj novi rat protiv Fridriha zbog kojeg su svi zabrinuti. Otkad je car ponovo osvojio Parmu, mučio i ubio stotine građana, niko više u Milanu ne veruje da se bliži propast carstva. Fridrih je još veoma jak i njegovi savezi ne samo da ne slabe nego se i proširuju, a podržavaju ih opasne osobe poputa Ecelina i Palavičina. A u međuvremenu, dok nadbiskup grmi s propovedaonice, podstičući građane Milana da se naoružaju protiv cara, ljudi se zatvaraju u kuće i kriju svoja dobra u rupama iskopanim u podu i ništa ne kupuju osim hrane koju gomilaju. Čak i oni plemići koji su oduvek bili protiv Fridriha i koje nisu najurili iz grada, ne kupuju više ni nakit ni skupu odeću. Ulažu svoju imovinu u oružje, oklope i bojne konje. Milano podseća na ogroman logor u kojem vojnici samo čekaju zvuk trube koja će označiti početak borbe.

Uzdahnuo je. Ostario je, nije više u stanju da se bori. Već neko vreme razmišlja o tome da ustupi svoj posao petnaest godina mlađem rođaku, ali taj slučaj s rukopisom naveo ga je da posumnja u Gvidotovu sposobnost. Čak i ako je godinu dana odsustvovao iz Milana, kako, do đavola, ne može da shvati koliku opasnost predstavljaju ti pergamenti? Kako je mogao pomisliti da ih proda ko zna kome, a da pri tome ne rizikuje da ga obese? I šta bi bilo s njim kad bi se saznalo da mu je pomogao da nađe kupca?

Ne, zasad niko ne sme da sazna za taj traktat. Pisaće Gvidotu i narediće mu da se strpi, savetovaće mu da se preseli nekud *još* dalje od Milana.

Da, tako će učiniti i to odmah.

Već je vratio gotovo sve novčiće u kesu kad neko pokuca na vrata. Kucanje ga zabrinu, jer je zvučalo previše oštro da bi to mogao biti neki kupac. Brzo uveza kesu i vrati je u škrinju sakrivenu u zidnoj niši. Zaključao ju je i sakrio od pogleda stavljajući ispred nje staru komodu s registratorima.

Kucanje je postajalo sve snažnije.

Ugasio je lampu, sišao niza stepenice, uzeo usput sveću koja je stajala na polici u hodniku i otvorio vrata.

Osvetljena plamenom baklje, posmatrala su ga dvojica namrštenih vojnika.

- Giberto del Kanale, po naređenju milanskog poglavara Sopramontea da Lupija, zahtevamo da pođete s nama.

Trgovac zaprepašćeno pogleda onog koji mu se obratio.

- Šta... Ali ja ne... - promuca i ustuknu.

- To je naređenje, zar me niste čuli?! - preteći odvrati vojnik i maši se za držak mača. - Požurite, već je kasno i ne nameravamo da zanoćimo ovde!

- Ali... Šta sam učinio? Zbog čega...

Vojnik bez reči isuče mač.

Giberto poče da drhti. Ne usuđujući se da kaže išta više, uze ogrtač s klupe pored vrata gde ga je bacio nekoliko sati ranije, obuče ga i pošto je ugasio sveću, zaključa vrata za sobom i pođe za njima.

Odveli su ga u gradsku palatu u blizini zatvora i uveli ga u sobičak bez prozora, s uskim otvorom na zidu kroz koji je prodiralo vrlo malo vazduha. Giberto je osećao kako se guši dok je s nelagodom sedeo na previše maloj klupi.

I dalje je bio sam. Pre nego što je stao ispred vrata, stražar mu je rekao da će uskoro doći Rodolfo iz Luraga, jedan od poglavarevih pravnika. Više od sat vremena, otkad su ga dvojica vojnika sprovela preko trgova i uličica kao nekog bednog lupeža, Giberto se sa strepnjom pitao zbog čega su ga doveli. Bio je siguran da ni na koji način nije prekršio stroga pravila trgovačke delatnosti i zaista mu nije bilo jasno. Šta hoće od njega, tako iznenada, i to usred noći?

Još je promišljao ko bi od njegovih poslednjih kupaca imao razloga da ga prijavi kad se vrata otvoriše.

U sobu je ušao mršav čovek. Čupave obrve dopirale su mu gotovo do polovine čela, dok su drugu polovinu pokrivali neobični pramenovi crne kose koja mu je, pozadi, dopirala skoro do ramena. Nosio je dobro izrađenu odeću koja je svedočila o dobrim novčanim prilikama čoveka iz plemićke porodice. Bio je mlađi nego što je Giberto očekivao, i to ga je još više uznemirilo. Ustao je.

- Sedite - naredi mu čovek skidajući ogrtač. - Znaete ko sam ja, zar ne?

- Znam - odvrati trgovac kao bez daha - stražari su mi rekli da će me saslušati

Rodolfo iz Luraga, poglavarev pravnik. Ja, međutim, ne shvatam, ne znam zašto...

- Polako, Giberto, polako... Dopustite da ja vama postavljam pitanja i videćete da će vam na kraju sve biti jasno. Dakle - nastavi i prekrsti ruke oslonjene za sto za koji je seo - do mene je doprla vest da vas je pre nekoliko meseci posetio vaš rođak Gvidoto...

Trgovac je istog trenutka shvatio. Ledeni talas zapljusnuo mu je potiljak.

- Tako je - promuklo reče - trebalo je da razgovaramo o nekim poslovima...

- Mogu li znati o kakvim poslovima je reč? - upita Rodolfo.

- Pa, eto... Trebalo je da podelimo robu, da se dogovorimo kome ćemo je ponuditi, da utvrdimo cene...

- Da li mi govorite istinu, Giberto?

- Ja... Kakvog bih razloga mogao imati da vam ne kažem istinu?

Rodolfo ga je prodorno posmatrao.

- Znam da, baveći se svojim poslom - mirno reče - nikad niste imali problema sa zakonom. Kažu mi da ste pošten trgovac i da ste uvek plaćali svoje dugove. Zašto ste, dakle, baš sad odlučili da lažima uništite svoj ugled i da ukaljate svoju čast koja vas je dosad krasila? Zar mislite da bi me poglavar zadužio da vas ispitam da ne zna zašto je vaš rođak došao u Milano?

Giberto mu ne odgovori. Obrazi su mu buktali.

- Ispričao nam je kupac kojem je Gvidoto neoprezno ponudio robu. Pomenuti je plemić i njegova porodica mnogo duguje milanskim crkvenim vlastima. Možda je mislio da ga samo to što je video traktat izlaže opasnosti da ga neko prijavi gradskim vlastima i da ga Crkva ekskomunicira. Nažalost, njegova prijava stigla je u palatu tek pošto je vaš rođak pobegao iz grada. Kao što vidite, Giberto, besmisleno je da i dalje pravite tu lakrdiju koja vam ne pristaje.

Začutao je i zagledao se u lice uhapšenika.

Trgovac je teško disao. Osećao se kao da mu neki teret pritiska grudi i sprečava vazduh da mu prodre do pluća.

Prešao je jezikom preko suvih usana.

Rodolfo je strpljivo čekao.

- Ne znam da li je taj rukopis zaista carevo delo - naposletku reče Giberto, nervozno kršeći ruke - a možda ni Gvidoto nije siguran u to. Možda su ga nasamarili, možda je to samo kopija i...

- Dosta! - uzviknu pravnik i naglo skoči sa stolice. - Je l' hoćete da završite u zatvoru u malastali, pod optužbom za lažno svedočenje i za saučesništvo u nezakonitim radnjama? Pa zar vam nije jasno, za boga miloga, kakvoj se opasnosti izlažete štiteći svog rođaka? On će završiti na vešalima, u to nema sumnje. Recite, da li želite i sami tako da završite?

Poguren, trgovac se tresao. Rodolfo mu se približi, preteći se nagnu k njemu i nastavi.

- Mislim da znamo gde se krije Gvidoto, a vi treba samo da nam to i potvrdite. Vašu izjavu upotrebićemo prilikom sastavljanja tužbe i upotrebićemo je kao svedočenje. Ali, vodite računa, niko ne sme ništa da zna o ovom slučaju, je l' jasno? Dakle, Giberto, hoćete li mi reći gde je vaš rođak?

Trgovac odjednom oseti vrtoglavicu i zanese se. Pravnik ga pridrža, grubo ga hvatajući za rame.

- On je - promuca, gutajući pljuvačku - u Lodiju je... u zamku San Martino...

Začutao je. Tupo je zurio u srebrnu kopču na pojasu čoveka koji je stajao ispred njega.

Preko Rodolfovog lica prelete zadovoljan izraz. Bilo je lakše nego što je očekivao.

- Zasad ste slobodni - jetko reče prilazeći vratima - ali očekujem da ponovo dođete ovamo, sutra u deveti čas, kako biste potpisali izjavu. Ne pravite gluposti ako hoćete da sačuvate život.

Spustio je ruku na kvaku i otvorio vrata. Pošto je promrmljao nešto stražaru, nestao je u polutami hodnika. Stražar uđe, ćušnu trgovca koji je nepomično sedeo na klupici, natera ga da ustane i izvede ga iz sobe.

30.

Milano

Palata nadbiskupije

- Konačno je stigao odgovor iz Arone. Nadbiskup, koji se nalazi tamo s našim trupama kako bi blagoslovio opsadu zamka Gvidona Kanija, ovlastio me je da privedem kraju celu operaciju. S obzirom na to da znamo gde se krije Gvidoto dal Kanale, vi stupate u akciju. Što pre čete otići tamo u pratnji odreda vojnika i obavićete svoju inkvizitorsku dužnost.

Ventura iz Nigvarde sedeo je na stolici. Laktova položenih na naslone za ruke. Na stolu je ležao pergament s izlomljenim nadbiskupskim voštanim žigom.

U sredini sobe nepomično je stajao Pjetro iz Vimerkatea. Pomerale su mu se samo zenice. Uzbuđeno je gledao čas savijen komad pergamenta, čas vikara.

Ništa nije rekao.

Razdražen njegovom ćutnjom, Ventura ga namršteno pogleda.

- Da li su vam potrebna dodatna objašnjenja, brate Pjetro? - upita.

Osmeh koji mu je franjevac uputio podsetio ga je na grimasu hijene.

- Nemam nikakvih nedoumica - odgovori - u vezi s onim što treba da učinim. Uzdajte se u mene. Ako trgovac odbije da mi preda rukopis, znam kako ću ga prisiliti da...

- Da, ali - upozorio ga je vikar - savetujem vam da budete oprezni i da ne preterujete. Iako je Lodi već šest godina bez biskupa i pod papskim interdiktom ¹² zbog podrške caru, tamošnja Crkva ipak ima mnogo kanonika spremnih da brane svoju nezavisnost. Šta mislite, šta bi se dogodilo kad bi se saznalo da su milanske crkvene vlasti poslale franjevca da ispita nezaštićenog trgovca kojeg je ugostio plemić iz Lodija? Verovatno bi imali razlog više da se suprotstave papinoj volji, obratili bi se caru, što bi na kraju izazvalo još jedan rat protiv Milana! Uostalom, u pismu kojim je tražio vaše usluge, kardinal Ig de Sen Šer dao je jasna uputstva: zadatak u Lodiju mora izgledati kao beznačajna vojna operacija, kao da je naš cilj gospodar zamka, a ne trgovac. Na kraju krajeva, iako se izjašnjava kao gibelin, Bonico se nikad nije borio na strani cara, a Fridrih u ovom trenutku ima druge probleme i svakako neće poslati vojsku da odbrani nekog plemića koji se izjašnjava kao njegov istomišljenik. Poći ćete u tajnosti, putovaćete noću, a kad

stignete u zamak, zauzećete ga i zabraniti svima da izađu. Na taj način niko neće moći da obavesti vlasti u Lodiju o vašem dolasku. Siguran sam da će samo prisustvo vojske biti dovoljno da preplaši žitelje San Martina i ne verujem da ćete imati teškoća da ubedite trgovca da vam preda rukopis. Budite oprezni, Pjetro.

Ventura je delovao napeto. Dobro je znao kakav glas prati Pjetra iz Vimerkatea i bio je svestan da ovaj, u slučaju potrebe, neće oklevati da podvrgne trgovca mučenju. U pismu koje je poslao nadbiskupu, Inoćentije je ljubazno preporučio da se izbegne primena sile, tvrdeći da će to naneti otrovnu vodu na crkvenu vodenicu. *Ako trgovac odbije da preda traktat, napisao je, uhapsite ga i dovedite mi ga u Lion, ne preduzimajući druge korake.*

Sad se, dok se trudio da izdrži ledeni inkvizitorov pogled, zapitao da li je bila ispravna zamisao kardinala De Sen Šera da uključi Pjetra iz Vimerkatea u ovaj osetljiv slučaj. Znao je da će se franjevac založiti da reši slučaj jednako šlepom strašću s kojom se borio protiv jeretika i strahovao je da neće biti u stanju da ispolji preko potrebnu umerenost.

Ustao je.

- Odmah ću narediti da se ljudi pripreme. Biće ih pedesetak, dobro su obučeni i imaju sposobnog zapovednika. Poći ćete sutra uveče, posle večernje molitve. Sad možete da idete.

Pošto ga je na brzinu blagoslovio, pozvonio je zvoncetom koje je stajalo na stolu. Vrata se otvoriše i pojavi se jedan iskušeni. Brat Pjetro pođe za njim.

Ventura se vrati do stola i pogleda pergament. Nije se osećao spokojno. Bio je siguran da će inkvizitor postupiti po sopstvenoj volji, a to mu se nimalo ne sviđa. Da je postupio suprotno pontifeksovim naređenjima, to bi se saznalo, operacija bi propala i na kraju bi on bio kriv.

Odmahnu glavom, obuzet očajanjem. Savio je pismo i vratio ga u komodu, krijući ga iza gomile registratora. Zaključao je vratanca i spustio ključ u džep.

Moraće da požuri, gradski poglavar ga očekuje.

31.

Bernarda je sedela na skrinji i mlatarala nogama. Stopala u zelenim svilenim papučama nisu joj dopirala do poda. Ritmično je udarala petama o stranicu kovčega stvarajući tup zvuk.

Đakoma ju je krišom gledala dok je krpila gaće sedeći za stolom ispod prozora. Koliko će još morati da trpi hirove te matore lude? Zašto već jednom ne umre, umesto što ispunjava zamak svojim urlanjem i uništava joj ono malo života što joj je preostao. Više od četrdeset godina je u njenoj službi i ne pamti ni dan kad Bernarda nije napravila neku ludost. Nije istina, kao što tvrdi gospodar zamka, da ju je ta mahnitost, kako je zovu, nedavno pogodila. Oduvek se brine o gospodarici i dobro zna da je ludilo odavno zahvatilo njen um. Počela je da je služi kad je imala nešto više od dvadeset godina i odmah je shvatila da nešto nije u redu s njom. U svojim nastranim pričama često je pominjala sveštenike ili vojnike koji su beznadežno zaljubljeni u nju i kriju se u nekom zabačenom delu zamka, očekujući da će uživati u susretu s njom. Đakoma je u početku verovala u te priče i brinula je o časti gospodarice i cele porodice. Onda je, međutim, shvatila da je reč o izmišljotinama bolesnog uma. Odmah nakon rođenja Jakopa, njenog prvenca, u bunilu izazvanom posleporođajnom groznicom, Bernarda joj je poverila da je samo nekoliko puta spavala s mužem, koji je radije vodio ljubav s bludnicama. Kako joj je rekla, često ih je pozivao u zamak i zatvarao se s njima u radnu sobu. Bez reči je trpela to poniženje sve dok je jednog dana nije prisilio da pođe s njim i s jednom od tih ženetina na travnjak iza kapele, gde u to vreme još nisu bili iskopani grobovi. Tamo ju je, ispod zaštitnih zidina, terao da učestvuje u njihovim ljubavnim igrama, a kad ga je, zgađena, odbila, počeo je da je vređa. Bludnica mu se pridružila, i ona ju je vređala i smejala joj se. Bernarda nikad više nije progovorila s njim ni reč. Đakoma je slutila da je taj grozan slučaj pokrenuo njeno ludilo: s vremena na vreme, Bernarda bi u snu prizivala Devicu Mariju i mrmljala takve gadosti da bi se i kočijaš postideo.

Nikad nikome nije pričala o tome zato što je bila uverena da joj niko ne bi verovao, čak ni ostale sluge. Iako joj posao nije bio lak, nije želela da ga izgubi. Tako je bilo do smrti gospodara San Martina. Dve godine kasnije, nakon druge udaje, činilo se da je Bernarda povratila uravnoteženost koja je, međutim, potrajala samo dok se nije rodio Bonico, prema kojem je odmah ispoljila bolesnu vezanost. Ni na trenutak ga nije ispuštala iz vida i dečak je provodio dane držeći se za njenu suknju, odbijajući čak i društvo brata starijeg deset godina od njega. Kad je odrastao, gospodarica nije prihvatila nijednu devojkicu kao buduću snahu i Bonico je odustao od ženidbe. Protiv svoje volje prošao je vojnu obuku i uprkos očevom

neslaganju, nikad se nije potrudio da dobije titulu viteza. Posle očeve smrti, izvesno vreme delio je sobu s majkom, a zatim je iznenada odlučio da se preseli u Lodi, u porodičnu palatu, gde je počeo da vodi poslove o kojima Đakoma i dalje ništa ne zna. Njegov odlazak bacio je Bernardu u teško očajanje koje nije moglo da ublaži ni prisustvo male Alise. Koliko je mrzela snahu, toliko je mrzela i devojčicu. I prema Jakopu je bila ravnodušna, kao da su njen prvi sin i unuka uzrok Bonicovog odlaska iz zamka.

Posle smrti prvog sina, ponovo su usledili napadi, sve češći i sve teži. Iako je slučaj koji se dogodio pre tri nedelje potpuno nov, nije prvi put da Bernarda bulazni o tajanstvenom ljubavniku koji je noću čeka na zidinama. Obično bi usred noći ustala iz kreveta i pošto bi probudila Đakomu drmusajući je, naterala bi je da joj obuče najlepšu haljinu i da je otprati na njen tajanstveni sastanak. Đakoma bi najpre na lep način pokušala da je urazumi, ali kad lepe reči ne bi pomogle, morala je na silu da je vrati u krevet. Ipak, ovaj poslednji noćni ispad zabrinuo ju je. Posavetovala se s kuvaricom i odlučile su da joj u hranu dodaju neki uspavljajući napitak. Ako joj je to pomoglo da mirnije provodi noći, dani su i dalje bili naporni. Starica je neprekidno buncala, a njena vriska dopirala je i izvan debelih zidova zamka. Možda je zato Bonico,-nakon dolaska trgovca, naredio da je stalno drže zatvorenu u sobi. Mogla je da izađe samo da bi otišla na službu u kapeli i da prošetala po dvorištu kad je lepo vreme.

Posmatrajući je kako sedi na škrinji, pitala se zašto ima taj tup izraz lica i šta radi tu, u tom neudobnom položaju, više od sat vremena. Zašto, kao i obično, ne proverava malu srebrnu škrinju, vadeći iz nje komad po komad nakita i redajući ga po stolu, kako bi se uverila da joj ništa ne nedostaje? Iako ju je svaki put optuživala da joj je ukrala neki prsten ili ogrlicu, Đakoma bi više volela da je gleda kako proverava nakit, nego što je gleda kako se koščatim prstima drži za alke škrinje i zuri u zid pred sobom.

Još jednom ju je pogledala, a onda je slegnula ramenima i nastavila da krpi gaće.

32.

Šuma San Martino

Krmeljive trepavice stvarale su zavesu pred Gvaldovim očima. Podigao je ruku, protrljao kapke i dvaput trepnuo. Oko njega je vladala gusta tama. Okrenuo je glavu da bi video nešto iza tog mraka, ali od bolnog grča u potiljku vratne žile mu se ukočiše i on zastenja.

- Ne mrdajte, još ne smete da se pomerate.

Glas je dopirao iz neke neodređene tačke u blizini. Ponovo je sklopio oči, ne shvatajući gde se nalazi. Ponovo ga je obuzeo strašan umor.

- Jeste li žedni?

Ponovo taj glas. S naporom je podigao kapke zalepljene skorelim krmeljcima. Osvetljena nejakom svetlošću sveće, pred njim se pojavi ruka koja je držala bokal.

- Pijte - čuo je naređenje.

Ruka mu prinese bokal do usana. Blagi ukus nane ublažio je gorčinu napitka.

Pio je u malim gutljajima. Dok je gutao, osećao je kako mu hladna tečnost osvežava grlo. Pažljivo je spustio glavu na nešto hladno i tvrdo poput kamena.

- Gde... sam? Šta...? Ja ne... - frfljao je.

Dva nežna prsta dodirnuše mu čelo blago ga tapkajući i praveći kružne pokrete. Isti glas koji ga je probudio šaputao je nejasne reči kao da zapeva. Malo-pomalo Gvaldo je, uljuljkan tim zapevanjem, utonuo u čudnu obamrlost. Ukočeni udovi mu se opustiše, sklopio je oči i kao da mu je celo telo lebdelo.

Dok ga je ponovo potresala groznica, pred stisnutim kopcima proletale su mu sablasne figure. Letele su prema njemu, varljive poput senki, rasplinjavale se, nestajale i ponovo se pojavljivale.

Glas utihnu i u iznenadnoj tišini iščeznuše i priviđenja. Gvaldo naglo otvori oči. Ispred njega je, jedva osvetljena gotovo dogorelom svećom, stajala žena. Duga kosa dopirala joj je do struka, a odraz plamena treperio joj je u zlatastim očnim dužicama.

Gvaldo je sklopio suve usne.

- Ko... ko ste vi?

- Ne sad - odgovori Judita i nagnu se prema njemu. Njen dah zagolica mu nozdrve. Bio je svež, mirisao je na trave. - Sad samo treba da spavate -

prošaputala je, sastavila vrhove prstiju i stavila mu dlanove iznad glave.

Gvaldo ju je načas izgubljeno pogledao, kraće nego što bi želeo. Onda mu kapci - odjednom otežaše. Leđni mišići mu se opustiše i telo mu skliznu na zemlju. Judita ga pokri ovnujskom kožom, uze sveću i zaputi se prema izlazu iz pećine. Proverila je čvrstinu grana koje je uglavila između bočnih delova otvora kako bi ga zaklonila. Zadovoljna, vratila se i produžila prema drugom izlazu iz pećine, koji je vodio prema reci.

Benedeto zadignu dva kraja slamarice i omirisa ih. Nisu više zaudarali. Zatim poče da vuče slamaricu. Znao je da će se u dodiru s prašnjavom zemljom gumna platno još više isprljati, ali drugačije nije mogao da je unese u kuću. Previše je teška da bi mogao da je nosi na leđima. Nikako da završi taj prokleti posao! Kad vrati slamaricu na mesto, moraće pažljivo da je očetka, a možda i da ukloni mrlje...

Frknuo je. Bio je umoran. Ustao je u zoru i još nije stao. Najpre je morao da pomuze krave, zatim je počupao korov u povrtnjaku, a sad mora da vuče ovu prokletu slamaricu! Bolele su ga šake i bio je siguran da je odrao kožu na dlanovima. Ne zastajući da proveru, nastavio je prema kući.

Upravo je hteo da pređe prag kad je s obale reke dopro piskav lavež. Izvio je vrat i pogledao.

To je bilo kućence gospodareve bratanice Alise. Veselo je skakutalo u travi ispred svoje gospodarice. Devojka je zamišljeno koračala, slušajući učitelja koji je hodao pored nje držeći otvorenu knjigu u ruci. Sviđao mu se taj čovek kojeg je već sretao kako sam šeta uz obalu reke. Bio je ljubazan i raspitivao se o njegovom poslu na imanju s jednakim zanimanjem s kojim bi razgovarao s odraslim čovekom. Jednom ga je čak pitao da li bi voleo da nauči da čita i da piše. Benedeto ga je zaprepašćeno pogledao a onda je, posramljen, odgovorio da ni njegov otac ne ume da čita i da, u svakom slučaju, nije običaj da se deca seljaka obrazuju. Učitelj mu se zagonetno nasmešio i nije mu odgovorio.

Dok je posmatrao ljupku Alisinu figuru, Benedeto oseti kako mu telo potresa dobro poznat grč. Pocrveneo je, spustio pogled na slamaricu i ljutitim pokretom je povukao preko praga i uvukao u hodnik.

Lodi

S ispusta od opeke za koji je bila zakačena, baklja je osvetljavah ulaz u gostionicu. Plamen je podrhtavao na laganom povetarcu i bacao senku iza otvorenog prozora, osvetljavajući na trenutke delove tavanice.

Ruđino je rasejano posmatrao to poigravanje svetlosti. Ležao je na slamarici, ali nije mogao da zaspi. Iz spavaonice u prizemlju, gde je s ostalim namernicima

spavao i njegov sluga, dopirala je neprijatna buka koju nisu mogle da priguše ni debele podne daske. Nadjačane glasnim hrkanjem, smenjivale su se psovke, negodovanja i larma.

Prošla su već tri dana otkad je stigao u gostionicu i mada je to bilo najbolje konačište u gradu, nije nameravao da se zadrži još jednu noć. Svakako nije navikao da gubi vreme, a osim toga, taj neočekivan boravak u gostionici previše ga košta. S druge strane, dobro je postupio što je odlučio da napusti zamak. S Bonicom se nije moglo razgovarati, a on nije želeo da trpi njegovu zlovolju, naročito ako ne zna šta ju je prouzrokovalo. Možda se već pokajao što ga je izabrao za Alisinog muža ili je možda devojka odjednom ispoljila nezadovoljstvo zbog braka koji je ugovoren mimo njenog znanja. Kako god bilo, odlučio je da se drži podalje od San Martina, dok se prilike ne poboljšaju. Potom će ponovo otići tamo i objasniće im da ne dozvoljava da se prema njemu ponašaju kao prema najgorem slugi. Bolje je odmah staviti do znanja da očekuje da ga poštuju, jer će posle venčanja biti kasno.

Zevnuo je i okrenuo se na bok. Ujutru će zadužiti Diranda da spremi konja i mazgu, a onda će, kad plati račun, ponovo poći u zamak.

33.

Zamak San Martino

Dvojica stražara na bedemu naglo zastadoše ispred jednog merlona: sa severa, na putu koji se pruža pored šume, dizao se oblak prašine. S nevericom se zgledaše. Čak i s te daljine bilo im je jasno da je toliku prašinu mogao podići samo priličan broj konja u galopu.

Ne časeći ni časa, jedan od njih dvojice otrča niz kamene stepenice i dalje u stražarski konak gde je obavestio Klementea, zapovednika straže, o mogućem napadu. Već posle nekoliko trenutaka dvorište zamka poče da odjekuje od uzbuđenih povika i zveckanja oklopa. Teške lance pokretnog mosta pričvrstili su za kuku u zidu, a drugu kapiju su zamandalili. Kad se uverio da neprijatelj ne može prodreti unutar zidina, zapovednik je rasporedio grupu stražara čitavom dužinom zidina. Potom je poslao jednog stražara da obavesti gospodara zamka i hitro se popeo na bedeme gde su njegovi ljudi već bili spremni sa zapetim strelama.

Konjički odred je, približavajući se, polako usporavao tako da su konji na kraju, kaskali prema zamku dok se nisu zaustavili ispred šanca. Zapovednik straže je sa svog položaja izbrojao pedesetak ljudi na ratnim konjima opremljenim zaštitnim mrežastim pokrovom od gvožđa. Konjanici su bili naoružani samostrelima. Iza velikih četvrtastih štitova od ojačane kože videli su im se samo šlemovi. Usred te male vojske, propisno naoružane, izdvajao se čovek u franjevačkoj mantiji.

Klemente izvali bujicu psovki i stade da čeka.

Pošto je kratko porazgovarao s franjevcem, vojnik koji je izgledao kao zapovednik dojahao je do samog ruba šanca i zaustavio se.

- Otvarajte! - doviknuo je snažnim glasom. - Otvarajte, po naređenju milanskog poglavara i milanskog nadbiskupa!

Klemente, koji je računao koliko će taj pedesetorici biti potrebno da siđu u suv šanac i da se popnu uza zidine, oseti kako ga neko hvata za mišicu pokrivenu mrežastim oklopom.

Kad se okrenuo, ugledao je Bonica koji je zurio u njega, zadihan od penjanja uza stepenice koje su očigledno bile previsoke za njegove kratke noge. Bio je gotovo modar u licu.

- Šta... Šta se to, do đavola, događa?! - promrmlja, prestravljeno provirujući

preko zapovednikovog ramena.

- Pedesetak vojnika predvođenih nekim kapetanom zahtevaju da uđu. S njima je i jedan franjevac.

- O, Isuse! Pa šta hoće? Zašto baš...

- Kažu da imaju naređenje milanskog poglavara i milanskog nadbiskupa - prekinu ga Klemente, pažljivo osmatrajući pokrete vojnika koji su počeli da se raspoređuju u formaciju za napad.

Bonico preblede poput mrtvaca i zagleda se u stražara razrogačenih očiju.

- Ali... Nikad se nije dogodilo da... Šta...?

- Gospodaru - odlučno reče Klemente - nema ih mnogo, ali su naoružani kao da se spremaju za bitku. Trebaće im svega sat vremena da pređu preko šanca i da se popnu uza zidine, a kad uđu, ne znam šta će se dogoditi. Mislim da bi za sve nas bilo bolje da pustite bar njihovog zapovednika i da saslušate njegove zahteve.

Bonico su drhtale usne. Odjednom je delovao dvadeset godina stariji.

- Da... U pravu... u pravu ste... - promuca - idite... idite da čujete šta hoće, a onda... ako baš bude neophodno... Ukratko... dovedite ga ovamo. Ja... ja ću ga čekati u svečanoj dvorani.

Gospodar zamka teškim korakom siđe niza stepenice, prede preko dvorišta i ode u svoje odaje. Klemente siđe za njim, naredi jednom stražaru da ga sledi i zaputi se prema kapiji. Dvoje preplašenih slugu pomeriše u stranu tešku gvozdenu ploču kojom je kapija bila zamandaljena i otvoriše je. Zapovednik straže i njegov čovek izgubiše se iza zidina.

S rukom na balčaku mača, Facio Kagapisto, kapetan odreda, posmatrao je dvoranu. Na stolu od hrastovine s klupama bez naslona, stajala su dva dvokraka srebrna svećnjaka osrednje izrade. Dugačka niska komoda zauzimala je gotovo ceo jedan zid prostorije, dok su naspram kamina stajale dve stolice s naslonima za ruke. Kapetan iznenađeno primeti da je kameni pod pokriven ogromnim vunanim tepihom živih boja, jedinim lepim predmetom u celoj dvorani. Na zidovima nije bilo tapiserija, a na južnom zidu nalazila su se dva mala četvrtasta prozora.

Dok ga je posmatrao spolja, pomislio je da je ovaj zamak dostojan nekog princa, ali sad kad je video s kakvom je škrtošću uređen, bio je siguran da se imovina ove plemićke porodice davno istopila. Ili je, pomislio je, gospodar zamka radije ulagao novac u svoju stražu koja je, koliko je mogao da vidi, brojna i dobro naoružana.

Pjetro iz Vimerakatea, koji je zahtevao da uđe s njim, nepomično je stajao iza njega. Zurio je u Bonica koji je stajao s druge strane stola i gladio nabore na odeći, pokušavajući da sakrije klecanje nogu.

- Dakle - reče kapetan i ponovo ga pogleda - da li ste me razumeli? Iskreno se

nadam da ćete prekinuti s tim sramnim ponašanjem oko krađe rukopisa, zato što poglavar ne želi da ova naša... - zastao je - poseta izazove previše buke. Dobro znate koliko su osetljivi odnosi između naših gradova i, mada Lodi nema nikakva ovlašćenja nad vašim zamkom, on se ipak nalazi na njegovoj teritoriji. Zašto, dakle, rizikovati izbijanje još jednog besmislenog rata s Milanom, koji će prouzrokovati uništenje vaših poseda? Verujte mi, Bonico, da vam se to ne isplati. Dakle - zaključite - očekujem da mi što pre predate pergamente. Za sat vremena hoću da vidim ovde, u ovoj dvorani, trgovca, vašu bratonicu i sve članove vaše porodice koji se nalaze u zamku. Brat Pjetro ima obavezu da i njima prenese nadbiskupovu poruku i siguran sam da će njegova objašnjenja biti više nego uverljiva. Upozoravam vas, Bonico: niko ne sme da izađe izvan zidina zamka dok se ovaj slučaj ne reši. Moji ljudi će ostati ispred i budno će paziti.

Gospodar zamka klimnu glavom. Nekoliko puta je progutao pljuvačku, ispratio je svoje goste do vrata i bez reči se rastao s njima.

Skriveni od pogleda krošnjom divlje trnjine, Markizio i njegov sin zapanjeno su posmatrali vojnike koji su sjahali s konja i počeli da podižu logor ispred zidina.

- Šta to rade, oče? - upita Benedeto piskavim glasom.

Markizio ga ućutka nervoznim pokretom ruke.

- Ne znam. Nemam pojma otkud ovde ta silna vojska. Samo se nadam da neće ponovo izbiti rat...

Benedeto ga pogleda. Nikad nije video oca tako bledog. Markizio se okrenu i uhvati ga za rame.

- Idi kući - naredi mu - i kaži Savini da ne izlazi u polje dok se ja ne vratim. Stavite rezu na vrata i nikom ne otvarajte.

- A... vi? Šta ćete vi da radite?

- Prići ću logoru i pokušaću da otkrijem čiji su to ljudi. Poći ću pešice i dobro ću se sakriti, ne boj se - dodade kad je primetio sinovljen preplašen pogled - neće me primetiti u tom metežu...

Dečak je načas oklevao. A onda se okrenu i poguren otrča kroz žbunje prema imanju.

Vazduh je postao težak. Kao i ljudi koji su stajali ispred njega, Bonico se preznojavao. U dvorani je lebdeo opor miris straha.

Gvidoto je, posiveo u licu, kršio ruke. Inkvizitor je stajao nasred dvorane i zurio u njega. Simon pogleda Alisu. Sedela je na klupi naspram Bernarde koja je ravnodušno čupkala zanoktice.

Zaklonjen senkom koja je padala na suprotni kraj dvorane, Metju je pokušavao

da shvati smisao onog što je franjevac izgovorio. Kako je moguće da je Bonico bio toliko nepromišljen da ugosti trgovca koji krije imperatorov rukopis? Kako nije shvatio da će crkvene vlasti, čim saznaju za traktat, učiniti sve da se domognu tog paganskog blaga?

Osmotrio je inkvizitora. Oko tonzure je imao malo kose, vrlo kratko ošišane, koja mu je bacala senku na sjajno teme. Mršavo telo ispod preširoke mantije svedočilo je o njegovom običaju da često posti. Na bledom licu isticale su se veoma tamne oči prodornog pogleda.

U tom trenutku zurio je u Bonica.

- Ne želim više ništa da čujem - odsečno prosikta franjevac - ispričali ste mi gomilu laži. Niko od vas - dodade, podižući glas - još nije shvatio koja je moja uloga ovde. Ako se rukopis tog prokletog jeretika koji sebe naziva carem odmah ne pojavi, nema vam spasa. Ovi zidovi - zapreti pokazujući zidove dvorane - biće srušeni sa zemljom, kao što se već dogodilo drugim plemićima vernim Hoenštaufenu, a vi, Bonico, svakako nećete moći da zatražite pomoć od njega. Zar mislite da bi vam je pružio pošto je saznao da ste primili u kuću lopova koji mu je ukrao rukopis? Neće vam pomoći, a činjenica da ste pružili utočište trgovcu, izazvaće vašu propast. Što se tiče vas - nastavi, preteći prilazeći Gvidotu - poći ćete sa mnom. Nas dvojica ćemo malo sami popričati i... - podmuklo se osmehnu - ko zna, možda ćete uspeti da mi poverite gde ste sakrili pergamente.

Gvidoto se povuče prema zidu.

- Vi... vi ne možete... - promuca gospodar zamka sklapajući dlanove u jedan gest molitve.

Inkvizitor se i ne osvrnu na njega, već dohvati trgovca za mišku i grubo ga gurnu prema vratima. Ne mogavši više da obuzda strah, Gvidoto počeo da viče. Pjetro ga odvuče napolje, a njegovi povici odjekivali su još nekoliko trenutaka. Potom, prigušeni daljinom, uminuše.

Stražar koji je stajao ispred dvorane zatvori vrata.

Alisa je stajala kraj prozora i čvrsto stezala ivicu kamenog ispusta. Pogled joj je lutao po bedemima zidina. Bonico je klonulo sedeo iza nje na stolici i zagnjurio lice u šake. Čim je inkvizitor izašao, obuzela ga je tako snažna drhtavica da je morao da sedne. Bernarda mu je prišla i prislonila njegovu glavu na svoje grudi, milujući ga po kosi kao da je dete. Onda je sela na klupicu na suprotnom kraju dvorane, spustila ruke u krilo i sklopila oči, ne pomerajući se.

U tišini, teškoj poput malja, čulo se samo tiho šištavo Bonicovo disanje. Spolja je, na trenutke, dopiralo njištanje jednog konja i glasno dovikivanje vojnika.

Simon pride učitelju.

- Šta mislite, šta će mu uraditi? - upita ga u po glasa.

- Podvrgnuće ga mukama - prošaputa Metju bezizražajnim glasom.

- Ali... ali rukopis je zaista ukraden, ne može priznati krivicu za nešto što nije počinio!

Metju ga ledeno pogleda.

- Naravno. Ako bude imao snage, izmisliće nešto, optužujući nekog drugog, na primer vas...

Mladić razrogači oči.

- Ali ja... ja sam već objasnio zašto sam došao ovamo. On... - pokaza Bonica - on je pretražio moj prtljag, a jedan stražar me je naterao da se skinem do gole kože, kako bi proverio da ne krijem rukopis u odeći!

- Vi samo delimično govorite istinu, Simone - prosikta učitelj. - Možda ste uspeli da obmanete inkvizitora, ali ja vam ne verujem. Priča o vašem putovanju s Ecelinovim izaslanikom neuverljiva je i siguran sam da ste ovamo došli iz drugačijih pobuda.

Simon obori pogled.

- Ne znam šta krijete - strogo nastavi Metju - ali daću vam jedan savet. Ako vam je stalo do života i... - pokretom glave pokazao je vitku devojčinu figuru kraj prozora - i ako vam je stalo do njenog života, bolje bi vam bilo da mi sve ispričate. Ako je Gvaldo uistinu pobjegao s traktatom, nema vam spasa, Simone.

Mladić ga zaprepašćeno pogleda. Ovaj čovek zna za njega i Alisu.

Devojka se okrenu. Pošto je pogledala Bernardu i Bonica, prišla je učitelju.

- I šta sad? Šta da radimo? - preplašeno upita.

Metju nije stigao da joj odgovori. Vrata se otvoriše i stražar uđe u dvoranu.

- Kapetan naređuje da se svi vratite u svoje sobe.

Bernarda naglo otvori oči. Ustala je i prišla Bonicu. Ne gledajući nikog, njih dvoje izadoše iz dvorane.

- Pođite sa mnom - promrmlja učitelj Simonu na uvo - nas dvojica moramo da razgovaramo.

34.

Zidovi su bili debeli, a tavanica u obliku svoda nadvila se nad otvor cisterne. Površina vode, crna poput katrana, bila je ispresecana odblescima baklje koju je držao jedan od dvojice vojnika. Drugi je, čučajući, mešao masnoću u posudi.

Gvidotu su ručni zglobovi bili okovani gvozdenim alkama, ruke su mu bile podignute iznad glave, zategnute lancem prikačenim za kuku na zidu. Sa iste kuke visilo je uže koje mu je bilo vezano oko pasa, i pritiskalo mu telo uza zid. Noge su mu, ispružene napred i razmaknute, u visini gležnjeva bile vezane drugim užetom, pričvršćenim za dve kuke u podu. Skinuli su ga, ostavili su ga samo u gaćama. Bio je bosonog.

Urlao je celim putem dovde i kad je, u tom mračnom podrumu, shvatio šta će mu raditi, pokušao je da se otrgne iz stiska vojnika koji su ga pridržavali. Jedan vojnik ga je snažno udario u glavu i Gvidoto je izgubio svest. Osvestio se dok su ga vezivali i ponovo je pokušao da viče, ali iz suvog grla dopro mu je samo ropac.

Zurio je u inkvizitora koji je bio okrenut licem prema malim vratima prostorije i molio se. Franjevac se zatim okrenu i pođe prema njemu.

- *In nomine Domini, amen* ¹³ Leta gospodnjeg 1249. ja, Pjetro iz Vimerkatea iz reda Male braće, inkvizitor, voljom nadbiskupa Lava iz Perega i gradskog poglavara Sopramintea da Lupija, ispitujem Gvidota dal Kanalea, milanskog trgovca. Taj čovek je optužen da je ukrao rukopis koji je svojom rukom napisao jedan jeretik, nesumnjivo zaposednut demonima.

Franjevčev glas odjeknu pojačan vodom u cisterni.

- Naređujem vam da mi kažete gde ste sakrili rukopis. Ako to ne učinite, bićete podvrgnuti mukama.

Gvidoto, užasnut, odmahnu glavom.

Pjetro ga načas osmotri, a potom, bez reči, dade znak vojniku koji je čučao. Čovek ustade, priđe trgovcu i počeo da mu maže stopala mašću iz posude.

Gvidoto je znao šta ga čeka. Već je slušao o tim mučenjima i bio je siguran da neće moći da istrpi bol.

Franjevac promrmlja nešto drugom vojniku, a onda se udalji i prekrštenih ruku nasloni se na dovratka.

Trgovac sklopi oči da ne bi gledao. Plamen baklje koju je vojnik čvrsto držao u ruci oprlji mu stopala. Mast zacvrča.

Gvidoto širom otvori oči i zaurla. Grčevito zategnu mišiće pokušavajući da povuče noge, ali užad mu to nisu dozvolila. Ponovo zaurla. Vojnik izmaknu baklju i

pogleda franjevca.

- Gde je rukopis? - upita Pjetro, ne pomerajući se.

- Ne znam... - dahtao je trgovac - ukrali su mi ga...

Gvidoto zaplaka.

Inkvizitor dade znak vojniku. Čovek ponovo pruži baklju prema Gvidotovim stopalima. Plamen ih potpuno obuže i mast se istopi slivajući se na pod.

Trgovčevo urlanje, jezivo poput vučjeg zavijanja, dopiralo mu je iz grudi i tupo se odbijalo o cigle.

Vojnik odmaknu baklju.

- Gde je rukopis? - ponovi franjevac.

Gvidotovi urlici pretvoriše se u isprekidano ječanje. Zvučao je kao da će se svakog trena ugušiti.

Pjetro ponovo dade znak vojniku koji još jednom prinese plamen uz stopala trgovca. Ovog puta jauk se protegao izvan zidova cisterne i, prigušen, dopro u dvorište. Čovek koji je stražario ispred ulaza u podrum naježi se.

Plamen zapucketa. Gvidoto razjapi vilicu, a zenice mu se izvrnuše. Snažan grč protrese mu udove, brada mu pade na grudi, a telo mu se opusti.

Inkvizitor ga je s gađenjem posmatrao.

- Odvežite ga i odvedite ga u njegovu sobu - naredi.

Popeo se stepeništem, prešao preko dvorišta zamka i zaputio se prema odajama oca Arnalda.

U istom trenutku kroz kapiju uđoše dva jahača. Jedan je bio na konju, drugi je jahao mazgu.

Kapetan se primaknu vatri zapaljenoj ispred jednog šatora. Štitonoša je vrteo ražanj na kojem su se pekla dva zeca. U nekoj drugoj prilici, taj posao obavljao bi neki sluga, ali milanski poglavar jasno je naredio: cilj misije mora ostati tajna, što isključuje prisustvo civila u jedinici.

Već dva dana bili su tu i zasad niko nije došao iz Lodija da ih upita šta rade na imanju gospodara San Martina. Kapetan se nadao da će se misija brzo završiti, ali brinula ga je činjenica da brat Pjetro nije uspeo ništa da izvuče od trgovca. Čim su se vratili u svoj šator, dvojica vojnika koji su bili s franjevcem u podrumu izvestili su ga da Gvidoto i dalje tvrdi da su mu pergamenti ukradeni. Možda govori istinu. Ako ga jezive muke nisu naterale da progovori, to znači da je moguće da ih je ukrao Ecelinov izaslanik. S druge strane, pretraživanje šume nije donelo nikakve rezultate. Sam kapetan izgubio je celo pre podne bezuspešno pretražujući kuću na imanju, barake, štalu, čokote vinove loze, polja prosa. Taj čovek sklonio se u Lodi, gde Ecelino ima mnogo istomišljenika ili je uspeo krišom da prede preko malog

mosta koji, malo severnije, spaja obale Ade. U tom slučaju, verovatno je već na putu za Marku Treviđanu.

Kako god bilo, to se njega ne tiče. On je obavio svoju dužnost izvršavajući naređenja koja je dobio i to je dovoljno.

Iznenadan udar vetra zapahnu mu lice i on oseti dim koji mu zamirisa na zapaljeno pruće. Zakašlja se, mahnu rukom ispred lica i uđe u svoj šator.

35.

Metju je sedeo na rubu slamarice. Nesvesno je čačkao kopču na opasaču.

Simon mu je upravo odgovorio na pitanja. Stajao je ispred malog prozora radne sobe, svetlost mu je obasjavala lice.

- Da nisam siguran da nemate razloga da lažete, ne bih vam poverovao ni jednu jedinu reč - reče mu učitelj. - Zašto je - nastavi pošto se načas zamislio - Ecelino sproveo taj komplikovan plan umesto da odmah pošalje izaslanika da ubije trgovca? Kažu da je taj čovek nasilan i da se nikog ne boji, čak ni cara. Zar zaista verujete da vas je uključio u to samo da biste potvrdili autentičnost traktata?

- Ne znam. Dugo sam razmišljao o tome, ali nisam uspeo da izvedem nikakav zaključak.

- A šta ako... Šta ako je njegov pravi cilj nešto drugo? Pokušajmo da budemo racionalni. Pretpostavimo da je sam Fridrih naredio da mu se vrati traktat. To bi značilo da ima potpuno poverenje u svog namesnika. Ecelino je, znajući to, prihvatio zaduženje iz drugačijih pobuda. Pretpostavimo da ga ne zanima da vrati rukopis caru, već je odlučio da mu vi napravite kopiju. Verovatno mu je jasno da zahvaljujući vašoj veštini niko ne bi mogao da razlikuje kopiju od originala. S dva istovetna traktata mogao bi caru dati krivotvoreni, kao da je pravi. Onaj drugi, koji je napisao Fridrih, ostao bi njemu i čuvao bi ga kao rezervno oružje protiv cara, u slučaju da se njihov savez prekine. Ko može da tvrdi da, na primer, za nekoliko godina Ecelino neće odlučiti da pređe na papinu stranu? Svi dobro znamo koliko se često menjaju saveznici i uveren sam da bi, s takvim poklonom, papini istomišljenici dočekali Ecelina uza sve počasti.

Simon ga je pažljivo slušao.

- Jasno je - zamišljeno nastavi učitelj - da bi, u slučaju da je ta pretpostavka tačna, zaključak mogao biti samo jedan...

Zastao je.

- Rizikujete život, Simone. Ecelino ne može dozvoliti sebi da ima tako neprijatnog svedoka. Kad izvršite svoju obavezu, narediću da vas ubiju.

- Znam, oduvek sam znao - promrmlja mladić. Načas je začutao, a onda se zajapurio. - Trebalo je odmah da pobegnem, štaviše, ne! - ljutito uzviknu. - Nikad nije trebalo ni da odem iz Eksa! Kako nisam shvatio u šta se upuštam, zaboga! Kako sam mogao biti tako glup da poverujem da su tom prokletom tiraninu potrebne baš moje usluge, kad svi znaju da njegov dvor vrvi od majstora svih umetnosti? Zašto nisam...?

Glas mu zamre.

- Ali... - odvrati Metju namerno se ne obazirući na njegov izliv besa - kako objašnjavate Gvaldovo bekstvo? Zašto je pobjegao i odneo rukopis sa sobom? Zašto ga je ukrao pre nego što ste vi proverili minijature? To nema smisla, Simone, mora da se iza toga krije nešto...

Alisa skoči na noge. Oči su joj sijale od uzbuđenja.

- Ali kako možete biti tako sigurni da je upravo on ukrao pergamente? - reče sa žarom. - Šta ako ih je ukrao neko drugi, neko ko je možda i dalje u zamku? Svi vi osim onog prokletog inkvizitora mislite da je Gvaldo kriv. A šta ako nije tako? Šta ako je taj čovek otišao iz nekog drugog razloga?

- Da, može biti - odgovori Metju - ali ko je, onda, ukrao rukopis?

Uzdahnuo je.

- Naša nagađanja potpuno se beskorisna. Izvesno je jedino to da Pjetro iz Vimerkatea neće otići odavde dok se pergamenti ne pojave.

Alisa se zagleda u njega.

- Sve će nas mučiti - reče u jednom dahu.

- Neće - odvrati joj Metju - siguran sam da nema moć da to učini.

Ustao je.

- Vratite se u svoje odaje - strogo reče - niko ne sme . znati da ste zajedno bili ovde.

Dvoje mladih poslušasa, a učitelj zatvori vrata za njima.

Otac Arnaldo još se molio. Prigušen glas prodirao mu je kroz tanak pregradni zid sobička pored sveštenikove odaje, u koju su smestili franjevca. Brat Pjetro je, naviknut na prostranije ćelije, osećao da se guši. Opružio se na slamaricu i zamislio se.

Pontifeks je naredio da, u slučaju neuspeha misije, odvedu trgovca u Lion. E pa, on nema nikakvu nameru da dozvoli tako nešto, bar ne odmah. Do tog dana uvek je uspešno privodio kraju sve istrage za koje je bio zadužen i želeo je da se i ova poslednja uspešno završi. Nastaviće da traži. Ako Ecelinov izaslanik nije ukrao rukopis, lopov se još krije među zidinama zamka. Pošto niko ne može da izađe odavde, bio je siguran da će se, pre ili kasnije, rukopis pojaviti.

Više nije čuo sveštenikov glas. Utoliko bolje, konačno će moći da spava. Okrenuo se na bok i sklopio oči.

- Kako da vam objasnim da ne mogu ništa da učinim, zaboga! Mislite da se meni sviđa da sedim ovde, uhvaćen u klopku kao miš, dok mi poslovi u gradu propadaju?

Bonico je urlao. Oči su mu bile zakrvavljene a brada, obično uredno obrijana, obrasla mu je tankim maljama. Plave lokne koje su mu padale na vrat bile su raščupane i vlažne od znoja.

Ruđino osmotri vojnike koji su, malo dalje, stražarili. Jedan se osvrnu, iznenađen tom iznenadnom bukom.

- Mislim da nema potrebe da vaši ljudu prisustvuju vašem ispadu - jetko reče. - Ako i dalje nameravate da urlate, bolje bi bilo da odete odavde.

Gospodar zamka se ne pomeri.

- Kako ne shvatate - nastavi on - da ni na koji način nisam mogao da vas upozorim o ovoj opsadi? Besmisleno je da se meni žalite, zar ne vidite da su ti gadovi podigli šatore iza severnog zida, upravo da ih ne bi video niko ko dolazi iz Lodija? Ne žele da se sazna da su ovde, to je jasno, a istovremeno nam zabranjuju da napustimo zamak. Izolovali su i imanje, zaboga, čak i radnike! Svi su ostali tamo, pod nadzorom vojnika, jedino Markiziju i dečaku dozvoljavaju da dolaze ovamo svaki drugi dan da donesu mleko, jaja i povrće! Sve će propasti, sve! Imanje, krave, usevi...

- I sav ovaj metež prouzrokovala je sumnja da je trgovac jeretik? Ali ovo je vaša kuća, šta vi imate s njim? Nije vam brat niti sin, do sto đavola!

Bonico mu ne odgovori. Samo je odmahnuo glavom i napravio nekoliko koraka preko dvorišta. Slagao je Ruđina. Kad je dan ranije ovaj stao preda nj ne znajući ništa o opsadi, brzo je morao da smisli šta da mu kaže. Poveo ga je na severni bedem i pokazao mu vojni logor. Ispričao mu je da je trgovac optužen za jeres i da su milanske vlasti zbog toga poslale vojsku i jednog inkvizitora. Smatraju da je on, gospodar zamka, svesno pružio utočište jeretiku i zapretili su mu da će mu oduzeti svu imovinu, uključujući i zamak. Nije želeo da mu pominje rukopis strahujući da će ga Ruđino smatrati krajnje neopreznim što je ugostio trgovca i možda posumnjati u njegovu sposobnost da upravlja imanjem. Možda bi čak odbio da se oženi Alisom, a on to ne može da dopusti, ne sad kad svi znaju da će se devojka uskoro udati. To bi uništilo čast i dostojanstvo San Martinovih.

Kad je stigao pred kapelu, Bonico je zastao.

- Verujem da je jedna molitva Devici da nas zaštiti svojim milostivim velom više nego potrebna - reče, otvarajući mala vrata. - Hoćete li i vi da se pomolite, Ruđino?

Starac je zurio u njega, zbunjen tom iznenadnom promenom raspoloženja. Onda klimnu glavom i uđe za njim u kapelu.

36.

Imanje San Martino

Savina napuni dve korpe, pokri ih krpom i pruži ih Benedetu.

- Evo - reče - sve je spremno. Idi i odmah se vrati. Otac te čeka u seniku. Moraš mu pomoći da popravi raonik na plugu i da očisti alatke za plevljenje.

Dečak poslušao. Mazga je već bila na gumnu, vezana za direk. Pokupio je sa zemlje mešine s mlekom i zakačio ih za samar za koji je vezao i drške korpi i uzjahao. Da bi stigao do zamka, morao je da prođe pored logora i svaki put bi se gadno preplašio pri pogledu na sve te vojnike. Njihovi mrežasti oklopi, mačevi, štitovi i snažni nemirni konji naterali bi ga da podbode mazgu dok je prolazio između šatora. Vojnici su ga već poznavali i kad bi ga ugledali, smejulji su se i dobacivali mu pošalice, ali on nikad nije zastajao da ih sasluša.

- Koliko li će još ostati ovde? - upita se dok je prolazio kroz kapiju, pod budnim pogledom stražara.

Ušao je u zamak i zaputio se prema gospodarevim odajama.

- Kad će otići, majko božja?! Radnici su na smrt preplašeni. Zamisli, dvojica su pokušala da pobegnu i pali su pravo u ruke vojnicima! Premlatili su ih i polumrtve ih vratili u barake...

Markizio je govorio tiho, da ne bi probudio Đermana koji je spavao u korpi u dnu senika. Savina stade ispred muža i nasloni se na dršku vila. Markizio je imao velike tamne kolutove ispod očiju, a vilica mu se sve vreme nevoljno grčila.

- Ma... - upita ga žena - je li istina ono što je rekao Benedeto, da je u zamku neki jeretik?

- Taj dečko bi morao da pazi šta priča, do đavola! Da, istina je, rekla mu je jedna sluškinja iz kuhinje. Izgleda da je to onaj trgovac koji je bio s Bonicom kad sam došao da mu kažem da je Gvaldo pobegao. Baš je ovamo morao doći!

Savina preblede i prekrsti se.

- Izgleda da je tamo i neki franjevac - smrkuto nastavi - neki inkvizitor iz Milana. Možeš li da zamisliš? Inkvizitor ovde, milju od naše kuće!

Markizio opusti široka ramena. Spustio je ruke pored tela i prislonio čelo uz potpornu gredu senika. Savina ga pogleda, a onda se okrenu i ljutito počeo da

skuplja seno sa zemljanog poda.

- I šta ćemo sad? - gnevno upita. - Kamo sreće da je Jakopo živ! On je bio pravi gospodar zamka, a ne ovaj njegov brat glupan! Moramo da odemo, Markizio. S druge strane Ade ima obradive zemlje i mogli bismo...

Prekinu je topot kopita.

Benedeto se pojavi na vratima senika.

- Evo me - zadihano reče.

- Jesi li sve isporučio? - upita Markizio.

- Jesam, i rekli su mi da...

Seljak prevrnu očima. Dečak je opet razgovarao s nekim. Prekinu ga.

- Koliko puta treba da ti kažem da ne razgovaraš ni sa kim u zamku? Je l' ti jasno da će te neki stražar, ako te uhvati da se raspituješ, premlatiti? Vidi šta su uradili onoj dvojici radnika!

- Ali, oče... Ovog puta nisam... Nisam ja ništa pitao... Jedan štalski momak mi je pričao...

- Sve bolje od boljeg, do đavola! I šta je hteo od tebe, ako mogu da znam?

- Rekao mi je da inkvi... da, ovaj, taj franjevac koji je došao s vojnicima...

- Hoćeš da kažeš, inkvizitor?

- Da, on. Izgleda da je mučio trgovca...

- O, majko božja! - uzviknu Savina i ispusti vile iz ruku.

Markizio je zurio u dečaka razrogačenih očiju.

- I... i šta je onda bilo?

- Ne znam šta je onda bilo. A, da, dok sam uzjahivao mazgu, stražari su vodili onu dvojicu Gvaldovih ljudi u stražarski konak. Vezali su im ruke na leđima i jedva su hodali.

Seljak preblede.

- Ti nećeš više ići u zamak - naredi - previše je opasno. Koliko si mleka i jaja jutros odneo?

- Kvartanu ¹⁴ mleka i pedeset jaja.

- Dobro, biće im dovoljno. Neko vreme niko više neće ići tamo. Nek' izvade zalihe koje čuvaju u magacinima! Čak i ako nekoliko dana budu jeli suhu hranu, svakako neće umreti od gladi... Neka se sami snađu bar jednom u životu!

Benedeto se nije usudio da odgovori. Pognuo je glavu i pošao u ugao senika gde su bile okačene motike koje je trebalo očistiti.

37.

Šuma San Martino

Još je bio slab, ali konačno je mogao da se pomera. U ruci je osećao trnce i žena mu je rekla da je to dobar znak. Nije znao koliko je vremena proveo tu. U retkim trenucima kad se budio iz čudne obamrlosti koja mu je zamagljivala svest, učinilo mu se da je oko sebe primetio zatvoren prostor, ali senke koje su ga okruživale nisu mu dozvoljavale da ga prepozna. U bunilu je video plamen sveće, osetio je neobične mirise, osetio je nešto gorko što je ispijao iz drvene zdele.

Onda su mu se, odjednom, sva čula povratila. Opružen na vlažnoj zemlji, zurio je u polutamu nad sobom i shvatio da se nalazi u nekoj pećini. Pokušao je da ustane, ali pao je kao vreća. Odnekud iza njega dopro je glas. - Čekaj! - Dve snažne ruke podigle su ga, a zatim su ga pažljivo naslonile uza zid. Obasjano zračkom prirodne svetlosti koja mu je padala s desne strane, pred njim se pojavilo žensko lice. Ponovo je osetio onaj miris bilja. Onda se setio. Žena, za koju je u bunilu mislio da je priviđenje, stajala je tu, ispred njega. Bila je živa.

- Ko si ti?

- Judita.

Ništa više nije rekla. Oprala mu je lice vlažnom krpom i naprskala mu ruku i šaku nekom mešavinom. - Šta osećaš? - upitala ga je.

- Peckanje.

- To je dobro - rekla je žena - prezdravljaš.

I dalje je mnogo spavao, ali sad je spavao mirnim snom i, malo-pomalo, naučio je da razlikuje dan od noći zahvaljujući blagoj svetlosti koja se probijala kroz ulaz u pećinu. Posle nekoliko pokušaja, najzad je uspeo da stane. Žena ga je pridržavala za zdravu mišicu i pomogla mu da stigne do zove na ulazu u pećinu. Provirio je kroz granje, prema šumi i proplanku. Odmah je shvatio da se i dalje nalazi u blizini zamka. - Ne boj se - prošaputala je Judita - ovde te niko neće naći. - Onda se vratila u pećinu i ostavila ga tu ispred olistalih krošnji. Okrenuo se i shvatio da može bezbolno da pomera vrat.

Dok je kasnije sedeo pored nje, naslonjen na zid od zemlje i kamena, plamen sveće zatreperi. Svetlost je bila sve slabija.

- Ko si ti? - ponovo je upita.

Žena mu ne odgovori. Ustala je i odmakla se nekoliko koraka. Gvaldo je nepomično zurio u njenu senku koja je nestajala u mraku.

Zamak San Martino

Sat vremena ju je tražio. Bila je izašla iz sobe rekavši da će se brzo vratiti, ali otad je nije više video. - Šta radi ta blažena devojka? - uznemireno se zapita Delfina. - Nije htela ni Katulu da povede... - Kad je shvatio da ga neće povesti, pas se tužno skupio u jednom uglu i više se nije pomerio. Moraće da je nađe ili će upasti u nevolju. Ali, majko božja, kako joj nije jasno da joj preči opasnost pored svih tih vojnika koji se vrzmaju po zamku? Pošto je kapetan naredio nekolicini vojnika da postave stražu i unutar zidina, zabrinula se. Njena strepnja povećala se kad je primetila pohotne poglede koji su pratili Alisu dok je hodala iz jednog krila zamka u drugo. Zamolila ju je da bude oprezna i da nikud ne ide sama i devojka ju je do danas slušala. Šta ju je jutros spopalo?

- Jesi li videla gospodaricu? - zadihano upita sluškinju koja se pela stepenicama iz kuhinje.

- Nisam - nabusito joj odgovori ova i ne udostojivši je pogleda.

Delfina se zaputi prema unutrašnjoj verandi. Možda je otišla tamo da uči? Ma ne, nije ni ponela knjigu... Obuzeta sve većom strepnjom, Delfina ubrza korak.

Vonj budi bio je prodoran, a iza pritvorenih vrata dopirala je čkiljava svetlost. Vreće nagomilane duž zida skladišta zauzimale su čitav prostor, sve do sredine prostorije. Skriveni u dnu skladišta, gde se polutama pretvarala u mrak, dvoje mladih stajali su jedno naspram drugog. Kad je Simon spustio usne na Alisine, devojka širom otvori oči. Čudna slabost kakvu nikad dotad nije osetila uskomeša joj se u stomaku i razli se sve do potiljka. Devojka se zanesa. Mladić je pridrža, privijajući je uza se.

Alisa zažmuri. Simon joj vrhovima prstiju pređe preko spuštenih kapaka.

- Moramo otići odavde pre nego što neko nađe - promrmlja devojka, odvajajući se od njega.

Bez reči, obazrivo proviriše iza vreća i pođoše prema vratima.

Eno je! Ma šta je, do đavola, radila tamo? Sad će dobro izribati tu malu glupaču i... Ma... o, bože! Ko je ovaj? O, bogorodice presveta, pa to je onaj Francuz! Ma šta on to radi tamo s mojom devojčicom? Šta, do đavola...

Delfina je na kraju shvatila. Ledena jeza prostruja joj niz kičmu. Nepomična, skrivena ispod stepeništa koje vodi na bedeme, zurila je u Alisu koja se, hodajući

tik uza zid, brzo udaljavala. Naišla je na Bonicovog stražara koji se zaputio prema stražarskom konaku. Devojka se pozdravi s njim previše piskavim glasom. Francuz, koji je još virio s praga, utrča u skladište.

Delfina sačeka da stražar zamakne, a onda se išunja iz skrovišta i otrča za Alisom.

- O, zaboga! Na kraju krajeva, ti si samo moja sluškinja, nisi mi majka!

Zaprepašćena žena ostade bez reči. Zaustila je da joj odbrusi, ali nije mogla. Kao da ju je neko kamenom pogodio u grudi. S naporom vukući otečene noge, otišla je do slamarice, sela, i zagnjurila lice u šake. Ponižena kao nikad dotad, rasplaka se.

Alisa ga pogleda, već se kajući zbog onog što je rekla. Poželela je da joj se baci u naručje, kao kad ju je, dok je bila mala, molila da joj oprostí zbog nekog nestašluka, ali nije mogla. Sad ne mora da moli za oprostaj. Ovog puta je u pitanju njen život i namerava da ga odbrani po svaku cenu. Dugo je razmišljala pre nego što se upustila u te tajne sastanke sa Simonom i sad kad je osetila šta znači ljubav, neće je se odreći ni za šta na svetu.

Prišla je ležaju.

- Delfina - odlučno reče - da ti bude jasno, neću se udati za Ruđina. Otići ću odavde, a ti ćeš mi pomoći da pobegnem.

Žena podignu glavu i zagleda se u nju.

- A kako? - ljutito upita, brišući suze. - Kako mislite da pobegnete iza zamka punog stražara? A vaš stric? Šta mislite, šta će uraditi Bonico kad otkrije da ste pobegli? Prvo će poslati poteru za vama, onda će mene išibati i, ako to preživim, oteraće me iz zamka! O, bože, Alisa, zašto se ne urazumite? Vi ste bratanica gospodara zamka, ne možete se ponašati kao neka sluškinja, kao...

Zastade i ugrize se za jezik.

- Kao neka kurva, htela si da kažeš? - odsečno reče Alisa. - Nemaš hrabrosti ni da izgovoriš tu reč? Upravo zato što ne želim da postanem njegova kurva, neću se udati za tog starca. Nemam nameru da provodim noći titrajući mu jaja dok mu se ne digne!

Delfina razrogači oči.

- Nisam više dete, zapamti to - nastavi sa žarom. - Šta misliš, da nikad nisam slušala sluškinje kako čavrljaju o onome što stražari i paževi rade s njima u štalama ili na tavanima? Misliš da nisam slušala kakve sve gadosti moraju da rade za komad hleba ili za novu haljinu? Ne, Ruđino me nikad neće imati. Osim toga...

Pokrila je lice rukama i glas joj se poput daška vetra probi kroz prste.

- Ja volim Simona, Delfina, kako to ne razumeš?

Žena je ćutala. Razumela je, i te kako je razumela. Šta je moglo osim ljubavi da promeni Alisinu narav za tako kratko vreme? Od umiljate i blagorodne devoćice kakva je uvek bila, pretvorila se u odlučnu ženu koja hoće da gospodari svojim životom. Na koliko li će prepreka naići sledeći svoj nagon?

Podigla je glavu i pogledala je. Ne može je ostaviti samu, Alisa je sve što joj je ostalo. Da, nije je ona rodila, ali dojila ju je svojim mlekom, umirivala je svojim milovanjem, zasmajavala je svojim pesmicama... Bila joj je kao kći i pomisao na to da će završiti u rukama onog starca, ispunjavala ju je jejom. Neće dozvoliti da se to dogodi.

Obrisala je suzne obraze, ustala i prišla Alisi.

- Pomoći ću ti, dete moje, pomoći ću ti...

Alisa je naćas pogleda, iznenaćena. Onda, konaćno se prepuštajući suzama koje je potiskivala do tog trenutka, polete u snaćan Delfinin zagrljaj. Žena je odvede do lećajaja, sede s njom na njenu perinu i ćvrsto je privi uza se nežno je ljuljućkajući.

38.

Kapija je bila otvorena. Vojnici koji su čuvali stražu na ulazu zabrinuto su gledali u nebo.

- Neće valjda baš sad da pada kiša, zaboga! - uzviknu jedan od dvojice stražara, posmatrajući zastor od oblaka koji kao da je dodirivao vrhove krošnji.

- Nadajmo se da neće - odgovori mu drug. - S druge strane, kad pogledaš, već dugo nije bilo ni kapi kiše i pre ili kasnije moraće da padne... Ja se pitam šta mi, do đavola, radimo ovde u ovoj usranj selendri, u ovom usranom zamku, s ovim usranim ljudima!

Čovek pognu glavu, upravo na vreme da primeti dugačak potočić mokraće koji se niz kos teren približavao njegovim stopalima. Iza njega je, uza zid, stajala Katula i posmatrala ga.

- Ovde su i psi usrani! - zareza, preteći se približivši kujici.

Katula skoči, za dlaku izbegnu gvozdeni štitnik na vojnikovoj nozi, protrča kroz kapiju i pobeže napolje.

- Beži, beži, vrećo buva, i ne vraćaj se!

Njih dvojica se nasmejaše.

Kujica je i dalje trčala. Ne zaustavljajući se, protrčala je pored logorskih šatora i nastavila prema šumi. Stigla je na proplanak i zaustavila se pred baruštinom. Počela je da kopa zemlju i pošto je onjušila vazduh, zagnjurila je njušku u vodu i dobro se napila. Pošto je utolila žeđ, osvrnula se oko sebe. Trske koje su je okruživale lelujele su na vetru.

Onjušila je vazduh.

Ponovo je osetila isti miris.

Sagnula je glavu i prateći vonj paljevine udaljila se od baruštine. Prešla je preko proplanka i zaputila se u šumu. Dok je prolazila, male životinje bežale su u svoje jazbine, a ptice su se, zaklonjene krošnjama, ućutale. Samo je poneka vrana i dalje graktala leteći s drveta na drvo.

Šuma je postajala sve gušća i kovrdžava dlaka nekoliko puta joj se uplela u nisko granje. Počela je da pada kiša, ali kroz gust splet granja dopirala je samo poneka kap.

Katula oseti potrebu da se isprazni. Obišla je jedan grm, onjušila travu, savila zadnje šape i ispraznila creva. Onda je produžila.

S blagog uzvišenja i dalje je dopirao isti miris, sve prodorniji. Nastavila je da

ga prati.

Senovita šuma gotovo je utonula u mrak. Slabašna jutarnja svetlost jedva se probijala između lišća i Katula u posljednjem trenutku primeti kamenu prepreku. Bila je zaklonjena lišćem koje je dopiralo sve do vrha.

Primaknu se i onjuši. Miris je dopirao odatle.

Šapom je udarila jednu granu koja se ne pomeri. Udarila je još jednom, pa još jednom, sve dok se grana nije pomerila otkrivajući neki otvor. Radoznala, kujica proturi njušku, zatim i celu glavu i na kraju uđe.

Miris koji ju je doveo dotle postao je veoma prodoran. Prateći zrak prigušene svetlosti koji je dopirao iz unutrašnjosti, napravila je nekoliko koraka.

Iznenada iz mraka iskrсну neka figura i stade ispred nje. Kujica se preplašeno ukoči.

- A šta ti radiš ovde? - reče žena i uhvati je za vrat.

Katula zaskiča.

Čvrsto je držeći u naručju, Judita pođe nazad.

Gvaldo ju je čekao držeći desnom rukom balčak noža.

* * *

- Naravno da sam je video! Zamalo mi se nije popisala po stopalima, prokleta pseto!

Vojnik proprati te reči smehom i pljunu.

Delfina zategnu oko lica šal kojim se štitila od kiše.

- A kuda je otišla? - zadihano upita.

- Otkud ja znam? Pobegla je u polje.

Čovek se okrenu i vrati se na svoj položaj pored drugog stražara.

Delfina pođe nazad. Ona je kriva. Tog jutra je, pošto je Alisa otišla na redovan čas, pošla da odnese sluškinjama rublje za pranje. Ruke su joj bile pune i izašla je iz sobe na zatvorivši vrata za sobom. Samo ih je pritvorila i Katula se verovatno iskrala kako bi tumarala u velikom dvorištu.

Šta sad da kažem Alisi? Nikad mi neće oprostiti! O, presveta Device, samo mi je to još trebalo...

Beše potištena; pope se uza stepenice i pođe u gospodaričinu sobu.

Zrak svetlosti koji se probio kroz otvor na zidu iscrtao je tanku traku na podnim daskama.

Simon pređe vrhovima prstiju preko Alisinih obraza i njene suze potekoše mu

niz dlan.

- Ne plači - prošaputa, milujući je po kosi - videćeš da će se vratiti.

Devojka ponovo zajeca i glas joj se izmeša s gugutanjem golubova koji su tapkali po krovnom vencu.

Ona mu je objasnila kako da dođe tu gore. U golubarnik se, rekla mu je prethodnog dana, niko nikad ne penje, zato se tamo možemo bezbedno sastati. Kad je ušao, ona je već bila unutra, očiju otečenih od plakanja. Zamuckujući, ispričala mu je da je pas nestao i zaječala. On je zamandalio vratanca iznutra i uzeo je u naručje, pokušavajući da je smiri.

Dok su joj poslednji jecaji zamirali u grudima, Alisa oseti kako mu telo neobuzdano drhti. Od dodira njenih mekih grudi i uskih bokova zastao mu je dah.

Uhvatio ju je za ramena i blago je odvojio od sebe.

- Alisa... - dahtao je - ne možemo... Ja...

Devojka podignu ruke naslepo mu tražeći lice. Kad ga je našla, privukla ga je prema sebi. Usne, slane od suza, blago je spustila na Simonove.

Mladić joj uzvratil poljubac osećajući slankast ukus. Potom nesigurno razmaknu usne. Alisa zadrhta, ali samo na tren. Priljubi se uz njega dopuštajući da je dodiruje jezikom.

Mladić je dahtao. Sklonio je ruke s njenih ramena i skliznuo njima niz njenu haljinu, tražeći vrpce kojima je bila zakopčana. Odvezao ih je i provukao prste ispod fine tkanine. Od tog nežnog dodira, devojci se ukrutiše bradavice. Uzbudio se od prigušenog stenjanja koje joj je dopiralo iz grla. Grozničavo sagnu glavu, zagnjuri joj lice među dojke i smaknu joj haljinu s ramena.

Spustiše se na pod.

Mladić se, teško dišući, oslobodio dugih uskih pantalona, kleknuo pored nje i zavukao joj ruku pod haljinu. Rukom vlažnom od znoja dopro joj je do prepona i zastao, oklevajući. Onda joj je mahnito zgrabio rub gaća i svukao ih.

Alisa se odjednom uplaši i savi noge pribijajući ih uz stomak.

- Ja... - zastenja Simon povlačeći se.

Drhteći, devojka pruži ruke i privuče ga prema sebi.

Ne mogavši više da se uzdrži, Simon se sagnu i snažno dahćući prodre u nju.

Osetila je jak bol koji je brzo uminuo. Osećala je u sebi pokrete uda svog ljubavnika i iznenađeno pomislila koliko je to što radi značajno. Šta će sad biti s njom?

Poslednji trzaj pretrese Simonovo telo i on se izvi. Uz jauk ranjene zveri sručio se preko njenog tela. Njegove kovrdže milovale su joj lice dok ju je ponovo ljubio.

- Volim te - promrmlja, usana zaronjenih u njenu kosu.

Grlo joj se stegnu kao da će zaplakati, ali je, okružena mrakom, uspela da se

osmehne.

Šta su radili ovo dvoje? Skriven u niši trema, Ruđino je posmatrao verenicu. Lice joj je bilo zajapureno, a pletenica, dopola raspletana, padala joj je preko grudi. Iza nje je oprezno koračao minijaturista, osvrćući se. Uske pantalone naborale su mu se na listovima, a korak mu je bio nesiguran. Ma gde je, do đavola, ona žena, ona Delfina? Zar je moguće da devojka tumara po zamku bez pratnje sluškinje ili učitelja? I kako to da je sreća tog Francuza upravo ovde, tako daleko od svoje sobe?

I dalje ih je gledao, sve dok nisu zamakli iza vrata koja vode prema bedemskom stepeništu. Onda je, uznemiren, izašao iz verande.

Katula je spavala u Juditinom naručju. Žena ju je blago milovala, trudeći se da je ne probudi.

- Zašto nisu pristala da se rešim tog psa? Opasno je držati ga ovde. Možda ga je neko pratio.

Gvaldov glas je bio odlučan. Niko ne bi pomislio da je samo dve nedelje ranije bio na samrti.

- Niko ga nije pratio - mirno odvrati Judita. - Ja ne ubijam životinje - nastavi - osim one koje mi služe da se prehranim, a nećeš ih ubijati ni ti sve dok budeš ovde sa mnom.

Sedeli su u sredini pećine, na pola puta do oba izlaza, na jedinom mestu gde su mogli da zapale vatru. Tu se dim podizao do svoda pećine i razbijao se o stene. Jedva su održavali vatru na vlažnoj zemlji, a Judita je s vremena na vreme dodavala grane prethodno uronjene u smolu. Smolu je sakupila u šumi, iz pukotina stabala i svakog dana mazala je pomalo na kratke grane kojima je ogulila koru. Kad je shvatila da su dve sveće koje je imala gotovo dogorele, odlučila je da napravi baklju.

Gvaldo je sedeo naspram nje, s druge strane vatre, ponovo se pitajući ko je ta žena i zašto mu je spasila život. Desnom rukom dodirnu levo rame i već naviknutim pokretom skliznu prstima preko cele ruke, blago pritiskajući mišiće. Više nisu bili neosteljivi, štaviše, boleli su ga i mada mu pokreti još nisu bili sasvim opušteni, mogao je da pomera ruku.

- Vreme je - reče Judita - znaš da je došlo vreme, zar ne?

Gvaldo klimnu glavom.

- Znam tvoje ime - nastavi žena uz zagonetan osmeh - ali ne znam više ništa o tebi. Hoćeš li mi ispričati priču o sebi pre nego što odeš?

Gvaldo je pogleda. Kružila je rukama po leđima psa i učini mu se da oseća

njihovu toplotu na sopstvenoj koži. Podigao je glavu i progovorio.

Benedeto je čučao između granja žbuna i posmatrao taj neobičan isturen obronak pokriven ogromnom krošnjom zove. Iako mu je odeća bila toliko mokra da mu je hladnoća prodirala u kosti, bio je previše znatiželjan da bi odmah otišao kući da se presvuče. Kiša ga je uhvatila na rubu šume, kuda se zaputio da nakupi koji stručak gaveza za Savinu. Jedan radnik je nezgodno pao i uganuo ručni zglob, a majka zna da ta lekovita biljka leči uganuća.

Malo ranije, dok je redao poslednje sakupljeno bilje u već punu korpu, krajičkom oka primetio je da je nešto promaklo kroz žbunje. Najpre je pomislio da je lisica, ali dlaka mu je bila previše svetla. Kad se bolje zagledao, zaprepastio se. Bio je to gospodaričin pas. Otkud on u šumi? Ne mareći za kišu koja se u međuvremenu pretvorila u pljusak, pratio je psa. Sledio je pramenove bele dlake koja se zadržala na niskim bodljikavim granama i stigao dovde, pred obronak, pitajući se gde je dospao.

Od životinje nije bilo ni traga, ali kad je pažljivije pogledao, primetio je i na granama zove nešto belo. Prišao je. Nema sumnje, to je pramen pseće dlake. Oprezno je provukao ruku između lišća: ništa nije napipao iza granja. Spustio je korpu na zemlju i pokušao da razmakne grane. Uspeo je sasvim dovoljno da proturi glavu. Nagnuo se i pogledao. Ispred njega se pružao samo mrak.

Povukao se i stao da razmisli. Niko mu nikad nije rekao da tu postoji neka pećina. Možda ni njegov otac nije znao za nju, budući da krošnja zove zaklanja ulaz. Možda je to jazbina neke krvoločne životinje. Ali zašto je onda pas ušao? Da je unutra neka zver, svakako bi osetio miris!

Poželeo je da otkrije šta se skriva unutra, ali bilo ga je strah. Šta ako mu se dogodi nešto ružno? Šta ako se izgubi? Ne, ne može da uđe. Nevolja je u tome što neće moći da kaže Markiziju za tu pećinu, jer ako otac sazna da je otišao tako daleko, sigurno će ga kazniti.

Oklevao je. Onda je slegnuo ramenima, uzeo korpu i pošao nazad.

Kiša ja stala. Benedeto pregazi baru i kad je izbio na proplanak, potrča.

39.

Zamak San Martino

Držeći bokal od kalaja iznad žara, Metju promeša smesu. Vosak je upio ružino ulje i žumance i tečnost se zgusnula poput kiselog mleka. Izlio ju je u drveni tanjir i sačekao da se ohladi.

Gvidoto je ležao opružen na slamarici i do brade je bio pokriven vunanim pokrivačem; drhtao je. Bosa stopala provirila su mu u dnu slamarice.

- Videćete - reče učitelj - groznica će vam već sutra popustiti, a za nekoliko dana moći ćete da hodate.

Trgovac neutešno pogleda štake koje su ležale na podu i klimnu glavom. Prava je sreća što je učitelj na drvljaniku našao te dve čvrste grane koje su se račvale. Bez njih ne bi mogao ustati ni da se pomokri, jer mu se koža na stopalima pretvorila u jednu veliku ranu.

Metju izvadi iz džepa guščije pero, umoči ga u smesu, a onda vrlo pažljivo poče da maže rane.

Gvidoto stisnu zube. I dalje je osećao snažan bol, ali manji nego ranije. Prošlo je nedelju dana otkad je učitelj počeo da ga neguje i izgledalo je da ta smesa deluje. Malo-pomalo, sloj nove kože tanak poput vela počeo je da mu pokriva živo meso i više nije urlao od bolova svaki put kad bi mu učitelj stavio obloge na stopala. Sva sreća što u zamku živi taj učitelj koji, osim gramatike, poznaje i bilje. Sam mu je ponudio da ga leči i uz smesu od ružinog ulja prepisao mu je neki napitak koji mu je ublažavao groznicu.

- Evo - reče Metju, spuštajući tanjir i guščije pero - sad ćemo staviti zavoje.

Uzeo je sa stola čiste lanene trake, odmotao ih i vešto uvio trgovcu stopala sve do listova, gde ih je uvezao u čvor.

- Sad pokušajte malo da odspavate - reče, odlazeći prema vratima - kasnije će vam sluga doneti nešto da jedete.

Gvidoto ga pogleda dok je izlazio, sklopi oči i zamisli se. Već je bio siguran da mu je Gvaldo ukrao rukopis da bi ga predao Ecelinu i strahovao je da će carski namesnik, kad se dočepa traktata, poslati svoje plaćenike da ga ubiju.

Shvatio je da ne može da diše. Zbacio je pokrivač sa sebe, pridigao se na laktove i seo. Stopala su mu bolno pulsirala. Spustio je noge preko ruba slamarice,

nagnuo se i pipajući pod potražio noćnu posudu.

Glasnik nesigurno zastade. Otkud, do đavola, ovaj logor ispred zamka? Kad ga je Ecelino poslao da odnese pismo, nije mu pomenuo da je zamac pod opsadom...

Čovek u kapetanskoj odori odvoji se od grupe vojnika i pođe prema njemu.

- Ko ste vi? - upita. - Ako hoćete da uđete, morate mi pokazati propusnicu.

Ne silazeći s konja, glasnik izvadi iz džepa iskrzan list i pruži mu ga.

Kapetan je zaprepašćeno zurio u propusnicu.

- Dolazite u ime carskog namesnika, Ecelina da Romana? - upita.

- Da, treba da predam poruku njegovom izaslaniku, Gvaldu da Marnjanu, koji boravi u ovom zamku.

Kapetan je mahnito razmišljao. Glasnik očigledno ne zna da je Gvaldo pobegao i pomislio je da zasad nema razloga da mu to otkrije.

- Zamac je pod opsadom i ko uđe, ne može da izađe do novog naređenja. Dajte meni pismo, ja ću se pobrinuti da se uruči primioocu.

Ton mu je bio bespogovorano. Zbunjen, glasnik zavuče ruku u vreću i izvadi svitak od pergamenta. Kapetan mu ga istrgnu iz ruke.

- Sad možete da idete - reče. Ne udostojivši ga više ni pogleda, kapetan se zaputi prema pokretnom mostu.

Glasnik okrenu konja i odjaha prema Lodiju. Tek tada je, prolazeći pored šatora, primetio zastavu koja se vijorila nasred logora. Na njoj je bio grb milanske komune.

Uznemiren, podbode vranca. Moraće odmah da se vrati. Prisustvo vojnika oko zamka ne obećava ništa dobro. Ako se ovde sprema novi sukob s Milanezima, moraće što pre da obavesti Ecelina o tome.

Poterao je konja u galop.

„...dakle, u vezi sa zaduženjem koje sam vam poverio, privedite ga kraju u skladu s naređenjima; odobravam vam primenu svih metoda koje smatrate neophodnim.

Ecelino da Romano, namesnik cara Fridriha Drugog, lično.”

Pjetro iz Vimerkatea pročitao je poruku i pružio pergament kapetanu.

- Umete li da čitate?

Facio klimnu glavom.

- Onda pročitajte.

Kapetan poslušao, a zatim, zbunjen, pogleda inkvizitora.

- Ne razumem. Kakvo zaduženje pominje Ecelino, izviđanje ili nešto drugo?

Franjevac se zagleda u njega. Oči su mu se caklile od potisnutog besa.

- Taj čovek je lukav kao lisica! - uzviknu. - Ni jednom jedinom rečju ne pominje motiv misije koju je poverio svom izaslaniku. Očigledno se, iz straha da glasnik ne upadne u neku zasedu i da mu ne uzmu pismo, izrazio tako uopšteno da bi njegova poruka zbunila svakog osim primaoca. Jasno je jedino da je ovo odgovor na neki zahtev. Zašto bi, u suprotnom, napisao Gvaldu da mu odobrava primenu svih metoda? Možda izaslanik nije bio siguran šta dalje da preduzme i...

- Ma šta da preduzme? - obrecnu se kapetan. - Šta mu je, zaboga, Ecelino naredio da obavi ovde?

Inkvizitor ga zamišljeno pogleda.

- Ne znam, Facio. Jedno je sigurno: ako mu je gospodar poslao poruku u zamak, znači da se Gvaldo nije vratio Ecelinu i da ovaj ne zna za njegov beg. Sve to navodi na pomisao da je upravo on ukrao rukopis. Njegov dolazak, gotovo istovremen s trgovčevim, pretraživanje zamka, njegov neobjašnjiv nestanak... Možda ga je nešto nateralo da ode pre nego što je dobio Ecelinov odgovor iako, iskreno govoreći, mislim da je tom samovoljnom odlukom mnogo rizikovao. Svi znamo koliko surov ume da bude carski namesnik prema onima koji se usude da se ogluše o njegova naređenja.

Franjevac začuta, sklopi oči i zamišljeno prekrsti ruke na grudima. Posle kratkotrajnog razmišljanja, naglo je otvorio

- Izaberite najpouzdanijeg čoveka - naredi. - Sutra ću mu dati pismo za Venturu iz Nigvarde. Mora da mu ga preda što pre.

Ne usuđujući se da pita kakav će biti sadržaj poruke za nadbiskupovog izaslanika, Facio klimnu glavom i ode.

Brat Pjetro sačeka da se vrata zatvore, a onda i sam izađe iz sobe i zaputi se prema minijaturistinom sobičku.

* * *

- Kako možete da budete tako glupi da pomislite kako ću nasesti na te izmišljotine?

Inkvizitorov glas odjeknu u sobičku. Ukočen od srdžbe, franjevac je zurio u Simona. Mladić je, naslonjen na zid, izdržao njegov pogled.

- To nisu izmišljotine već istina! - slagao je. - Zašto mi ne verujete?

- Zato što ta priča nema smisla, eto zašto! Tvrđite da ste došli u Italiju s propusnicom koja važi samo do Kremone. Ma nemojte me zasmijavati! U teritoriju Lombardije spada i Venecija, kuda ste se zaputili. Koja vam je to budala dala propusnicu koja pokriva samo pola puta? I povrh svega, u Kremoni ste naleteli na Ecelinovog čoveka, koji je bio tako velikodušan da vam dozvoli da iskoristite njegov autoritet izaslanika! Taj čovek je banuo ovamo da bi tobože izvršio

izviđanje i poveo vas je sa sobom, kao da ste stari prijatelji. I to nije sve. Igrom slučaja, stigli ste u San Martino upravo u vreme dok tu boravi trgovac koji ima Fridrihov rukopis. Kažite mi, zar vam ne deluje neobično ta slučajnost? Šta mislite, ko bi...

- Nisam znao ništa o rukopisu, kako to da vam objasnim?! - ražesti se Simon. - Dok se ne dokaže suprotno, ostaje činjenica da ste vi obavestili sve nas o tome, pre nego što ste izmučili onog jadnog trgovca!

- A sad - nastavi inkvizitor, ne obazirući se na njegov bes - kao nekom čarolijom, tom čoveku, tom Gvaldu, gubi se svaki trag, a istovremeno nestaje i rukopis... Siguran sam da ste se do guše zaglibili u ovu priču, Simone, iako ne razumem vašu ulogu u njoj. U svakom slučaju, znajte da ću još danas poslati poruku u Milano u kojoj ću objasniti sve, uključujući i vašu... - iskrivio je usne, tražeći odgovarajući izraz - vašu neočekivanu posetu zamku. Budite sigurni da će gradske i crkvene vlasti, kad saznaju detalje, želeti da saznaju nešto više o vama. Teško ćete se vratiti u Francusku a da pri tome ne rizikujete život, Simone iz Eksa.

Ništa više nije rekao. Pošto ga je još jednom pogledao, brat Pjetro izađe iz sobe.

Malaksao, Simon skliznu na pod i ukočeno se zagleda u vrata. Potom se, nesvesno se osmehujući, iznenadi kad je shvatio s kakvom je lakoćom slagao inkvizitora.

Ako je taj čovek, koji ne raspolaže ničim osim sumnjom, došao samo da bi ga zaplašio, onda nije uspeo, ne sad kad je Alisa njegov novi razlog da se bori za život. Slagao bi, uvek i svakoga, uprkos franjevčevim pretnjama i vratiće se u Francusku, i to ne sam.

Imanje San Martino

Benedeto se ko zna koji put okrenu i slama zašušta. Zadržao je dah. Savina i Markizio disali su duboko i ravnomerno, što znači da ga nisu čuli. Iz korpe na podu u kojoj je spavao Đermano dopirao je otužan miris izmeta. Mali se, izgleda, opet ukakio.

Okrenuo se prema zidu i zureći u mrak razmišljao kako bi mogao da se vrati u pećinu, a da nikom to ne otkrije. Neće biti lako zato što su mu dani ispunjeni obavezama, a njegov otac ne trpi bespotrebno gubljenje vremena. Ipak, možda postoji način. Radnici sutra počinju da kose travu kako bi je vezali u snopove. Ako zamoli Markizija da im se pridruži, mogao bi da se iskrade. Livade koje treba pokositi pružaju se gotovo do samog ruba šume i ako bi se malo-pomalo udaljivao do ostalih kosaca, niko neće primetiti da ga nema. Dovoljno mu je pola sata da stigne do pećine i uđe unutra, a onda će se vratiti i, ako ga nešto budu pitali, odgovoriće im da je otišao da se osveži u bari. Da, tako će učiniti, ali samo ako oni

prokleti vojnici koji drže zamak pod opsadom dozvole ocu da nastavi radove u polju... Nije znao kako se završio očev prekjučerašnji razgovor s kapetanom, ali budući da Markizio po povratku nije besneo, pretpostavlja da su mu dozvolili da završi radove.

Da, tako će učiniti. Zadovoljan odlukom, sklopio je oči i pokušao da zaspi. Ako želi da ostvari naum, sutra mora biti odmoran.

40.

Zamak San Martino

- A ko će da ide da ti traži psa kad smo svi zatvoreni ovde, zaboga! Ako ti je toliko stalo do te beskorisne životinje, trebalo je da budeš pažljivija, i ti i ona tvoja glupava dadilja!

Bonico je iskolačio oči. Ima on većih briga od Alisinih hirova! Uveren da joj je posvetio previše vremena, seo je i počeo da pretura po registratorima.

Devojka malo sačeka, a onda mu se ponovo obrati.

- Mislila sam - odlučno reče i zakorači prema njemu - da biste mogli da zadužite sina onog zakupca. Jedino je njemu i njegovom ocu dozvoljeno da ulaze i izlaze odavde i možda bi Benedeto, dok pomaže Markiziju u polju, mogao da pogleda malo uokolo, po njivama, u šumi...

Gospodar zamka je zapanjeno pogleda. Kako se usuđuje da mu i dalje dodijava time? Osim toga, kakav joj je to prkosan izraz lica, kao da ga izaziva? Šta se, do đavola, događa s tom devojkom? Samo mu još treba da mu dosađuje ta mala budalasta drznica!

- Ma radi šta hoćeš, sama se snadi! - nestrpljivo uzviknu. - Ja se svakako neću baviti nestankom jednog psa, pored svega što se ovde događa!

Alisa mu ne odgovori. Bez reči je izašla iz prostorije i pošla prema stražarskom konaku.

Padala je jaka kiša i dvorište se pretvorilo u kaljugu. Prskajući sve naokolo blatom, kapetan odreda prešao je preko dvorišta i prišao jednom stražaru koji je stajao ispred štale.

- Idi do imanja i dovedi seljakovog sina - naredi mu - gospođica hoće da razgovara s njim.

Zvučao je kao da je reč o nečem veoma važnom. Iznenaden tim neobičnim zahtevom, momak ga pogleda razjapljene vilice.

- Hoćeš da ti muva uleti u usta? - preteći ga uputa Klemente.

Momak poskoči, okrenu se i ode prema konjušnici da osedla konja. Klemente sačeka da on odjaše, a onda pođe prema oružarnici. Pre nego što je ušao, pogledao je u nebo. Vrlo neobična godina, pomisli, najpre mesecima nema kiše, a onda odjednom lije kao iz kabla i to usred proleća...

Zavrte glavom i nestade u unutrašnjosti skladišta.

Benedeto je bio potpuno mokar. Tunika mu je bila natopljena, a s rubova su mu se slivale ogromne kapi padajući mu na čakšire i zavlačeći se u drvene cipele.

Sobu je zapahnuo vonj mokre vune.

- Majko presveta, razbolećeš se, dete! - uzvinu Delfina.

- Osuši bar kosu - dodade, pružajući mu lanenu krpu - ili ćeš sutra dobiti groznicu!

Benedeto pocrvene. Osećaj stida što se pojavio u takvom stanju potisnuo mu je sve ostale misli. Odavno se nadao da će biti zvanično predstavljen gospodarici, ali nije zamišljao da će se njihov prvi susret odigrati u tako ponižavajućim prilikama. Posramljen, na brzinu obrisa kosu i vrati krpu Delfini.

Alisa je do tog trenutka stajala na drugom kraju sobe, a onda mu je prišla.

- Treba mi tvoja usluga - reče - moj pas je pobegao iz zamka i možda se izgubio u poljima. Plašim se da će ga napasti neki vuk ili da će ga neko od ovih prokletih vojnika povrediti. Ti dobro poznaješ svaki delič šume i mogao bi da ga potražiš. Hoćeš li mi učiniti to, Benedeto?

Dečak je zbunjeno pogleda. Dakle, samo zato ga je pozvala da dođe u zamak, da bi joj našao psa? Ali on zna gde joj je pas, zaboga!

- Ja...

Ugrizao se za jezik. Ne, neće joj reći, bar ne odmah. Ako sačeka nekoliko dana pre nego što joj otkrije gde se krije Katula, biće mu zahvalnija. Osim toga, sad kad je dobio to zaduženje, neće morati da izmišlja izgovore kako bi otišao do pećine. Njegov otac će drage volje udovoljiti gospodaričinom zahtevu, a on će najzad moći da zadovolji radoznalost.

- Učiniću kako vi kažete, gospođo - odlučno odgovori - svuda ću je tražiti i, ako je nađem, doneću vam je živu i zdravu.

Alisa mu se osmehnu. Zakorači prema njemu, obuhvati mu lice dlanovima i poljubi ga u čelo.

Benedeto se zatetura. Iako je znao da se tako ljube samo deca, taj gest ga je uznemirio. Spustio je pogled i ćutao je.

- Sad možeš da ideš - reče mu Alisa - stražarima je naređeno da ti dozvole da uđeš u zamak kad god poželiš. Očekujem vesti od tebe.

Benedeto se okrenu i izađe iz sobe. Pretrčao je preko dvorišta i otišao po mazgu.

Kiša je i dalje padala.

Imanje San Martino

- Znači, moraš da tražiš psa. Kakva ludost! Usred celog ovog meteža ona te šalje da joj nađeš psa!

Benedeto izdrža očev podrugljiv pogled.

- Rekla je da... niko ne bi mogao bolje da uradi to od mene - odgovori, isturivši bradu - a pre nego što sam otišao čak se i rukovala sa mnom u znak zahvalnosti.

Slagao je, ali čelo ga je još peckalo od onog neočekivanog poljupca. Iako mu je bilo samo trinaest godina, draže mu je bilo da ostali misle kako se gospodarica prema njemu ponašala kao prema odrasloj osobi.

Markizio ga sumnjičavo pogleda.

- Pa dobro - uzdahnu - sutra ćeš pretražiti šumu. Ali čuvaj se i drži se podalje od logora. Nadajmo se da će prestati kiša. Čeka nas još mnogo posla!

Glasno srčuci, seljak pojede supu. Spustio je zdelu na sto, ustao, prebacio ogrtač preko ramena i izašao na gumno. Đermano je spavao na Savininim grudima. Žena ga blago odvoji od sise, uvi ga u šal i spusti u kolevku.

Benedeto zagriže komad crnog hleba koji je dotad samo mrvio. Odjednom je shvatio da je mnogo gladan.

41.

Zamak San Martino

- Rekla sam ti da hoću da izađem, je l' ti jasno?

Bernardin piskav glas odjeknu u sobi. Đakoma se zagleda u nju, razmišljajući. Ma da, možda bi mogla malo da prošeta, tri dana je bila zatvorena u sobi... Kiša je konačno stala i obema će dobro doći da udahnu malo svežeg vazduha. Zapita se da li da zatraži od Bonica dozvolu za taj neplanirani izlazak, ali zaključí da nema potrebe. U poslednje vreme s gospodarem se ne može razgovarati i bila je uverena da je neće slušati, šta god da ga pita.

- Dobro, gospođo - odgovori - ali morate se presvući. Ne možete izaći među ljude u haljini koju nosite nedelju dana! Puna je mrlja, porub joj se rašio...

I smrdi, htela je da doda, ali se uzdržala. Ta matora se nikad ne kupa i mada s vremena na vreme uspe da je natera da opere bar lice i ruke, to ne pomaže mnogo. Iz tela joj se širio ustajali vonj, zadah trulog mesa i masne kose koji ni svakodnevnim prskanjem ružinom vodicom ne može da sakrije.

Sa šipke na kojoj je visila odeća uzela je čistu haljinu i pomogla joj da se obuče, a zatim je iz ormarića uzela papuče izvezene srmom i navukla joj ih. Dok je, nagnuta nad njena mršava stopala posmatrala plavičaste vene koje su joj sve više oticale, Bernarda je uhvati za kapicu.

- Gde je moj otac? - zareža starica, podižući joj glavu.

Đakoma se naglo izmaknu i ustade.

- Vaš otac je odavno umro - frknu, vezujući trake kapice ispod brade.

- Ali videla sam ga pre nekoliko dana! Šta pričaš, glupačo, jesi li poludela?

Žena joj ne odgovori. Bolest se pogoršava, bila je sigurna u to. Kad Bernarda počne s tom pričom kao što je već radila, znači da joj se um ponovo pomutio. Nema svrhe da joj objašnjava da joj je Bonico sin a ne otac, ona to ionako ne bi shvatila. Ma da, možda će joj ova šetnja razbistriti um.

Upravo su izlazile iz sobe kad Bernarda otrgnu ruku iz sluškinjine i vrati se. Uzbudjenim pokretima zaključa škrinju i ubaci ključ u džep. Onda zadovoljno pogleda Đakomu.

- Idemo - veselo reče - šta čekamo?

Metju izade iz kapele. Iako je kiša stala, vazduh je bio težak. Pogledao je u nebo. Tu i tamo nazirao se pokoji plavičast pramen, ali oblaci su i dalje bili gusti. Dok ne dune vetar, vlaga koja se spustila na dvorište neće se isušiti.

Podigao je pogled prema vrhu zidina. Taj zamak koji je mesecima bio mirno mesto i pružao mu spokoj, pretvorio se u tamnicu.

Ugazio je u blato. S naporom je izvukao nogu iz lepljive kaljuge i pogledao potpuno blatnjave sare čizama. Razdražen, prođe duž pročelja kapele, stade u zaklonjen ugao koji ju je delio od zamka i potraži u džepu maramicu. Ako odmah ne obriše čizme, blato će se skoreti, koža će popucati i zauvek će uništiti jedini par čizama koje ima.

Već je počeo da trlja kad mu iza leđa dopre Bernardin glas.

- I vi, učitelju? - zacvrkuta, prenemažući se.

Metju naglo spusti stopalo i vrati maramicu u džep. To je prvi put da mu se ta žena obraća. Često su se sretali u odajama zamka, ali nikad mu se nije obratila.

- Da, ja... - oprezno joj odgovori - bio sam u kapeli da se pomolim i...

- A, u kapeli! Znete li da ju je izgradio jedan moj predak? Zamislite - uzbuđeno nastavi - da je, kad sam se ja rodila, već bila podignuta! Veličanstvena je, zar ne? Sa svim tim grobnicama ispod poda i kamenim oltarom... Kažite mi, jeste li ikad videli groblje?

- Nisam, ja...

- A, onda pođite sa mnom, moram vam ga pokazati! Dođite, učitelju, pođite sa mnom.

Metju pogleda sluškinju koja je stajala iza gospodarice i tužno vrtela glavom. Uverena da će je učitelj poslušati, Bernarda zakorači u crkvu.

- Udovoljite joj, molim vas - prošaputa Đakoma dok je prolazila pored njega - ili će nastati lom!

Udoše. Starica je već otvarala vratanica koja iz apside vode prema groblju. Podoše za njom.

Ne mareći za blato kojim je poprskala rub haljine, Bernarda pođe prema grobu sina Jakopa i nasloni se na krst. Cveće koje je ostavila Alisa uvelo je i cvetovi su se pretvorili u ljubičastu mrlju na zemlji.

Žena ih rasejano pogleda.

- Gledajte - uzdahnu - zar nije divno ovde? Miris trave, povetarac s reke, drevni kameni krstovi... Znete - reče, pomeri se i sede na veliki tesanik u podnožju zidina - kad sam bila mlada i kad ovo još nije bilo groblje, muž me je često dovodio ovamo iza kapele. Dolazili smo noću, pod svetlošću sveće, a s nama je uvek bila neka žena, više je se ne sećam, ali znam da se glasno smejala, a moj muž joj je govorio da prestane, ali ona se i dalje smejala, smejala...

Bernarda odjednom otvori usta, a vilica joj se ukoči. Pogled joj se zamagli i

ona posrnu. Đakoma pruži ruke i pridržava je.

Starica je dugo žmurila. Zabrinut, učitelj zakorači prema njoj. Đakoma ga pogleda, odmahujući glavom. Bernarda otvori oči. Sad su bile bistre.

- A vi? - reče, uspravljajući se. - Zašto ste vi ovde? Je li istina da ste Englez? Šta radite tako daleko od svoje otadžbine?

Glas joj je ponovo bio piskav.

Metju je oklevao. Ono što mu je Alisa ispričala o Bernardinoj bolesti nije bilo nimalo ohrabrujuće, ali, s obzirom na savet koji mu je sluškinja maločas prošaputala, svakako će biti bolje da se ne suprotstavlja staroj gospodarici.

- Ja sam učitelj gramatike - objasni - i dugo sam putovao, zaustavljajući se ponekad tamo gde su moje usluge bile potrebne. Godinama živim u Lombardiji i vaš sin Bonico je jedan od mnogih plemića koji je zahtevao moje usluge.

Iako je već naučio da prećuti priču o svojoj prošlosti monaha benediktinca, svaki put kad bi se to dogodilo, utroba bi mu se pobunila. Stomak mu se uskomeša od grča.

- Dakle, znate latinski i grčki - zamišljeno odvrati starica. Osmehnu se. - O, učitelju, nikad ne biste pomislili... - nastavi saučesničkim tonom. - Kad sam bila devojčurak, otac je želeo da naučim latinski. Govorio je da, u slučaju da postanem opatica, moram savršeno poznavati taj jezik. Sam me je podučavao i, mada se više gotovo ničega ne sećam, još prepoznajem latinske reči kad ih vidim napisane.

Dok je govorila, Bernarda ga je prodorno gledala. Posmatrala ga je ispitivački, kao da nešto očekuje.

Obuzet nelagodnom, Metju odvrati pogled, trudeći se da smisli prikladan odgovor, ali nije uspeo.

- Znae - nastavi gospodarica - još čuvam knjige koje je moj otac dobio od dvorskog učitelja starog cara. Čuvam ih u škrinji i jednog dana mogla bih da vam ih pokažem. Sigurna sam da ćete vi umeti da cenite njihov sadržaj...

Đakoma je pogleda otvorenih usta. Otkud taj milozvučan glas koji nikad dotad nije čula i ta zagonetna priča? O čemu to gospodarica priča i zašto?

Jednako zbunjen, Metju pažljivo osmotri staricu. Ta žena je nekad sigurno bila veoma lepa, pomisli. Sad joj koža liči na pergament, a duboke bore izbrazdale su joj deo lica oko usana, ali u dubini njenih tamnih očiju još se nazirala iskra razuma. Kad ga je izgubila? I da li je ona zaista luda ili se taj veo koji joj pomračuje um još može pokidati?

Odlučio je.

- Ako želite, pogledaću ih.

Bernardine oči sinuše od radosti kao u devojčice.

- Onda vas očekujem - uzbuđeno reče. - Kad mi bude zgodno, poslaću Đakomu da vas pozove.

Ništa više nije rekla. Ustala je, oslanjajući se na sluškinjinu mišicu i ušla kroz zadnja vrata kapele.

Metju je, stojeći nepomično na groblju, klizio pogledom po zaštitnim zidinama. Kakve li je užase video taj kamen pre mnogo godina? Zašto je imao utisak da je ovo mesto prokleta?

Prožela ga je jeza. Osetio je grč u nožnim prstima i sare čizama mu zaškripaše. Nagnuo se da ih pogleda. Blato na sarama skorelo se. Brzo je došao do apside, prošao kroz kapelu i zaputio se prema kuli.

- Vedro?!

Đakoma nije mogla da veruje svojim ušima. Bernarda je sedela i polako redala svoj nakit na sto, izdvajajući neke komade.

- Da, zašto se čudiš? - reče, nežno prešavši prstima preko koralne ogrlice. - Odavno se nisam kupala... Kaži služavkama da donesu vedro vruće vode i to odmah.

Žena ju je zaprepašćeno gledala. Da se okupa? Šta se ovih poslednjih nekoliko sati dogodilo s gospodaricom kad je poželela da se okupa? Da li je konačno osetila da smrdi? I zašto sad isprobava te niske bisera poput hirovitog devojčurka?

- A, još nešto - dodade starica, okrenuvši glavu prema njoj - hoću da mi se operu sve haljine, da se osuše na suncu i da se ispeglaju tegovima.

Đakoma se ne pomeri.

- Dakle?! - preteći se obrecnu Bernarda, ustajući s klupice. - Jesi li me čula ili si ogluvela? Šta čekaš, zašto me ne poslušáš?

Toliko zapanjena da nije mogla da progovori, sluškinja izađe iz sobe i pođe u suteran.

Bernarda priđe komodi i osmotri svoje lice u velikom srebrnom ogledalu koje je stajalo na ploči komode. Polako je počela da raspliće pletenice. Duga seda kosa padala joj je na nabore haljine, retka poput vela.

42.

Milano

Palata nadbiskupije

Poglavar je grickao zanoktice. Laktova oslonjenih na naslone stolice koja je videla i bolje dane, zurio je u pod.

Brat Ventura nestrpljivo ga je gledao.

- Dakle - naposletku upita nadbiskup - šta mislite o tome?

Sopramonte da Lupi, koji je manje od godinu dana odlučivao o sudbini milanske komune, bio je oprezan čovek. Slučaj imperatorovog rukopisa sručio se na njega bez upozorenja i nimalo mu nije bio potreban. Pored svih ostalih problema koji prate upravljanje gradom, do kraja meseca moraće da sazove Savet kako bi utvrdili da li je otplaćena osmina gradskog duga, kao što je predviđeno prošlogodišnjim ugovorom. Osim toga, brinuli su ga pokreti carskih trupa prema Bolonji. Dovoljno bi bilo da odluče i Fridrihovi vojnici bi posle nekoliko dana marširanja stigli do okoline Milana i premda zasad ne postoji nijedan razlog za novi napad na grad, neprekidno su ga mučili carevi ratni ciljevi. Dakle, draže bi mu bilo da ne mora da se bavi i tim prokletim traktatom, ali pošto naređenje da se dođe do tog rukopisa Potiče od samog pontifeksa, svakako nije mogao da se izvuče. Već se pomirio s neizbežnim i nadbiskupovom izaslaniku stavio na raspolaganje odred vojske. Sad, međutim, ne može više ništa da učini.

- Čini mi se - reče, gledajući Venturu - da je papa Inoćentije naredio da se trgovac uhapsi i da se sprovede u Lion, ako ne preda pergamente.

Ventura klimnu glavom.

- Dobro, dakle, postupićemo po njegovoj volji. Ako je istina da, kako vam piše Pjetro iz Vimerkatea, ne mogu da nađu rukopis, narediću kapetanu da uhapsi trgovca i da ga dovede ovamo. Onda ćemo ga u lancima sprovesti u Francusku. I time ćemo obaviti svoju dužnost.

Izaslanik ga nesigurno pogleda.

- Da, ali... Šta ako je istina da je taj Ecelinov izaslanik, taj Gvaldo, ukrao pergamente? Šta ako se rukopis ipak negde pojavi? Šta mislite, kako će reagovati pontifeks? Naljutiće se na nas, optužiće nas za nemar i možda će pokvariti odnose s Milanom...

- O, zaboga, Ventura! - uzviknu poglavar i naglo ustade. - Ne možemo se ponašati kao papini paževi i to zbog jednog ovakvog događaja! Zar hoćete da se zamerimo onoj zveri Ecelinu? Ako je Inocentiju toliko stalo da se dokopa rukopisa koji smatra vrlo opasnim, neka pošalje svoje uhode da ga pronađu! Mi smo svoju dužnost obavili, čak i više od toga!

Ventura mu ne odgovori. Poglavar je prenaglio što je obrisao taj slučaj, ne razgovarajući pre toga s nadbiskupom i s kardinalom Di Sen Šerom.. Jasno da neće više ni prstom mrdnuti i kao da potvrđuje njegovo razmišljanje, poglavar s nekoliko reči zaključi razgovor.

- Odmah odgovorite bratu Pjetru i poručite mu da prekine potragu. Ja ću poslati pismo kapetanu, narediću mu da uhapsi trgovca i da u roku od nedelju dana prekine opsadu zamka.

Sopramonte da Lupi pozdravi se klimnuvši glavom i izađe iz sobe. Izaslanik otvori fioku u stolu, izvadi list pergamenta i poče da piše.

43.

Marka Trevidana

Basano

Glasnikovo pogubljenje predviđeno je za prekosutra. Iz dubine ćelije gde je zatvoren nedugo posle dolaska, čovek je ceo jedan dan urlao. Sad je iz podzemlja tamnice dopiralo samo prigušeno ječanje. Gospodar je odmah odlučio. Kad je saznao kako je naivno postupio u Lodiju, ni trenutka nije oklevao da ga osudi na smrt.

Dok je s visokih bedema posmatrao pripreme svojih trupa pred marš na Bolonju, Ecelino je pokušao na miru da razmisli. Ako je istina ono što je rekla ta budala, otprilike šezdesetak ljudi drži pod opsadom zamak San Martino, premalo da bi se pomišljalo o mogućem ratnom pohodu Milaneza. Nije znao koliko su ulogoreni tamo, ali pretpostavio je da je do opsade došlo nakon što mu je Gvaldo poslao drugu poruku. U suprotnom, on bi ga obavestio o tome. Pismom ga je samo izvestio o tome da je traktat nestao i tražio naređenja u vezi sa sledećim koracima i ništa više. Da je Gvaldo makar i naslutio mogućnost napada, svakako bi odlučio da se vrati. Nije to učinio, što znači da je dolazak vojske bio potpuno neočekivan. Sad kad su zahvaljujući neopreznom glasnikovom ponašanju vojnici saznali da u zamku boravi Ecelinov izaslanik, cela misija koju je poverio Gvaldu dovedena je u opasnost. Nikad neće dozvoliti da misija propadne jer će ga to diskreditovati u carevim očima.

Dugim koracima sišao je na čistinu na kojoj su se vojnici spremali za marš.

- Povešćete pedesetak ljudi koji me prate u mojim bitkama kako bi izvršili prepade i sakupili plen. Neka ponesu oružje, ali samo ono s kratkim sečivom. Neću da ih vidim s mačevima niti sa samostrelima, previše su bučni za takve akcije. Bodeži su mnogo tiši i ne sumnjam da će oni umeti da rukuju njima kako valja. Komanda je u vašim rukama, savetujem vam da budete odlučni i da uvedete gvozdenu disciplinu. Nikad nemojte zaboraviti da su ti ljudi, iako su deo moje vojske, skupljeni iz redova lopuža i plaćenika. Ne obaveštavajte ih o svom odredištu, tek kad stignete nadomak logora Milaneza, objasnićete im kakav je cilj poduhvata koji sam vam naredio. Zamak je okružen bujnim rastinjem i neće vam biti teško da se sakrijete do napada. Napad ih mora iznenaditi i ne sme biti nijednog preživelog. Kad se rešite

Milaneza, ući ćete u zamak i uhvat ćete trgovca Gvalda da Marnjana. Tamo je i jedan minijaturista, Francuz. Uhapsićete i njega i sprovedete ih ovamo u lancima. Pazite da ne počinite neku grešku ili će vam otići glava. Da li ste me razumeli?

Raneri, najmlađi zapovednik Ecelinovih trupa, klimnu glavom. To neočekivano zaduženje ispunilo ga je ponosom. To što mu gospodar Basana poverava neplaniranu akciju protiv Milaneza, znači da ga sve više ceni. Njegov otac, sitan plemić iz Kampezea, bio bi ponosan. Žrtve koje je podneo da bi mu sin postao vitez i dobio visok čin u vojsci, isplatile su se.

- Poći ćete sutra u zoru - nastavi gospodar - i odmaraćete se samo koliko je to neophodno da ne iscrpите konje. Do Lodija se obično stiže za dve nedelje. Od vas zahtevam da stignete tamo za deset dana ili ranije.

Ecelino ne reče ništa više i pođe prema palati.

Potiskujući jezu koja ga je podilazila od uzbuđenja, Raneri se okrenu i brzo ode do vojničkih konaka.

Lodi

Poglavar je zamišljeno posmatrao zid od opeke pred sobom. Kosa mu je padala na lice, sjajna od znoja. Ispred njega je stajao njegov sekretar i čekao naređenja.

- Situacija svakako nije sjajna! - uzviknu, gurnu mali prst u uvo i snažno ga protrese. - Ni sastanak Saveta nije bogzna šta razrešio. Niko nije raspoložen da preuzme rizične akcije. Ja se slažem s tim. Mislim da je bolje sačekati razvoj događaja. Na kraju krajeva, kako izveštavaju naši doušnici, odred Milaneza je petnaestak dana ulogoren i nisu se ni pomerili. Da su nameravali da napadnu Lodi, poslali bi više vojnika i njihove trupe bi već bile pred gradskim zidinama. Ne, nismo mi njihov cilj, cilj im je zamak San Martinovih, iako ne razumem zašto. Možda je Bonico pružio utočište nekom gibelinu koji je pobegao iz Milana? Čini mi se da je to jedino objašnjenje. Ne bi bilo prvi put da Milanezi izvrše opsadu zamka nekog Fridrihovog istomišljenika i da ga na kraju spale. Da, sigurno je to u pitanju, dakle, biće bolje da se što manje mešamo u taj slučaj, bar zasad. Nadgledaćemo ih, ali vrlo uzdržano. Krajolik koji nas deli od zamka pun je šuma, kanala, močvara. Neće biti teško organizovati straže po smenama. Nekolicina pouzdanih ljudi kriće se iza rastinja i obaveštavaće nas o pokretima opsadnika, je li tako?

- Naravno, gospodine. Ako su to vaša naređenja, izdaću odgovarajuća uputstva.

- Dobro, učinite to odmah.

Čovek klimnu glavom i izađe.

Poglavar sede na klupu. Huknu. Zašto je, do đavola prihvatio zaduženje baš ove godine, kad se sukobi između Overnjagijevih i Somarivinih sve više zaoštavaju?

A sad se dogodilo i ovo sa San Martinovima, razdraženo pomisli.

Opet huknu. Na sreću njegov mandat poglavara Lodija traje još samo šest meseci. Dosta, nikad više ne bi prihvatio ništa slično. Njegov pravnički posao donosi mu sasvim dovoljno briga i nevolja...

Ponovo ga zasvrbe uvo. Još jednom je gurnuo mali prst, protresao ga, izvukao i osmotrio jagodicu. Na koži je ostala krvava krasta. Zgađen, otrese je s prsta i izade iz dvorane.

Šuma San Martino

Nikad nije video toliku lisicu. Životinja mu se približavala iskežene njuške. Gustim ukočenim repom šibala je travu, a uši su joj podrhtavale.

Trebalo bi da pobegne. Pokušao je da uzmakne, ali noge ga nisu slušale. Užasnut, izvadi bodež i zamahnu njime. Lisica načas zastade, a onda ga zaskoči. Srušio se pod njenom težinom. Promašio joj je grlo koje je hteo da joj raspори i bodež se zari u nešto meko.

Zaurlao je.

Kao da je taj urlik bio dovoljan da je ubije, lisica se opusti i pade u stranu. Zadihan, Gvaldo se pridignu na ruke i kolena i pažljivije je osmotri. Bila je ogromna, kao da je vuk. Oprezno je, i dalje čvrsto držeći bodež u ruci, stopalom okrenuo životinju. S lisičjeg lica u njega su zurile Ecelinove oči. Zastade mu dah i on odskoči unazad. Čudovišna prikaza koja je ležala na zemlji ustade. Gvaldo užasnuto shvati da životinja ima samo dve šape. Riđa dlaka pretvorila joj se u raskošni ogrtač od krzna sive veverice, a šiljate uši postale su dva koščata patrljka koja su joj štrčala iz ćelave sjajne lobanje. Ispod rukava ogrtača virila je ruka s mačem uprtim u njegove grudi. Ponovo je viknuo i glas mu se izmeša s glasom njegovog gospodara. Bio je to smeh koji je demonski odjekivao na proplanku...

- Probudite se, Gvaldo, probudite se!

Naglo je otvorio oči. Judita mu je položila desnu ruku na čelo, drugom rukom ga je držala za rame.

- Sanjali ste - reče mu - sad se smirite. Popijte malo - naredi mu, pružajući mu bokalčić.

Čovek se začuđeno zagleda u nju, a onda uze bokalčić i zaviri u njega.

Judita se osmehnu.

- To je samo voda i pomoći će vam da se priberete.

Iskapio je bokalčić i vratio joj ga.

- Šta ste videli u snu? - upita ga žena i ušuška se pored njega.

Gvaldo duboko uzdahnu.

- Video sam ogromnu lisicu - odvrati - koja se spremala da me zakolje. Iz čeljusti su joj curile bale, na licu sam osećao njen ustajali dah. Zatim se, odjednom, sručila na zemlju. Kad sam joj se približio kako bih proverio da li je mrtva, ustala je i nije više bila lisica. Pretvorila se u čoveka koji je isukao mač...

Judita ga je prodorno posmatrala.

- Ko je bio taj čovek?

- Ecelino.

Izdade ga glas.

- Hteo je da me ubije - promuklo završi.

Stisnuo je usne, dve duboke bore izbrazdale su mu čelo. Izgledao je kao poražen čovek.

Judita ga uhvati za ruke. U dužicama, žutim poput vučjih, sijali su joj odblesci plamena baklje.

Gvaldo se naježi.

- Osudiće me na smrt. Kad sazna da nisam obavio misiju, narediće da mi odrube glavu.

Naglo je ustao, pri tome se udario levom rukom o kameni zid i zaječao. Držeći se za ručni zglob udaljio se prema unutrašnjosti pećine.

Judita se okrenu i osmotri ga. Iako nije mogao mnogo da se kreće u tom tesnom prostoru, bilo je očigledno da mu je korak postao sigurniji, a činjenica da mu je ruka osetljiva na bol znači da je ozdravio.

Ustala je i pošla za njim. Kućence koje je do tog trenutka sedelo sklupčano na staroj ovnujskoj koži raširenoj na zemlji proteglo je šape, a zatim potrčalo za njom.

Gvaldo je nestao iza krivine tunela koji izlazi na reku. Kad ga je stigla, Judita ga ugleda kako nepomično proviruje kroz krošnju vrbe na izlazu.

- Ada je nadošla - primeti, ne okrećući se - voda je već pokrila prvi niz žbunja na obali. Ako se popne dovde, poplaviće pećinu.

Žena se primaknu da pogleda. Voda je bila pepeljastosiva. Struja je nosila polomljeno granje i natrule daske koje su se neko vreme vrtložile na površine, a zatim tonule, stvarajući tamne virove. Kiša je stala, ali nebo je bilo tmurno, a oblaci tako niski da se činilo da se spajaju s drugom obalom.

Iznenada i bez vidljivog razloga, Juditu obuze vrtoglavica. Zanese se i, da ne bi pala, pridrža se za kameni zid na ulazu. Činilo joj se da se pećina okreće oko nje. Sa zida se odroni malo zemlje i pade joj pred noge.

Zažmurila je. Ne primećujući da Gvaldo pruža ruku kako bi je pridržao, pokuša da shvati šta je izazvalo nemir koji ju je obuzimao. Sačekala je da joj se ukaže neka slika, ali pred polusklopljenim očima lebdeo joj je samo mrak. Kad ih je otvorila, Gvaldovo lice bilo je tik ispred nje.

- Šta ti je? Šta se događa? - zabrinuto je upita.

Judita mu ne odgovori. Blago ga je odgurnula od sebe i pazeći da se ne saplete na neravnom terenu vratila se u pećinu.

Gvaldo ju je gledao kako se udaljava u polumraku. Zašto je, do đavola, morao da sretne ovu ženu, upita se ko zna koji put. Isuse! Da me je ostavila da umrem, sve bi bilo gotovo! A sad, ako pokušam da pobegnem, Ecelino će me juriti na kraj sveta, naći će me i ubiće me...

U glavi mu je pulsiralo, a živac u korenu vrata treperio mu je. Prislonio je ruku na potiljak i blago ga masirao. Ne, odluči, neće biti tako. Taj prokleti traktat nije mogao ispariti, svakako se negde krije, zaboga! Vратиće se u zamak i ponovo će ga potražiti.

Ohrabren povraćenom odlučnošću, stisnuo je šaku u pesnicu, spustio ruku pored tela i dugim koracima se zaputio prema unutrašnjosti pećine. Zadubljen u misli, nije primetio Katulu koja ga je posmatrala, sklupčana uza zid. Pas sačeka da miris čoveka koji se udaljavao oslabi, a zatim se zaputi kroz drugi krak tunela.

44.

- Gde li je nestao taj prokleti pas? Lepo sam rekao da ga treba ubiti!

Gvaldo je disao plitko. Upravo se vratio iz druge potrage za Katulom. Bezuspešno ju je tražio. Proverio je čak i krošnje koje su zatvarale dva ulaza u pećinu, između granja, ali na lišću nije bilo nikakvog znaka da se pas tuda provukao i izašao.

Judita je sedela na ovnujskoj koži i dalje pokušavajući da se smiri. Nikad joj se nije dogodilo da ne može da prizove viziju i to ju je uznemirilo. Nejasno je osećala da se nad njima nadvija nešto strašno, ali nije mogla da protumači šta je to. Kao da ju je iznenada napustila moć da vidi ono što niko drugi ne može da vidi.

- Možda znam kuda je otišla. Pođite sa mnom - reče i s naporom ustade.

Uzela je baklju s kamenog ispusta i zaputila se kroz tunel. Gvaldo je oklevao, razdražen. Kuda je, do đavola, pošla ta žena kad je on već svuda pogledao i nije naišao ni na jedan trag tog prokletog psa? Nevoljno je pošao za njom.

Plamen baklje koju je Judita držala visoko osvetljavala je svod tunela. Slepí miševi su nestali. Gvaldo je pretpostavio da ih je njihovo prisustvo uznemirilo i nateralo da se presele, ali pitao se kako su uspeali da izađu odatle, budući da su oba ulaza u pećinu zatvorena. Da li su skupili krila, provukli se između granja i pobjegli? Ili su, možda... Neko nejasno sećanje prolete mu kroz misli. Požurio je za ženom, stigao je i uhvatio je za rame, zaustavljajući je.

- Judita - uzbuđeno reče - da ne postoji ovde još neki prolaz? Da ne postoji...

Judita ga pogleda. Oči su joj se osmehivale pod svetlošću baklje.

- Psst... - tiho odgovori, prinoseći kažiprst usnama - niko ne sme da nas čuje.

Gvaldo začuta i nastavi da je prati. Učini mu se da su na jednom mestu skrenuli i produžili kroz prolaz koji dotad nije primetio, ali nije bio siguran pošto je svetio bilo veoma slabo. Judita je sigurno koračala pipajući slobodnom rukom zemljani zid s desne strane. Plamen je na trenutke obasjavao male tamne senke na svodu: slepi miševi su se preselili u taj prolaz i, začudo, ostali su mirni prilikom njihovog prolaska.

U jednom trenutku Judita zastade.

- Evo - prošaputa, spuštajući baklju - uverite se i sami kuda je otišao pas.

Pred njima se uzdizala ograda od gusto isprepletenog granja. Na tlu ispod ograde ugledao je grumen iskopane zemlje i mali prolaz koji se gubio u mraku, iza isprepletenog granja. S najniže grane visio je pramen bele dlake.

Gvaldo je zaprepašćeno pogleda i odjednom se seti svega: pacova, pukotine u

zidu, mirisa paljevine, Menega koji ga pridržava, polusvesnog...

- Do đavola! Evo kuda vodi prolaz iz podruma! - uzviknu previše glasno.

Judita se naglo okrenu i pritisnu mu ruku na usta.

- Rekla sam vam da budete tihi! - besno frknu. - Kakav ste vi to vojnik kad ne znate da zamak vrvi od stražara?!

Gvaldo uhvati Juditu za tanak ručni zglob i ljutito joj odmaknu ruku. Više se ljutio na sebe nego na nju. Kako mu nije palo na pamet da je taj tunel u blizini ćelija zapravo tajni izlaz iz zamka? Kad se sad seti toga, jasno mu je da mu je bolest pomutila razum. Da mu se posle tog obilaska podruma stanje nije naglo pogoršalo, sigurno bi se vratio da do kraja istraži tunel.

Judita vrhom stopala nabaca iskopanu zemlju na prolaz koji je pas prokopao. Kad joj se učini da ga je zatrpala, pruži baklju Gvaldu i popravi ogradu od granja, a onda snažno povuče nekoliko grana kako bi se uverila da su čvrsto isprepletene.

- Ti si napravila ovu prepreku, je l' da? - upita je Gvaldo. Glas mu je, jedva čujan, zvučao umorno. - Koliko već dugo znaš da postoji ovaj drugi krak tunela i zašto mi nisi ranije rekla za to?

Judita mu ne odgovori. Umesto toga uze mu baklju i, pokazujući pokretom glave nekud iza njega, krenu prema njihovom skrovištu. Gvaldo shvati da mu ona neće odgovoriti pa i sam pođe nazad.

Dobro je učinio što je poneo sveću. Kad je razmakao granje zove i ušao u pećinu, kleknuo je i zapalio je. Morao je da pokuša nekoliko puta zato što se kresivo navlačilo, ali na kraju se fitilj ipak zapalio.

Unutra je bilo potpuno mračno. Benedeto podignu sveću i osvrnu se unaokolo. Pećina nije bila šira od tri lakta, ali joj je svod bio veoma visok. Oprezno je načinio nekoliko koraka, spustio ruku u kojoj je držao sveću i zastao. Uz kameni zid bile su prislonjene sve vreće i jedna ovnujska koža. Skamenjen od straha, Benedeto razrogači oči kako bi bolje video. Malo dalje, razbacani na tlu među kamenjem i zemljom, ležali su bokalčić i tri zdele.

To su predmeti za ljudsku upotrebu, što znači da u pećini neko živi. Ali ko živi tu, do đavola? Šta ako je to sklonište nekog razbojnika?

Počeo je da drhti. Gde li je sad taj čovek, sakriven u mraku ili je otišao da opljačka nekog? Kako god bilo, ako ga zatekne tu, sigurno će ga ubiti...

Hodajući unazad zaputio se prema ulazu u pećinu, ali je posle nekoliko koraka zastao.

A šta će reći Alisi? Šta će joj reći ako se vrati praznih ruku? Gospodarica mu je ukazala veliko poverenje kad mu je poverila taj zadatak, a osim toga, on jedini zna gde se krije pas. Ne, ne može je razočarati niti se može predati strahu. Na kraju krajeva, nije više dete...

Sklopio je oči i nemo sričući molitvu Bogorodici, pokušao je da potisne nemir koji mu je presekao dah. Potom je, čvrsto držeći sveću, produžio kroz pećinu.

- Stani!

Juditin glas pretvorio se u prigušen šapat. Spustila je dlan Gvaldu na grudi kako bi ga zaustavila.

Čovek nagnu glavu prema njoj.

- Šta je bilo? - upita je, primičući usne njenom uvu.

- Tamo ima nekoga...

Gvaldo oslušnu, ali ništa nije čuo. Htede da produži kad primeti prigušenu treperavu svetlost koja je dopirala iz dubine tunela. Svetlost načas nestade, a onda ponovo zasija.

Judita se bez reči sagnu, spusti baklju na tlo i zgazi zapaljeni kraj. Plamen se ugasi. Napipavajući naslepo uhvati Gvalda za ruku i gurnu ga prema zidu. Osluškiivali su zadržavajući dah.

Nešto se čulo, nešto nalik topotu koraka, nesigurnom i obazrivom.

Gvaldo izvuče bodež.

Benedeto je polako napredovao. Toliko je bio zaprepašćen svojim otkrićem da je gotovo zaboravio na psa. Nikad ne bi pomislio da u ovoj pećini postoji tako dugačak tunel. Prešao je ceo prolaz i obreo se na obali reke koja je od pećine bila odvojena samo krošnjom vrbe. Dok se vraćao, primetio je da se iza jedne krivine račva drugi krak tunel. Zastao je, a onda se ipak zaputio kroz neotkriveni prolaz. Sudeći po skičanju koje je odjekivalo, sigurno je pun miševa, a možda se tu kriju i gnezda slepih miševa. Potiskujući jezu, nastavio je. Plamen sveće koji nije mogao da osvetli svod, iscrtavao je uznemirujuće senke po zidovima. Zadihao se dok se peo neočekivanim usponom u tunelu i zastao je da bolje osmotri. Drvene grede koje su mu dopirale otprilike do ramena podupirale su zidove da se ne bi obrušili, kao u rudnicima. To mu je objasnio jedan očev radnik. On je pre dolaska na imanje bio rudar i ispričao mu je koliko je opasno hodati kroz tunele rudnika. Uvek postoji opasnost da se zidovi obruše i upravo zato se, pre iskopavanja srebra, zidovi podupiru gredama od čvrstog drveta.

Nastavio je. Načinio je svega nekoliko koraka kad mu se učini da je čuo neko šuštanje. Zastao je, a zatim je ponovo čuo isti zvuk.

To svakako nije miš, pomislio je, više podseća na fijuk noža kad se vadi iz korica!

Kosa mu se nakostrešila, a ledena jeza prostrujala mu je niz kičmu. Ko god da se krije u mraku, može da ga vidi kako stoji tu s upaljenim svećom. Eto gde se krije

razbojnik koji živi u pećini! Kako je mogao da bude tako glup da odmah ne pobegne, čim je ugledao one vreće i ovnujsku kožu?

Sigurno će ga ubiti. Taj čovek svakako neće dopustiti da neko otkrije njegovo skrovište...

Oseti kako mu kolena klecaju i sruči se na tlo.

Sveća mu ispade iz ruke i otkotrlja se daleko, i dalje goreći. Judita se odvoji od zida i tihim korakom se zaputi prema dečaku. Gvaldo pođe za njom.

Benedeto je u mraku koji je osvetljavao samo treperavi plamičak sveće video kako se neka senka nadvija nad njim.

Vrisnuo je i onesvestio se.

Žena podignu sveću i blago dunu kako bi podstakla plamen.

Gvaldo se sagnu i okrenu dečakovo telo kako bi mu pogledao lice.

- Do đavola, to je seljakov sin! - zaprepašćeno uzviknu.

- Idemo odavde - jetko naredi Judita - ili će nas na kraju neko čuti.

Pomogla je Gvaldu da prebaci preko ramena dečakovo nepomično telo i pod sve slabijom svetlošću svece produžila duž tunela. Prešli su svega nekoliko koraka kad je do njih ponovo dopro neki zvuk, prigušen ali jasan.

- O, Isuse! Šta je sad opet? - upita Gvaldo u očajanju.

Judita mu ne odgovori već se okrenu i dugim koracima se vrati do ograde od granja. Razabrala je skičanje koje se smenjivalo s isprekidanim disanjem. Ostatkom sveće osvetlila je podnožje ograde: iza, u mraku, Katula je mahito kopala šapama. Žena spusti sveću, kleknu i kopajući obema rukama otkopa prolaz koji je malo pre toga bila zatrpala. Topao dah zapahnu joj prste. Uzela je sveću. Katulina njuška virila je dopola u prolazu, ali pas nije mogao da prođe kroz previše uzanu rupu.

Judita ustade, nasloni se na zid i upre najnižom granom o tlo kao polugom. Grana se iskrivi i polomi se uz odsečan prasak.

Katula se prepade i ustuknu, zatim istegnu vrat, onjuši, opipa zemlju i izađe.

Ne dozvoljavajući joj da ode dalje, Judita je zgrabi za vrat i držeći joj sklopljene čeljusti kako bi je učukala, vrati se do skrovišta.

Kad je iskrsnula iz mraka s psom koji joj se meškoljio pod ogrtačem, Gvaldo zinu od iznenađenja.

- Ma gde je bila ta prokleta životinja! - ljutito se obrecnu. Judita ga i ne pogleda, već brzo produži prema ulazu u pećinu. Gvaldo je jedva uspevao da je prati. Rame ga je zbolelo pod dečakovom težinom, a bolesna ruka mu je utrnula. Zureći u plamičak sveće koji je treperio sve dalje od njega, pokušao je da ubrza korak.

45.

Zamak San Martino

Simon sastavi dlanove ispred lica. Alisa je otišla još pre pola sata, ali još je na prstima osećao miris njenog tela. Mladić je stajao ispod malog prozora i posmatrao teskobni sobičak u koji su ga zatvorili. Ko bi pomislio da će iza tih zidova od dasaka njih dvoje pronaći svoje ljubavno skrovište? Još uzbuđen od susreta, prisećao se kako je našao to mesto.

Kad je, nedelju dana ranije, našao mišji izmet pored slamarice, odlučio je da pomeri drveni okvir kreveta kako bi proverio da li u zidu postoji mišja rupa. Primetio je veliku pukotinu između zida i poda, zavukao u nju sečivo noža, pritisnuo ga poput poluge i izvukao dasku. Radoznanost ga je vukla da ukloni još nekoliko dasaka i pred sobom ugleda uzan prostor s niskom tavanicom. Uzeo je sveću i ušao. Pred njim se ukaza dugačko spiralno stepenište čije je podnožje iščezavalo u mraku. Kad je sišao, obreo se ispred malih vrata, ne većih od prozora koja se, istrulila od vlage, polomiše pred njegovim pritiskom. Uklonio je polomljenu dasku, prošao i osvetljavajući svećom pogledao na drugu stranu. Ispod njega zjapio je mračan prostor. Kleknuo je na ivicu i nagnuo se. Učinilo mu se da vidi dugačak hodnik s četiri ćelije zatvorene rešetkama. Iz tog mračnog prostora širio se jezivi vonj buđi i memle i zlokobno šuškanje pacova, ali nije bilo znaka da dole ima ljudi. Simon je pretpostavio da je to tamnica koja dugo nije korišćena. Zatvorio je vrata i brzo se vratio uza stepenice. Pažljivo je vratio daske na mesto, trudeći se da potisne razočaranje. Ponadao se da je našao neki tajni prolaz kroz koji bi mogao da pobegne iz zamka. Kasnije je ispričao Alisi šta je otkrio, a ona je, isprva iznenađenja, poželela da i sama vidi tamnicu te su zajedno sišli. Tek kad su se vratili u njegovu sobu, shvatili su da mogu da iskoriste prostor ispred stepeništa za svoje tajne sastanke, budući da je mnogo bezbedniji od golubarnika.

Iznenada, spolja je dopro topot kopita. Simon primaknu sto zidu, popnu se na njega i pogleda kroz uzan prostor. Dva konjanika upravo su projahala kroz kapiju, a onda je jedan pružio milanskom kapetanu neko pismo.

Brat Pjetro je osećao kako mu poigrava mišić ispod oka. Inkvizitor ljutitim pokretom ruke protrlja obraz. U drugoj je, stisnutoj u pesnicu, stezao svitak od pergamenta.

Bio je van sebe od besa. Nadbiskupov izaslanik obavestio ga je pismom da prekine misiju i da se vrati u Milano, i on i kapetan sa svojim ljudima. Zahtevao je da uhapsu i sprovedu trgovca kojeg će, zatim, predati pontifeksu. Nadbiskupov izaslanik nije očekivao odgovor i nije dozvoljavao prigovor.

- Ali zašto, do đavola?! - prasnu obuzet očajanjem, gužvujući pergament koji zašušta, parajući tišinu u praznoj sobi.

- Zar im nije jasno da je rukopis možda ovde? - nastavi, govoreći za sebe. - Zašto mi, dobri bože, ne ostave još vremena da ga potražim? Šta, do đavola, misle da će izvući iz trgovca, ako ništa nije priznao ni na mukama! Ako rukopis nije kod njega, kod koga bi mogao da bude? Ne verujem da je minijaturista, izvrnuo sam ga kao rukavicu i ništa nije ispalo. Šta ako je Bonico kradljivac? Ali šta bi on mogao imati od toga? Novac, naravno, ali od koga bi ga izvukao? Taj prokleti rukopis postao je tako opasan da bi mogao uništiti svakoga kome dopadne u ruke... koliko god da je glup, gospodar zamka svakako se ne bi usudio da rizikuje sopstveni život u zamenu za kesu zlatnika!

Seo je na rub slamarice i sagnuo glavu. Isprva maglovito, a zatim sve jasnije, rađala mu se nova misao.

Naglo podignu glavu.

A šta ako je onaj Englez kradljivac, pomisli, sklapajući dlanove ispred usta. Šta ako taj čovek uopšte nije učitelj već emisar koga je car poslao ovamo da se dokopa rukopisa? Rekao je da je stigao u zamak početkom zime, mnogo pre nego što ih je pontifeks upoznao sa slučajem, ali ti ništa ne znači. Možda je Fridrih još pre šest meseci bio na tragu trgovcu i naumio je da povрати traktat ne podižući veliku buku...

Vrata se otvoriše i prekinuše ga u razmišljanju. Otac Arnaldo nesigurno mu se obrati izazivajući nervozu u njemu.

- Tu ste, brate Pjetro? - upita, provirujući s praga. - Nisam vas video na službi pa sam pomislio da...

- Boleo me je stomak - grubo odvrati inkvizitor ustajući. - Doći ću na večernju službu.

Ne udostojivši starog sveštenika pogleda, prođe pored njega i izađe iz sobe. Otac Arnaldo pognu glavu i uzdahnu. Zatim sporim koracima ode do klecala, savi bolne noge i pomoli se.

Dunuo je vetar i šator se opasno ljuljao pod sve snažnijim udarima. Nasred šatora stajao je kapetan i lica izobličienog od besa zurio u inkvizitora.

Iako je zahvaljujući svom vojnom iskustvu naučio da se suprotstavi svim oblicima nasilja, taj čovek je uspevao da ga uplaši. Izraz lica odisao mu je potisnutom okrutnošću, a prezriv pogled kojim je pokušavao da je sakrije, samo ju

je pojačavao.

- Nemate nikakvo pravo da raspravljate o mojim odlukama - hladno mu reče brat Pjetro. - Ako sam odlučio da ostanem, to znači da imam razloga za to. Siguran sam da se traktat i dalje krije ovde u zamku i hoću da ga nađem. Prenećete moje reči poglavaru i nadbiskupovom izaslaniku i reći ćete im da ne prkosim njihovim naređenjima, već svesno preuzimam odgovornost. Ako ne uspem, spreman sam da prihvatim sve posledice svoje neposlušnosti. Ako, međutim, uspem da se dokopam rukopisa, znam kakvu ću nagradu zahtevati za svoju smelost. To je sve, kapetane. Želite li još nešto da me pitate?

- Ne. Ipak, nadam se da vam je jasno da su stanovnici San Martina od danas slobodni i da mogu da idu kuda god žele. Niko više ne sme biti zadržan unutar zidina zato što bi, u odsustvu vojske, taj čin predstavljao zloupotrebu koja bi mogla dovesti do novih sukoba s Lodijem, na čijoj teritoriji se zamak nalazi. To je naređenje, brate Pjetro, i ako ostanete ovde protivno naređenju naših nadređenih, očekujem da sve učinite da ga ne prekršite.

Inkvizitor ga odmeri, a onda se okrenu i izađe iz šatora. Kapetan je nepomično stajao i gledao za njim. U crnoj mantiji, zalepljenoj za telo zbog vetra, ličio je na gavrana.

Trgao se. Iako je strepeo da će mu neočekivana franjevska odluka doneti nevolje, morao je da se pozabavi drugim, važnijim problemima. Izašao je iz šatora i pošao prema sredini logora da bi okupio svoje ljude i naredio im da se sprema za odlazak.

Brat Pjetro klimnu glavom. Ponovo će proveriti, ali ovog puta će to učiniti lično, umesto da šalje nekog vojnika. Poslaće učitelja trgovcu pod izgovorom da treba da ga pripremi za put, a on će za to vreme ponovo pretražiti svaki kutak njegove sobe. Postoji mnogo skrivenih mesta, od slamarice i putne vreće do komode, čak se i ispod podnih dasaka ili onih na zidu može nešto sakriti. Ako je, kao što pretpostavlja, taj čovek prevarant, sigurno je prepreden i dovoljno iskusan da ne dopusti da ga otkriju. Neće biti lako raskrinkati ga, bio je siguran u to.

Posrnu pred snažnim udarom vetra, a onda pogleda u nebo: bilo je potpuno vedro. Protumačivši to kao znak koji mu šalje Svevišnji, osmehnu se i zaputi se prema odajama gospodara zamka.

46.

Imanje San Martino

Benedeto otvori oči. Opružen u mraku, osetio je da leži na nečem mekom. Opipao je: ličilo mu je na ovnujsku kožu.

Dečak poskoči od tog dodira. Pećina! Odjednom se setio svega, tunela, slepih miševa, one ogromne senke koja se nadvila nad njim...

Drhteći, pridigao se i nekoliko puta trepnuo da bi bolje video. Malo dalje, mrak koji ga je okruživao pretvarao se u senku prigušene svetlosti baklje zakačene za ispust na kamenom zidu.

Prestravljen, pokuša da ustane, ali nečija snažna ruka uhvati ga za rame.

- Sedi tu, Benedeto.

Taj glas... Gde je već čuo taj glas? Naglo okrenu glavu, ali ništa nije video u mraku. Nepoznati ga je i dalje držao za rame.

- Pustite ga.

Bio je to ženski glas. Ko zna otkuda, pred njim se pojavi ženska figura držeći malu baklju i sede ispred njegovih nogu. Benedeto se zagleda u nju. Plamen joj je obasjavao oči neobične boje zlata. Bila je veoma lepa, ali on se ipak uplašio.

- Ne boj se, nećemo te povrediti - prošaputa mu.

Dečak proguta pljuvačku i klimnu glavom.

Judita pomeri ruku i baklja osvetli priliku u mraku. Nepoznati se nagnu prema Benedetu i uhvati ga za ručne zglobove, pomažući mu da ustane.

- Ali vi... - zaprepašćeno izusti dečak, dok su mu se zenice širile u polumraku - ... vi ste... vi ste Gvaldo! Eto kako znate moje ime!

- Da, Benedeto, ja sam Gvaldo.

- Ali kako... Otkud vi ovde? Svi pričaju da ste pobjegli, . čak i vaš saputnik, onaj minatorista... ne, minitorista... hoću da kažem, onaj Simon, kaže da ne zna kuda ste otišli i u zamku su svi besni, a kad ste vi otišli, stigli su i vojnici i sve ih drže zatvorene u zamku, niko ne može da izađe i...

Benedeto zastade da udahne, ali pre nego što je nastavio, Gvaldo ga zaustavi pokretom ruke.

- Šta si rekao? - upita, gledajući ga pravo u oči. - Ponovi ono poslednje što si

rekao.

Uplašen strogim tonom koji je osetio u njegovom glasu, dečak mu brzo odgovori.

- Rekao sam da je zamak pod opsadom vojnika iz Milana koji nikom ne dozvoljavaju da izađe, a s njima je i neki franjevac, neki... - mučio se da se seti pravilnog izraza - neki inkvizitor.

- A zašto su tamo?

- Ne zna se. Neko kaže da Bonico krije nekog jeretika ili carevog prijatelja i možda su vojnici došli da ga nađu. Podigli su logor ispred zamka i paze da niko ne pobegne. Samo je gospodaričin pas uspeo da pobegne i ja sam baš zbog toga...

Usne su mu podrhtavale. Ne odvajajući pogled od čoveka koji je stajao pred njim, Benedeto tihi brižnu u plač.

Judita ustade.

- Jesi li gladan? - upita ga.

Dečak klimnu glavom.

- Je l' voliš kupine?

- Volim - odgovori Benedeto. Ponovo je seo i zategao na grudima rubove mokrog farseta. Gvaldo ga pogleda, okrenu se, izvadi iz vreće svoj ogrtač i prebaci ga dečaku preko ramena.

Dečak liznu usne. Jezik ga je još peckao od kiselkastog soka od kupina. Prestao je drhti. Iako mu se vunena tunika, kruta od vlage, zalepila za zadnjicu, grejao ga je Gvaldov ogrtač.

Upravo je i drugi put ispričao celu priču, o vojnicima, o inkvizitoru i o Alisi koja ga je zadužila da nađe psa. Gvaldo ga je bez reči slušao, a onda je podigao glavu i progovorio.

- Dobro si video, Benedeto, pas je pobegao u pećinu. Nismo ni mi to znali dok slučajno nismo naišli na njega. Pre nego što smo te doneli ovde, vezali smo ga za jednu gredu u tunelu i uskoro će ona - reče, pokazujući Juditu - otići da ga dovede, kako bi mogao da ga vratiš gospodarici. Ali, vodi računa, nećeš joj reći da si je našao ovde. Slaži je, kaži joj da si ga svuda tražio i da si ga na kraju primetio zarobljenog u žbunu iz kojeg nije mogao da se oslobodi.

Gvaldo začuta. Benedeto ga je pažljivo posmatrao.

- A zatim - nastavi - pošto obaviš razgovor s Alisom, pokušaj da nađeš Simona. Imam poruku za njega, a ti si jedini koji mu je može odneti a da ne izazove sumnju. Ono što ćeš mu reći mora ostati tajna. Mogu li da se oslonim na tebe?

Dečak klimnu glavom.

- Znaš, ovo uopšte nije pećina, ovo je tajni prolaz, ko zna kad prokopan.

Benedeto razrogači oči.

- Nemoj se čuditi, gospodari zamkova veoma su sposobni kad treba da se pobrinu za svoje bekstvo. I u Basanu, u palati mog gospodara, postoji sličan prolaz, čak mnogo duži od ovog... Dakle, kao što sam rekao, ulaz u tunnel nalazi se u podrumu zamka i račva se u dva krstasta kraka koji vode prema šumi i prema reci. Verujem da niko, pa čak ni Bonico, ne zna za njega. Ona je - reče, ponovo pokazujući Juditu - otkrila taj prolaz. Sad me dobro slušaj: reći ćeš Simonu za taj prolaz i reći ćeš mu da se krijem ovde. Ako te pita zašto sam otišao ne obavestivši ga da ću otići, odgovorićeš mu da ne znaš, samo ćeš ga obavestiti da se mora sastati sa mnom za tri dana. Sići će u podrum i sačekaće me na kraju hodnika s ćelijama. Ja ću njega naći. Jesi li me dobro razumeo, momče?

Benedeto stisnu usne. Znao je da ne može odbiti da ga poslušaju. To je naređenje i to naređenje vojnika koji je naviknut na bitke i pokolje. Bio je siguran da bi ga Gvaldo odmah ubio ako bi odbio da ga poslušaju. Preplašen, pogledao je ženu koja je stajala pred njim. Judita ga je posmatrali čekajući njegov odgovor.

- Uradi to što ti je rekao - upozorila ga je - i ne boj se. Videćeš da će sve biti kako treba.

Dečak je zurio u nju.

- Ko ste vi, gospođo?

- Ne budi previše radoznao - strogo reče. - Zovem se Judita, ali ne pitaj me ništa više. Ako kažeš nekom da si me video, znaću kako da kaznim tvoj dug jezik.

Veštica! Ta žena je veštica! To otkriće pogodi ga poput pesnice. Ko bi drugi osim veštice mogao tako da te gleda, kao da ti prodire pod kožu? Koja bi to bogobojažljiva žena živela sama u pećini usred šume? Nijedna, to mogu samo đavolove sluškinje. Čuo je mnogo priča o vešticama koje umeju da prave ljubavne napitke, da razbiju urok, koje proždiru novorođenčad... O, Bogorodice sveta, Đermano! Pomisli na malog brata dok mu je srce divlje tuklo. Ta žena bi ga pojela u jednom zalogaju ako ne poslušaju Gvaldova naređenja!

Drhtao je kao prut i činilo mu se da mu se zidovi pećine približavaju. Odbacio je ogrtač i jedva stao na noge. Skupljajući ono malo hrabrosti što mu je ostalo, obrati se Gvaldu.

- Spreman sam.

Judita se zaputi prema unutrašnjosti pećine da dovede psa, a Gvaldo osmotri dečaka. Bistar je, nema sumnje, odmah je shvatio s kim ima posla. Iako je bilo očigledno da je prestravljen, Benedeto se vrlo dostojanstveno suočio s teškim okolnostima. Verovatno će postati valjan čovek.

Judita se vratila noseći psa u naručju. Pružila ga je dečaku i pođe prema ulazu u pećinu. Pošto se uverila da u blizini nema nikog, razmakla je grane zove. Benedeto izađe. Dunuo je vetar i rasterao oblake. Sišao je niz blagu padinu i potrčao, držeći Katulu u naručju.

47.

Zamak San Martino

Katula naglo trznu povodac koji ispade Benedetu iz ruku, a onda otrča u hodnik. Dečak potrča za njom i kad je skrenuo iza ugla, nalete na nekog ko je hodao u suprotnom smeru i pade.

- Gledaj malo kud ideš, seljačino glupa!

Inkvizitorov besan glas odjeknu kroz hodnik. Benedeto ustade, pogleda na tren u demonske monahove oči, promrmlja nešto izvinjavajući se i ponovo potrča za psom koji je, mahnito mašući repom, već stigao do stepeništa.

Brat Pjetro protrlja butinu u koju ga je dečak udario gundajući nešto na dečakov račun i krenu prema severnoj kuli, gde se nalazi učiteljeva soba.

Kad je stigao pred vrata, dečak pokuca.

Metju je listao knjigu *O govorniku* tražeći najprikladniji deo koji će objasniti Alisi. Kad je čuo kucanje na vratima, podignu glavu, iznenađen. Ko bi to mogao da bude, nije očekivao ničiju posetu. Ustade i otvori vrata.

- Moram da razgovaram s vama - reče mu inkvizitor. Ne čekajući da ga učitelj pozove da uđe, odlučno pređe preko praga i zatvori vrata za sobom. Učitelj ga je posmatrao kako hoda preko sobe dok mu izraz lica nije obećavao ništa dobro. Monah se osvrtao okolo, proučavajući svaki ugao. Kad je stigao do stola, zgrabio je Ciceronov tekst i počeo grubo da ga premeće po rukama. Zabrinut, Metju mu priđe, uze mu knjigu iz ruke i pažljivo je zaklopi.

- To je veoma skupa knjiga - razdraženo reče - i nikad više ne bih mogao da kupim još jedan primerak.

- Kako se usuđujete? - prosikta Pjetro i preteći se zagleda u njega. - Vi, bedni učitelj, mene učite koliko su dragocena dela drevnih velikana?! Iako me - podrugljivo nastavi - prilično čudi što svoju učenicu upoznajete s ovakvim delima umesto s učenjem crkvenih otaca.

Metju je ćutao. Ako monah očekuje odgovor od njega, neće ga dobiti. Tumačeći njegovo ćutanje kao prkos, inkvizitor promišljenim pokretima sede na klupicu. Pri tome ga je prostrelio pogledom poput zmije otrovnice koja je upravo ispuzala iz gnezda.

- Došao sam da vam kažem da će vojnici za nekoliko dana napustiti zamak i da

će, u skladu s naređenjima koja su dobili, povesti trgovca sa sobom. Izaslanici milanske komune sprovede ga u Lion, pontifeksu. On će odlučiti o njegovoj sudbini. S obzirom na to da ste vi negovali Gvidota kako bi se oporavio od... - naceri se - ...nezgode koja ga je zadesila, zahtevam od vas da pripremite napitke i masti koji će mu biti potrebni tokom putovanja do Milana i da ga previjete.

Učitelj klimnu glavom.

- Iako mi - nastavi brat Pjetro, ispitivački ga gledajući - nije sasvim jasno kako ste izučili svu tu medicinsku veštinu, reklo bi se da ste iskustvo stekli u nekom manastiru ili na dvoru nekog moćnika koji voli da se okružuje lekarima i hirurzima...

Metju se prisiljavao da ostane miran. Još nije znao otkud mu taj osećaj, ali imao je utisak da se iza tih reči kriju nekakve optužbe.

- Pripadam redu Poniznih, kao što znate - mirno reče - i mada sam laik koji se bavi podučavanjem, često sam odlazio u manastire i u bolnice u kojima sam bio u prilici da pomažem bolesnima. Monasi su me naučili da prepoznajem lekove i da, u slučaju potrebe, ukažem prvu pomoć.

- I - nastavi inkvizitor - nikad niste podučavali naslednika kakvog princa, na primer tamo u vašoj rodnoj zemlji? Znam da se u Engleskoj, Francuskoj i Nemačkoj mnogo više traže usluge profesora gramatike nego kod nas...

Metju se zagleda u njega. Šta, do đavola, hoće da postigne ovaj monah? Zašto mu postavlja ta besmislena pitanja?

- Vladari obrazovanje svoje dece poveravaju poznavaoocima sasvim drugačijih veština, brate Pjetro - odvrati, nastojeći da se uzdrži. - Ne mislite valjda da mi moje skromno znanje omogućava da boravim na dvorovima?

Inkvizitor ga je dugo posmatrao.

- A ove dragocene knjige? - reče, pokazujući prstom sklopljenu knjigu na stolu. - Zato što, ispravite me ako grešim, mislim da ih imate još, je li tako? Ne verujem da vam uobičajena učiteljska plata omogućava da ih kupujete. Da li vam ih je poklonio neki plemić u znak zahvalnosti?

Metju načas zaneme od iznenađenja, a onda se u njega useli sumnja: inkvizitor sumnja u njegov identitet. Šta bi drugo moglo biti razlog tih drskih pitanja? Da mu neko nije rekao za njegovu monašku prošlost? Pomišljajući na to koliko ovaj čovek može biti opasan, odluči da igra na kartu ravnodušnosti.

- Ne, niko mi ništa nije poklonio - odvrati. - Neke od ovih knjiga pozajmile su mi starešine iz mog reda, ostale sam kupio. Svi plemići kod kojih sam dosad radio bili su vrlo zadovoljni mojim radom i velikodušno su mi plaćali. Zarađenim novcem mogao sam da kupim poneku knjigu, onoliko koliko je dovoljno da pristojno obavljam svoj posao učitelja gramatike.

Brat Pjetro mu ne odgovori, a izraz lica bio mu je nedokučiv. Snažno stežući

krst koji mu je visio oko vrata, ustade s klupice i izađe.

Metju polako pride vratima i zatvori ih.

I dalje držeći ruku na vratima prisili se da racionalno razmišlja, ali nije uspeo. Milanezi odlaze praznih ruku, ali vode trgovca, Gvaldo je nestao ostavivši Simona koji se, kao da već nemaju dovoljno nevolja, upleo u ljubavnu vezu s Alisom, inkvizitor sumnja u njega zamišljajući bogzna šta, Bonico je nesposobnjaković...

Podigao je rezu koju je maločas spustio. Besmisleno je odugovlačiti: ako su trgovca već obavestili o predstojećem hapšenju, sigurno je pomahnitao od straha i lečenje će zahtevati više vremena i strpljenja nego obično.

Otvori vrata i pođe niza stepenice, u Gvidotovu sobu.

Okolina Lodija

Uhoda brzo siđe s drveta s kojeg je osmatrao, a lišće zašušta dok se spuštao.

- Rasturaju logor! - reče uzbuđeno, čučeci iza nekog žbuna. Onaj drugi, sakriven iza uzvišenja, u neverici ga pogleda.

- Kako rasturaju? - prošaputa. - Šta si video?

- Pakuju šatore, a štitonoše okupljaju konje i pakuju stvari. Natovarili su već dvojica kola, a kapetan ide naokolo i izdaje naređenja. Prekidaju opsadu, siguran sam. Idemo da obavestimo i ostale. Treba odmah da se vratimo u Lodi i da prenesemo poglavaru.

- Da, ali neko mora ostati ovde da nadgleda situaciju...

- U pravu si. Tražićemo da nas neko odmeni. Hajde, idemo!

Skrivajući se iza rastinja, njih dvojica stigoše do močvare, na brzinu se dogovoriše s vojnicima iz pozadine, uzjahaše konje i odjuriše prema gradu.

Zamak San Martino

- Gospodine... Moram da razgovaram s vama...

Simon iznenađeno pogleda dečaka. Lice mu je bilo u grču i tresao se.

Otvorio je širom vrata i Benedeto uđe, a zatim sramežljivo stade nasred sobe.

- Dakle, šta treba da mi kažeš?

- Ovaj, ja... imam poruku za vas...

- Poruku? A od koga?

Dečak zinu, zatim zatvori usta i proguta pljuvačku.

- Od Gvalda - naposletku izusti šapatom.

- Od Gvalda?! - uzviknu Simon. - Ma šta to pričaš? Nemoguće, Gvaldo je

pobegao! Šta, do đavola, izmišljaš?

Benedeto se uvređeno zagleda u njega. Na šta to liči? On toliko rizikuje da bi mu preneo tu poruku, a minijaturista mu ne veruje? Šmrknuo je, nakašljao se i najdostojanstvenije što je mogao reče: - Ja ništa ne izmišljam, gospodine. Gvaldo mi je rekao da vam nešto prenesem, a ja sam obećao da ću to učiniti i to je sve. Ali, ako ne želite, mogu da se vratim do njega i da mu kažem da...

- Ne, čekaj, idemo redom. Pre svega, gde je Gvaldo?

- U pećini, a ta pećina, koja se nalazi u šumi, povezana je sa zamkom. Prođe se kroz neki tunel, pa onda kroz još jedan i stiže se u podrum zamka gde je smeštena tamnica.

- A otkud on tamo?

- To ne znam. Znam da mi je naredio da vam kažem da treba da siđete u podrumu za tri dana od danas i da će vam se on pridružiti.

- A kako si naleteo na njega?

Benedetu zasijaše oči od ponosa.

- Išao sam da tražim gospodaričinog psa, ona me je zamolila. Pretraživao sam šumu, ali ga nisam našao i onda sam ušao i u tu pećinu, misleći da je pas možda tamo. I zaista, tu sam ga i našao, a našao sam i Gvalda... - Ugrize se za jezik. Ne sme nikome da pominje ženu ili će mu ona baciti zle čini. - I... - nastavi - on mi je poverio ovu poruku za vas i rekao mi je da vas odmah potražim, čim predam Katulu gospodarici, a tako sam i učinio.

Simon se zamisli. Ako dečak govori istinu, Gvaldo se nije mnogo udaljio od zamka. Da nije zaista on ukrao rukopis i odneo ga u pećinu? Ali zašto bi to uradio? Kad je nestao, vojnici i inkvizitor još nisu bili tu. Ko je mogao da ga obavesti o tome? Osim toga, ako su pergamenti kod njega, zašto se odmah nije vratio u Basano, umesto što se krije? I, pre svega, zašto je krio od njega prave namere, s obzirom na to da se Ecelinova naređenja odnose na obojicu?

Benedeto kinu. Simon ga pažljivije pogleda. Oči su mu se caklile od groznice.

- Sad se vrati na imanje. Dobro si obavio zadatak i zahvalan sam ti.

Dečak klimnu glavom i ode.

Simon se na trenutak zapita da li da obavesti Alisu o ovoj zapanjujućoj novosti, ali onda odluči da do daljnjeg nikom ništa ne govori. Gvaldo je još u blizini. Kakva god da je opasnost na vidiku, moraće sam da se suoči s njom.

48.

Okolina Lodija, desna obala Ade

Raneri sjaha s konja i dade uzde štitonoši. Ljudi su se raštrkali iza njega. Bio je mrkli mrak, čulo se jedino šuštanje lišća i žubor reke.

Četiri sata ranije, na drugoj obali, čuli su ih stražari na mostu. Pošto su ih zafoni ¹⁵ ubili, naredio je da vežu krpama konjska kopita, da skinu opremu s konja i da vode računa da se ne čuje udaranje o sedla šlemova okačenih o pojas. Zveckanje metala ponovo bi ih moglo odati. Vojnici su poslušali naređenja još pre nego što su napustili Basano i niko nije nosio oklop. Torzo su zaštitili samo manje bučnim kožnim štitnikom. I Raneri se morao prilagoditi Ecelinovim zahtevima. Umesto gvozdеноg oklopa nosio je jednostavnu postavljenu tuniku, a jedini deo odeće koji je ukazivao na to da je vitez, bio je kratak ogrtač s izvezenim porodičnim grbom u obliku žutog štita s nazubljenom poprečnom zelenom trakom.

Dok se probijao između žbunja, čudio se koliko je uzan deo zemljišta koji razdvaja šumu i reku. Možda je, pomisli, i tu padala kiša poslednjih dana pa se nivo vode podigao i potopio dobar deo peščane obale. Pogledao je u nebo. Srpoliki mesec bacao je slabu svetlost koja je na trenutke obasjavala masu oblaka na severu. Raneri bi više voleo da je noć bez mesečine, ali Ecelinovo nestrpljenje primoralo ga je da ubrza marširanje i, na nevolju, stigao je na cilj pre nego što je mesec ušao u četvrtu menu.

Nastavio je, približavajući se prvom drveću. Koračao je naslepo, nadajući se da je granje i pruće previše vlažno da bi pucketalo pod njegovim koracima. Pošto je prepešačio dobar deo šume, ugledao je nekakav sjaj. Seo je na tlo i otklizao se niz padinu, a zatim se zaustavio. Tišinu je razbijao samo udaljeni odjek njištanja. Oprezno je otpuzao na vrh uzvišenja i pogledao preko ruba. Logor je bio udaljen oko dve stotine hvata. ¹⁶ S tog položaja Raneri nije mogao da proceni koliku površinu logor zauzima, ali sudeći po oskudnom broju baklji koje su ga okruživale, procenio je da nije prevelik. Verovatno nema ni mnogo stražara, što će olakšati napad.

Vratio se u kanal i prepešačio ga kako bi proverio stabilnost zemljišta. Tlo je bilo blatnjavo, međutim, ispod mulja prostirao se čvršći sloj zemljišta. Koliko je mogao da proceni opipavajući zemljane grebene kanala, prostirali su se krivudavo, što će im olakšati opkoljavanje.

Popeo se na drugu stranu i vratio se. Bastijan, vođa zafona, čeka ga je stojeći ispred svojih ljudi koji su u tišini razapinjali užad između stabala kako bi uz reku napravili zabran za konje. Otkad su pošli na put, Raneri se sve vreme čudio sposobnosti tih ljudi da deluju ne praveći nimalo buke. Slučaj na mostu bio je jedini izuzetak. Zafoni su obično uspevali da učutkaju i svoje životinje. Očigledno je da su tokom godina koje su proveli među razbojnicima i ubicama stekli neophodno iskustvo.

- Logor je udaljen malo manje od milje ¹⁷ odavde - reče Bastijanu, otesajući odeću. - Iza drveća je kanal u koji ćemo se spustiti. S prvom svetlošću svitanja iskrašćemo se iz kanala krijući se iza žbunja koje mi deluje dovoljno visoko da prikrije naše kretanje. Puzeći uza samo tlo, prići ćemo obodu logora i napašćemo. To krdo usnulih vojnika neće ni shvatiti šta se događa, jer ćemo ih tako proburaziti bodežima da će ličiti na zečeve na ražnju. Ako neko pokuša da pobjegne, stignite ga i ubijte ga. Ecelinova naređenja u tom smislu vrlo su jasna: niko ne sme preživeti, ni jedan jedini čovek.

- Ali - sumnjičavo promrmlja Bastijan - jeste li sigurni da ste dobro odredili daljinu? Svakako niste mogli izračunati koliko nas koraka deli od logora, a u mraku niste mogli videti stražare koji su se možda sakrili na drveću. Ako ih ima, otkriće nas i pre nego što se spustimo u kanal.

Tama je sakrila zbunjen izraz Ranerijevog lica. Istina je, nije razmišljao o stražarima na drvetu. Kako je mogao biti tako glup? Ko mu jemči da se ne kriju u drveću čak i noću i da ih već nisu čuli kako gacaju po blatu? Ozlojeđen što ga je taj odbojni razbojnik uhvatio u grešci, verujući da je sposoban vojnik, progovorio je strogim glasom.

- Ne - prosikta - to je nemoguće. Milanezi nemaju dovoljno vojnika. Ne mogu rasporediti stražare po čitavoj okolini. Došli su da bi držali zamak pod opsadom koji se, prema mapama, nalazi milju dalje, na jugu. Tu oblast oni nadgledaju, a ne obalu reke.

Bastijan nije bio ubeđen u to, ali mu ne odgovori. Okrenu se, okupi svoje ljude i tiho im izdade naređenja. Odlučio je da napreduju raštrkani zato što je rastinje previše gusto da bi mogli zauzeti zgusnutu formaciju.

Raneri se probi između okupljenih zafona.

- Neka nikome - pripreti - ne padne na pamet da deluje svojevolejno. Ovo je vojna operacija, a ne obična zaseda na kakve ste navikli. Pred nama su dobro obučeni vojnici koji neće oklevati da vam odrube glavu ili prospu utrobu. Imamo samo jednu prednost, a to je iznenadni napad, dakle, ako samo jedan od vas ne poslušava naređenje, sve će otići do sto đavola. Je l' jasno?

Niko ništa ne reče. Raneri se zadovoljno osmehnu. Smatrao je neprikladnim taj plebejski način izražavanja, ali s tim budalama jedino se tako može razgovarati. Osmotrio je mesec: oblaci su ga gotovo sasvim pokrili i počela je da promiče kiša.

Još bolje, pomislio je, kiša će prigušiti zvuk njihovih koraka, a ako se s reke dignu magla, postaće skoro nevidljivi.

- Idemo - naredi. Spustio je ruku na balčak mača i zagradi kroz šumu.

Facio oseti kako ga neko drmusa. Naglo je otvorio oči: svetlost baklje zaslepi ga.

- Ma šta, do đavola... - obrecnu se.

Figura nejasnih obrisa nagnu se prema njemu. S oskudne kožne nadstrešnice koja mu je te noći zamenila šator, kapala je voda. Kapetan se pridignu na lakat i prepozna stražara kog je zadužio da nadgleda reku.

- Šta se događa? - zabrinuto upita, ustajući.

- Neprijatelj, kapetane.

- Kako, neprijatelj? Oni iz Lodija ne...

- Ne dolaze iz Lodija, već sa severa. Eno ih na obali Ade, stigli su nedugo pošto je kapela zamka odzvonila za noćnu službu.

- O, Isuse, samo mi je još to trebalo! Koliko ih je?

- Nisam mogao precizno da procenim. Primetio sam ih pre nego što je počela kiša, a mesečina je previše slaba da bih dobro video. Stigli su na konjima koje su ostavili duž obale. Odmah sam došao da vas obavestim zato što sam primetio čoveka koji se zavukao u šumu. Prošao je baš ispod drveta na kojem sam se krio, a onda se spustio u kanal koji se pruža na pola milje odavde. Malo je gledao okolo, a onda se vratio. Rekao bih da je uhoda.

- Jesi li video kako je obučen?

- Nisam, previše je mračno, ali dok je hodao, učinilo mi se da čujem tup zvuk nečeg što mu je udaralo o telo...

- Korice mača! - uzviknu Facio. - Nije on uhoda, momče, već vitez! A ako neki vitez sam ide u izviđanje kroz šumu, ili je previše samouverena budala ili nema valjane ljude koji bi to učinili umesto njega. Brzo - dodade - idi i reci stražarima da pogase sve baklje koje okružuju logor i da probude sve vojnike. Ako se neko osmeli da govori glasno ili da pravi buku, sa mnom će imati posla. Ti se vrati na drvo i osmatraj. Idi sad, trk!

Momak otrča. Kapetan dugim koracima priđe kolima na kojima je spavao trgovac i otkri ga. Ručni zglobovi bio mu je vezan lancem za prečagu. Napitak za uspavlivanje koji mu je dao učitelj očigledno deluje. Ohrabren, Facio ga pokri i zaputi se prema sredini logora da okupi ljude.

Lodi

Poglavar se prevrtao na ležaju. Preznojavao se i nije znao da li je to od perine ili od nemira koji ga muči.

- O, zaboga, zašto, uostalom, brinem! - promrmlja za sebe i zbací pokrivač - Milanezi napokon odlaze, trebalo bi da budem zadovoljan, a ja i dalje razmišljam o tome zašto su došli u zamak!

Pružio je ruku i podigao s poda vrč pun vode. Popio je nekoliko gutljaja, a onda ponovo legao i okrenuo se prema zidu, pokušavajući da zaspi.

Zamak San Martino

Đakoma je glasno hrkala na drugom kraju sobe, ali Bernarda je nije ni čula. Zamišljala je šta će se sutra dogoditi. Širom je otvorila oči i već je u mislima videla sebe kako nakinđurena i namirisana dočekuje učitelja. Pokazaće mu sve svoje knjige i bila je sigurna da Englez neće moći da odoli tim ukrašenim stranicama. Rukopisi će ga sigurno privući i naterati da provodi mnoge sate u njenoj sobi, a ona se više neće osećati usamljeno, predložiće mu da zauvek ostane u zamku, čak i kad završi Alisino podučavanje. Ona će mu biti sledeća učenica, a ne njena bezlična unuka!

Osmehnula se u mraku. Da, sutra će biti veliki dan. Odmah pošto učitelj dođe, udaljiće Đakomu uz naređenje da se ne pojavljuje dok je ne pozove. Nema nameru da deli s drugima blago koje želi da mu pokaže.

Brat Atilio Gusberti. Crkva Canbonini kod Kapije Svetog Marka. Milano

Pod plamenom sveće, Metju proverí ime primaoca na poledini pergamenta. Napisano je vrlo čitko i, mada glasnik ne ume da čita, u gradu će svakako moći da nađe nekog ko ume. Ujutru će, čim se Milanezi povuku, otići u Lodi i predaće pismo prvom glasniku koju ide u Milano. Neophodno je da brat Atilio što pre dobije vesti od njega. Prošlo je previše vremena od njihovog poslednjeg razgovora u kapeli San Marko, a dramatični događaji u zamku onemogućili su mu da ode u grad, kao što je želeo. Plan za pokretanje škole trebalo je još razraditi i strahovao je da će njegovo dugo odsustvovanje navesti brata Atilija na pomisao da on ne namerava da održi obećanje.

Dok je savijao list na četiri dela, Metju začu zvono iz kapele koje je označavalo jutarnju službu. Iako je bio iscrpljen, preostalo je još malo vremena do svitanja da bi pokušao da zaspi. Bolje je da odustane i da sredi sobu. Kad se vratio, pošto je još jednom previo trgovca, zatekao ju je u neredu i odmah je shvatio da mu je neko preturao po stvarima. Ono što je bilo u vreći izvađeno je i razbacano, odeća i rublje bili su neuredno savijeni i složeni, čak je i slamarica bila

izvrnuta i ležala je nakrivljena na drvenom okviru. Bio je siguran da je ta premetačina delo brata Pjetra. Ako su ga nekoliko sati ranije njegova sumnjičava pitanja uznemirila, posle ovoga postalo mu je jasno da inkvizitor sumnja i u njega u vezi s krađom rukopisa.

Ustao je i pre nego što je počeo da vraća stvari na mesto, prišao je malom prozoru. Razmakao je zavesu od konoplje i pogledao u nebo. Mesec se više nije video, sakrili su ga oblaci. Spustio je pogled prema poljima i načas se zbunio. Gde su logorske baklje? Dosad se, svake noći, plamen baklji jasno video iz kule, označavajući pravac prostiranja logora. Sad je sve bilo crno kao mastilo. Propeo se na prste i nalaktio se na ispust da bi bolje video: nije se prevario, logor je bio u mraku.

Zar su odlučili da odu ranije?

Zbunjen, odmaknu se od prozora i vrati se do stola. Sveća je bila gotovo sasvim dogorela. Uzeo je čirak i pod prigušenom svetlošću plamena izašao iz sobe i zaputio se prema bedemima. Možda stražari znaju nešto o tome.

49.

Imanje San Martino

Još je bio mrak, ali sa istoka je dopirala slabašna svetlost koja je obasjavala vrhove krošnji. Ljudi su zauzeli položaj iza kola. Svi su držali već zapete samostrele. Iako je postojala opasnost da će kiša uništiti osetljiv mehanizam tog preciznog oružja, kapetan je naredio da ih odmah pripreme. Ne zna se kako će napad biti izveden i s koje strane, dakle, svaki minut izgubljen na podešavanje oružja ili na njegovo izvlačenje iz korica dovodi ih u opasnost.

Facio je bio zadovoljan. Sve su obavili za manje od sat vremena. Po logoru su rasprostrli nagužvana platna koja su iz daljine izgledala kao da ispod svakog spava po jedan vojnik. Štitonoše su na brzinu osedlale konje, ispregle su volove iz kola i odvele ih iz logora, prema seoskoj kući na imanju.

U tišini svitanja čule su se samo kapi kiše koje su, sve krupnije, dobovale po platnima na kolima.

- Još spavaju, te budale! - prošaputa Raneri Bastijanu i ćušnu ga laktom.

Čovek nepoverljivo začkilji kako bi bolje video, ali i dalje je bilo previše mračno. Ipak, iz logora zaista nije dopirao nikakav zvuk.

Previše je tiho, pomisli Bastijan, zar je moguće da se ne čuje ni rzanje konja, da nijedan vojnik nije ustao da mokri ili da neko hrče kao krmak? Razbojničko iskustvo naučilo ga je da bude oprezan u ovakvim situacijama. Upravo je hteo da upozori Ranerija da mu ta tišina deluje neprirodno, kad mladi kapetan kratko zviznu, podražavajući oglašavanje šljuke. Bio je to dogovoreni znak: na taj zvuk, zafoni treba da izađu iz kanala i da otpuze između grmlja, približavajući se logoru.

Uznemiren, Bastijan se uspe uz greben kanala, dok su ga njegovi ljudi sledili, jedan za drugim. Poslednji je izašao Raneri.

- Kakav je to zvižduk? - upita jedan vojnik prigušenim glasom.

Facio se okrenu prema njemu i prinese kažiprst usnama, pokazujući mu da čuti.

Nema sumnje da je to znak. Kapetan stavi stopalo na papučicu samostrela, spreman da zatekne užu. Vidljivost je pala na tridesetak stopa, a lagana izmaglica koja se dizala s reke otežavala je situaciju. Budno osluškujući, spreman da uhvati

svaki zvuk koji se razlikuje od dobovanja kiše, Facio se pitao ko su ti ljudi koji će ih napasti i, pre svega, kako su naoružani. Brzo je razmišljao. Da bi stigli do logora, moraće da se skrivaju iza rastinja i da puze, što znači da nisu naoružani mačevima ili samostrelima, koji su previše teški da bi se tako mogli kretati. Verovatno su naoružani dugim noževima, bodežima ili sekirama... gomila razbojnika umesto vojske. A šta ako to bude samo prepad neke bande zlikovaca koji su namerili da im pakupe oružje i zalihe hrane? Ma ne, šta mu pada na pamet? S njima je jedan vitez, nemoguće da je reč o lopužama! Nema svrhe da razmišlja o tome; njegovi ljudi su spremni i ko god da se pojavi iza žbunja, dobiće svog boga.

Dotad crno nebo posivelo je i iznad polja zasijala je slaba svetlost. Facio oprezno proviri iza točka kola i osmotri zemljište oko reke, a onda se povuče i blago pritisnu papuču samostrela.

Bastijan razmaknu granje kupinovog grma iza kojeg se šćućurio. Svetlost koja mu je dopirala s leđa omogućila mu je da razazna obrise logora. Umesto šatora, na zemlji su bili raštrkani improvizovani ležajevi. Pitajući se kakav je to kapetan koji svojim vojnicima ne omogućava pristojan zaklon, osmotri kola. Bila su pokrivena ogromnim platnima i, sudeći po točkovima koji su duboko utonuli u blato, zaključio je da su natovarena. Možda su zato Milanezi proveli noć na otvorenom, možda odlaze. Da, sigurno je to u pitanju. Ipak... Ipak, nešto se ne uklapa. Gde su konji? Zašto ih, ako uskoro odlaze, nisu ostavili u logoru? I zašto tegleće životinje nisu upregnute u kola? Kuda su ih odveli?

Odjednom ga obuze jeziva sumnja koja se sledećeg trena pretvori u izvesnost. Ispod tih pokrivala nema nikoga, vojnici su ih čuli i sakrili su se iza kola, spremni da se odbrane. Osvrnuo se okolo. Visoke grane žbunja lelucale su, što je znak da su zafoni već stigli blizu logora. Nema vremena da ih zaustavi. Gde je Raneri? Otkad su izašli iz kanala nije ga više video, gde je nestao? Proklinjući njegovu nestručnost, stegnu bodež i izmigolji se iza kupinovog grma.

Facio krajičkom oka primeti neki pokret. Naglo se okrenu i ugleda senu koja se prikradala nedaleko od njegovih kola, za njom i drugu, a potom još jednu. Posle nekoliko trenutaka iz žbunja se pojaviše i ostali. Facio nije mogao da ih prebroji, ali sigurno ih je bilo mnogo. Sakrio se između točka i stranice kola, do kraja pritisnuo papučicu i zategao užu samostrela, uveren da su i njegovi vojnici primetili napadače. Naredio im je da budu spremni da gađaju čim on odapne prvu strelu.

Čekao je.

Posle prvih napada bodežima na pokrivače nagomilane na sredini logora, usledi najpre tišina, a kad su napadači zatim shvatili da su namamljeni u klopku, iz njih provali bujica psovki. I pre nego što su završili, Facio odapnu strelu koja

zafijuka kroz vazduh i zari se u grudi jednog zafona koji pade na zemlju. Uz jezivi krik, njegov saborac odskoči prema najbližim kolima i zamahnu sekirom. Strela jednog vojnika probode ga pre nego što je uspeo da dotakne tlo nogama. Ostali se rastrčale po logoru tražeći zaklon, ali ne nađu ga. Jedna za drugom, velike gvozdene strele pogađale su cilj, lako prodirući u kožne štitnike.

Bastijan se tiho došunja do kola iza kojih je odapeta prva strela i jednim jedinim udarcem prekla vojnika koji je, okrenut leđima, nišanio. Iz mladićevog grla doprlo je roptanje. Bastijan pođe uz stranicu kola nameravajući da ih obiđe, kad se ispod platna pojavi čovek s bodežom u ruci.

Pod prigušenom svetlošću svitanja, Facio se zagleda Bastijanu u oči. Na trenutak su nepomično stajali, a onda vođa zafona skoči na kapetana i baci ga na zemlju. Otkotrljaše se u blato. Bastijan je mahao bodežom iznad Facijevih grudi, ali ovaj se izvi i izbegnu udarac. Sečivo mu se duboko zari u levo rame. Urlajući od bola, Facio ispusti nož. Bastijan je klečao, kolenom mu pritiskajući truh. Upravo je hteo da izvuče bodež i da ga ponovo udari kad mu se omlitavelo telo sruči na kapetanovo. Strela odapeta iz neposredne blizine proburazila ga je kroz leđa i štrčala mu je iz grudi.

Facio odlučnim pokretom zbaci sa sebe nepomično Bastijanovo telo, otpuza kroz blato, a onda ustade.

Ispred njega je stajao vojnik koji mu je spasao život.

- Zauzmi položaj za gađanje - naredi mu, zadihan - još nije gotovo.

Mladić poslušao. Facio htede da uzme samostrel s kola gde ga je bio ostavio, ali odustade od toga. Zbog povrede ramena neće moći da odapne strelu. Mišići leve ruke su mu pulsirali, a šaka mu je gotovo sasvim obamrla. Podigao je sa zemlje bodež koji mu je maločas ispao i snažno ga stežući u desnoj ruci, stao je ispred kola. Učini mu se da kroz gustu kišu nazire nejasne obrise koji puze između leševa. Strahujući da zbog kiše i magle strelci neće nikog više da pogode, odluči da izda novo naređenje.

- Prsa u prsa! - doviknu koliko ga grlo nosi.

Vojnici ostaviše samo strele, izadoše iz skrovišta, izvukoše lake noževe zadenute za pojas i rastrkaše se po logoru. Za nekoliko trenutaka polje se pretvorilo u splet telesa iznad kojih su se razlegali neljudski urlici. Nedaleko od svog položaja, Facio začu prasak motke koja pogodi nečiju lobanju, a odmah zatim usledi i jezivi zvuk sečiva koje prodiro u meso. Naglo se okrenu, spreman da napadne, ali gadan bol u ramenu zaustavi ga. Posrnu, nasloni se na točak i skliznu na zemlju. Čim je dotakao tlo, izgubio je svest.

Gvidoto je osetio da se kola ljuljaju. Prestravljen, pokuša da se zavuče u veliku vreću s namirnicama, ali zbog lanca kojim je bio vezan nije mogao da se pomeri ni za lakat.

Počeo je da se trese. U mraku ispod platna, nije imao pojma šta se oko njega događa. Najpre ga je probudio udaljeni uzvik i, bunovan, nije mogao odmah da se seti gde se nalazi. Pružio je ruke ispred sebe, ali neočekivani trzaj u ručnom zglobu osvestio ga je. Povici su postajali sve glasniji i učinilo mu se da u blizini čuje i treperenje užeta samostrela, nakon kojeg uslediše stenjanje i tup udarac.

Prošlo je svega nekoliko trenutaka otkad je čuo taj zvuk, a onda se kola nakriviše i dve ogromne ruke podigoše platno. Trgovac razrogači oči, ali ništa nije stigao da vidi. Sečivo sekire snažno mu se zari posred lobanje. Zafone ga brzo izvuče, obrisa ga o Gvidotov ogrtač i siđe s kola.

Raneri je klečao na dnu kanala i brisao usta. Dugo je povraćao i sad ga je strašno peklo grlo. Ustao je, mač pretegnu i on zamalo opet ne pade u blato. Dok ga je nameštao uz bok, pomisli da bi mogao i da ga ostavi tu. Bez njega će brže otrčati do reke. Iako je znao da bi mu otac zamerio, život mu je bio važniji od novca koji je potrošen na to kabasto oružje. Ima nož, mnogo lakši za rukovanje, i ako bude neophodno, njime će se odbraniti.

Skinuo je opasač i bacio ga na zemlju. Onda izvuče nož iz korica i proviri preko vrha kanala. Logor se odatle nije video, ali sudeći po urlicima koji su odjekivali, zaključio je da borba još traje.

Oprezno se spustio niz obronak i zaputio se prema reci. Ako požuri, stići će do konja pre nego što ga neko otkrije, ali teško je trčati po tom blatnjavom zemljištu punom neravnina. Blagosiljajući sopstveno oklevanje zbog kojeg je ostao u pozadini kako bi video koju će taktiku zafoni primeniti u borbi, bio je uveren da niko nije primetio viteza usred tog mnoštva razbojnika. Skriven iza žbuna gloginja, užasnuto je posmatrao odgovor Milaneza na njihov napad i odmah je shvatio da je potcenio situaciju. Bastijan je bio u pravu, sigurno ih je neko video pored reke i digao uzbunu.

Zadihan, pretrčao je pedesetak koraka, osvrnuo se, a onda se ponovo šćućurio između žbunja. Ispred njega se, dvadesetak hvati dalje, pružao šumarak koji ga deli od Ade. Potrebno mu je svega nekoliko minuta da stigne, a onda će zajahati konja i pobeći će. Ecelinu će ispričati da je jedini preživeo pokolj. Ako neki zafon i preživi, Raneri je bio prilično siguran da će on pre pobeći nego što će se vratiti u Basano gde ga čeka gospodareva osveta. Njemu se neće ništa dogoditi, on je vitez i Ecelino nikad ne bi na njemu iskalio bes zbog ove nesreće.

Napredovao je. Malo dalje ispred njega, žbunje se razredilo pretvarajući se u čistinu obraslu travom. Stežući nož u levoj ruci, Raneri potrča.

Momak proveri konopac: bio je savršeno zategnut. Sad samo treba da čeka. Popeo se na drvo i zajahao jednu granu. Bio je prilično zadovoljan sobom. Iako mu niko

nije naredio da učini tako nešto, verovao je da će ovakva zamka uroditi plodom. Kad je, pre nego što napadači prodru u logor, uspeo da se vrati na svoj položaj blizu reke, odlučio je da se potruži da im oteža bekstvo. Odmotao je uže koje je nosio u vreći i razapeo ga između dva drveta. Spustio ga je na dva pedlja, ¹⁸ kako se ne bi videlo u gustoj travi. Znao je da to nije naročit način presecanja odstupnice, ali će ih bar donekle usporiti.

Uostalom, pitanje je da li će iko uspeti da pobegne. Milanski strelci čuveni su po preciznosti, reče u sebi, lenjo kidajući lišće, i ne verujem da će preživeti mnogo napadača. Svakako, zaključio u sebi dok mu je ponosan osmeh obasjavao lice, ako ovom zamkom uspem da zaustavim nekoga, kapetan će mi biti zahvalan i, ko zna, možda će me unaprediti u štitonošu ili...

Iznenadan bat koraka prenu ga iz misli. Čvrsto se uhvati za granu i osmotri. Jedan čovek je trčao prema reci. Još je bio daleko, ali brzo će stići. Čekao je, gotovo ne dišući.

Čovek zastade da povрати dah, a onda se osvrnu, kratko pogleda preko ramena i nastavi da trči.

Posle dvadesetak pretrčanih koraka zape desnom nogom o uže, dok je levom pokušavao da nađe oslonac. Raširio je ruke održavajući ravnotežu i na tren je gotovo lebdeo u vazduhu da bi zatim, zastenjajući, svom težinom pao u travu.

Momak brzo siđe s drveta, bešumno dohvati veliku slomljenu granu i držeći je poput toljage, priđe mu.

Čovek ga ugleda i pokuša da ustane, ali izgubi ravnotežu jer mu je stopalo još bilo upetljano u uže. Momak podignu granu i svom snagom udari nepoznatog po glavi. Od udarca, krv šiknu iz slepoočnice i poče da se sliva niz lice i vrat. Čovek je najpre u neverici razrogačio oči, a onda mu se zenice izvrnuše. Usta mu se otvoriše u nemom urliku. I dalje čvrsto držeći granu u ruci, momak se povuče i sačeka. Posle izvesnog vremena ponovo priđe nepoznatom, pritisnu vrh svog oružja čoveku o bok, ali ovaj se ne pomeri. Krv je liptala i već mu je natopila gornji deo odeće, bojeći u crveno fino izvezeni štit.

Bogme, ovaj se sigurno mrtav... pomisli momak.

Brzo se osvrnu okolo, a onda proturi ruku ispod ogrtača na nepomičnom telu, tražeći opasač. Skinuo ga je i otkao s njega vrećicu s novcem. Otvorio ju je, izbrojao novčiće, izdvojio dve i ubacio ih u džep čakšira. Onda ponovo zakači pojas oko mrtvog tela. Voleo bi sve da mu ukrade, ali to ne bi bilo pametno. Kad odnese leš u logor, kapetanu će biti sumnjivo ako naiđe na praznu kesu.

Momak ustade, obrisa ruku umrljanu krvlju o travu i brzo se zaputi prema logoru.

50.

Zamak San Martino

Metju izli toplo vino na ranu. Facio zaurla.

- Budite strpljivi, kapetane, za nekoliko minuta će prestati da vas peče. Vino će sprečiti gnojenje, ali čim stignete u Milano, morate otići hirurgu da vam očisti ranu i da je ušije.

Facio stisnu zube i ništa ne reče. Zafon mu je sečivom razderao kožu i ogolio mu kost. Učitelj mu stavi na ranu komad platna natopljen vinom, a onda nastavi da je previja. Nepomična ruka mu je visila, puna podliva, što znači da su mu verovatno presečene tetive. Pazeći da ne stegne prejako, Metju ga previ sve do lakta.

- Možda je bolje da putujete na kolima, umesto da jašete - posavetovao mu je - a trebalo bi i da imobilizujete ruku tako što ćete je provući kroz uže vezano oko vrata. Što se manje bude pomerala, u boljem ćete stanju stići do hirurga.

Kapetan klimnu glavom. Nije toliko glup da ne naslućuje kako će izgubiti ruku. Video je mnogo sličnih povreda i u mnogim slučajevima povređenima su morali da amputiraju ruku.

Ustao je, ali je zatim brzo ponovo seo, osećajući vrtoglavicu.

- Zovite mog štitonošu - zadihano se obrati učitelju - i recite mu da obavesti brata Pjetra da želim da razgovaram s njim.

Metju poslušao i izađe pod trem. Mala prostorija koju je koristio kao ambulantu nije bila daleko od velikog dvorišta. Štitonoša i dvojica vojnika koji su doveli Facija u zamak, čekali su ga ispred.

Pomislio je na prošlu noć. Kad je sišao na bedeme odmah je shvatio da se u logoru nešto događa. Kao što je već primetio dok je posmatrao iz kule, ceo teren bio je u mraku. Nije ni stigao da se zapita šta se događa kad do njega dopreše divljački krici prigušeni dobovanjem kiše. Za nekoliko trenutaka, Bonicovi stražari se rasporede na bedemima i dohvatiše lukove i strele čekajući naređenja. Klemente, zapovednik straže, grubo ga je oterao s bedema rekavši mu da se vrati u svoju sobu. Odatle je malo toga mogao da vidi, ali krici su dugo odjekivali, budeći žitelje zamka. U roku od pola sata stepenište i hodnici zamka odzvanjali su od uzbuđenih koraka, prestravljenih glasova i od lupanja vrata.

Ništa nisu saznali do pre dva sata, kad se kapetan pojavio ispred pokretnog

mosta. Facio se, veoma bled, jedva držao u sedlu i uz pomoć štitonoše odvuкао se do gospodarevih odaja. Tamo im je objasnio da je četrdesetak razbojnika izvršilo prepad na logor, ali da su se njegovi ljudi hrabro borili i poubijali sve napadače. Nije rekao da li su i Milanezi pretrpeli gubitke, samo je pitao da li bi neko mogao da mu zaleči ranu i Bonico je poslao po Metjua.

Dok se udaljavao od štitonoše, Metju zažali što ga nije pitao za trgovca. Znao je da su ga prethodne večeri natovarili na kola, već omamljenog od napitka za spavanje koji mu je dao. Šta li se desilo s njim? Facio ga nije ni pomenuo i to ga je navelo da pomisli na najgore. Ako je Gvidoto ubijen, šta će odlučiti milanske vlasti u vezi s rukopisom i, pre svega, kako će postupiti pontifeks?

Iznenada se setio da bi trebalo da ode do Bernarde da pogleda njene stare knjige. Gospodarica je prethodnog popodneva poslala sluškinju da ga obavesti da ga gospođa očekuje u šesti sat. Prihvatio je, mada nerado, ali posle onog što se te noći dogodilo i pošto se posvetio Faciovom lečenju, zaboravio je tu obavezu. Ko zna da li je starica čula šta se dogodilo? Nije je primetio da tumara po zamku. Možda se nije ni probudila ili ju je Đakoma iz opreza zadržala u sobi.

Pogledao je u nebo. Kiša je stala i sudeći po svetlosti koja je obasjavala dan, treći sat je već odavno prošao. Prešao je preko velikog dvorišta, ušao u palatu gospodara zamka i zaputio se prema Bernardinoj sobi.

Trem je bio pust, savršeno mesto da mu saopšti vesti. Naslonjen na zid od opeke, Facio se preznojavao. Rame ga je sve jače bolelo. Brat Pjetro je stajao ispred njega i nestrpljivo ga gledao.

- Da li su vas obavestili o onome što se noćas dogodilo? - upita kapetan.

Inkvizitor klimnu glavom.

- Međutim, ono što niko ne zna - reče kapetan - jeste da su prepad na logor izvršili ljudi Ecelina da Romana.

Inkvizitorovo lice iskrivi se u podrugljivu grimasu.

- A ko vam je to rekao, pokojnici? - upita. - Vaši vojnici su potvrdili da nema preživelih napadača...

Facio se nije obazirao na njegov podsmešljiv ton.

- Jedan naš stražar - nastavio je, strogo gledajući - ubio je čoveka pored reke. Ubijeni je bio vitez, a u bisagama je nosio propusnicu koju je potpisao Ecelino, za njega i za odred od četrdeset ljudi. Rekao bih da takva propusnica više nego očigledno ukazuje na to odakle su napadači došli, zar ne?

- A šta je jedan vitez koji bi trebalo da vodi svoje ljude, radio tako daleko od logora?

- To ne znamo. Možda je, kad je video kako se odvija bitka, odlučio da se vrati i da obavesti gospodara. U svakom slučaju, naš stražar ga je otkrio i ubio.

- Šteta što ga nije uhvatio živog - zamišljeno odvrati monah - mogli ste ga pitati za razlog prepada. Kažite mi, imate li neku pretpostavku u vezi s tim?

- Nemam, ali ne sviđa mi se to i ne bih voleo da je opet u pitanju taj rukopis. Možda... - glas mu zamre od bolnog grča. Uhvatio se za rame i snažno pritisnuo zavoj.

- Vama nije dobro - reče inkvizitor.

Facio je teško disao.

- Satima razmišljam - naposljetku reče, pošto je jedva povratio dah - i nešto sam zaključio: i Ecelino zna da je rukopis ovde i poslao je svog izaslanika da ga se dokopa, pod izgovorom da treba da izvrši proveru imanja San Martinovih. Ne znam zašto je to uradio, možda je želeo da ga vrati caru. U svakom slučaju, glasnik koji je doneo poruku za Gvalda sigurno se vratio u Marku i obavestio svog gospodara o opsadi. Onda je Ecelino, ne znajući da je njegov izaslanik pobegao, možda odlučio da nas napadne kako bi na silu prekinuo opsadu. Da su ti bednici koji su nas napali uspeli u svom naumu, sad bi prevrnuli sve u zamku kako bi našli Gvalda i pošto ga ne bi našli, odveli bi trgovca.

- Kad smo kod toga...

- Mrtav je. Bio je na kolima i neko mu je sekirom razbio glavu.

Brat Pjetro preblede.

- To otežava situaciju...

- Ne samo da je otežava - nastavi Facio bezizražajnim glasom - već će prouzrokovati velike nevolje, naročito meni. Siguran sam da će me poglavar optužiti za nemar, ako ni zbog čega drugog, onda da bi pred biskupovim izaslanikom opravdao neuspeh operacije. Zato sam nešto smislio...

Ponovo oseti oštar bol u ramenu i iskrivi lice. Iz usta mu pocureše bale. Posrnuo je, odmakao se od zida, načinio dva koraka i seo na nizak zid koji je spajao stubove trema.

- Potreban nam je talac - reče, brišući usta rukavcem.

- Talac? - iznenađeno upita inkvizitor.

- Da. Iako sve više verujem da je taj Gvaldo ukrao taj rukopis, ništa ne želim da prepustim slučaju. Otečemo Bonicovu bratanicu i sakrićemo je negde dok se rukopis ne pojavi.

Brat Pjetro ga je zaprepašćeno gledao.

- Svi će se prepasti - nastavi Facio - i ako su ti prokleti pergamenti još ovde, lopova će obuzeti panika kad ovde zavlada metež posle otmice, i napraviće pogrešan korak. A onda vi stupate na scenu. Ako budete vešti i uhvatite ga u grešci, preuzećete sve zasluge za pronalaženje rukopisa, a ja neću morati da polažem račune zbog trgovčeve smrti na koju će se, kako je i red, spustiti tišina.

Inkvizitor je delovao sumnjičavo. Iako se divio smelosti tog plana, pitao se

kakve će posledice izazvati njegovo sprovođenje.

- A Ecelino? - upita. - Šta će se dogoditi kad sazna da niko od njegovih ljudi nije preživeo? Zar ne postoji opasnost da će obavestiti cara, što može dovesti do nesagledivih posledica po Milano?

- Ne verujem. Obojica su zauzeti bitkom protiv Bolonje i, bilo kako bilo, proći će nedelje pre nego što Ecelino sazna za poraz svojih, a nama će to vreme biti sasvim dovoljno da se dočepamo rukopisa. Naredio sam da se svi leševi, uključujući i leš onog viteza, pokopaju, i to što dalje od zamka. Na sreću, u okolini postoji velika šuma, i uvo doba godine trava i žbunje brzo će pokriti zemlju.

Facio ustade.

- U deveti čas dvojica mojih vojnika čekaće ispred kapije. Izmislite neki izgovor i izvedite Bonicovu bratanicu. Moji ljudi će je izvesti izvan zidina i natovariti na neka kola. Dok stražari u zamku podignu uzbunu i krenu u poteru za nama, mi ćemo već biti daleko i ako neko i pokuša da izvrši prepad, to će mu biti poslednje.

Brat Pjetro bez reči klimnu glavom, a kapetan ode.

Prolazeći ispod lukana tremu koji je vodio u dvorište, inkvizitor primeti gospodara zamka kako u pratnji jednog stražara jaše prema pokretnom mostu. Pošto je izjahao izvan zidina, iz ugla velikog dvorišta iskrсну Ruđino Kataneo. Oprezno se osvrnu okolo, priđe svom slugi koji je ispred konjušnice osedlavao konje.

* * *

S bakljom u ruci, Simon se provuče kroz vratanca koja vode u podrum. Vlaga koja je izbijala iz zidova presecala mu je dah. Ispružio je baklju preda se, provirio kroz rešetke, ali u ćeliji nije video ništa osim podova prekrivenih trulom slamom. Dvaput mu se učini da je u ćelijama video tamne sene priljubljene uza zid. Uzdrhtao je. Pacov je jedna od retkih životinja koja u njemu izaziva nesavladivo gađenje. Nadajući se da će ih plamen baklje sprečiti da se udaljavaju od svojih jazbina, Simon produži kroz hodnik.

Gde se, do đavola, sakrio taj prokletnik, zapita se. Šta ako se predomislio? Šta ako je odlučio da ne dođe na sastanak?

Pogledao je u poslednju ćeliju. I ona je bila prazna.

Ozlojeđen, htjede da se vrati kad začu da ga neko šapatom doziva.

Simon se okrenu.

Glas je dopirao s kraja hodnika. Oprezno se približi i plamen baklje osvetli zid. Učini mu se da iza velike pukotine koju dotad nije ni primetio, vidi Gvaldovo lice.

- Dođite, brzo, otvorite prolaz!

Simon zbunjeno položi baklju na tlo. Opipa kameni zid i shvati da je kamenje poredano jedno na drugo bez sloja maltera koji ga povezuje. Počevši od najvišeg kamena, skidao je jedan po jedan i spuštao ih na zemlju, a otvor se postepeno povećavao. Kad je postao dovoljno veliki da kroz njega može da se provuče čovek, Gvaldo naredi Simonu da uzme baklju i da pođe za njim.

Mladić poslušao. Pošto su prešli pedesetak koraka, Gvaldo zastade i nasloni se na zid dugačkog tunela. Bio je bled, ali delovao je odlučno.

- Kažite mi - grubo reče - je li istina da je zamak pod vojnom opsadom i da je tu i jedan inkvizitor?

Simon se zagleda u njega. Zeprepašćenje je ustupilo mesto srdžbi. Ma kako to, pomisli, pobegneš i sakriješ se bez objašnjenja, ostaviš me bespomoćnog u rukama vojnika i inkvizitora koji bi mogli i da me ubiju, a onda me zaspeš naređenjima kao da se ništa nije desilo.

Upravo je hteo naglas da izrazi svoju ljutnju kad Gvaldo nastavi.

- Moram to znati - reče umornim glasom koji Simon dotad nije čuo - ili se nećemo spasiti, ni vi ni ja.

Zahvaljujući tim rečima, prekori kojima je hteo da ga zaspe, zamreše Simonu u grlu.

- Zašto ste pobegli? - upita umesto toga.

Gvaldo uzdahnu.

- Pre mesec dana shvatio sam da sam oboleo od bolesti kojoj nema leka i odlučio sam da odem. Prošao sam preko šume tražeći mesto na kojem ću u miru sačekati smrt, ali onda...

- Sve vreme ste živeli sami u šumi?

Gvaldo odmahnu glavom.

- Našao sam neku pećinu i tamo sam se zavukao.

Mladić ga sumnjičavo pogleda. Seljakov sin mu je to već ispričao, ali Simon je verovao da je to samo delimično istina. Poželeo je da mu postavi još neko pitanje, ali, uveren da mu Gvaldo neće odgovoriti, počeo da priča.

- Neposredno posle vašeg odlaska, stigli su milanski vojnici u pratnji inkvizitora. Tražili su pergamente i pretresli su zamak uzduž i popreko. Inkvizitor je čak podvrgao trgovca mukama kako bi mu ovaj priznao krađu, ali ništa nije postigao. Pretražili su čak i moju sobu, ispraznili su škrinju u kojoj držim pera i četkice, sve su pobacali na pod. Monah me je ispitivao kako bi otkrio da li sam vaš saučesnik i da li smo došli u zamak s namerom da ukrademo rukopis. Naravno, slagao sam ga, tvrdeći da putujem iz poslovnih razloga i da sam vas sasvim slučajno upoznao. Sumnjam da mi je poverovao, ali pre nekoliko dana dogodilo se još nešto. Kapetan Milaneza objavio je da prekidaju opsadu i da će uhapsiti Gvidota kako bi ga odveli u Milano. Priča se da će ga odatle odvesti u Lion, papi.

Izgleda da je on lično naredio vojnu operaciju, a priča se i da će inkvizitor ostati u zamku. U svakom slučaju, već su bili rasturili logor i trebalo je danas da pođu, ali došlo je do odlaganja. Noćas je banda razbojnika napala Milaneze i u pokolju koji je nastao...

- Napad razbojnika? - prekinu ga Gvaldo, uznemiren.

- Da, kažu da ih je bilo četrdesetak i da su svi ubijeni. Izgleda da su i Milanezi pretrpeli gubitke i da je njihov kapetan ranjen...

- Banda od četrdesetak ljudi... Rekao bih da je to mnogo. Obično napadaju u grupama od petnaest ljudi, najviše dvadeset.

Zabrinuto je nabrao čelo. Odredi zafona koje koriste u Marki da vrše upade za vreme bitaka obično broje četrdesetak ljudi, a njihova odeća lako se može pomešati s odećom razbojnika...

Obuze ga uznemirujuća sumnja, ali brzo je potisnu. Sad nije vreme za to, treba da reši važnija pitanja.

- Gde je, do đavola, nestao taj rukopis? - ljutito uzviknu.

- A šta mislite gde je, ako ga vi niste ukrali! Otkad su došli Milanezi, niko nije mogao da napusti zamak, znači da je još unutra. Problem je u tome što ne mogu da zamislim ko je mogao da ga sakrije tako dobro i da ga krije tako dugo, uprkos gužvi koju je napravio taj monah...

- Moraćemo mi da ga nađemo, Simone, i to što pre ili će nas Ecelino obojicu ubiti. Kažite mi - nastavi pokazujući deo tunela koji su upravo prešli - odavde se može ući pravo u odaje zamka? Znam da je ulaz u podrum zaključan i da je ključ kod zapovednika straže... Kad smo kod toga, kako ste uspeali da sidete a da vas niko ne primeti?

Simon se osmehnu.

- Zahvaljujući slučajnosti. Sobičak u kojem me drže zatvorenog već tri nedelje, povezan je s podrumom stepenicama napravljenim u šupljini zida. Slučajno sam ih otkrio i verujem da su napravljene veoma davno i da ni Bonico ne zna za njih. Da nema tog prolaza, ne bih uspeo da dođem ovamo...

- Dakle - reče Gvaldo - niko me neće videti ako se popnem s vama u kulu. A kad uđem u zamak, mogao bih...

- Samo trenutak! - uzviknu momak. Glas mu je bio piskav od uzbuđenja. - Nameravate da se popnete u moju sobu? A šta ako vas otkriju? Šta će biti ako neko...

- Da - mirno zaključa Gvaldo - to je jedini način. Hajdemo, Simone, pođimo odmah u kulu.

Ne ostavljajući mu vremena da odgovori, uze mu baklju iz ruke i dugim koracima se zaputi prema ulazu u tunel. Izgubljen u mraku, Simon je mogao samo da pođe za njim. Prošli su kroz otvor koji vodi u podrum i pošto su ponovo poredali

kamenje, jedan za drugim prođoše kroz vratanca i pođoše uza stepenice.

51.

U sobi je lebdeo prodoran miris ružine vodice. Bernarda je, u haljini od zelene svile, sedela na klupici. Jednom rukom je gladila koralnu ogrlicu, a drugom se igrala s trakama kapice koje su joj padale na gornji deo haljine.

Dok joj je prilazio, Metju primeti da je gospodarica namazala lice, na obraze je nanela jarko rumenilo, a usne je namazala grimiznom pastom.

Ličila je na ostarelu prostitutku.

Zapanjen, pogledao je služavku. Đakoma mu uzvрати rečitim pogledom i Metju uznemireno zaključi da se Bernarda tako doterala zbog njega.

- Evo me - reče, trudeći se da prikrije nelagodu koja ga je obuzela pred tim grotesknim prizorom - kao što sam obećao, došao sam da vidim vaše knjige.

Starica klimnu glavom. Zatim ustade, izvadi gvozdeni ključ iz džepa haljine i pride škrinji. Otvori je i pošto je zamolila Đakomu da joj pomogne da podigne poklopac, pokaza joj vrata.

- Izlazi - naredi joj.

Đakoma pogleda učitelja i izađe, ostavljajući vrata pritivorena. Starica, nagnuta nad škrinjom, i ne primeti. Uzbuđeno je preturala sklanjajući u stranu haljine i podsuknje i bacajući na pod noćne košulje, pojaseve i papuče.

- Evo ih! - slavodobitno uzviknu na kraju mahnite potrage. - Našla sam ih!

Ustala je, držeći u ruci dve male knjige. Zatim ih položi jednu pored druge na sto i nestrpljivo pogleda učitelja.

Metju ih prouči. Prva je imala korice od svetlog drveta s tamnijom intarzijom na rubovima, a druga od kože s urezanim prikazima mitskih životinja u ramu od stilizovanih listova. Zadivljen povezima, Metju poče da ih lista. Izuzev poneke stranice iskrzane u uglu, pergamenti su bili celi, a latinski tekstovi u njima i dalje savršeno čitljivi.

- Eto, je l' vidite? - reče Bernarda pokazujući koščatim kažiprstom minijaturu koja je ukrašavala prvu stranu. - Ovo je Medeja koja ubija sopstvenu decu, a ovo je Jason zahvaćen plamenom. Poznajete li tu Senekinu tragediju?

- Da.

- Kad mi je čitao te stihove, moj stari učitelj rekao mi je da je Seneka napisao na latinskom novu verziju dela nekog Grka, izvesnog... - namrštila se, pokušavajući da se seti.

- Euripida - završi Metju umesto nje.

- Da, tako, baš taj. Ali - nastavila je, otvarajući drugu knjigu - pogledajte ovo: zar nisu božanstvene ove minijature? Sećam se da sam, nakon što mi je učitelj objasnio da je reč o geografskom zborniku, provodila sate listajući ga. Vidite? Prikazane su reke i planine i ostrva, pa čak i čovekolika bića i čudovišne životinje...

- To su koreografije - reče učitelj - a vaša je sigurno veoma stara. Ne znam ko ju je sastavio, ali svakako je reč o vrednoj knjizi.

Bernarda podignu glavu. Oči su joj sijale od uzbuđenja. Kao da je bela koprena koja ih je pokrivala iščezla.

Ustala je i vratila se do škrinje. I dalje iznenađen nepredviđenom komedijom u kojoj učestvuje mimo svoje volje, Metju se zapita kako je moguće da se ta starica i dalje tako jasno seća svoje mladosti koja je sigurno bila zanimljiva. Ponovo se pitao šta je ili ko je zauvek pomračio um te žene.

Bernarda se okrenu, privijajući na grudi još jednu knjigu, a zatim i nju spusti na sto. Prednja korica je, gotovo odvojena od ostatka knjige, bila veoma oštećena, a kroz pukotine na koži nazirali su se požuteli pohabani listovi. Pažljivo je otvorio.

- Ali ovo je *Fiziologi* - zaprepašćeno uzviknu Metju, naginjući se da osmotri pergamente.

- Jeste - prošaputa Bernarda. - Znače, nikad nisam uspela da naučim grčki i ne znam šta piše na tim stranicama, ali sudeći po crtežima, verujem da je i to traktat o prirodi. Vidite? Ovo je lovac sa svojim plenom, a ovo je lav, zmija, orao, jelen... Kad mi je dao ovu knjigu, učitelj mi je rekao da tekst potiče iz prvih vekova nove ere.

Bila je to veoma retka knjiga. Metju se zapita ko je bio taj učitelj kad je imao pristup takvim delima neprocenjive vrednosti. Bernarda ga sigurno nije lagala kad mu je rekla da je njen učitelj došao s dvora Fridriha Barbarose. Ipak, nije mu bilo jasno zašto je taj čovek baš njoj poverio takvo blago. Da li je paganski sadržaj tih dela postao opasan za njega? Možda ih je samo sklonio na neko vreme, a onda više nije bio u prilici da se vrati po njih.

Pogledao je staricu.

Nada koja joj je blistala u očima izazva u njemu sažaljenje i navede ga da izgovori reči koje je ona i očekivala da čuje.

- Ako mi dozvolite - reče - došao bih ponovo da prelistam ove knjige.

Bernardino lice sinu od osmeha i u očima joj, na trenutak, blesnu sjaj kojim sijaju Alisine oči.

- Kad god poželite, učitelju - polako odgovori.

Sklopila je tri knjige, stavila ih jednu na drugu i sačekala da Metju ode. Kad je izašao, spustila je dlanove na sto i prasnula u smeh. Malo-pomalo, prigušeni zvuci koji su joj dopirali iz grla postadoše piskavi i na kraju se pretvoriše u jecaje.

* * *

- Ali ovde nema nikog! - uzviknu Delfina i zbunjeno uđe u sobu oca Arnalda. Brat Pjetro nije više čekao. Hitrim koracima izlete iz sveštenikove sobe i zalupi vrata.

- Hej, zašto ste zatvorili? Otvorite, otvorite!

Prestravljena žena poče da lupa pesnicama o vrata. Inkvizitor nije obraćao pažnju na nju. Okolo nije bilo ni žive duše i niko je neće čuti. Kad se vrati sa službe, otac Arnaldo neće moći da uđe i dok pronade ključ, on će već obaviti zadatak koji mu je poveren.

Zaputio se prema Alisinoj sobi. Već je dolazio u njenu sobu pre izvesnog vremena nadajući se da je devojka sama, ali zatekao je služavku s njom. Zbog nje nije mogao da povede Alisu sa sobom. Dovoljan mu je bio trenutak da izmisli laž kako bi je udaljio. Rekao joj je da je zove otac Arnaldo da bi joj dao mantiju koju treba da zakrpi. Delfina je zbunjeno zurila u njega, a onda je bez reči pošla za njim.

Naravno, neko će kasnije posumnjati da je upravo on predao mladu gospodaricu Milanezima, ali Alisa će tad već biti daleko. Bio je veoma zadovoljan sobom. Pomoći će mu i nadahnuće koje ga je obuzelo dok je posmatrao Ruđinove pripreme za odlazak. Napokon će svi shvatiti na šta je sve spreman a ako su ga se dosad plašili, odsad će biti prestravljeni, što će doprineti povoljnom ishodu njegovih planova.

Pokucao je na vrata i psetance zalaja.

Alisa otvori. Delovala je iznenađeno.

- Opet vi... Šta je opet? Ja ne...

- Morate poći sa mnom. Dok sam pratio sluškinju do oca Arnalda, sreo sam vašeg verenika koji me je pitao za vas. Izgleda da Ruđino odlazi iz zamka i da, pre odlaska, želi da se pozdravi s vama. Rekao je da vas čeka na kapiji i naredio mi je da vas dopratim.

Alisa ga nesigurno pogleda. Otkud sad to? Da Ruđino nije odlučio da odustane od venčanja zbog cele ove gužve i pokolja koji se dogodio prošle noći? Ali, ako je tako, zašto je Bonico još nije obavestio? Možda se nada da će ipak uspeti da ga ubedi, pomisli, ili je toliko besan da ne želi ni da razgovara o torne...

Monahovo lice bilo je bezizražajno. Alisa je načas oklevala, a onda stavi kapicu i pođe za njim zatvarajući vrata za sobom.

Katula zaskiča i nekoliko puta zagreba vrata. Dlaka joj je nakostrešila, a telo joj je drhtalo.

- Eno ih, stižu!

Čovek koji je sedeo na kolima ćušnu laktom onog do sebe.

Glumeći ravnodušnost, njih dvojica siđoše s kola i priđoše kapiji. Alisa se u pratnji inkvizitora zaustavi na kraju malog drvenog mosta preko šanca i osvrnu se okolo.

- Ali gde je Ruđino? - upita, okrećući se prema monahu. - Ovde su samo neka kola i...

Nije stigla da završi rečenicu. Vojnici se jednim skokom obreše pored nje i navukoše joj vreću preko glave. Alisa vrisnu, ali glas joj je bio prigušen teškom tkaninom. Mlatarala je rukama i šutirala u prazno poput furije sve dok je jedan od vojnika ne udari pesnicom u stomak. Devojka se opusti ne „ dajući ni glasa od sebe. Dok je jedan stražar zaprepašćeno trčao prema mostu i vikao, čovek spusti Alisu na kola. Drugi se pope, sede i ošinu konja koji naglo odjuri prema logoru.

Stigoše ostali stražari. Dok su pretrčavali pored njega, brat Pjetro je nepomično stajao pred kapijom i pratio pogledom kola koja su se udaljavalala. Kad je procenio da ih više niko ne može stići, okrenu se i vrati se u zamak.

Gvaldo je teško disao. Iako mu se činilo da je povratio snagu, penjanje uz te strme stepenice iscrpelo ga je. Dok je Simon vraćao daske u zid, sručio se na klupicu pokušavajući da povрати dah.

- I šta sad? - upita ga minijaturista, pošto je vratio ležaj na mesto.

- Sad ćemo da potražimo traktat.

- Ali rekao sam vam da je inkvizitor već prevrnuo pola zamka da bi ga našao!

- Eto, lepo ste rekli, baš tako, pola zamka, a ne ceo. Razmislimo o tome koja mesta još nisu pretražena. Na primer, da li vam je poznato jesu li pretražili stražarske konake ili silose sa žitom ili kuhinje?

- Ne znam, ne verujem da...

- Da ne pominjemo - nastavi Gvaldo - odaje gospodara zamka i članova njegove porodice. Zna li da li je taj monah pretražio i sobu gospodareve bratanice?

Simon pocrvene.

- Bonicova bratanica nema ništa s ovim slučajem! -ozlojeđeno prasnu.

Gvaldo ga radoznalo pogleda. Zašto se tako uvredio? Šta taj momak krije? Da nije izgubio glavu za lepoticom Alisom di San Martino?

Gvaldo potisnu osmeh.

- Prvo ću pretresti njene odaje - strogo reče. - Koliko su udaljene odavde?

- Nalaze se... u drugom krilu zamka, blizu sobe stare gospodarice, ali...

- Dobro, odmah idemo tamo. Vi ćete hodati ispred mene i proveravacete da se neko ne pojavi. Kad stignemo, pomoći cete mi da smirimo devojku dok ja ne obavim pretres.

Mladić je znao da ne može odbiti. Pošao je prema vratima, izašao i ostavio odškrinuta vrata.

Gvaldo priđe i oslušnu. Daske u hodniku zaškripaše pod Simonovim koracima, a onda se sve utiša. Dodirujući dršku noža izade i zaputi se prema stepeništu.

Simon tiho pokuca. Umesto odgovora, začulo se samo Katulino skičanje. Iznenaden, pokuša da okrene kvaku. Vrata se otvoriše.

- Ne razumem... Alisa obično stavlja rezu.

Gvaldo gurnu mladiča i uđe. Pas je stajao nasred sobe i režao.

- Mirna, Katula - prošaputa Simon, naginjući se prema njoj i milujući je. - Mirna...

- Ovde nema nikog - reče Gvaldo - ni gospodarice ni njene služavke. Čudno. I, pogledajte - dodade - poklopac škrinje je ostao otvoren, kao da ih je neko naglo prekinuo... Dobro, vi proverite škrinju, a ja ću isprazniti komodu.

Simon je oklevao.

- Dakle, šta čekate? - prosikta Gvaldo, odmeravajući ga okrutnim pogledom - da se Alisa vrati da vam da dopuštenje da preturate po njenim stvarima? Mrdnite se, zaboga!

Mladić poslušao.

Delfina se ustrča uza stepenice. U tom previše uskom prostoru, sve vreme je udarala krupnim telom o kamene zidove stepeništa. Zadihana, zakorači na odmorište i pođe prema Alisinoj sobi.

Zastade pred vratima i nasloni se na njih, kako bi povratila dah. Pod njenom težinom vrata se otvoriše. Za trenutak se zanese kao da će pasti na leđa. Okrenu se u neverici. Ispred nje je, nasred sobe, stajao Simon i držao gomilu gospodaričinih haljina u naručju, dok je, malo dalje, neki drugi čovek preturao po komodi.

Toliko se iznenadila da je ponovo ostala bez daha. Razrogačila je oči i pre nego što je uspela da se pomeri, nepoznati skoči pred nju zatvori joj usta dlanom.

- Ni reči ili si mrtva! - reče. U drugoj ruci stezao je nož.

Delfina u očajanju zamumla.

- Ostavite je! - besno prasnu Simon, prilazeći Gvaldu. - Zar ne vidite da je to gospodaričina sluškinja?

Umesto odgovora, čovek šutnu vrata koja se zatvoriše uz odsečan udarac. Onda oslobodi ženu. Nesigurna na nogama, Delfina pređe preko sobe i sruči se na Alisin ležaj.

- O, sveta Bogorodice! - zakuka, preplašeno ih gledajući. - O, Majko sveta, šta vi radite ovde? A on... on... - promuca, pokazujući Gvalda - ko je on i šta...

Odjednom se setila tog lica. Vilica joj pade u čudu, a iz grla joj se ote odsečan

zvuk poput coktanja.

- Ali, vi ste... vi ste... - promuklo je mrmljala - vi ste...

- Dobro pamтите, ženo - odvrati Gvaldo, prilazeći joj - videli ste me samo jednom, a ipak se sećate da sam već bio ovde...

- Ali to znači... znači da niste vi oteli Alisu...

- Šta?! - uzviknu Simon i ispusti haljine koje je držao u ruci. - Šta to, do đavola, pričate, Delfina?

Žena zaplaka.

- Došao je monah - zajeca - i rekao mi da su ocu Arnaldu potrebne moje usluge i da moram odmah otići do njega. Otpratio me je u sveštenikovu sobu, a kad sam ušla, taj gad me je zaključao i otišao. Lupala sam na vrata kao mahnita, ali niko mi nije otvorio. Onda se vratio sveštenik koji je, na sreću, imao drugi ključ i pustio me je da izađem. Napolju je bilo mnogo stražara koji su uzbuđeno trčali s kraja na kraj dvorišta. Pitala sam jednog štalskog momka šta se događa, a on mi je rekao da su... - izdade je glas - da su oteli Alisu. Izašla je na most, a dvojica radnika su joj navukli vreću na glavu i odveli je. Ne znam zašto je izašla na kapiju, ništa mi nije rekla, ne razumem...

Simon je prebledeo i bez reči je zurio je u nju. Gvaldo zatvori vratanica komode.

- Rekao bih da je monah do guše umešan u taj događaj - reče, stežući bolesnu ruku koja je ponovo pulsirala. - Zašto bi vas, inače, zatvorio u sveštenikovu sobu? Verovatno je hteo da vas udalji odavde kako bi nesmetano mogao da odvede gospodaricu. Spreman sam da se kladim da ju je on predao otmičarima, kao što sam siguran i u to da ta dvojica nisu radnici već prerušeni vojnici. Kažite mi, koliko je vremena prošlo otkad je devojkica oteta?

- Ma kako ja mogu da znam?! Možda pola sata, možda više... Je l' vama jasno da sam bila zaključana dok su moju devojkicu...

Iz grla joj se ote jauk nalik skičanju.

- Sad su već daleko - mirno odgovori Gvaldo. - Mislim da je ta otmica delo Milaneza, jer ne vidim zašto bi, inače, inkvizitor bio umešan u nju.

Simon je napokon uspeo da progovori.

- Ali zašto, zaboga?! - uzviknu.

Gvaldo mu se unese u lice i besno se zagleda u njega.

- Umuknite, budalo! Hoćete da vas svi čuju i da nas otkriju? Hoćete da obojica završimo na vešalima?

Mladić bez reči pognu glavu.

Katula, koja je do tog trenutka sedela Delfini uz noge, nakostreši uši i naglo ustade.

Gvaldo na vrhovima prstiju priđe vratima i odškrinu ih. Vireći kroz otvor, primeti poznatu figuru. Polako zatvori vrata i vrati se do žene.

- Učitelj - reče u po glasa. - Da li je taj Englez upoznat s Alisinom otmicom?

- Ja... ne, ne verujem da jeste. Nisam ga videla dole u dvorištu... Ako mu stražari nisu rekli...

- Treba ga obavestiti. Taj čovek nam može biti koristan. Odmah razgovarajte s njim, Simone. Ovde smo završili.

- A vi? Šta ćete vi sad da radite?

- Ja ću da objasnim nešto ovoj ženi - reče, mašući nožem ispred Delfininog lica. - Pošto već zna da sam ovde, bolje je da joj objasnim kako treba da se ponaša. Poslednje što bih želeo jeste da mi nepromišljeno laprdanje neke služavke pokvari planove. Kad završim s njom, vratiću se u... - zastade i pogleda sluškinju - ...skrovište i sačekaću vas tamo.

Simon pogleda Delfinu. Zurila je u Gvalda razrogačenih očiju, a usne su joj podrhtavale.

- Neće vam nauditi - reče joj - to mu ne odgovara. Zasad smo mu još potrebni. Saslušajte ga i poslušajte njegova naređenja.

Žena klimnu glavom. Mladić prisloni uvo na vrata i oslušnu. Zatim ih otvori, izađe i zaputi se prema učiteljevoj sobi.

52.

Sluškinja istrese kofu pepela na poslednje ostatke žara koji su tinjali u ognjištu. Onda netrpeljivo pogleda dve žene koje su sedele za stolom i izađe iz kuhinje.

Obasjana treperavim plamenom sveće, Delfina je zurila u supu u zdeli. Masnoća koja se izdvojila na površini hladne tečnosti stvarala je svetlucave krugove.

- Kaži mi, jesi li sigurna da Bernarda ništa ne zna? - upita Đakomu.

- Naravno da sam sigurna! Ja joj svakako nisam rekla, nećeš valjda da joj ispričam da su oteli gospodaricu? Nije joj naročito stalo do Alise, ali znaš kakva je, ne bih volela da zbog takve vesti potpuno siđe s uma! Uostalom, kad sam se vratila u njenu sobu, posle učiteljeve posete, već mi je delovala čudno, bila je vrlo uzbuđena, hodala je s kraja na kraj sobe i nije htela ni da jede. Bila je toliko uznemirena da sam joj dala duplu dozu napitka. Da, draga moja, nameravam da spavam noćas! Kad sam pošla ovamo, već je hrkala. Ipak sam zaključala vrata, nikad se ne zna... ma, šta te briga za tu prokletu staricu, nek' ide do đavola, i ona i njen sin! Možeš li da zamisliš da se posle svega što se juče dogodilo u logoru, još nije vratio iz Lodija?!

- Ali, kako? Zar ga nisu obavestili?

- Naravno da su ga obavestili! Danas, odmah pošto su oni gadovi odveli Alisu, zapovednik straže poslao je jednog vojnika u njegovu palatu da ga izvesti, ali on se još nije vratio. Ovo je luda porodica, ja da ti kažem! Gospodarica je mahnita kao besan pas, a sin joj je obično govno! E, da nije bilo tebe da odgajiš tu sirotu devojkicu, ko zna kako bi se završilo! A sad i ona...

Đakoma pogleda Delfinu ispod oka. Znala je koliko je ova privržena Alisi i bila je sigurna da će je njene poslednje reči potresti, ali Delfini se skamenilo lice.

- Odvratno! - zgađeno uzviknu. - Šta li je kuvarica stavila u ovu supu, mišje šape?! U ovom zamku više se ne može ni jesti onako kako bog zapoveda! Kad pomislim da je pre dva meseca sve bilo kaka valja, pričalo se o svadbi, o lepim haljinama i o novom nameštaju...

- Šta se dogodilo s Ruđinom Kataneom? - prekinu je Delfina. - Već dva dana ga nisam videla.

- Izgleda da je i on otišao juče ujutru. Videla ga je sluškinja dok je nosila drva. Relda mi je da ga je videla kad je izjahao, on i onaj njegov blesavi sluga.

Delfina naglo ustade.

- Pa gde ćeš sad? - upita je Đakoma.

- Idem u Alisinu sobu. Imam mnogo posla.

Odlučno otvori vrata i zaputi se uza stepenice.

Đakoma je zurila za njom otvorenih usta. Onda je, vrteći glavom, i sama ustala, prosula u kofu ostatke supe i otišla da potraži neki komad sušenog mesa.

Muva ulete kroz otvoren prozor i spusti se na ivicu slamarice. Metju je načas zamišljeno pogleda, pa je otera rukom.

Minijaturista je upravo izašao, a on je sedeo nogu opruženih na slamarici i razmišljao, ali nije mogao da smisli rešenje.

Potresla ga je vest o Alisinoj otmici i trebalo mu je vremena da se povрати. Tek kad mu je Simon rekao da se Gvaldo vratio, zamislio se. To potvrđuje ono što je sve vreme podozrevao, da je rukopis sve vreme u zamku. Očigledno, nije bio jedini koji to misli. Inkvizitor mu je juče pretražio sobu, a Gvaldo je, kako mu je Simon rekao, pretresao Alisine odaje. Gde bi mogao da bude taj prokleti traktat? Ko je bio u prilici da ga ukrade? Ko god da je u pitanju, zašto ga, do đavola, još nije vratio, posle svega što se dogodilo?

Simon mu je rekao da namerava da traži Alisu. Nije se usudio da ga odvрати od tog nauma, ali upozorio ga je da bude oprezan. Ako baš hoće da je traži, objasnio mu je, moraće da obezbedi pratnju, a jedini koji mu je može obezbediti jeste Gvaldo, čiji su ljudi, posle dugog tamnovanja u stražarskom konaku, napokon pušteni. Savetovao mu je da porazgovara s njim, ali Simon ga je prekinuo. - Ne mislite valjda da će mi Gvaldo dopustiti da odem? Zar ste zaboravili da me je upravo on dovukao ovamo, po naređenju carevog namesnika? Iako tvrdi da je pobegao zato što se razboleo, zašto bismo mu verovali? Šta ako je odlučio da prevari Ecelina? Šta ako je naumio da prisvoji rukopis kako bi ga prodao ili lično predao pontifeksu? Šta ako ga je strah od Ecelinove osvete naveo da odluči da ode što dalje od svoje zemlje, možda čak u Rim, i da se tamo priključi papinim plaćenicima? Nemilosrdni Gvaldo koji me je doveo ovamo svakako nije promenio narav za tako kratko vreme. Ne mogu da verujem da ga je samo strah od smrti pretvorio u blagorodnu osobu... - Metju htede da mu odgovori, ali se na vreme uzdrža. Šta je mogao da mu kaže, da mu se više puta dogodilo da vidi vukove koji se, obuzeti strahom od smrti, pretvaraju u jaganjce? Kad su to utešne reči monaha i sveštenika o večnom životu bile dovoljne da odagnaju strah iz očiju čoveka na samrti? Shvatio je koliko je i dalje dubok trag koji su mu u duši ostavile godine provedene u monaškoj odori i oćutao je.

Simon je završio razgovor rekavši mu da ga je Gvaldo zadužio da mu prenese poruku. Želeo je što pre da razgovara s njim i u zoru će ga čekati u podrumu zamka. Onda je otišao.

Dok je Metju pokušavao da sredi zbrkane misli, muva je ponovo sletela na slamaricu i mahnito trljala nožice. Ovog puta nije je oterao.

53.

Imanje San Martino

Judita je zurila u bokal. Kapi orahovog ulja koje je sipala u vodu jurile su se po površini. Sudarale su se, sjedinjavale, razdvajale, bežale prema rubovima i vraćale se u središte stvarajući nove oblike.

Jedva dišući, žena ponovo protrese bokal. Na površini vode izdvoji se novi obris, zatitra, a onda se umiri.

Judita zažmuri.

Sedeći na zemlji, Gvaldo ju je bez reči posmatrao. Kad se, nekoliko sati ranije, vratio u pećinu, ona ga je čekala. Bez reči ga je uhvatila za nadlakticu i, pridržavajući ga, povelala ga kroz tunel. Postavila ga je da sedne na ovnujsku kožu i ponudila ga da jede. Čekao ga je zečji batak, krstovnik i šaka kupina. Dok je jeo, ćutala je i čekala. Dugo joj je pričao, o devojčinoj otmici, o njegovoj sumnji u inkvizitora. Judita ga je slušala ne prekidajući ga i tek ga je na kraju pitala šta namerava da učini. U tom trenutku shvatio je da mu je potreban njen savet. Odavno je naslutio da je ta žena veštica. Kako bi ga spasla da nema čudesne moći? Bez čarolija, njeni napici sigurno ne bi bili dovoljni da ga izleče... Ali, na kraju krajeva, šta mari? Ko bi drugi osim veštice mogao spasti jednog plaćenika od smrti? Možda svete relikvije? Ne, on svakako nije čovek koji se može pouzdati u blagonaklonost nekog mučenika. Nekoliko puta pitao ju je ko je ona zapravo i zašto živi odbačena od društva, ali nikad mu nije odgovorila.

Shvatio je zahvaljući njenom ćutanju. Trebalo bi da je se plaši, znajući koliko mogu biti moćne veštičje čarolije, ali, začudo, nije osećao strah. Možda su njih dvoje iste zle sorte i možda ga je zato izlečila.

Rekao joj je da oseća čudnu nesigurnost, što mu se dotad nije događalo. Iako mu je sasvim jasno da se mora dokopati rukopisa i predati ga svom gospodaru, s druge strane, uopšte nije siguran da je to ispravno. Šta ako su ti pergamenti koji su odmah izazvali lanac nasilja zaista prokleti? Šta ako su u pravu oni koji ih nazivaju demonskim delom? Šta ako je car koji ih je ispisao antihrist? Na kraju joj je, i ne shvatajući šta radi, poverio svoja strahovanja.

Slušala ga je, a potom mu je mirno odgovorila. Objasnila mu je da je on, i nesvesno, već odlučio šta mu valja činiti.

- Okrutni plaćenik - rekla mu je - više ne postoji. S besnilom koje vam je

zaposelo telo otišlo je i ono koje vam je trovalo dušu, Gvaldo. - Ustala je i sipala malo vode u bokal. Dodala je nekoliko kapi ulja i stala na ulaz u pećinu, gde je dopiralo malo dnevne svetlosti. Počela je da čita sudbinu.

Ispod tanane kože spuštenih kapaka zenice su joj se pomerale brzo, kao da prate neke slike koje samo ona vidi. Iznenada otvori oči i isprazni bokal.

- Rukopis nikad neće dospeti caru u ruke - polako reče, zureći u baricu vode ispred svojih nogu - niti u ruke vašeg gospodara. Ne treba da mu se vratite, jer će vas ubiti, idite odavde, Gvaldo, na ovo mesto će se uskoro sručiti katastrofa.

Okrenula se i ne rekavši ništa više, zaputila se prema unutrašnjosti tunela.

Gvaldo ju je pratio pogledom sve dok njeno telo nije iščezlo u tami pećine. Bio je siguran da je neće više videti. Ustao je, podigao s tla bokal i stavio ga u vreću. Sačuvaće ga za uspomenu. Zategao je učkur na bisagama, prebacio ih preko ramena i krenuo prema prolazu koji vodi u podrum zamka.

* * *

Šćućurena iza grma kupine, Judita je posmatrala površinu reke. Voda je bila veoma visoka i gotovo je pokrivala zemljište koje se pružalo pred njom.

Vreme je da pođe.

Odšunjala se natrag i ušla u tunel. Stigla je do suprotnog kraja tunela. Gvaldove bisage nisu više bile tu, a nije bilo ni bokala iz kojeg je čitala sudbinu.

Osmehnula se.

Pokupila je ono malo svojih stvari i stavila ih u vreću, a ovnujsku kožu je ostavila na zemlji. Razmakla je lišće zove tek toliko da može da proviri. Proplanak je delovao pusto. Uz odlučni trzaj razmakla je grane i provukla se. Prešla je stotinak koraka puzeći i obrela se ispred baruštine. Onda je ustala i obazrivo krivudajući između stabljika trske zaputila se prema stazi.

54.

Bonico zaustavi konja na malom uzvišenju koje se uzdizalo ispred zaravni. Zamak se jedva nazirao, kao da ga je progutala sivkasta izmaglica koja se nadvila nad polja.

Moraće da požuri, izgubio je već previše vremena. Kad su prethodnog dana dvojica njegovih stražara kao bez glave dojahali u Lodi da ga izveste da mu je bratanica oteta, hteo je odmah da pođe u San Martino, ali nije mogao, zato što još nije sakrio kako treba ono što je poneo sa sobom iz zamka. Bravica škrinje, dugo neupotrebljavana, zardala je i nikako nije mogao da je otvori. Zato je, s vrećicom koja ga je pekla u džepu, otpustio stražare, zatvorio se u radnu sobu palate i više od sat vremena strugao rđu. Kad je napokon otvorio škrinju spustio je u nju svoje blago i nekoliko puta isprobao da li se ključ lako okreće u bravi. Kad se uverio da je popravio bravu, zaključao je škrinju. Zadovoljan, prebacio je ogrtač preko ramena i upravo je hteo da izađe kad s vrata dopreše snažni udarci od kojih je poskočio. Otvorio je. Ruđino Kataneo je poput furije upao u radnu sobu i besno stao pred njega ne dozvoljavajući mu da progovori. Uzbuđeno mu je rekao da zna da je Alisa oteta i da, s obzirom na tu činjenicu, neće moći da ispuni svoj deo dogovora koji se tiče sklapanja braka. „Ne mislite valjda da se mogu oženiti vašom bratanicom nakon tog skandala s otmicom?“, praskao je. „Šta ako je otmičari budu silovali? A pitanje je da li je uopšte devica... Kažite mi“, uzbuđeno je nastavio, „jeste li je ikad videli u društvu onog Francuza?“ Bonico ga je zbunjeno posmatrao. „Ja ne...“, promrmljao. „E, pa lepo, ja sam je video“, zareža Ruđino, ne dozvoljavajući mu da nastavi, „i uveravam vas da nisu izgledali kao da su se slučajno sreli. Prema tome, ko mi može jamčiti da ta droljica neće ući trudna u brak? Zato što će se to dogoditi, Bonico. Bez obzira na to da li je uživala s onim Francuzom ili će silovatelji uživati u njoj, postelju će mi grejati posrnula devojka, a to svakako nije deo našeg dogovora. A, ne“, nastavio je, „radije ću umreti u bedi nego što ću izgubiti ovo malo časti što mi je ostalo, glumeći oca kopileta! I kako se, sveti bože, sve te đavolje rabote događaju baš u San Martinu? Inkvizitor, opsada Milaneza, trgovac jeretik kome ste pružili utočište? Ne, dragi moj Bonico, svakako mi nije stalo da postanem deo takve porodice! Nađite nekog drugog i da završimo s tim! Čim izađem odavde, otići ću do beležnika i pokrenuću postupak za poništavanje ugovora o braku. Siguran sam da mi, pošto mu objasnim razloge svog povlačenja, neće tražiti nikakvu odštetu. Samo vi zadržite svoju bratanicu, što se mene tiče, možete svi zajedno da završite u paklu, vi, ona i onaj vaš prokleti zamak!“ Izašao je i zalupio vrata za sobom. Bonico ni trenutka nije oklevao. Naredio je da mu osedlaju konja i odmah je pošao.

Dok je kolenima stezao konjske sapi, razmišljao je o svemu što mu je rekao taj bedni starac. Nema sumnje da se sve promenilo. Iako su Ruđinove sumnje u vezi s odnosom Alise i onog minijaturiste verovatno bez osnova, ne sme rizikovati. Sad je ostao samo jedan izlaz: manastir. Ako se Alisa zamonaši, niko mu neće zameriti. Zamak i zemlje ostaće njeno vlasništvo, a on će, kao njen staratelj, nastaviti da se stara o imovini, kao što je činio dotad. Što je duže razmišljao o tome, sve više mu se činilo da je to najbolje rešenje. On će svakako moći da nađe prikladan manastir za Alisu. Devojka je, na sreću, stekla odgovarajuće obrazovanje i za nekoliko godina moći će da se nada položaju igumanije. Ako je smesti u neki udaljen manastir, utoliko bolje. Devojka će retko posećivati zamak, a on će po svom nahodanju upravljati imanjem. Važno je da što pre vrata Alisu, ko god da ju je oteo.

Stigao je pred zidine. Usmerio je konja levo kako bi ušao kroz glavnu kapiju. Svi treba da vide da se gospodar vratio.

Monah Pjetro ugledao je s praga kapele Bonica kako silazi s konja, predaje uzde štalskom momku i odlazi prema stražarskim konacima. Prišao mu je.

- Jesu li vam rekli za vašu bratanicu? - upita bez okolišanja.

- Jesu - hladno odgovori Bonico - i, iskreno, ne shvatam kako se tako nešto moglo dogoditi, s obzirom na to da u zamku držim toliko stražara! Upravo sam pošao njihovom zapovedniku da tražim objašnjenje, dakle, izvinjavam se...

Ne obraćajući pažnju na to što gospodar zamka očigledno želi da ga se reši, pošao je za njim.

- Ali... - nastavio je, koračajući pored njega - ...možete li pretpostaviti ko je počinio tako gnusno nedelo?

- A otkud, do đavola, ja mogu da znam, verovatno su neki razbojnici! Rekli su mi da su je odveli kolima koje je vuklo neko staro kljuse. Ne verujem da su stigli daleko. Siguran sam da će je moji ljudi naći - završi i nestade iza vrata konaka.

Inkvizitor se okrenu i zaputi se prema odajama oca Arnalda. Nije znao da li sveštenik sumnja u njega, ali bio je prilično siguran u to da njega ne treba da se plaši. Prethodnog dana, pošto je saznao šta se dogodilo mladoj gospodarici, starcu je pozlilo i nije mogao ni reč da prozbori. Satima je ležao na slamarici i nisu znali da li će preživeti. Što se tiče devojčine sluškinje, bezbrižan je. Niko nije primetio da ju je zaključao i ako bi i ispričala šta se dogodilo, svi bi pomislili da je umislila.

Sad samo treba da čeka da se lopov oda. Gurnuo je vrata i ušao u odaju.

55.

Lombardijska nizija, logor carske vojske

Jaka kiša dobovala je o šatorsko krilo.

Fridrih je, u grimiznom ogrtaču, kako nalaže carsko dostojanstvo, sedeo na prestolu i gladio nabore plave tunike koja mu je pokrivala kolena. Oko njega su stajala četvorica dostojanstvenika. Zurili se preda se, pazeći da ne pogledaju cara. Iza njih su, na skupocenom istočnjačkom tepihu prostrtom u dnu šatora, ležale dve Saracenske i dokono jele trešnje iz pune korpe. Svilena odeća šuštalala im je pri svakom pokretu.

- Dovedite glasnika - naredi Fridrih.

Jedan dostojanstvenik se pokrenu. Hitro se zaputi prema ulazu u šator, razmaknu teške kožne zastore i reče nešto stražaru.

Posle nekoliko trenutaka, glasnik uđe pod šator. Mladić je, u pratnji dvojice vojnika, zastao na desetak koraka od prestola. Njegova vojna odora bila je u jadnom stanju. Voda mu je kapala sa šlema i slivala mu se za vrat. Otpalo mu je mnogo pločica s kožnog zaštitnog prsluka. Gvozdeni mrežasti štitnik za noge posuvratio mu se u visini gležnjeva, a za stopalo je bio pričvršćen samo kopčom mamuze. Luk samostrela koji je mladić držao uz bok bio je polomljen i kraj užeta vukao se po zemlji.

Ne usuđujući se da pogleda cara, glasnik je nepomično stajao. Plašio se. Ono što treba da kaže, moglo bi ga stajati života.

- Kako se zovete? - upita ga Fridrih, pokazujući mu da pride.

- Ja sam Rikardo iz Kremone - odvrati momak.

- Dobro, Rikardo, ispričajte mi šta ste videli i to po redu. I gledajte cara u oči kad mu se obračate.

Glasnik duboko uzdahnu.

- Dolazim iz Modene, visosti - započe, trudeći se da zvuči odlučno - i donosim vam vesti s bojnog polja. Prekjuče je vaša vojska trebalo da pređe reku Panaro kako bi stigla do Bolonje. Kralj Enco, zapovednik i vaš sin, primetio je da bolonjski pobunjenici skupljaju drva u šumi kako bi napravili pontonski most. To je značilo da će, ako postave most, već sutradan moći da nas napadnu. Kralj Enco je odmah poslao odred Kremonjana da napadnu pobunjenike, ali pre nego što su

ovi stigli do njih, neprijateljska konjica je našla gaz, pregazila reku i opkolila nam oba boka. Bilo ih je mnogo i nismo mogli da se izvučemo. Kralj je onda naredio da se povučemo, ali povlačenje nam je onemogućilo izlivanje Tjepida iza nas. Pod pritiskom neprijatelja, pešadinci i konjanici završili su u vodi, gde su ih dokrajčili mačevima i kopljima. Bujica je bila tako jaka da je voda odnela njihova tela sve do doline. Kralj Enco nije želeo da odustane i, hrabro se boreći, pokušao je da zaštiti pozadinu, sve dok, pred kapijom Modene, jedna strela nije pogodila njegovog konja. Životinja ga je zbacila i čim se obreo na zemlji, zarobili su ga.

Fridrih ga je netremice gledao.

- A ostatak vojske? - upita.

- Svi su zarobljeni, visosti, hiljadu dvesta pešadinaca i četiri stotine konjanika. Zarobljeni su i Buozo iz Dovare, Marino iz Ebolija i Korado iz Solimburga, zapovednici savezničkih trupa.

Mladić začuta. Pognuo je glavu i čekao.

Fridrih se zamišljeno zagleda u njega.

- Kažite mi, kako ste se vi izvukli iz te klanice? - upita.

- Pravio sam se da sam mrtav, visosti. I moj konj je bio pogođen, a ja sam ispao iz sedla i otkotrljao se pod točkove kola. Ležao sam nepomičan i niko mi nije prišao da vidi da li još dišem. Kad sam bio siguran da je i poslednji Bolonjac prešao reku, opešačio sam do nekog imanja i tamo sam, pod pretnjom oružjem oduzeo konja seljaku i dojahao do vašeg logora. Požurio sam koliko god sam mogao, zato što sam pretpostavio da vesti još nisu stigle do vas, visosti.

Car ništa ne reče. Potom dade znak najstarijem dostojanstveniku i prošaputa mu nešto na uvo. Čovek ode u kraj šatora.

Mladić počeo da drhti. Trebalo je da zna da će ga njegov hrabar čin koštati života! Zašto nije pobeo, kao što su učinili ostali preživeli koji nisu zarobljeni, umesto što je dotrčao da obavesti Fridriha o toj nesreći?

Stisnuo je vilice da bi obuzdao cvokotanje zuba.

Dostojanstvenik se okrenu držeći u ruci svileni jastučić na kojem je ležala rukavica. Tkanina je blistala osvetljena plamenom baklje.

- Pridite i kleknite - naredi Fridrih.

Mladić poslušao. Car ustade, uze rukavicu i prisloni mu je na rame.

- Rikardo iz Kremone, za hrabrost koju ste ispoljili preduzimajući tu smelu akciju, car Fridrih II Hoenštaufen proglašava vas vitezom. Od sada ćete ga pratiti i bićete deo izuzetne grupe njegovih najodanijih ljudi. Neka vas ova rukavica, obeležena njegovim simbolima, veže za njega.

Zaboravljajući načas strah, glasnik okrenu glavu u stranu. Zaprepašćeno pogleda dva niza sitnih rubina utisnutih u svilu koji su, isprepletani, prikazivali carski žig. Drago kamenje blistalo je poput kapi sveže krvi.

Pognuo je glavu, jedva dišući.

- Sad idite - umorno reče Fridrih - i okupajte se. Moji vitezovi obično ne stupaju pred svog cara u takvom stanju.

Mladič uze rukavicu, poljubi je, prisloni je na grudi, zatim se nakloni i hodajući unazad izađe iz šatora.

Pošto je glasnik nestao iza kožnog zastora, Fridrih ponovo sede na presto i pokaza dostojanstvenicima da odu. Ljudi se povukoše bez reči. Jedna Saracenska ustade s tepiha i, odvezujući trake na haljini, pride mu. Car odsutno osmotri njene nage grudi, trbuh boje ćilibara i taman žbun. Posle kratkog oklevanja, okrutno je pogleda u lice.

- Odlazi - zareža, mašući rukama. - Odlazite!

Žene istrčашe, prestravljene. Veo koji je mlađa nosila preko lica zakači se za izrezbarani naslon prestola.

Car ga dotaknu prstima, ustade i sporije nego što je želeo ode do ulaza u šator i pogleda napolje. Kiša je i dalje pljuštala i logor se pretvorio u kaljugu.

Vratio se unutra, sručio se na stolicu koja je stajala za stolom, protrljao bolan potiljak i zamislio se. Encovo zarobljavanje svakako će mu naneti štete. Nije mu mnogo stalo do tog slabića koji je, kako pokazuju događaji od pre dva dana, nesposoban da obavlja dužnost zapovednika vojske. Činjenica je da ga Bolonjci nikad neće osloboditi, da će ga ostaviti da godinama trune u tamnici, uvereni da su se dokopali važnog taoca. Prevarili su se, on neće ni prstom mrdnuti da otkupi njegovu slobodu. Srdito tresnu pesnicom o sto. Šta sad da radi? Pohod na Bolonju je propao, onaj gnusni papa nahuškao je protiv njega vladare pola Evrope i male bedne italijanske namesnike! Činjenica da ima pouzdane saveznike nije mogla da ga umiri. Već se događalo da njegovi istomišljenici pređu na suprotnu stranu, kao što se dešavalo i da njegovi najpouzdaniji saradnici kuju zavere protiv njega. Trebalo bi da se čuva svega i svakoga ili će njegova moć malo-pomalo izbledeti.

Bolan grč sevnu mu od potiljka do temena koje mu je pulsiralo. - Nalaktio se na sto i naslonio bradu na ruke.

Umoran je. Umoran je od stalnog premeštanja, od smišljanja strategija, od bitaka. Kad bi samo mogao da se vrati u Kapitanatu! Tamo je njegov zamak i njegovi sokolovi...

Otkad nije išao u lov? Setio se traktata. Kako je moguće da ga ni posle šest meseci nisu našli? U čijim li je sad rukama? Razmišljao je o detaljima tog teksta, o bleštavim bojama minijature koja ga ukrašava, o svim temama koje još nije razradio, mnogo važnijim od onoga što je izložio u tih nekoliko poglavlja koje su mu ukrali.

Odjednom donese odluku.

Ponovo će ga napisati. Poznaje tu građu bolje od svih i nimalo mu neće biti

teško da počne iz početka. Ovog puta, međutim, uvek će ga nositi sa sobom.

Oslonio se dlanovima o sto i ustao. Bol u temenu mu je uminuo. Osvrnuo se oko sebe. Odmah će otputovati u Apuliju, jedino će tamo naći mir koji mu je potreban da bi ponovo mogao da piše. Sad kad je propao i njegov poslednji ratni pohod, nema više razloga da se zadržava u Lombardiji. Dovoljno je da vojska ostane tu kako bi branila granice.

Zadovoljan odlukom, izašao je iz šatora da bi naredio svojim izaslanicima da obave neophodne pripreme za put.

56.

Milano

Poglavar ispi poslednji gutljaj vina i spusti pehar na sto.

- Konačno jedna dobra vest - reče nadbiskupovom izaslaniku. - Bolonjci su najurili Fridrihove trupe i čak su zarobili njegovog sina. Verujem da nam car neko vreme neće smetati, slažete li se sa mnom?

- Sam bog nam je poslao tu kišu i oluju! - uzviknu Ventura iz Nigvarde, sklapajući dlanove u visini grudi. - Da Svevišnji nije poslao povodanj, ti prokletnici bi opet napali!

Iako nije želeo da umanja doprinos božanske volje, poglavar nije bio tako isključiv. Prošlog meseca pale su obilne kiše, gotove sve reke u Lombardiji su narasle, i njemu se činilo da je na ishod bitke uticala nepremišljenost carskih trupa, a ne božansko providenje. Da su Fridrih i njegovi saveznici odložili pohod na Bolonju čekajući da se prolepša vreme, možda ne bi doživeli tako težak poraz.

Ne izražavajući to mišljenje jer je znao da će razdražiti izaslanika, pokrenuo je pitanje zbog kojeg je i pozvan u palatu nadbiskupije.

- Prava je sreća - reče, koristeću temu o kojoj su razgovarali - što se naš odred vratio na vreme. Izgleda da je na nekim mestima Brembo već dostigao maksimum i da će se ta vodurina, kad se sruči u Adu, izliti preko nasipa. A pošto se prva deonica puta iz Lodija prema Milanu pruža veoma blizu toka reke, postojala bi opasnost da naši ljudi ostanu zarobljeni. Ipak - završi sa zadovoljnim izrazom lica - hvala bogu, to se nije dogodilo.

Ventura nije bio glup i pravilno je protumačio donekle šaljiv izraz lica kojim je poglavar propratio poslednje reči.

- Šta se dogodilo s mladom gospodaricom zamka? - uvređeno upita.

Poglavar se osmehnu.

- Kapetan ju je poslao u Ficolo, gde ima kuću. Kao što znate, Ficolo je poslednji milanski istureni položaj pre teritorije Lodija, dakle, sigurno mesto na koje nijedan vojnik iz Lodija ne sme kročiti. Sakrili su je u senik i dobro je čuvaju. Sad nam samo preostaje da čekamo. Iskreno, ne verujem da će gospodar San Martina ćutke preći preko otmice svoje bratanice. Videćete da će se za nekoliko nedelja traktat pojaviti. Kad smo kod toga, inkvizitor je i dalje u zamku?

- Jeste, čekam vesti od njega.

- Dobro - zaključio poglavar ustajući - rekao bih da je to zasad sve. Važno je da nas redovno obaveštava. Nadajmo se da će se ovaj slučaj brzo završiti.

Izaslanik ga otprati do vrata, zatvori za njim i priđe komodi. Otvori vrata i zavuče ruku iza hrpe registratora, tražeći pismo koje je stiglo pre nekoliko sati. Pročitao ga je i drugi put. Ig de Sen Šer mu je pisao da je pontifeks iz dana u dan sve ozlojeđeniji jer nema vesti o rukopisu i da zahteva da se trgovac odmah prebaci u Lion.

Trebalo bi odmah da mu odgovori da se odnosi između pontifeksa i Milanske nadbiskupije ne bi pokvarili.

Otvorio je fioku i izvadio čist pergament, guščije pero i bočicu mastila. Seo je i zagledao se u prazan list. Moraće dobro da razmisli pre nego što počne da piše, zato što će to pismo biti puno laži.

57.

Zamak San Martino

Metju podignu baklju prema svodu. Plamen je osvetlio spojeve opeke. Bili su ispresecani nepravilnim sivkastim naslagama koje su na pojedinim mestima visile sa svoda gotovo mu dodirujući glavu. Iz poda se širio nesnosan zadah ustajalog izmeta i davno istrulele slame.

- Napokon ste stigli!

Poskoči od tog neočekivanog glasa. Gvaldo se dugim koracima približavao iz dubine hodnika. Kad mu je prišao, otvorio je rešetkasta vrata jedne ćelije i pokazao mu da pođe za njim.

- Ovde nas niko neće čuti - reče, pokazujući mu pokretom ruke uzan prostor koji ih je okruživao. - Kao što vidite, tavanica je vrlo niska, a slama koja je ostala na podu dovoljno je gusta da priguši svaki zvuk.

Učitelj uperi baklju prema podu. U uglu je ugledao strvinu pacova. Crno krzno počivalo je na truloj slami i pokrivalo same kosti.

Metju se naježi.

Gvaldo se načas zagleda u njega.

- Najpre da razjasnimo nešto - započe. - Ja nisam ukrao rukopis niti znam ko je to učinio, ali želim što pre da otkrijem.

- A zašto? - odvrati učitelj, odvrćajući pogled od životinjskog leša. - Simon mi je rekao da se nećete vratiti Ecelinu.

Zašto vas, onda zanima traktat? Zar ne bi bilo bolje da odete praznih ruku, ostavljajući inkvizitora da ga nađe? Osim ljudi iz vaše pratnje, samo nas troje znamo da ste ovde i niko od nas neće vas izdati. Kud god da se zaputite, stići ćete bez straha da će vam neko biti za petama. Iskreno, ne razumem zašto hoćete da ostanete ovde.

Gvaldo na brzinu donese odluku. Nije imao izbora. Ako želi da ovaj čovek saraduje s njim, mora mu otkriti svoje namere.

- Hoću da dođem do rukopisa - reče - da bih ga lično vratio caru.

Metju ga zapanjeno pogleda.

- Za Ecelina sam mrtav čovek - objasni. - Opsada zamka pokazala je da milanske vlasti znaju za traktat, a inkvizitorovo prisustvo navodi me na još goru

pomisao, a to je da je papa lično naredio tu akciju. Zašto bi, u suprotnom, i inkvizitor došao s vojskom? Pošto dobro poznajem Ecelina, verujem da je i on došao do istog zaključka i siguran sam da ne namerava da uleti u taj osinjak. To znači samo jedno: ja sam ostao jedini svedok celog ovog slučaja, dakle, čak i ako se vratim u Basano s rukopisom, ubiće me.

Učitelj je ćutao.

- Sve sam izgubio, položaj, imanje, malu sumu novca koju sam uspeo da sakupim. Ako ne želim da izgubim i život, preostaje mi samo jedan izlaz, da počnem iz početka. Da bih to učinio, potreban mi je novac i siguran sam da će Fridrih dobro platiti da bi povratio svoj rukopis.

- Ali šta ako je car lično zadužio Ecelina da nađe traktat? Kako ćete objasniti činjenicu da ste postupili na svoju ruku i zaobišli svog gospodara? Zar ne mislite da će vam Fridrih učiniti isto što bi vam učinio i Ecelino?

Zadivljen Metjuovim zaključivanjem, Gvaldo pomisli da razveje njegove sumnje u vezi s naručiocem ovog poduhvata, ali odustade od toga.

- Moguće je, ali nemam izbora.

- A minijaturista? Sudeći po onome što mi je ispričao, i on je nepoželjan svedok. Šta će biti s njim?

- Mora da pobegne, da se što pre vrati u Francusku dok još ima vremena. Svaki izgubljen dan uvećava rizik. Kao što je poslao ovamo svoje zafone, Ecelino bi isto tako mogao da pošalje i daleko brojnije trupe, a onda...

- Šta pričate? O čemu, do đavola, govorite? Ko su... zafoni? - zbunjeno upita Metju.

- Niko to ovde nije shvatio - odgovori Gvaldo ozlojeđenog izraza lica - ali ona četrdesetorica koja su napala Milaneze, bili su razbojnici tiranina iz Marke. Obično ih koristi da upadaju u gradove za vreme bitaka. Surovi su i dobro naoružani i ljudi često pomisle da su obični razbojnici. Kad mi je Simon ispričao kako su izveli napad, odmah sam pomislio da je to njihovo delo. Juče sam odlučio da proverim. Otišao sam u polje na kojem su bili ulogoreni Milanezi i... ne, ne brinite - odvrati kad je primetio učiteljev zabrinut izraz lica - niko me nije video. Tek je bilo svanulo, a u to doba dana s bedema se ne vidi gotovo ništa u polju osim nejasni obrisi žbunja iza kojeg je lako sakriti se. Kad sam prelazio preko polja, ispod najnižih grana jednog grma našao sam kratak jednosekli mač. Na drvenoj držalji, ulepljenoj skorelom krvlju, bio je urezan Ecelinov grb.

Metju ga je slušao otvorenih usta i nije primetio da kap smole s baklje curi prema njegovoj ruci. Kad mu je opekla dlan, poskočio je. Okrenuo je baklju.

- Ali... - reče, duvajući u opekotinu - ako je istina to što ste rekli, onda smo svi u klopci. S jedne strane nam preti Ecelino, s druge Milanezi, traktat ne možemo da nađemo, gospodarica je oteta...

- Upravo zato hteo sam da razgovaram s vama. Jedino mi vi možete pomoći da dođem do rukopisa, a da biste to učinili, ne smete ni na tren izgubiti inkvizitora iz vida. Ako se ne varam, već je pretražio vašu sobu, zar ne?

- Da.

- Eto, vidite, to znači da više niste osumnjičeni. Razgovarajte, pravite se da se slažete s njim, kažite mu da su ti rukopisi delo demona, ponašajte se kao da ste i vi monah...

Metju se trgnu. Zagleda se u Gvalda i prekinu ga.

- Dobro, a vi? Šta ćete vi raditi dok ja budem pokušavao da umilostivim inkvizitora?

- I dalje ću tražiti rukopis. Ako je ovde, ja ću ga naći, a ne taj prokleti franjevac! A vi ćete me, ako i malo posumnjate da je monah na tragu da otkrije nešto, odmah obavestiti. Zamak je pun tajnih prolaza i soba, tako da niko neće otkriti moje prisustvo. A sad idite, učitelju, potražiću ja vas kad bude potrebno.

Gvaldo u tri koraka izađe iz ćelije. Stigao je do kraja hodnika, uzeo baldju sa zida na kojem ju je ostavio i nestao u mraku. Metju se provukao kroz vratanca, zatvorio ih za sobom i popeo se uz spiralne stepenice.

Okolina Milana

Alisa se pridignu na lakat. Nije znala koliko je dugo spavala. Sve ju je bolelo i bilo joj je hladno. Desni ručni zglob bio joj je vezan za kuku koja je ispod sloja slame štrčala iz poda, a vreća koju su joj prebacili preko glave ležala je savijena, malo dalje, blizu noćne posude. To zapravo i nije bila noćna posuda, već kofa koja je, sudeći po zadahu, već bila korišćena u te svrhe. Da bi mogla da je koristi kad god bude imala potrebu, vezali su je dugačkim kanapom.

Ustala je s vlažne i smrdljive slame na koju su je bacili i napravila nekoliko koraka, koliko joj je dozvoljavala dužina užeta. Nagnula se i pokušala što više da se približi zidu. Ako bude uspela da proviri kroz proreze trulih dasaka, shvatiće gde se nalazi. Napravila je još jedan korak, zatežući konopac i začkiljila kako bi bolje videla. Napolju se, zamagljeno jakom kišom, protezalo neobrađeno polje obraslo žbunjem kupina. Ako je mesto na koje su je sklonili senik, sigurno nije dugo korišćen. Između zidova od vlažnih dasaka seno ne bi moglo ostati suvo. Podigla je pogled prema tavanici. I krov je bio propao, a iz najveće pukotine slivala se voda.

Prigušeno zvucima kiše, do nje je dopiralo magareće njakanje. Možda je to magarac njenog čuvara, što znači da je on u blizini. Nije mogla da pretpostavi ko je on. Kad ju je dovukao ovamo i oslobodio je vreće, pogledao ju je, ali ona je videla samo oči koje su zurile u nju kroz otvore razbojničke kapuljače. Učinilo joj se da su to oči mladog čoveka. Odmah je otišao. Spustio je na zemlju malu mešinu i izašao, a zatim je zaključao vrata.

Koliko je uspela da vidi u polumraku, izgledalo joj je da su vrata čvrsta. Kroz njih nije dopiralo svetlo, što znači da na daskama nema pukotina.

Grlo joj se steglo. Progutala je pljuvačku i naterala sebe da ne plače, jer joj to nimalo neće pomoći. Sručila se na slamu i dohvatila kožnu mešinu. Otvorila ju je i pomirisala. Unutra je bila voda. Popila je vrlo malo, strahujući da će osetiti neki gadan ukus. Voda je, međutim, bila sveža, kao da je upravo izvađena iz bunara. Nastavila je željno da pije, sve dok gotovo nije ostala bez daha. Onda je zatvorila mešinu, spustila je pored sebe i zamislila se.

Ko ju je oteo i zašto? S vrećom preko glave, ni za trenutak im nije videla lica niti im je čula glas. Tek kad su je spustili s kola i grubo je gurnuli preko neravnog zemljišta, u daljini je čula glas koji je izdavao naređenja. Učinilo joj se da ga je

već negde čula, ali nije mogla da se seti gde je to bilo.

Tokom puta, truckajući se, samo je mislila na to kako će joj prerezati vrat. Kad su je zatvorili u senik, još je bila prestravljena. Jedva je primetila kuku i uže kojim su je vezali. Srušila se na slamu i posle izvesnog vremena zaspala.

Tek sad, dok se priseća načina na koji se sve odvijalo, zapitala se da li su ljudi koji su je oteli zaista razbojnici. Zar razbojnici ne znaju da gospodarice zamka ne nose novac sa sobom? Istini za volju, nisu je ni pretresli. Zašto su je, onda, oteli? Da ne žele otkup? Sigurno je to u pitanju. Ali šta će se dogoditi ako Bonico odbije da im plati? Ubiće je. Odjednom shvati da će stric u tom slučaju postati jedini i zakonski naslednik zamka i imanja. Za njega bi to bilo odlični rešenje, jeftinije i mnogo bolje od njene udaje za Ruđina. A šta ako je upravo on organizovao otmicu?

Ostala je bez daha. Sklupčala se na zemlji i zaplakala.

* * *

Stražar je sedeo na nakrivljenoj klupici u baraci s alatkama. Zavukao je ruku u vreću i našao zavežljaj koji je tražio. Izvadio ga je, stavio pod mokač ogrtač i izašao. Pogledao je prema šumi i pošto se uverio da nema nikog, zaputio se prema seniku. Gurnuo je ključ u bravu i okrenuo ga. Ako joj da nešto da podmetne ispod, možda će prestati da plače. Nije više mogao da sluša to jecanje. Otvorio je vrata i bez reči bacio smotuljak pored devojkice koja je ležala sklupčana na slami. Zatim je izašao, zaključao vrata i vratio se u baraku.

59.

Zamak San Martino

- Nadam se da ste poslali stražare da traže vašu bratanicu... - reče brat Pjetro, zureći u gospodara zamka.

Bonico ga, odeven u skupocenu odoru od žute svile, prezrivo pogleda.

- Svakako mi nisu potrebni vaši saveti da bih našao Alisu! - uzviknu. - Stražari već dva dana bezuspešno pretražuju okolna polja. Pročešljali su močvare, šumu, put južno od Lodija i one na severu, sve do granica milanske teritorije. Ti prokleti razbojnici nisu mogli otići na zapad zato što se kanal Muca još pre nekoliko dana izlio iz korita, a drveni most koji nas povezuje s putem za Kremu je nepouzdan i ne bi izdržao teret kola. Klemente, zapovednik straže, rekao mi je da će sutra ponovo poći u potragu.

Bonico začuta. Inkvizitor ga zamišljeno osmotri.

- Da li ste pomislili - upita - na mogućnost da vašu bratanicu drže kao taoca?

- Kao taoca? Ma o čemu to, do đavola, pričate?

- Ali, razmislite, Alisu su odveli odmah po odlasku Milaneza. Zar vam ta slučajnost nije sumnjiva? Šta ako je kapetan odlučio da je otme? Šta ako namerava da vas, na taj način, natera da predate rukopis? Jer, rukopis je kod vas, zar ne, Bonico?

To nije bilo pitanje već zaključak.

- Zašto ste otrčali u Lodi čim je Facio prekinuo opsadu - nastavi monah - ako ne da biste sklonili traktat na sigurno mesto, u svoju palatu, znajući da u gradu koji je pod carskom vlašću ne mogu da obavljam svoju dužnost inkvizitora? Jedino mi nije jasno gde ste ga krili sve ovo vreme, ali poznato je da u ovom zamku ima mnogo tajnih odaja i kula. Ko bolje od vas poznaje svaki kutak, svako skrovište? - prepredeno zaključio.

Bonico ga je gledao otvorenih usta.

- Bio sam glup - nastavio je - što sam mislio da i dalje treba da tražim ovde. Tek kad ste se vratili i kad sam video onaj vaš drzak izraz lica, shvatio sam. Razmislio sam i zaključio sam da je milanski kapetan bio mudriji od mene. Facio je verovatno već dugo sumnjao da ste vi kradljivac i odveo je Alisu kako bi vas primorao da mu predate rukopis. Nema svrhe da pretražujem ostatak zamka, sasvim

mi je jasno gde je. Nevolja je u tome što nisam ovlašćen da uđem u vašu palatu u Lodiju. Jedini način da to učinim jeste da izdejstvujem nalog za pretres od milanskog biskupa, koji ne bi oklevao da ga izda kad bi bio siguran da bi se time ovaj slučaj konačno razrešio. Nadam se da shvatate da bi takav korak izazvao novo neprijateljstvo s Milanom? Kažite mi, Bonico, zar želite da budete uzrok sukoba takvih razmera? Zar ne mislite da bi bilo mudrije da se odreknete traktata? Siguran sam da bi vam, u tom slučaju, odmah vratili bratanicu i da se o svemu tome ništa ne bi saznalo. U suprotnom, odvući ću vas pred pontifeksa, kao što je trebalo da učinimo s trgovcem, a onda ćete vi izaći pred crkveni sud.

Bonico načas zaustavi dah, a onda zašišta, kao da mu je vazduh, izlazeći iz pluća, naišao na neku prepreku. Već zajapureno lice postalo mu je gotovo ljubičasto.

- Nisam ja ukrao rukopis! - prodera se, pijuckajući okolo. - Vi ste ljudi ili se pravite da ste ljudi kako biste zaštitili sebe!

- Pazite šta govorite! Razgovarate s inkvizitorom, a ne s nekim vašim slugom! - uzvрати mu brat Pjetro.

- Ma kakav ste vi to inkvizitor, zaboga! Ovde ste duže od mesec dana i šta ste dosad uradili? Ništa, osim što jedete za mojim stolom i spavate pod mojim krovom! Mučili ste nevinog čoveka i poslali ga pravo u surovu smrt, svojim ponašanjem ste uvukli strah u kosti svima u zamku, od moje sirote stare majke do poslednjeg sluge i čemu sve to? Ništa niste postigli, ništa niste našli, zato što je te pergamente ukrao Gvaldo još pre nego što ste vi stigli. Pa zar ne shvatate da mu je inspekcija mog imanja bio samo izgovor i da je taj čovek došao ovamo upravo zato što je trebalo da ukrade rukopis? Ja sam bio budala što nisam odmah shvatio, ali vi ste bezvredan inkvizitor ako mislite da ćete meni pripisati krivicu za krađu samo da se ne biste vratili praznih ruku u Milano. Što se tiče moje bratanice - nastavi, zadihan i uperi prst monahu u grudi - nadam se da su vaše sumnje u vezi s njenim otmičarima neosnovane jer ću, u suprotnom, znati kome da prijavim organizatore otmice. Onda ćemo videti ko će kome objaviti rat! Možda ste zaboravili gde se nalazite. Podovi po kojima hodate, zidovi koji vas okružuju, vazduh koji dišete, pripadaju meni, gospodaru zamka San Martino, vernom podaniku cara Fridriha koji se, kako mi se čini, i dalje nalazi u Lombardiji. Šta mislite, koliko će mom stražaru biti potrebno vremena da stigne do njegovog logora i da mu objasni kako su Milanezi ugrozili suverenitet zamka San Martino? Vi treba dobro da razmislite o ovom slučaju, brate Pjetro, a ne ja. Poslednji put vam ponavljam, nisam ja sakrio rukopis niti je to učinio iko iz ove kuće. A sad izlazite odavde, hoću da budem sam.

Ne čekajući da monah izađe, Bonico se okrenu i priđe otvorenom prozoru kako bi udahnuo malo svežeg vazduha.

Inkvizitor se osmehnu. Ako taj čovek misli da je lukav, jasno je da nije lukaviji od njega. Njegova pretnja da će obavestiti cara obična je budalaština. Šta će mu reći, da je bio neoprezan i pružio gostoprimstvo trgovcu koji mu je ukrao rukopis,

da bi taj nepromišljeni korak mogao izazvati novi sukob s Milanom? Ma kako da ne! Ta besmislena izmišljotina koju je upravo čuo samo je poslednji pokušaj očajnog čoveka da se odbrani. Svakako nije prvi put da neko uzvraća napadom na njegove optužbe, a iskustvo ga je naučilo da je strpljenje najjače oružje. Sačekajte još malo, nastaviće da podbada Bonica dok ga ne baci u očajanje. U međuvremenu će morati da nađe nekog saučesnika, nekoga ko može da uđe u gospodarevu gradsku kuću i da proveriti da li je rukopis zaista tamo i da ga, u slučaju da jeste, uzme.

To može da učini samo jedan čovek. Zadovoljno se smeškajući izašao je iz dvorane i zaputio se prema hodniku koji vodi u kulu.

60.

Neko pokuca. Metju podignu pogled s košulje koju je krpio. Pocepao ju je prethodnog dana, dok je bio u podrumu. Napravio je nagli pokret rukom dok se provlačio kroz vratanica i šav je popustio.

Ustao je i otišao da otvori.

- Pozdravljam vas, učitelju, mogu li da razgovaram s vama?

Pred njim je stajao brat Pjetro. Jedna ruka mu je visila pored tela, dok je drugu zavukao u džep mantije.

- Nadam se da vas ne uznemiravam, ne znam da li je zgodno...

Razdražio ga je inkvizitorov pritivorno ljubazan ton.

- Uđite - grubo mu reče.

Dok je monah prilazio stolu, Metju podignu košulju, savi je i spusti na slamaricu.

- Došao sam zato što mi treba vaša pomoć - započe inkvizitor - i nadam se me nećete odbiti.

Pogledao ga je, očekujući znak ohrabrenja. Učitelj ga je tupo gledao. Brat Pjetro se napregnu da prikrije nezadovoljstvo.

- Maločas sam - nastavi - razgovarao s gospodarem zamka i izneo sam mu svoje sumnje u vezi s otmicom njegove bratanice. Ne znam da li se slažete sa mnom, ali naslućujem da su devojkju oteli Milanezi, a ne razbojnici, kao što svi misle.

Metju preblede. Kakvu igru igra ovaj gad? Zašto se prenemaže kad je, verovatno, upravo on organizovao Alisinu otmicu? Da li želi da prizna svoj nepromišljeni postupak? Ne, to je nemoguće, sigurno mu je nešto drugo na umu. Učitelj mu ne odgovori.

Sve razdraženiji, inkvizitor se nakašlja i nastavi.

- Učitelju - žurno reče - kapetan i ja podozrevamo da je Bonico ukrao rukopis i mada me Facio pre odlaska nije obavestio o svojim planovima, verujem da je on lično oteo devojkju kako bi naterao gospodara zamka da mu preda traktat. Činjenica da je Bonico odjurio u Lodi čim je prekinuta opsada, potvrđuje našu pretpostavku, to jest, da je Bonico otišao da sakrije rukopis u svojoj palati. Pošto je grad pod carskom vlašću, ja nemam ovlašćenje da uđem tamo i želim da vi podete umesto mene. Znam da ste svetovni monah Poniznih i da se njihovo sedište u Lodiju nalazi u blizini gospodareve palate. Izmislite neki izgovor da posetite starešinu reda i kad završite posetu, pokušajte da se uvučete u palatu. Niko vas neće sprečiti, vi ste

učitelj Alise di San Martino, stražari i sluge vas poznaju i pomisliće da treba da obavite nešto za Bonica. Ne znam koliko škrinja ima u palati, ali s ovim ćete - nastaviti, vadeći iz džepa veliki gvozdeni kalauz - otvoriti svaku.

- Ne mislite valjda ozbiljno da bih ja učinio nešto tako? - uzviknu Metju. - Osim toga, ako Bonico podozreva da ste njega označili kao kradljivca...

- Već zna - prekinu ga brat Pjetro - upravo sam ga optužio za krađu i zapretio sam mu da ću ga odvesti pred papu. Ostavio sam mu malo vremena da razmisli, ali, ako mi za nekoliko dana ne preda rukopis, otići ćete u Lodi da ga potražite.

Metju se zagleda u inkvizitora. Šta ako je u pravu? Šta ako je zaista Bonico ukrao rukopis? Na kraju krajeva, to i nije sasvim nelogično. Ko bi drugi osim Bonica mogao da uđe u trgovčevu sobu usred noći? Gospodar zamka je pohlepan i možda ga je mogućnost da se obogati navela da i sam poželi da proda rukopis. Možda ga je potcenio, možda je tim neodlučnim ponašanjem samo prikrijavao pravo lice?

Brat Pjetro je bez reči posmatrao učitelja. Ostalo mu je samo još nešto da mu kaže i bio je siguran da će to biti dovoljno da ga konačno ubedi.

Prišao mu je.

- Kada ste skinuli monašku odoru, učitelju? Ili je, možda, bolje da vas zovem „brate“?

Metju izgubi dah.

- Znam sve o vama. Šta mislite, da pre dolaska nisam sakupio podatke o žiteljima i gostima zamka? Znam da ste bili benediktinac, da su vas oterali iz manastira, da ste lutali po Evropi i da ste, posle nekoliko godina, izgubili glavu za nekom ženom, da ste se zbog nje odrekli zaveta. Znam i da je malom broju ljudi poznata vaša prošlost, možda čak nije poznata ni starešini u Lodiju. Kažite mi, šta bi se dogodilo kad bih ga obavestio o tome? Zaista mislite da bi jedan prevarant i dalje bio dobrodošao u redu Poniznih? O, naravno, Bonicu ste rekli da ste bili monah, ali ni on ni vaši pretpostavljeni ne znaju da nikad niste zatražili crkveno razrešenje kako biste se predali svojim svetovnim nagonima!

Načas ga odmeri, a onda se odmaknu.

- Kao što vidite - reče, spuštajući kalauz na sto - nemate izbora. Izvršićete moja naređenja ili ćete loše završiti. Sad kad sam vam sve razjasnio, očekujem poslušnost. Sastaćemo se za dva dana i ako mi Bonico dotad ne preda rukopis, poći ćete u Lodi. Pozdravljam vas... „brate“ - reče, podrugljivo ga blagoslovi i ode.

Zalupio je vrata za sobom.

Metju se sručio na klupicu i sklopio dlanove ispred lica. Ruke su mu drhtale.

* * *

Delfina je držala Katulu na povocu i pod podsmešljivim pogledima stražara vodila ju je duž zida, kako bi kujica obavila nuždu. Otkad je pas bio pobegao, Alisa joj je nametnula smešnu obavezu, iako je znala da će joj se svi podsmevati, Delfina je odlučila da je poslušna. Ako Katula ponovo pobegne, gospodarica joj to nikad neće oprostiti.

- Vidi, vidi, velika dama sa svojim hrtom! - podsmehnu se jedan stražar i prasnu u neobuzdan osmeh, a drugi mu se pridruži.

- Ma, idite do đavola, govsnari! - promrmlja žena u po glasa, ubrzavajući korak. Nisu je čuli.

Katula ustade i poče da maše repom. Prateći njen pogled, Delfina ugleda seljakovog sina koji joj se približavao preko dvorišta.

- Hteo bih da razgovaram s vama - stidljivo reče, milujući psa koji mu je položio prednje šape na čakšire.

Žena ga pogleda.

- Sa mnom? - upita u neverici.

- Da, i... gde možemo da odemo a da nas niko ne čuje?

- Pođi za mnom - odlučno odvrati žena i zaputi se prema kapeli.

Ušli su, prošli kroz vrata apside i izašli na groblje. Delfina odveza Katulu s povoca, a ona se, iznenađena što je slobodna, na trenutak zagleda u nju, a onda otrča preko groblja radoznalo njuškajući između puzavica koje su se uzdizale uz donji deo zida.

- Dakle? - upita Delfina i osloni se dlanom o zadnji zid kapele. - Šta to tako važno želiš da mi kažeš?

- Došao sam da vam kažem da... Možda znam kuda su odveli gospodaricu.

- Šta?! Ali ti... ma otkud ti znaš da...

- Video sam ih, hoću da kažem, video sam razbojnice, samo što to nisu bili razbojnici, nego preruseni milanski vojnici. Prepoznao sam im lica, zato što su me zavitalavali kad god sam prolazio kroz logor na putu za zamak. Osim toga, čuo sam i njihovog kapetana koji...

Delfina ga prekinu.

- Ne, čekaj, počni iz početka. Pre svega, otkud ti znaš da je gospodarica oteta? To ne zna niko ko se nije zadesio u zamku, a ti si u to vreme bio na imanju.

- Nisam, bio sam ovde. Došao sam da donesem kvartanu mleka, a onda sam otišao po mazgu koju sam ostavio ispred zadnje kapije, ali ta glupa životinja nije htela da mrdne. Onda sam sjahao kako bih proverio da se nije nabola ne neki kupinov trn. Dok sam čučao iza mazgine zadnjice, video sam kola, a posle nekoliko trenutaka video sam i kako dvojica odvođe gospodaricu.

- Jesu li te приметили?

- Ne verujem, zato što se kupinov grm nalazi uza sam zid, a ispred njega raste i ono nisko debelo drvo, znate, ono što ima tako mnogo lišća da...

- Da, shvatila sam, nastavi - nestrpljivo mu naredi Delfina.

- Kad sam video šta se događa, pogledao sam lica te dvojice i prepoznao sam ih. To su bila dvojica štitonoša koji su bili smešteni u šatoru najbližem stazi kojom sam uvek prolazio i koji su me, kao što sam vam rekao, zavitalavali svaki put kad prođem...

- I onda?

- To je sve. Vratio sam se na imanje i ispričao sam ocu šta sam video, a on se prepao. Rekao mi je da nikome ne pričam, da se sami snađete, da je Bonico to i zaslužio i da se takve stvari događaju gospodi, a ne siromasima kao što smo mi.

Udahnuo je.

- Međutim, iako je moj otac u pravu. Nisam mogao... Jednostavno, došao sam da kažem vama, zato što znam da ste i vi sirotica kao i mi i pošto ste bili tako dobri prema meni kad me je gospodarica poslala da nađem psa, pomislio sam da bi bar vama trebalo da kažem...

Benedeto protrlja oči.

- Osim toga - nastavi, šmrcajući - setio sam se nečega što sam čuo dva dana pre nego što se to desilo. Bio sam otišao da izmestim snopove koji su radnici poredali previše blizu logora Milaneza. Znate, u logoru su palili vatru, pa da se ne bi zapalili... Dakle, kao što sam vam rekao, otišao sam tamo i dok sam zabadao vile u prvi snop, čuo sam vojnika koji je, ispod jednog šatora, pominjao gospodaricu. To mi je delovalo čudno i pobudilo mi je radoznalost. Bacio sam vile, prikrao se šatoru i stao da prisluškujem. Unutra su bila dvojica, rapravljali su o tome kako najbrže da stignu u Ficolo i pominjali su Alisu, nazivajući je... - pocrveneo je i pognuo glavu - droljicom... Isprva nisam razumeo, mislio sam da je samo vređaju zato što nemaju pametnija posla. Tek kad sam video šta se dogodilo, povezao sam. A, da, kasnije je došao i kapetan, koji je bio mnogo uzbuđen. Vikao je na njih, rekao im je da preglasno govore... Onda sam se uplašio i pobegao...

- Odveli su je u Ficolo? - reče Delfina teško dišući i gledajući ga razrogačenih očiju. - O, sveta Bogorodice, ako je zaista tamo, moramo otići po nju!

Pošto je pronjuškala po celom groblju Katula se vrati i stade pored nje. Udubljena u misli, Delfina je nije ni primetila. Benedeto joj uze povodac iz ruku i zakači ga za ogrlicu psa.

Onda ga pruži ženi, koja se trgnu.

- Tvoj otac zna da si čuo za Ficolo?

- Zna, i rekao je da bi se tamo moglo stići za jedan dan da reke i potoci nisu poplavili polja...

- Ne, ne, ipak moramo poći. Kaži Markiziju da ću sutra doći na imanje. Moram

da razgovaram s njim.

- Kako želite.

Delfina se umornim koracima vrati u kapelu vukući Katulu koja je zastajkivala i njušila između kamenih nadgrobnih ploča.

- Nećeš valjda da zapišaš mrtve?! - obrecnu se žena piskavim glasom, zatežući povodac. - Idemo, glupo pseto, idemo!

Benedeto je koračao za njom, a kad su izašli iz kapele zatvorio je vrata za njima.

61.

Imanje San Martino

Delfina je sedela naspram Markizija. S vremena na vreme pogledala bi Savinu koja je stajala pored kolevke malog Dermana i pažljivo slušala.

- Poći ćemo sutra - rekao je seljak. - Otpustio sam radnike i pustio sam stoku. Zadržao sam samo dve krave, guske i nekoliko kokošaka. Već sam natovario stvari na kola, samo treba da upregnem mazge. Ponećemo sve što budemo mogli, a onda... - progutao je pljuvačku - ... onda ćemo se prepustiti Bogorodici i...

- Jeste li baš sigurni da želite da odete? - prekinu ga žena. - Ako ostavite krave ovde, podaviće se, a vi ćete sve izgubiti, kuću, letinu, ugovor s gospodarem zamka...

- Zašto - besno prasnu Markizio - da ne mislite da imam izbora? Zna li vi da se Bonico spremio da me otera, da je taj gad hteo da mi ponudi jednogodišnji ugovor? Da Milanezi nisu bili ulogoreni sve ovo vreme, već bi me najurio. Ma nek i propadnu i on i njegove krave i zemlja!

Delfina klimnu glavom.

- U pravu ste, taj čovek je pravi kučkin sin, kad biste samo znali šta je sve nama radio, meni, slugama, Alisi, pa čak i onoj svojoj ludoj majci! Ali - nastavi - mašući rukom ispred lica kao da tera dosadnu muvu - da se mi dogovorimo. Kad ćete krenuti ujutru?

- U zoru.

- Dobro, ja ću se sad vratiti u zamak, obavestiću Simona i posle večernje službe oboje ćemo doći ovamo. Možemo da prespavamo kod vas, zar ne?

- Da, naravno, ako vam ne smeta da spavate u seniku. Zna, Benedeto je već spakovao slamarice i...

- Ma uopšte nije važno na čemu ćemo spavati! Važno je da izađemo na put za Milano pre nego što Ada poplavi sva polja.

- Ako požurimo, verujem da ćemo uspeti, juče sam išao do reke i video sam da je voda već poplavila dobar deo obale, ali još se nije popela do šume. Drveni most je nepouzdan, ljulja se pri svakom naletu struje, ali potporne grede su još ukopane u dno. Mislim da će se najgore dogoditi za dan-dva kad voda dopre do ostrvaca koja će usporiti protok, a onda će nadreti toliko vode da će se sručiti poput lavine!

Kao što sam rekao, moraćemo da požurimo.

- Onda, ne gubimo vreme. Odmah idem u zamak da kažem Simonu da se spremi. Delfina klimnu glavom, ustade i izađe.

Savina uze s kuke na zidu mali bakrač i priđe Markiziju.

- Slušaj - reče mu - znaš li gde se tačno nalazi Ficolo? Šta je to, neka tvrđava, zamak?

- Ne, ne verujem da je zamak. Jedan radnik mi je rekao da je tamo nekad bilo veliko imanje s kućom, ali je od pre šest godina, nakon zemljotresa, napušteno. Ako su zaista tamo sakrili Alisu di San Martino, dobro su odabrali mesto, jer je okruženo šumama i poljima. Kome bi palo na pamet da na takvom mestu traži jednu gospodaricu zamka?

Žena spusti bakrač na pod.

- Jesi li pomislio na to da će tamo biti stražara? - uplašeno reče. - Koliko će ih biti? Sve će nas pobiti, Bogorodice presveta... Zar baš moramo da idemo tamo? Zašto bismo mi tražili gospodaricu, zašto ne prepustimo to sluškinji i onom Francuzu?

Markizio je zamišljeno pogleda.

- Ponekad treba učiniti i nešto zašta u prvom trenutku pomislimo da nam ne odgovara, jer se, na kraju, ispostavi da je bilo korisno. Ko zna? Možda će nam, ako je oslobodimo, Alisa biti zahvalna i pomoći će nam na neki način. Osim toga... možeš li da zamisliš kako je sirotici, zatvorenoj negde u mraku, vezanoj... Gledali smo je kako raste, zar si zaboravila? Sećaš li se kako ju je, kad je bila mala, dadilja dovođila ovamo da vidi kako se muzu krave? Sećaš li se kako se smejala kad se zadesila tako blizu kravine zadnjice da ju je mleko isprskalo po licu, a ona je isplazila jezik i polizala ga?

Savina zaplaka. Markizio je privuče sebi.

- Bićemo oprezni - reče, stežući je oko struka. - Ti, Đermano i dadilja ostaćete skriveni u šumi s kolima i mazgama, a nas trojica ćemo otići u izviđanje. Videćeš da će sve biti dobro. Sad idi da staviš ostale stvari na kola - završi i blago je pljesnu po zadnjici - nije nam ostalo mnogo vremena.

Žena sagnu glavu, podignu bakrač i izađe na gumno.

Tok reke Ade

Jazavac izađe iz jazbine. Spustio je duge kandže u mokru travu i oprezno otpuzio između rastinja i sakri se ispod jednog tamarisa. Načas se primirio. Onda je, provirujući između niskog granja, načuljio uši. Prigušen uobičajenim žuborom reke, čuo se još neki zvuk, neko uporno mukanje. Još je bilo daleko. Životinja brzo

šmugnu prema malom uzvišenju na sredini ostrvca i poče mahnito da kopa.

Zamak San Martino

- Ne mogu više da ostanem ovde dole - reče Gvaldo, naslonjen na rešetkasta vrata ćelije. - Ulaz u pećinu prema reci već je poplavljen, a kad voda dopre do viših delova terena, poplaviće sve prolaze i ovaj podrum.

- A kuda ćete onda otići? - upita ga Metju, zabrinuto pogledajući pod podruma.

- Sakriću se u stepenišnom prostoru - odgovori, pokazujući vratanca iza njih. - Video sam da tamo, ispred Simonove sobe, postoji odmorište stepenica, dovoljno veliko da mogu da se sklupčam. Kad smo kod toga, je li Simon već otišao?

- Jeste.

- Dobro. Dozvolio sam mu da pođe, ali bez pratnje. Kad bi inkvizitor saznao da su Menego i Bortolo otišli bez određenog razloga, posumnjao bi. Na kraju krajeva, biće ih trojica, računajući seljaka i njegovog sina i verujem da će moći da se odbrane.

Metju klimnu glavom.

- Siguran sam da je tako - reče. - Simon nije tako nesnalažljiv kao što izgleda. Delfina i on su krišom osedlali konje, sačekali da padne mrak, a onda su, pre nego što su stražari podigli most, napustili zamak. Simon mi je rekao da će dati dobru napojnicu zapovedniku straže, kako nikom ne bi rekao da su izašli. Ovaj je očigledno rado uzeo novac, jer sam video da su i Simonova i Alisina soba, u kojoj boravi Delfina, prazne. Nestao je i pas. Ne znam gde je on, možda su ga povelili sa sobom.

- Dakle, brat Pjetro ne zna da su otišli...

- Da, mislim da ne zna.

- Utoliko bolje. A vi? Kad će vas taj gad poslati u Lodi da pretresete Bonicovu palatu?

- Sutra, ako me gospodar zamka ne preduhitri. Video sam ga na večernjoj službi kako razgovara sa štalskim momkom, možda namerava da ode upravo sutra. U tom slučaju, moraću da sačekam da se vrati.

- Ako ode... A, kažite mi, jeste li baš odlučili da poslušate monahovo naređenje? Zar ne možete da odbijete? Na kraju krajeva, vi ste stranac i on nema pravo da vam naređuje. Što ga ne pošaljete do đavola?

- Pomislio sam na to - slagao je učitelj - ali zaključio sam da bih samo napravio štetu kad ga ne bih poslušao. On bi nastavio da pretura po odajama zamka i mogao bi da vas otkrije.

Gvaldo je ćutao. Ne rekavši ništa više, otvorio je vratanca i propustio učitelja da prvi pođe uza stepenice.

Metju je spavao manje od dva sata kad ga kucanje na vrata trgnu iz sna. Naglo se pridigao na slamarici i pogledao prema otvorenom prozoru. Mrak se polako razilazio pred prvom jutarnjom svetlošću. S naporom je ustao i trljajući oči nadlanicom otišao da otvori.

Inkvizitor ga je, van sebe od besa, posmatrao s praga.

- Bonico je nestao! - zareža. - Taj demon je otišao pre svitanja!

Učitelj je ćutao.

- Šta ste se ukipili poput statue?! Mrdnite se, morate poći za njim, odmah!

- Neću uspeti da stignem do Lodija pre njega - mirno odvrati Metju - put je prekratak i on je sigurno već stigao u svoju palatu. Zar ne mislite da bih mogao...

Od iznenadnog žagora obojica poskočiše. Dopirao je odozdo i postajao je sve glasniji. Monah se odvoji od vrata i proviri niza stepenište uz koje se upravo bio popeo, ali vrh kule bio je previsoko da bi mogao da razabere reči.

Učitelj izađe iz sobe i pogleda naniže. Nije video ništa osim prigušene svetlosti male baklje položene na ispus kamenog zida. Upravo htjede da siđe niza stepenice kad inkvizitor ispruži ruku i zaustavi ga.

- Ne mrdajte odavde - naredi mu - ja ću otići da vidim šta se dogodilo.

Okrenuo se, zadigao rubove mantije da se ne bi sapleo i nestao na mračnom stepeništu.

Tok reke Ade

Talas je stigao izdaleka. Survao se u široko rečno korito, otkotrljao se do prve okuke i načas se zaustavio. Onda je zašumeo, zapenušao i silovito se prelio preko obale noseći sa sobom granje, lišće i kamenje, čupajući žbunje iz korenja. Moćno se valjao preko ravnice i uz paklenu tutnjavu spojio se s bujicom koja je već divljala.

Nivo reke naraste.

62.

Voda se prelila i preko puta koji se pretvorio u neprohodan potok. Okrenuli su kola i zaputili se stazom kroz šumu koja se prostirala na uzvišenju, s leve strane. Šuma je bila gusta i kola su se jedva probijala između žbunja. U jednom trenutku točkovi su se zapleli u granje i Markizio je izgubio dragoceno vreme da ih uzvuče. Seljak je znao da će ih taj put usporiti, ali nije imao izbora. Ako ga pamćenje ne vara, šumska staza penje se do brežuljka do kojeg, kako se nadao, voda neće dopreti. Ako bude neophodno, tamo će se zaustaviti i sačekaće da se voda povuče, a onda će nastaviti. Nije znao koliko još treba da putuju do Ficola, ali nadao se da im nije ostalo još mnogo.

Osvrnuo se da proverii krave. Bile su čvrsto vezane i hodale su za kolima.

Kiša je i dalje padala.

Pedesetak pedalja napred, kaskali su konji koje su jahali Benedeto, Simon i Delfina. Pre nego što su krenuli, Markizio je predložio sluškinji da se smesti na kola sa Savinom i malim Đermanom, ali ona je odbila. Dok ju je posmatrao kako se nespretno ljulja u sedlu, pitao se koliko ta žena voli Alisu kad rizikuje život da bi je spasila. Ponela je i psa, obrazlažući im svoju čudnu odluku da će pas nanjušiti gospodaricu čim se približe cilju. Ipak, Markizio nije bio siguran da je taj smešni beli smotuljak sposoban za tako nešto, ali nije želeo da joj protivureči i dozvolio joj je da ga stavi u korpu koja se truckala udarajući o sedlo.

Iznenada, Benedeto zaustavi konja i, ne rekavši ni reč podignu ruku kako bi zaustavio karavan.

Markizio siđe s kola i pride mu.

- Šta je bilo? - upita ga u po glasa. - Šta si video?

- Ništa nisam video, ali sam nešto čuo - odgovori dečak, silazeći s konja. - Čuo sam magareće nakanje, oče. Držite - dodade, pružajući mu uzde - idem da vidim.

- Idem s tobom - reče Simon.

Benedeto načini dva koraka, onda se seti nečeg i vrati se, ostavljajući minijaturistu iza sebe.

- Dajte mi psa - naredi Delfini.

Žena otvori korpu, a Katula se prope na zadnje šape, spremna da iskoči. Dečak je uhvati i, držeći je za povodac, pođe u šumu. Simon se zaputi za njim.

Posle nekoliko trenutaka izgubiše se u čestaru.

Seoska kuća delovala je napušteno, a okolna polja obrasla su žbunjem. Iz te daljine, sve je delovalo pusto. Magarca nisu videli, ali i dalje se čulo njakanje.

Šćućuren ispod krošnje jednog od poslednjih hrastova na obodu šume, Benedeto je posmatrao polje pred sobom. Nalazilo se na blagom nagibu i bilo je ispresecano udolinama obraslim trnovitim grmljem i isprepletenim granjem gloginja.

- Ti ostani ovde - prošaputa Simonu, koji se i sam šćućurio pored njega. - Ja ću pokušati da se spustim niz padinu. Nadam se da ovo glupe pseto neće početi da laje...

Katula podignu glavu i pogleda ga. Zatim, ne ispuštajući ni glasa, poče da njuši vazduh.

Čvrsto držeći povodac, Benedeto leže na tlo i puzeći stade da se spušta niz kosinu.

* * *

Taj prokleti magarac! Dokle će da njače? Odvojio ga je od tog zakržljalog javora i vezao ga ispod nadstrešnice barake. Tu je koliko-toliko zaštićen od kiše i stražar nije mogao da shvati zašto životinja i dalje njače. Frknuo je. Jedva čeka da se sve ovo završi. Smučilo mu se da sedi između tih trulih dasaka, da čeka da se neko pojavi i odvede devojk. Pre nego što je otišao, kapetan mu je obećao da će mu za dva-tri dana poslati zamenu, ali prošlo je gotovo nedelju dana, a niko se nije pojavio.

Brinuo ga je nivo Lambra. Reka je blizu i ako se izlije, za pola dana će poplaviti imanje. Zato je pre dva sata išao da izvidi teren. Proverio je da li su vrata senika zaključana, uzjahao je magarca i zaputio se prema zapadu. Voda još nije probila nasipe, ali brzo je rasla. Vratio se, razmišljajući šta da radi ako naiđe bujica? Sigurno ne može ostaviti devojk. On je vojnik, iako je prurušen u razbojnika, i dobio je naređenja o koja se ne može oglušiti. Da se on pita, strpao bi je u vreću, natovario na magarca i pošao prema Melenjanu. Mesto je utvrđeno, a zamak bi mu, pod kontrolom Milaneza, pružio sigurno utočište. Znao je da ne može to učiniti, jer će ga strogo kazniti.

Kad bi stala kiša, možda bi se voda vratila u korita. Otvorio je vrata barake i pogledao u nebo. Oblaci su i dalje bili niski, ali kiša je oslabila. Ušao je i zatvorio vrata.

Bio je gladan. Zavukao je ruku u džep i izvadio dva parčeta sira. Ona glupača ni danas nije takla hranu, onda bolje da on pojede to što je ostalo.

Magarac ponovo zanjaka.

Ovako neće moći da nastavi, jer će Katula početi da laje. Kad je prošao kroz žbunje i otkrio senik iza ruševina seoske kuće, bio je siguran da su tu sakrili Alisu. Verovatno ju je i pas nanjušio, zato što je skočio napred skičeći. Morao je da mu stegne njušku i da ga sakrije ispod ogrtača. Nadao se da ga niko nije čuo, ko god da se tamo nalazi. Prikradajući se između žbunja zaputio se levo i konačno ugledao magarca. Bio je vezan ispred neke barake, što znači da unutra ima nekog.

Moraće da se vrati. Čvrsto držeći Katulu, okrenuo se i potrčao najbrže što je mogao. Simon ga ugleda pa i sam potrča za njim. Zaustavili su se ispod prvih hrastova i osvrnuli se. Iza njih nije bilo ni žive duše.

Produžiše kroz šumu.

- Ne, Delfina, vi ćete ostati ovde, nema ni govora o tome da pođete s nama! - uzviknu Markizio. - Bolje bi bilo da čuvate tog psa. Stavite ga na kola, strpajte ga u neku vreću, radite šta hoćete, samo da ne laje, za milost božju! A ti, Savina - nastavi, pokazujući na Đermana - gledaj da dete bude mirno. Ni slučajno ne sme zaplakati. Kiša je stala, vetar duva prema severu i mada je ispred nas šuma, lavež ili cika čuće se sve do tog imanja.

Sluškinja klimnu glavom, razočarana. Savina se okrenu, uze jedno uže s kola i pruži ga mužu. Seljak ga namota i gurnu ga u džep tunike. Benedeto uze srp, a Simon zategnu pojas s kojeg mu je visio bodež u koricama. Markizio im dade znak i sva trojica krenuše stazom.

63.

Zamak San Martino

Inkvizitor je u podnožju stepeništa zatekao metež.

Sluge i sluškinje, raščupani i bučni, razleteli su se s kraja na kraj hodnika, trčeći prema dvorištu. Sudarali su se, neko je psovao, mnoge žene su plakale.

Brat Pjetro uhvati jednu pralju za ruku.

- Ma šta se ovde, do đavola, događa?! - uznemireno zapita.

- Pustite me i idite bestraga! - dreknu žena piskavim glasom.

Inkvizitor zinu u čudu. Pralja se ote iz njegovog stiska i pobeže napolje. Monah je nepomično zurio za njom, a onda je, probijajući se kroz gužvu, stigao do vrata.

Dvorište je vrvelo od stražara koji su podizali pokretni most. S praga stražarskih konaka Klemente, njihov zapovednik, izvikivao je naredjenja, ali glas mu se jedva čuo nadjačan povicima žitelja zamka koji su se raspršili po dvorištu. Iz konjušnica je dopiralo njištanje konja, praćeno režanjem mazgi zatvorenih u štali.

Brat Pjetro se probi kroz mnoštvo i zaputi se prema zapovedniku straže.

Kad ga je video da mu se približava, Klemente nije mogao da zaustavi netrpeljiv pokret. - Ta prokleta crna vrana! - procedi kroza stisnute zube. - On nam donosi nevolje, dabogda crko!

Monah ga nije čuo.

- Hoćete li mi reći šta vas je sve spopalo? - ljutito upita, zaboravljajući svoj uobičajen prefinjen način izražavanja.

- Pa zar ne vidite i sami, Isuse, šta se događa? Zar ne vidite da je zamak poplavljen?

Inkvizitor se zaprepašćeno zagleda u njega.

- Gledajte, uverite se i sami? Idite gore, za boga miloga! - zareža Klemente, pokazujući bedeme. - Pogledajte malo! A sad se sklanjajte, imam ja preča posla nego da pričam ovde s vama!

Zapovednik pljunu na zemlju i ode prema zidinama. Monah se brzo pope uz kamene stepenice, izađe na najbliži bedem, nagnu se preko merlona i zinu od čuda.

Dok ga je zaglušivalo udaljeno mukanje, shvatio je da je zemljište oko zamka pokriveno vodom. Bila je muljevita i tamna. Već je ispunila trećinu šanca i preteći

se pela prema zidinama. Užasnut, inkvizitor pogleda prema reci. Na poljima pretvorenim u močvaru krošnje su izvirivale iz vode, stabala više nije bilo. Srce mu se pope pod grlo. Otrčao je na drugu stranu i pogledao prema severu. Iz te daljine, izgledalo je kao da je donji deo seljakove kuće već pod vodom. Od okolnih baraka ne beše ni traga. Samo je još istureni greben iznad reke izvirivao iz vode, ali i s njegovih obronaka voda se već valjala prema poljima.

Monah stisnu pesnice.

Ne ponovo, nemoguće da mi se ponovo dešava... zažmuri. Nije želeo da vidi. Sećanje ga zapljusnu poput talasa, crno i muljevito.

Dogodilo se za svega nekoliko trenutaka i njegova majka nije imala vremena ni da primeti. Još je ispirala rublje na obali kanala koji je tekao u blizini njihove kuće kad je naišla bujica i odnela je. On i njegova braća bili su tamo, stotinak koraka dalje, tražili su guštere u travi. Zabavljali su se otkidajući im repove. Kad je ustao držeći guštera u ruci, ona je još klečala, s rukama zaronjenim u vodu. Sledećeg trenutka video ju je kako je skliznula u vodu i odjednom je nestala.

Pokušali su da dođu do obale, ali morali su da odustanu. Voda je već bila probila nasipe kanala. Otrčali su u kuću, popeli se na tavan i tamo su, uplakani, čekali da im se otac vrati iz polja. Našli su je dva dana kasnije u dolini, zaglavljenu u korenje vrbe. Silina bujice iščupala je stablo iz korena. Lice joj je bilo neprepoznatljivo.

Otvorio je oči. Obuze ga silovita mučnina primoravajući ga da se nasloni na zid. Ispovraćao je žuč. Obrisao je usta rukavom mantije i, teturajući se, vratio se na stepenište.

Osmotrio je zamak. Stražari su okupljali ljude i konje i gurali ih prema glavnoj kuli. Klemente je i dalje vikao s praga, naređujući svima da se sklone u kule i da ostanu tamo dok se voda ne povuče.

Sišao je, hitro prešao preko dvorišta i odgurujući one koji su mu se našli na putu stigao do vrata i trkom se popeo uza stepenice koje vode u učiteljevu sobu.

Gvaldo zatvori škrinju i navuče Bonicov ogrtač. Iako pretežak za leto, bio je sašiven od tamne vune i imao je kapuljaču, koja će mu i te kako koristiti. Stavio ju je na glavu i hodajući na prstima prišao vratima, a zatim oslušnuo. Glasovi koji su do maločas odzvanjali u dvorištu, sad su odjekivali u unutrašnjosti zamka.

Kad se, pola sata ranije, ušunjao u odaje gospodara zamka kako bi potražio rukopis, čuo je žagor koji je dopirao spolja i odmah je shvatio šta se događa. Pogledao je kroz prozor i predvideo da će zapovednik straže uskoro narediti svima da se povuku u najviše delove zamka. Kakva gomila budala!, pomislio je. Kako nisu ranije primetili šta će se dogoditi? Kakvi su to vojnici kad ne proveravaju granice poseda koji čuvaju? Pa imanje je blizu reke, gospode bože! Toliko je kiše palo, a oni nisu otišli da provere da li je voda probila nasipe? Zar im nije jasno da

je ovo ravnica? Kao da je taj komad zemlje, to neznatno uzvišenje na kojem je zamak podignut dovoljno da ga sačuva od vode! Setio se Judite. Ko zna da li je uspela da pobegne pre nego što je voda nahrupila u pećinu... Ako je uspela, kuda li je otišla? Da li će je ikad više sresti? Brzo je potisnuo te misli, ali sad, dok je oprezno otvarao vrata, ponovo su ga nezadrživo obuzele. Odmahnuo je glavom. Nije vreme da misli na tako nešto.

- Ali, zaboga, kuda sad hoćete da idete?! - prodera se Đakoma i stade pred vrata. - Zapovednik straže rekao je da se svi popnemo što više, a vi biste sad da siđete! Ma, jeste li potpuni sišli s uma? - Bernarda joj ne odgovori već uzmaknu nekoliko koraka i stade pred škrinju. Otvori je i poče da pretura po nagomilanoj odeći. Kad je našla ono što je tražila, okrenula je leđa sluškinji, zadigla haljinu, otpustila pojas koji joj je pridržavao gaće i zadenula za njega mali zavežljaj. Onda je spustila haljinu i okrenula se.

- Sklanjaj se odatle, kravetino glupa! - prosikta.

Đakoma se ne pomeri. Starica se načas zagleda u nju, onda priđe kaminu, dohvati žarač i preteći zamahnu njime. Žena ju je u neverici gledala kako joj se približava i pre nego što je stigla da udahne, Bernarda je udari po ramenu. Kost zakrcka. Đakoma vrisnu, zatetura se i pade na pod, ječeći. Starica ispusti žarač i izade.

Hodnik je odzvanjao od plača, psovki i vriske. Dok se probijala, Bernardu zamalo ne sruši sluga koji je, u pratnji pralje, pomahnitalo trčao prema prolazu u kule. Ne mareći, gospodarica zamka je prešla ostatak hodnika, prošla pored Alisine sobe i sišla niza stepenice.

Vrata su bila širom otvorena i Metju proviri unutra. Ispred Simonove slamarice stajalu su četvorica slugu i razgovarali, preplašeno mašući rukama.

Učitelj se povuče. Koliko je mogao da vidi, zidne daske bile su na mestu, što znači da je Gvaldo otišao. Gde bi mogao da bude?

Sišao je sprat niže. Soba stare gospodarice bila je zatvorena i to ga je umirilo. Bernarda verovatno nije ni primetila šta se događa.

Zastao je ispred Alisine sobe i okrenuo kvaku. Otvorio je vrata i pogledao unutra. Soba je bila prazna. Nastavio je da silazi. Hodnik iz kojeg se ulazilo u gospodareve sobe bio je pust. Stigao je gotovo do kraja kad je čuo vrlo tiho škripanje. Okrenuo se. Iza odškrnutih vrata virio je Gvaldo.

- A, tu se... - prošaputa, dok je čovek oprezno izlazio iz sobe.

Gvaldo uhvati rubove kapuljače i navuče ih još više, gotovo sasvim pokrivajući lice.

- Idemo odavde, odmah - reče u jednom dahu, prođe pored učitelja i zaputi se

niz stepenice koje vode u prizemlje zamka.

- Ali... - Metju zastade - kuda ste pošli? Zapovednik straže je naredio da se popnemo na više spratove, dole je opasno i...

- Pustite to i pođite za mnom.

Učitelj ga poslušao.

Gde je, do đavola, Englez? U svojoj sobi nije, kuda je mogao otići?

Brat Pjetro se nagnu na kameni zid i zamisli se, ali nije mogao da povrati mir. Jeziv prizor izobličienog zelenkastog majčinog lica iskrsavao mu je pred očima i potiskivao mu sve misli. Činilo mu se da je ponovo vidi tu ispred sebe, opruženu na obali reke, dok joj sitni rakovi i dugački crvi mile iz usta, razjapljenih u jezivu grimasu.

Bilo mu je hladno. Odmakao se od vlažnog zida i seo na klupicu. Odmah mora odlučiti šta mu valja činiti. Ovo je gotovo najviša soba u zamku i uskoro će biti puna sveta. Dok je ustajao, pomislio je na silne sluge koje drži gospodar zamka. Sluge, sluškinje, sobari, kuvarice, pralje, štalski momci i stražari, sigurno ih ima stotinak. Šta ako se niko ne spase?

Šta ako bujica zapljusne i bedeme i kule? Samo će se ono kopile Bonico spasti, zaboga! On je u svojoj palati u Lodiju koji je dobro zaštićen brdom i debelim zidinama i ne pretil mu opasnost od poplave...

Iznenadeno shvati da škrguće zubima. Ne, neće se tako završiti. Lično će otići u Lodi, umesto da pošalje učitelja. Negde je, u skladištu s alatkama, video mali ali jak drveni čamac. Ako hoće da ga upotrebi, moraće odmah da siđe i da ga uzme, pre nego što voda poplavi i skladišta. Nekako će izaći iz zamka i stići će do grada, veslajući. Bio je siguran da i tamo vlada pometnja i da će mu nesposobnost gradskih vlasti da izdaju jasna naređenja omogućiti da se neopažen uvuče unutar zidina. Taj prokleti rukopis mora biti njegov, neće ga se odreći ni po cenu života.

Izašao je iz sobe i zastao na pragu da oslušne. Žagor koji je dopirao odozdo i pojačavao se, nagoveštavao je dolazak ostalih.

64.

Imanje u Ficolu

Stigli su na imanje. Skriveni među ruševinama stare seoske kuće, krišom su posmatrali senik. Iz svog skrovišta mogli su da vide vrata, zamandaljena poprečnom daskom. Malo iza senika stajala je nakrivljena baraka za koju je bio vezan magarac. Nije više njakao.

- Ako je ovo jedini magarac, znači da postoji samo jedan stražar - reče Markizio u po glasa - što nam savršeno odgovara jer nas je više. Ja ću krenuti prvi, a vi pođite za mnom, skrivajući se iza žbunja. Pripremite oružje, za svaki slučaj.

Simon i Benedeto se spustiše na kolena i sačekaše da Markizio krene. Pošto je još jednom pogledao baraku, čovek obide razrušenu kuću i potrča preko polja. Kad je stigao do senika, zastao je da predahne. Prislonio je uvo na drveni zid, ali ništa nije čuo. Oprezno je hodao uza zid do ugla, a onda je provirio prema baraki. Magarac okrenu glavu i pogleda ga.

Kad su ga izgubili iz vidnog polja, Benedeto i Simon počеше da puze između žbunja. Ne obazirući se na ogrebotine od trnovitih grana, produžiše prema seniku i ubrzo stigoše.

- Dakle - prošaputa seljak - ti ćeš mi, Benedeto, čuvati leđa, a vi ćete, Simone, zaobići baraku s leve strane i napravićete buku da biste privukli pažnju stražara. Kad izađe da proveriti šta se događa, pokažite se. Onda ću ja doći. Da li vam je jasno?

Simon i dečak klimnuše glavama.

- Hajdemo.

Kocka se otkotrlja i zaustavi se na jedinici. Stražar opsova. Izgubio je. Da igra s nekim, sad bi mu uzeo novac. Igrao je već četvrtu partiju protiv zamišljenog protivnika i nije mu se više igralo. Pokupio je kockice sa zemlje i stavio ih u džep. Vreme je da pođe na bunar po vodu. Prilično je ožedneo od tvrdog hleba i bajatog sira koje deli sa zarobljenicom.

Samo što je dohvatio čizme koje je malo ranije izuo kako bi odmorio otečene noge, kad spolja dopre neko krckanje, kao da se slomila grana. Brzo se obuo i prišao vratima. Desnu ruku je spustio na kvaku, a levu na držak bodeža i oslušnuo.

Magarac ponovo zanjaka i zagluši sve ostale zvuke. Polako je pritisnuo kvaku i odškrinuo vrata. Kroz uzan otvor nije video ništa osim zida senika i polja obraslog žbunjem. Umiren, htjede da zatvori vrata kad se ponovo začu prasak, ovog puta glasniji.

Pokušao je da sačuva prisebnost. Možda je to stražar kog je kapetan poslao da ga zameni, ali nije čuo konja. Istina, blato donekle prigušuje zvuk konjskih kopita, ali čuo bi bar nešto. Ko bi to, onda, mogao da bude? Kad je prešao one dve-tri milje do reke, živu dušu nije video. Da ga nije video neko ko se skrivao u šumi, a zatim ga sledio dovde? Možda neki razbojnik? Stresao se od uzbuđenja. Ako je napolju zaista razbojnik, videće svog boga.

Izvukao je nož i otvorio vrata. Zapahnu ga udar vlažnog vetra. Shvatio je da nije uzeo ogrtač s kapuljačom.

Oprezno je načinio nekoliko koraka prema seniku, a onda se zaustavio, naprežući mišiće. Upravo je hteo da produži kad mu se učini da je krajičkom oka video da se nešto pomera s desne strane. Naglo se okrenuo i ugledao elegantno odevenog momka koji je koračao prema njemu s bodežom u ruci. Pogledao ga je u neverici, a onda je opsovao i bacio se na njega.

Simon viknu, saplete se i pade. Podigao je ruke kako bi zaštitio grudi i nož mu ispade. Stražar je već bio podigao ruku u kojoj je držao bodež kad mu nekakva omča pade oko vrata i zategnu se. Prineo je ruke vratu i otvorio usta boreći se za vazduh, a zatim mu se kapci izvrnuše i on pade na zemlju grčeći se i otimajući se.

Markizio je, klečeći iza njega, još jednom zategao uže. Stražarevo lice pomodre. Poslednjim delićima snage pokušao je da se oslobodi tog smrtnog stiska. Načas je mlatarao rukama i nogama po vazduhu izvijajući kičmu. Onda se ponovo sruči na zemlju, nepokretan.

Seljak popusti uže, i dalje držeći jedan kraj u ruci. Kad je stražara protresao poslednji grč, pustio je konopac. Simon je ustao i užasnuto se zagledao u leš.

- Mi smo... - promuca - ...šta smo... mi smo...

- Ništa mi nismo uradili - uzvрати mu Markizio - samo smo se branili, eto šta se dogodilo. Ja...

Prebledeo je. Okrenuo se, udaljio se nekoliko koraka, oslonio se rukama na kolena i ispovraćao se.

- Oče, ovde nema više nikog! Sad...

Benedetov glas je načas zvonko odjeknuo, a zatim zamro. S praga barake dečak je zbunjeno posmatrao stražarevo telo.

Markizio mu priđe teturajući se.

- Idemo da pogledamo u seniku - promuklo reče.

I dalje ošamućen, Simon uze bodež sa zemlje. Načinio je nekoliko nesigurnih koraka, a onda je potrčao.

Sva trojica su istovremeno stigla pred vrata. Markizio pokuša da otvori, a onda primeti da na vratima postoji brava.

- Zaboga, još su ih i zaključali! - ljutito uzviknu, podižući dasku.

Iznutra se začu ječanje.

Simon preblede. Zaustio je da nešto kaže, ali nije mogao. Ne čekajući ničije naređenje, Benedeto otrča nazad i, žmureći da ne bi video stražarevo lice, grozničavo mu pretraži džepove, pronađe ključ i odnese ga ocu.

Markizio otključa, pritisnu kvaku i uđe.

Unutra je bilo mračno, ali prigušena svetlost koja je dopirala spolja bila je dovoljna da obasja deo poda. Sklupčana na slami, Alisa je gledala obrise nepoznatog čoveka u dovratku. Bila je preplašena.

- To smo mi, gospođo, došli smo da vas oslobodimo - reče seljak i načas zastade pre nego što je ušao.

Simon se uto prikrade ispred njega i potrča prema Alisi, do gležnjeva uranjajući u slamu. Devojka je, prebledela, grozničavo zurila u njega, usne su joj podrhtavale, kosa joj je bila prljava i raščupana, haljina poderana. Ruka joj je, vezana kanapom u visini članka, visila pored tela.

Simon je bez oklevanja izvadio nož iz korica i s nekoliko odlučnih pokreta presekao užu.

- Gotovo je, ljubavi - prošaputa joj - gotovo je.

Iz Alisinog grla dopro je zvuk nalik cvilenju ranjene životinje. Prigušeno je zaječala, duboko uzdahnula i na kraju zaječala.

Simon je nežno podignu na noge i držeći je čvrsto uza se, povede je prema vratima.

Benedeto, koji je je stajao s ocem na pragu, pomeri se u stranu puštajući ih da izađu. Kad je shvatio u kakvom je stanju gospodarica, načini besan pokret.

- Trebalo je da rasporimo tog gada, a ne da ga zadavimo! - ljutito uzviknu. - Još bi pridržavao utrobu i nadao se da će brzo bogu na istinu!

Markizio ga strogo pogleda i zausti da ga ukori, ali se uzdrža. Njegov sin je u pravu. Ko god da je odgovoran što je Alisa u takvom stanju, zaslužio je da završi u paklu!

- Moramo da požurimo - reče. - Benedeto, odveži magarca i dovedi ga. Ovo siroto dete sigurno neće moći da hoda do šume, stavićemo je u sedlo. Hajde, trk!

Dečak posluša. Vetar koji je dunuo s juga donosio je sa sobom težak zadah mokre zemlje. Zabrinut, Markizio osmotri polja. Imao je utisak da će uskoro voda iz jedne od dveju reka dopreti do napuštenog imanja. Ako se to dogodi, moći će jedino u šumu da se sklone. Moraće brzo da pođu.

65.

Okolina Lodija

Konj se ukopa u mestu.

- Šta je sad? Šta čekaš, rago usrana?! - zareza Bonico zarivajući mu mamuze u sapi.

Životinja zaništa, ali se ne pomeri. Gospodar ga besno ošinu bičem, a konj poskoči napred. Kopita su mu tonula u blato i otežavala mu kretanje.

- Samo mi je još trebao ovaj zaobilazni put - ozlojeđeno huknu Bonico. - Da sam juče krenuo, već bih bio u zamku!

Kad je sat vremena ranije pošao, gradski izvikivač prolazio je ulicama upozoravajući ljude da ne napuštaju grad osim u slučaju preke potrebe. Izgleda da je voda već poplavila i put za Milano, a strahovalo se da će reka još narasti. Nije ga poslušao. Kakve god da su prilike na putu, on se mora vratiti u zamak. Istini na volju, nije se naročito plašio pobesnele reke. Zidine su jake, a zamak je podignut na uzvišenju, do kojeg, koliko god da je nisko, voda neće dopreti. Više ga je brinulo kako će se ponašati ljudi u zamku u slučaju da vode počne da raste. Ko mu može jamčiti da neće iskoristiti gužvu i pokrasti oružje, nameštaj i zalihe hrane? I šta će biti s njegovom majkom? Dobro je znao koliko je Đakoma mrzi. Šta ako ta prokleta sluškinja odluči da iskoristi priliku da je ubije? Niko ne bi primetio u tom metežu...

Izašao je iz Lodija i projahao pored gradskih zidina, zaputivši se prema močvari Selvagreka. Tamo se, polusakriven gustim rastinjem, odvaja uzan puteljak koji se posle pola milje spaja s glavnim putem. Bio je siguran da mu ne preti nikakva opasnost. Močvaru je od toka Ade delio brežuljak na kojem se uzdizao grad i uzvišenje će zaustaviti povodanj.

Dok se konj s mukom probijao prema obalama močvare, shvatio je da se mali greben kod kojeg se odvaja puteljak više ne vidi.

- Pa kud' se dede, đavo ga odneo? Nije mogao nestati! -ljutito progundā.

Zaustavio je konja i sjahao. Čizme su mu do gležnjeva potonule u lepljiv, gotovo crn mulj. Jedva ih je izvukao, jednu po jednu i nesigurno stupajući provirio je između granja jove koja mu se našla na putu. Staze nije bilo.

Konj frknu iza njega.

Nastavio je. Obišao je drvo i kad je zakoračio, propade. Zaprepašćen, primeti da je okružen vodom. Samo načas je, ali predugo, osmotrio površinu koja je naglo rasla. Kad je potonuo do ramena, namah je shvatio da je zagazio u živo blato u močvari. Užasnut, stade da urla. Izvio se, pružio ruke prema granju jove, nagutao se vode i ispljunuo, krkljajući. Na tren mu se učini da se malo pomerio prema obali. Ispružio je noge koliko god je mogao kako bi se dočekaao na potopljenu obalu, ali stopala mu ponovo utonuše u mulj. Pokušao je da ih izvuče, ali je, užasnut, shvatio da su nepokretne, kao da ih drži ruka nekog diva. Ponovo poče da se batrga. Sa svakim pokretom ramena telo mu je sve dublje tonulo.

Opet je zaurkao dok mu se odjek glasa razbijao o drveće. Poslednji vrisak naglo mu je zamro zagušen muljem koji mu je napunio usta.

Kad mu je glava iščezla ispod površine vode, površina močvare zagrgolji i blago se ustalasa šireći se u koncentričnim krugovima. Zatim se sve umiri.

66.

Zamak San Martino

Zgrčena u niši prokopanoj u zidu pored svečane dvorane, Bernarda je osećala kako joj stopala trnu. Dugo je već stajala tu i kolena su je zbolela od tog nezgodnog položaja. Pokušala je da istegne nogu, ali prostor je bio suviše mali. Potisnula je uzdah. Moraće još da čeka. Kad je, malo ranije, provirila iza ugla i nije videla nikog u hodniku, pomislila je da konačno može da izađe odatle, kad stražari nagrnuše u glavnu kulu. Držali su za uzde dvadesetak konja i, na njeno čuđenje, uveli su ih u dvoranu. Tu su ih zatvorili, a onda su se popeli na sprat, ne primećujući je.

Pošto je bat njihovih koraka zamro, ponovo je provirila. Hodnik je konačno opusteo.

Oslonila se na pete i zgrčila nožne prste kako bi odagnala trnce. Kad joj se učini da može sigurno da stoji, stisnu haljinu u visini grudi i zakorači iz niše. Oprezno se osvrnu, pređe preko hodnika, načas stade iza ulaznih vrata i pošto joj se učini da napolju nema nikog, izađe u dvorište.

Đakoma se osvestila. Stežući zube, oslonila se na desni lakat, odgurnula se o pod i ustala. Rame ju je nepodnošljivo bolelo. Iznenadan talas mučnine natera je da se nasloni na zid. Činilo joj se da se cela soba okreće oko nje. Nekoliko puta duboko uzdahnu kako bi se povratila. Zatim priđe vratima, otvori ih i pogleda niz hodnik. Starice nije bilo. Po škripanju drvenih stepenika zaključila je da neko silazi. Teturajući se, pošla je za zvukom.

- Šta, do đavola, tražimo? - upita učitelj razdraženo, dok je sledio Gvalda prema skladištima.

Gacali su po vodi. Niži delovi zamka bili su poplavljeni, što znači da je šanac oko zidina već pun vode.

- Čamac, tražimo čamac. Siguran sam da je ovde negde.

- Čamac? Ali...

- Nemojte mi postavljati besmislena pitanja! - prasnu Gvaldo, ne osvrćući se. - Bolje da požurimo! Gledajte - dodade, pokazujući skladišta - ostavili su vrata

širom otvorena, umesto da ih zatvore i nabacaju na njih džakove žita! Kakve su to budale!

Upravo htedoše da uđu kad začuše pljusak, kao da je nešto vrlo teško upalo u vodu.

- Izgleda da je neko došao na istu zamisao - reče Gvaldo u po glasa, a onda pokaza Metjuu da stane.

Sakrili su se iza vrata i osluškivali. Iz unutrašnjosti prostorije dopiralo je gundanje praćeno psovkama.

Sledećeg trenutka, koji se obojici učini predugim, na pragu se pojavi usukana inkvizitorova figura. Dok mu se s rukava mantije cedila voda, monah se nagnu i proviri preko dovratka. Bio im je okrenut leđima i nisu mu videli lice, ali sudeći po drhtavici koja mu je potresala celo telo, činilo se da je na izmaku snaga. Udahnuo je, ispravio se i prešao preko blagog uspona na čijem vrhu su se uzdizali palata i kapela. Tamo voda još nije doprla.

- Proverite šta radi taj gad, a onda se vratite - prošaputa Gvaldo učitelju - potrebna su dvojica da bi se izvukao čamac.

Iskrao se iza vrata i ušao u skladište. Metju se odvoji od zida na koji je bio naslonjen i proviri kroz pukotinu na vratima. Monah je zastao ispred glavne kule, zavirio kroz vrata, a onda krenu prema kapeli.

Učitelj sačeka nekoliko trenutaka, izađe iz skrovišta i privikavajući se na polumrak, pridruži se Gvaldu. Čovek je pokušavao da izvuče neki čamac.

- Mali je - proštenja, glasom promuklim od napora. Pomozite mi, možda ćemo zajedno moći da ga izvučemo do vrata. Gde je monah?

- Ušao je u kapelu.

- Dobro, ako se vrati, čućemo ga. Hajde sad, ja ću vući pramac, a vi gurajte krmu.

Zagazili su u blato i napregli se. Čamac zaškripa u mulju, a onda se pomeri.

Đakoma sede na poslednji stepenik i zaurla od bola. Činilo joj se da joj je neko zario šilo između vrata i ramena i više nije mogla ni glavu da okrene. Naslonila ju je na zid, drhteći. Zašto je sišla umesto da je ostala u staričinoj sobi? Šta je se tiče kud je ova otišla? Nek ide do đavola, kurva! A zapravo će do đavola otići ona, i to uskoro. Bila je sigurna da neće moći da se popne uza stepenice, noge joj neće izdržati. Umreće tu i bujica će je odneti poput životinjske lešine.

Đakoma zaplaka.

Kakva je to senka koja je skliznula iz niše u zidu pored palate? Ma ne, možda mu se privida, možda mu se od naprezanja prilikom pokušaja da pomeri čamac zamaglio

vid. Monah trepnu, nadajući se da će bolje videti. Ne, nema tamo nikog, vrata kapele su otvorena i...

Vrata kapele.

Otvorena.

Podišla ga je jeza. Bio je siguran da su bila zatvorena kad je pošao u skladište. Zar unutra ima nekog? Da nije Bonico? Šta ako nije otišao u Lodi, nego se celu noć krio u nekoj tajnoj odaji zamka? Možda se, sad kad su svi pobjegli na više spratove, uvukao tu kako bi ko zna koji put sakrio rukopis?

Odlučno se zaputi prema kapeli.

Svilene papuče bile su joj potpuno mokre i vredale su joj голу kožu stopala. Bernarda ih izu i ostavi ih na zemlji. Slaba svetlost koja je dopirala kroz uzan zasvođeni prozor apside bila joj je dovoljna da se snađe. Pažljivo spuštajući bosa stopala na hrapav pod stigla je do jednog od niskih stubova koji su, uzidani u polukrug apside, zatvarali oltar. Polazeći odozdo, prešla je prstima preko kamenih blokova. Bila je sigurna da se pukotina nalazi upravo na tom stubu. Šest godina ranije, kad su radnici popravljali zadnji zid kapele oštećenog prilikom zemljotresa, prevideli su pukotinu između dva kamena. Bonico je to primetio tek kad su radnici otišli i nikad nije ispunio tu pukotinu. Bila je sigurna da je to savršeno mesto na koje se nešto može sakriti. Nikome ne bi palo na pamet da bilo šta tu traži.

Ali gde je, do đavola, ta prokleta pukotina, razdraženo pomisli. Kad su sveće upaljene, odlično se vidi... Prigušena svetlost koja je prodirala kroz uzan prozor i padala na oltar, bacala je senku na stubove.

Frknula je i stojeći na vrhovima prstiju visoko pružila ruku, pipajući naslepo i istežući leđne mišiće. Prsti joj konačno propadoše u nepravilnu šupljinu.

- Evo je! - uzviknu, zadihana.

- A šta to?

Strog glas odjeknu između zidova kapele i pogodi je popu: biča. Naglo je povukla ruku, okrenula se i zateturala izgubivši ravnotežu. Naslonila se na stub i razrogačenih očiju zagledala se u polumrak. Neko je koračao prema njoj.

- Dakle, može li se znati šta ste to našli? - uzviknu inkvizitor i stade ispred nje.

Bernarda se zbunjeno zagleda u njega. Ko je taj čovek? Čini joj se da ga je već videla, ali gde? I šta radi baš sad, tu, u kapeli? Možda ju je pratio?

Sagnula se i ustuknula.

- S kim to, do đavola, monah razgovara? - upita Gvaldo, spuštajući užu u čamac.

Jednako iznenađen, Metju pogleda prema ulazu u kapelu. Iako prigušen zbog debljine zidova, inkvizitorov glas dopro je do njih.

- Ostavimo ga ovde - reče Gvaldo, pokazujući čamac - posle ćemo se vratiti da ga uzmemo. Hoću da vidim šta se tamo događa.

Koračajući uza sam zid, njih dvojica stigoše do kapele i proviriše kroz pritvorena vrata. Iz apside je dopirala prigušena svetlost i obasjavala oltar. Naslonjena na kamenu ploču, Bernarda je posmatrala inkvizitora koji je, nekoliko koraka dalje, prelazio dlanom preko jednog stuba.

- Ovde nema ničega, do đavola, samo rupe i stvrdnuti malter koji reže kožu! - uzviknu monah. - Šta ste, zaboga, tražili?! Šta ste našli, kurvo jedna, hoćete li mi reći?!

Bernarda se skupila, stavila ruku na glavu, drugom pritisnula grudi i rasplakala se.

Pre nego što je Gvaldo uspeo da ga zaustavi, Metju uđe i primaknu se inkvizitoru.

- Zar se tako izražava božji čovek?! - prezrivo uzviknu.

- Šta radite toj jadnoj starici, ne čini li vam se da ste već izazvali previše nevolja?

Monah naglo okrenu glavu i pogleda ga iskolačenih očiju, dok mu se vilica grčila u demonsku grimasu.

- Odlazite odavde, tobožnji učitelju! - hladno prosikta inkvizitor. - Ono o čemu razgovaram s gospodaricom, vas se ne tiče.

- A, je li? Ja, međutim, verujem da me se tiče. Šta hoćete od nje, zar ne vidite da je pometena, da je zbog celog ovog meteža pala u krizu? Hoćete da umre od straha?

Monah se ukoči. Upravo je hteo žestoko da mu uzvratu kad se Bernarda uspravi i nesigurno zakorači prema učitelju.

- Samo vama mogu da ga dam, samo vama - reče mu, glasom koji je podrhtavao od plača - jedino vi možete da ga čuvate.

Metju je zbunjeno pogleda, ne shvatajući je.

Gospodarica mu stidljivo okrenu leđa, zadignu haljinu i zavuče ruku među nabore gaća. Onda se okrenu držeći kožnu vrećicu nemarno vezanu učkurom.

Pre nego što je stigla da mu je pruži, Gvaldo iskoči iz mraka pronaosa i dugim korakom pođe prema Bernardi. Kapuljača ogrtača bila mu je navučena na lice.

Brat Pjetro, koji je oduševljeno posmatrao mali zavežljaj u staričinim rukama, ugleda čoveka kako iznenada izlazi iz tame. Odmeri ga i načas ostade bez daha. Onda iskorači prema njemu upirući mu kažiprst u grudi.

- Tako, dakle, bili ste u Lodiju, a? - zareža, van sebe od besa. - Trebalo je da znam da su me vaše sluge slagale! Kakav Lodi, sve vreme ste bili u zamku, kopile jedno! Strpljivo ste čekali da zbrka dostigne vrhunac i sad ste se pojavili, spremni da odmaglite s rukopisom! Vi ste ga sve vreme kri li, kako to nisam odmah shvatio?

- prodera se, okrećući se prema Bernardi. - A njoj ste ga poverili na čuvanje, je li tako? Kome bi palo na pamet da ga traži među stvarima ove mahnite bezumnice? O, vrlo ste vešti, nema šta. Znali ste da će se svi skloniti na više spratove vašeg bednog zamka i ubedili ste ovu matoru ludu da siđe, sigurni da ovamo niko neće doći...

Gvaldo bez reči skloni kapuljaču s lica i pusti je da mu padne na ramena.

Inkvizitor razrogači oči. Ovaj čovek nije Bonico, boga mu! Ko je ovaj, do đavola, i zašto nosi Bonicov ogrtač?

Dok ga je nepoznati podrugljivo gledao, monah mu se primaknu još jedan korak.

- Ne prilazite mi, brate Pjetro - zapreti mu - ili ćete loše završiti. A vi, učitelju - dodade, ne odvajajući pogled od inkvizitora - uzmite taj zavežljaj. Baš me zanima šta se nalazi u njemu.

Monah je izgledao kao da je sišao s uma. Zatečen, zurio je u Gvalda uopšte ne shvatajući šta se događa.

Bernarda bez reči pruži ruke prema Metjuu. Silovito su joj drhtale i zavežljaj joj pade na pod. Učkur se odveza i iz vrećice ispade nešto što je u polumaraku kapele izgledalo kao knjiga.

Inkvizitor se pobedonosno osmehnu i brzo poput sokola koji se ustremkuje na plen, sagnu se i dograbi je. Gvaldo se munjevito baci na njega i obori ga na pod. Knjiga ispade iz monahovih ruku i odskoči ispod oltara.

Bernarda vrisnu i zakorači, povodeći se. Pre nego što je pala, Metju je uhvati za ramena i snažno je povuče prema sebi.

Monah se izvi i ustade. Načas se zanese, a onda, naslanjajući se leđima na ploču oltara, iz sve snage šutnu Gvalda u prepone. Dok se ovaj previjao od bola, brat Pjetro se sagnu, pruži ruku i dohvati knjigu. Kad se uspravio, u drugoj ruci mu sevnu nož.

- A sad - zadihano reče mašući bodežom ispred sebe - odlazite. Svi.

Bernarda zaječa, zažmuri i izgubi svest.

Gvaldo se u međuvremenu povratio i mašio se bodeža. Teška tkanina ogrtača sakrila je njegov pokret. Polako je zakoračio prema inkvizitoru.

Brat Pjetro je stezao rukopis na grudi i u neverici gledao kako mu Gvaldo prilazi. Dok se spremao da zamahne nožem, u kapeli odjeknu neobičan zvuk.

Isprva prigušen, posle nekoliko trenutaka se pojača kao da je iza vrha brežuljka grmljavina najavljivala oluju u daljini.

Buka se sve više pojačavala.

Pod se zatrese i među zidovima kapele ponovo odjeknu buka, još strašnija, mnogo bliža. Za nekoliko trenutaka pretvorila se u tutnjavu, kao da se lavina stena valja niz neku padinu.

Slabašna svetlost koja je obasjavala kapelu pomračila se. Silovit talas vode probi se kroz uzan prozor apside i jurnu unutra. Zid je škripao i pucketao, a onda se, uz jezivu buku, obrušio. Kamenje se survalo na pod, ostavljajući za sobom ogromnu rupu.

Bujica vode zahvati Bernardu otevši je iz učiteljevih ruku. Pokušavajući da je uhvati, Metju pade napred gutajući muljevitu vodu. Ustao je nakašljavajući se, a zatim je naslepo pokušao da dođe do starice. Međutim, više nije imao oslonca jer je voda već znatno ispunila kapelu.

Dozivao ju je, ali nije bilo odgovora.

Voda se pretvorila u potok. Brzo je tekla preko srušene apside prema pronaosu i isticala u dvorište. Trudeći se da se održi na nogama, Metju jedva načini nekoliko koraka jer su ga usporavale čizme pune vode i natopljena odeća. Ne obazirući se na talase koji su jedan za drugim sve više ispunjavali kapelu vodom, nastavio je prema izlazu. Gotovo je stigao do vrata kad se prolomi nečiji vrisak, toliko prodoran da je nadjačao hućanje vode. Okrenu se, zanoseći se. Svetlost koja je prodirala kroz razrušeni zid obasjavala je ostatke kapele.

Na oltaru je nauznak ležalo telo brata Pjetra. Glava mu je visila preko ivice, a ruke su mu dodirivale površinu vode. Iznad njega je stajao Gvaldo i dalje držeći bodež u desnoj ruci. U levoj je stezao rukopis.

Metju se užasnuto zagleda u njega. Kao da je osetio nje gov pogled na potiljku, Gvaldo se okrenu. Pogleda učitelja i polako podignu ruku u kojoj je držao knjigu. Iako su mu daljina i slaba svetlost zamagljivali vid, Metju se učini da je ovom na licu zatitrao osmeh.

- Šta ste to učinili? - doviknu mu.

Glas mu se izgubi u hućanju vode. Držeći se za dovratak, ponovo doviknu. Ne pokazujući mu da ga je čuo, Gvaldo vrati bodež u korice, skoči s oltara i s mukom se probijajući zaputi se prema njemu.

Gotovo je stigao kad iznenada u kapelu nahrupi novi talas visine čoveka, udari o bočne zidove, protutnja kroz pronaos i zapenušao se sruči na Gvalda. Čovek pade, pridignu se, pokuša da izvuče iz vode ruku u kojoj je stezao rukopis, posrnu i ponovo pade napred, nestajući pod vodom. Silovit talas odvoji zatim Metjua od vrata i poklopi ga.

Pokušao je da izroni, ali nije uspeo. Teške čizme pune vode vukle su ga nadole. Zadržavajući dah, prepusti se bujici. Gotovo je ostao bez vazduha u plućima kad ga struja snažno odbaci na neku tvrdnu površinu. Jedna čizma mu skliznu s noge. Očajničkim trzajem podigao je glavu i stao da mlatara rukama kako ne bi ponovo potonuo. Tu, ispred njega, ljuljao se čamac. Uhvatio se za ivicu i otvorio usta boreći se za vazduh. Slobodnom rukom izuo je drugu čizmu i uz nadljudski napor popeo se u čamac.

Iscrpljen, sručio se na dno malog plovila. Nekoliko trenutaka duboko je disao,

a onda je pogledao okolo. Voda je pokrila celo dvorište, a masivna zadnja kapija plutala je nedaleko od čamca. Bujica ih je iščupala iz ležišta. Pokretni most je i dalje bio podignut, ali voda je prodirala kroz otvore za lance i svakog trenutka je mogla da razvali i most. Na ulazu u trem bujica je stvarala mala virove, prelivajući se preko stepenica. Iz prizemlja je dopiralo izbezumljeno njištanje.

Iznenada se prolomi potmulo škripanje. Užasnut, Metju je gledao kako se krov kapele uz prasak urušava. Naide još jedan talas i podignu čamac koji se opasno zaljulja i pramac se okrenu prema zadnjoj kapiji.

Učitelj izvuče vesla iz ležišta i zavesla.

Iščupan iz nepokretne Gvaldove ruke, rukopis ispliva na površinu i plutajući prođe preko apside i srušenog zida groblja i odjezdi prema reci.

67.

Okolina Milana

Čamac se zaustavi uz odsečan udar.

Učitelj se probudi od naglog trzaja. Otvorio je oči i pridigao se na laktove. Boreći se protiv vrtoglavice, izvio je vrat i pogledao preko ivice čamca. Samo je još krma bila u vodi, ne dubljoj od jednog pedlja, dok je pramac bio na suvom.

S naporom se uspravio i oslanjajući se o veslo iskočio iz čamca. Bosa stopala potonuše mu u blato.

Kiša je stala. Pitao se koliko je vremena prošlo otkad je izgubio svest. Setio se da je pao na dno čamca, ali ono što se zatim događalo kao da je posmatrao kroz izmaglicu. Pamti kišu koja mu je šibala lice, vodu koja je silovito udarala bokove čamca, udaljeno mukanje stoke koje se gubilo u tutnjavi bujice... i ništa više.

Pogledao je okolo. Cela okolina ličila je na ogromnu močvaru. Ipak, kad se pažljivije zagledao, učinilo mu se da se voda polako povlači. Tu i tamo nazirala se zemlja, stablo ponekog drveta.

Teturajući se, pošao je prema uzvišenju koje se uzdizalo pred njim. Što je dalje odmicao, nailazio je na sve više zemlje, trave i kamenja, a bujno rastinje na vrhu poplava kao da nije ni okrnula. Iako natopljeno kišom, lišće je čvrsto stajalo na granama.

Neravno tlo vređalo mu je stopala, ali Metju je i dalje koračao, pognute glave, sve dok se ispred njega nije isprečilo moćno stablo jednog hrasta. Zastao je, prešao rukom preko grube kore i skliznuo na tlo. Obuze ga silovita mučnina. Plitko dišući, sklopio je oči i ponovo izgubio svest.

Glasovi su mu najpre nejasno dopirali do ušiju, praćeni, kako mu se učini, psećim lavežom.

Podigao je kapke. Preko nogu mu je bio prebačen pokrivač, a pod leđima je osećao nešto tvrdo. Okrenuo je glavu i ugledao kolski točak.

Širom je otvorio oči. Nekoliko koraka dalje stajao je Seljakov sin i bojažljivo ga posmatrao. Iza njega je ugledao dečakove roditelje kako razgovaraju s Alisom i Simonom, a još malo dalje Delfinu, koja ih je pažljivo slušala.

- Vode - promuklo zakrklja - žedan sam.

Dečak otrča do kola. Dok se peo, Alisa se izdvoji iz grupe i pride Metjuu.

- Kako se osećate, učitelju? - brižno upita, naginjući se prema njemu.

Pre nego što je smogao snage da joj odgovori, Benedeto siđe s kola i pruži mu malu kožnu mešinu.

Stežući je drhtavim rukama, Metju je dugo pio.

- Dobro sam - naposletku šlaga, gubeći dah.

Pokušao je da ustane, ali noge ga izdadoše. Markizio pritrča da mu pomogne.

- Šta to radite? Zar ne vidite da ste previše slabi i da govorite? - ukori ga tobože strogo. - Evo, sad je bolje! - reče mu, podižući ga na noge.

- Da, ali ja... Šta? - promrmlja Metju. - Kako... kako sam dospeo ovamo? Zašto ste vi?...

- Dovala vas je neka žena, nikad je ranije nisam video. Rekla je da se malo niže nalazi nasukan čamac i da vas je zatekla nedaleko od čamca, opruženog ispod nekog hrasta. Ne znam kako je uspela da vas dovuče dovde, ali očigledno je snažnija nego što izgleda. Želeli smo da je zadržimo bar nakratko, ali odbila je. Odmah je otišla, kao da mnogo žuri.

Stvarno ne znam ko je to, ličila je na seljanku. Čak je i lepa, ali oči joj se žute poput vučjih. - Markizio se naježi. - Kako god bilo, imali ste mnogo sreće! Da vas nije našla, ko zna šta bi bilo s vama!

Metju klimnu glavom.

- Treba mnogo toga da ispričamo jedan drugom - nastavi Markizio, pažljivo ga naslanjajući na kola - ali ima vremena. Samo jedno bih voleo odmah da saznam. Šta se dogodilo sa zamkom? Je l' ga pogodila poplava?

Učitelj oseti kako mu se grlo steže. Učini mu se da će se ugušiti.

- Jeste - voda je prodirala na sve strane, poplavila je dvorište, zid kapele se obrušio i... - progutao je pljuvačku - ...svi koji su se zatekli u kapeli podavili su se, ne znam šta je s ostalima... Ja... ja sam uspeo da se popnem u čamac, bujica me je odvušla, a onda... više se ne sećam.

Počeo je da se trese.

- Dođite, pomoći ću vam da se popnete na kola - reče mu seljak i uhvati ga za mišicu. - Sad pokušajte da odspavate. Posle ćemo vam dati da pojedete nešto, a kad malo ojačate, nastavićemo da razgovaramo.

Podigao ga je i pomogao mu da se opruži između dve vreće žita, a onda je sišao da uzme pokrivač. Kad se vratio da ga pokrije, Metju je već bio zaspao.

68.

Vatra je živahno pucketala. Savina je htela da je zapali još mnogo ranije kako bi osušila učiteljevu mokru odeću, ali njen muž je bio neumoljiv. - Sve dok ovako duva - rekao je - nećemo paliti vatru. Hoćeš da odleti neka žiška i da zapali šumu?

Kad se smrklo, vetar je oslabio. Benedeto je tek tada zapalio pruće, napravio je tronožac od čvrstih grana koje je našao malo dalje i prebacio je preko njega učiteljevu tuniku, košulju i čakšire. Markizio mu je pozajmio svoje rezervne, a dao mu je i košulju i laki ogrtač od grubog pamučnog platna i drvene papuče. Bile su mu prevelike, ali su mu štatile nažuljena stopala.

Metju je sedeo s ostalima pored vatre i slušao Simona, koji mu je pričao kako su oslobodili Alisu. Mislina se vratio u jednu davnu noć, kad mu je neko takođe pomogao, saslušao ga i ponudio mu prijateljstvo i podršku.

- Učitelju...?

Prigušen mladićev glas prenu ga iz misli. Simon je zurio u njega gotovo mu se unoseći u lice.

- A Gvaldo? - upita ga u po glasa, pazeći da ga ostali ne čuju. - Zašto nije pošao s vama?

Metju zažmuri.

- Mislim da je mrtav - prošaputa. - Sišli smo u skladište da potražimo čamac i kad je naišao taj ogromni talas, nestao je pod vodom i nije više izronio. Zatim, kad se sve srušilo, odvukla me je struja i više ga nisam video.

To nije bilo sasvim tačno, ali je bilo najbliže istini. Satima je, otkad im je ispričao šta se dogodilo, očekivao to pitanje. Svima je rekao da su se Bernarda i inkvizitor udavili, ali Gvalda, čije je prisustvo u zamku bilo poznato samo još Simonu i Delfini, nije ni pomenuo. Odlučio je i da nikad ne otkrije ko je ukrao rukopis. Svima bi bilo teško da poveruju da je Bernardin očajnički gest samo posledica ludila. Njeno bezumno ponašanje izazvalo je niz međusobno povezanih događaja koji su doveli do katastrofalnih posledica i posejali smrt. Ta žena svakako ne zaslužuje samilost, ali nema više smisla svaljivati na nju krivicu za dela koja je sigurno nesvesno počinila. Možda je, prisluškujući Bonicove i trgovčeve razgovore, pomislila da i taj rukopis pripada njoj i da joj ga je neko, ko zna kad, ukrao. Nije mogao drugačije da objasni krađu. Sebi je, međutim, zamerao što nije bio pronicljiviji prilikom posete starici. Kad mu je Bernarda pokazala svoje vredne knjige, odmah je trebalo da shvati da taj bolesni um ispreda neku čudnu vezu između prošlosti i sadašnjosti. Kad je malo bolje razmislio, shvatio je da samo on bio u prilici da posumnja. Nije posumnjao i voda je progutala rukopis.

Simon je ćutao, zamišljeno posmatrajući vatru. Posle izvesnog vremena ponovo se okrenuo prema Metjuu.

- I šta sad? - promrmljao je.

- Sad ste slobodni - potišteno odvrati učitelj. - Malo njih zna da ste ovde, zasad vas niko neće tražiti i ako požurite, možete stići u Francusku. Ako uopšte želite da pođete sami - dodade, gledajući ispod oka Alisu, koja je sedela s druge strane vatre.

- Ne, i ona će poći sa mnom. Odućčila je da će, kad stignemo u Eks, napisati pismo Bonicu kojim će ga obavestiti da se odriće nasledstva i da mu ostavlja svu imovinu, uključujući i zamak.

Metju uhvati Alisin blistav pogled. Osmehnu joj se.

- Delfina će poći s nama - nastavi Simon. - Pokušali smo da je odvratimo, objasnili smo joj da će to biti dugo i naporno putovanje, ali nije htela ni da ćuje. Rekla je da nas neće ostaviti same makar umrla u sedlu! Možda je i bolje tako, ta žena je Alisi kao majka...

Možda je i bolja od majke koja ju je rodila, učitelj požele da mu kaže.

- Morate što pre poći - posavetovao ga je. - Ćim put bude prohodan, otmićari će ponovo krenuti da traže gospodaricu, a kad nađu stražarev leš i prazan senik, znaće da ju je neko oslobodio. Ćak i ako ne pomisle na vas, bolje bi bilo da tada budete daleko odavde.

Simon zamišljeno klimnu glavom.

- A vi - upita - šta ćete vi raditi?

- Otići ću u Milano da osnujem školu gramatike za decu iz porodica koje ne mogu da plaćaju usluge privatnog učitelja. Obavezao sam se starešini jednog reda pokajnika. Trebalo je da mu pošaljem pismo, da mu potvrdim svoje namere, ali onemogućilo me je ono što se dogodilo u zamku.

- I...

Simon zastade.

- I sve to što se dogodilo nimalo nije uticalo na vaše planove? Kad vlasti saznaju za inkvizitorovu smrt... Hoću da kažem, znali su da ste i vi bili u San Martinu, je li tako? Zar vam neće zabraniti da...

Učitelj uzdahnu.

- Nadam se da neće. Kako god bilo, ja ništa ne krijem i ako me budu ispitivali, reći ću ono što znam. Posle mog svedoćenja, Bonico će morati da im pruži objašnjenje. Možda će poslati nekog drugog da potraži rukopis u njegovoj palati u Lodiju, ali, iskreno, ne verujem da će to učiniti, da ne bi izazvali nove sukobe. Kakve bi koristi imali od toga da obelodane postojanje rukopisa kad su se sve vreme trudili da niko ne sazna za njega? Osim toga, proći će meseci dok se ne nadoknadi šteta koju je nanela poplava, tako da će poglavar i nadbiskup imati

mного veće brige od traktata. Moraće da se pomire s neuspehom tog poduhvata. Spreman sam da se kladim da će posle ovakve brljotine i papa odustati od potrage i da će se zadovoljiti još žešćim napadima na cara.

Vatra je polako slabila. Markizio je prekinuo razgovor sa Savinom, ustao i dodao još pruća. Onda je prišao učitelju.

- Poći ćemo pre svitanja - najavio mu je - kako bismo stigli u okolinu Melenjana pre nego što se razdani, a onda ćemo se razdvojiti. Mi ćemo skrenuti prema Kasanu, a vi nastavite prema Milanu.

- Kuda idete? - upita ga učitelj.

- U Vinjate. Jedan dalji Bonicov rođak tamo ima utvrđeno imanje. Alisa mi je napisala preporuke. Imanje je veliko i nadam se da će biti posla i za nas. Moj sin i ja imamo jake ruke i spremni smo da radimo bilo šta da bismo preživeli. Zasad će i to biti dovoljno, kasnije ću možda potražiti neki komad obradive zemlje. Na kraju krajeva, ima mnogo gospodara kojima je potreban zakupac...

Čelo mu se naboralo od brige, kao da poriče prividni mir s kojim je Markizio izgovorio poslednje reči. Metju ga uhvati za mišicu.

- Vi ste valjan čovek - reče - videćete da će sve biti kako treba.

Seljak pognu glavu i zagleda se u vrh čizama. Onda se okrenu i ode.

Metju ode da pokupi odeću s tronošca. Još je bila vlažna. Savio ju je, prebacio preko ruke i zaputio se prema kolima.

69.

Milano

Blaga svetlost sutona milovala je gradske zidine. Sunce, koje ih je pratilo na putu od samog svitanja, zalazilo je, ostavljajući još malo crvenkastog odsjaja na nebu.

Metju zastade da osmotri šanac. Voda u njemu bila je mirna, ali i dalje visoka. Spori mutni talasi zapljuskivali su donju stranu mosta preko kojeg je prelazilo desetak naoružanih konjanika. Iza njih se vukla kolona građana s vilama i ašovima, a malo dalje volovi su vukli dvoje praznih kola. Topot kopita i škripa točkova bili su zaglušujući.

Pretpostavio je da ti ljudi idu da očiste i poprave neki mlin koji je poplava oštetila. Iako je put od Melenjana do Milana bio prohodan, verovatno su malo istočnije, tamo gde Lambro preseca polja, posledice poplave mnogo veće.

Osvrnuo se i pogledao iza sebe. Alisa i Simon su već skrenuli na put koji se pruža uz šanac, a Delfina ih je sledila. Kad ga je mladić upitao gde bi mogli da prenoće pre nego što se zapute u Francusku, predložio mu je da odsednu u gostionici u blizini Kovačke kapije. „Nije naročito udobna“, objasnio mu je, „ali nalazi se izvan gradskih zidina. Mislim da je za vas bolje da ne ulazite u grad“, nastavio je, „ako ne želite da vas neki previše revnostan stražar upita odakle dolazite. Malo dalje, uz sam šanac, naići ćete na početak puta koji vodi u Verčeli i u Torino.“ Simon je odlučio da stignu do prevoja Mončenzio i da odatle produže prema dolini Durans, jer je to nabezbedniji put za Provansu.

Kad su se oprostili, Alisa se rasplakala. Zagrlila ga je i obećala mu je da će mu pisati. „Nismo završili Cicerona“, rekla mu je, smejući se kroz suze, „i ne želim da ga učim s drugim učiteljem!“ I Simon ga je zagrlio i pošto mu se zahvalio, pozvao ga je da ih poseti u Francuskoj. „Kad dođete u Eks, naslikaću vam nešto. Samo treba da mi kažete temu“, odlučno mu je rekao. Dok su se opraštali, Delfina je stajala sa strane i držala Katulu, koja se otimala. Nesigurno ga je pogledala, a on joj je onda prišao. „Čuvajte se“, rekao joj je i spustio joj ruke na ramena, „i čuvajte Alisu. Još joj je potrebna dadilja, nadam se da to znate?“ Oči joj se napuniše suzama. Klimnula je glavom jer nije mogla da govori.

Most je bio slobodan. Metju podbode konja i odjaha u Milano.

70.

Apulija

Kaštel del Monte, avgust 1249.

...te shodno tome mladi sokolovi moraju se uzgajati u poljima, daleko od šuma, u nekoj kuli ili u višim delovima neke usamljene kuće...

Čvrsto držeći guščije pero između prstiju, Fridrih odvrati pogled s lista. Kap mastila pade na savijenu krpju koja je ležala pored mastionice.

Spustio je pero na pisaći sto, ugasio uljanu lampu i ustao. Kroz veliku biforu na istočnom zidu pomaljalo se prvo jutarnje rumenilo.

Car dugim koracima pređe preko dvorane, pope se uz četiri stepenika ispod prozora, nasloni se na kamenu klupu isklesanu duž zida i zagleda se u polja.

Svetlost se brzo menjala. Ljubičasta koja je obrubljiivala obzorje pretvorila se u mutnu narandžastu svetlost izlazećeg sunca.

Prelazeći rukama preko ispusta bifore, Fridrih sačeka da se sunce sasvim uzdigne iznad te daleke vidljive granice.

„Izađi“, reče, pomno zureći, „i obasjaj cara, jedinu pravu svetlost pravde, hranitelja ljudi i branitelja mira.“

Stajao je nepomično sve dok su oči mogle da mu podnose sve jaču svetlost. Onda se okrenuo, sišao niza stepenice i vratio se za sto. Seo je, ponovo uzeo guščije pero, umočio ga u bočicu s mastilom i nastavio da piše.

Beleška autorke

Delo koje je poslužilo kao polazna tačka za ovaj roman zove se *De arte vanandi cum avibus (Veština lova sa sokolom)*. Postoje dve kopije originalnog rukopisa: jedna, dvotomna, čuva se na Univerzitetu u Bolonji, a druga, šestotomna, nalazi se u Apostolskoj biblioteci u Vatikanu. Obe su ukrašene finim minijaturama koje, uz istorijsko-naučnu vrednost teksta, predstavljaju značajno svedočanstvo srednjovekovne kulture. Ne zalazeći u složene i protivrečne teorije autoru ovog traktata (u tu svrhu preporučujem nezamenljivu knjigu koju je sastavila Ana Laura Trombeti Budriezi, za izdavača *Laterca*), pomenuću samo kako neki istoričari tvrde da je rukopis na istu temu ukraden iz carskog logora 1248. godine i kako je njegova kasnija sudbina vezana za jednog milanskog trgovca, Đuljelma Botacija, koji je 1264. godine pokušao da ga proda Karlu Anžijskom, u to doba još provansalskom grofu. U prigodnom pismu koje je uputio budućem kralju Sicilije, trgovac je opisivao zadivljujuće minijature koje su krasile stranice, hvaleći verno dočarane slike i veštinu kojom su prikazane vrline dobrog sokolara.

Ne baveći se raspravama koje proučavaoci godinama vode o pitanju porekla rukopisa, samo ću nagovestiti filozofsko - naučnu stranu njegove osnovne tematike. Kao što je čitalac već naslutio na osnovu priče, otvoren naturalistički ton traktata svakako je narušavao nesigurnu političku ravnotežu onog vremena. Bilo je to razdoblje u kojem je papa smatran jedinim čuvarem znanja koje mu je preneo sam Bog. Shodno tome, cara koji se usudio da proučava nauku, bilo da je reč o medicini ili o matematici ili, kao u ovom slučaju, o prirodnim naukama, crkvene strukture sigurno nisu dočekale blagonaklono, već su ga smatrale drskim protivnikom istina koje je otkrila Crkva. Ako se tome doda činjenica da je lov uz pomoć sokola - što je bila povlastica kraljeva i visokog plemstva - poistovećivan sa svetovnim užicima, s raskalašnošću i paganstvom, može se naslutiti koliko bi širenje tog rukopisa moglo razgneviti teologe u službi pontifeksa.

Ovaj roman nastao je upravo na pretpostavkama o sukobima koje bi mogle izazvati teme neke „zabranjene knjige“. Uprkos nepostojanju bilo kakvog istorijskog dokaza o sukobu između pape i cara u vezi s rukopisom, verujem da izmišljena priča na kojoj počiva zaplet ne odstupa mnogo od istine. Istini na volju, sukob između nauke i religije obeležio je vekove istorije zapadne filozofije. I danas smo, iako je od daleke 1249. godine prošlo osamsto godina, svedoci sukoba između Crkve, koja uzdiže religioznu etiku, i Države, koja s naporom brani laičku misao.

Želim da naglasim da porodica San Martino i njen zamak nikad nisu postojali u okolini Lodija. Istina je samo da su mnogi plemići iz Lodija imali imanja u okolini

grada i da su upravljanje imanjima prepuštali seljacima.

Glavni likovi romana plod su mašte, a stvarni historijski likovi su car Fridrih II, papa Inocentije IV, kardinal Ig de Sen Šer, nadbiskup Lav iz Peregga, njegov izaslanik Ventura iz Nigvarde, Ecelino da Romano, astrolog Paolo iz Bagdada i milanski poglavar Sopramonte da Lupi.

Zahvalnost

Kao i uvek, mnogo je osoba kojima moram da se zahvalim. Hvala Franku Rindoneu, zameniku generalnog direktora regije Lodi koji mi je velikodušno pomogao da rekonstruišem događaje i arhitekturu drevnog Lodija, stavljajući mi na raspolaganje mape, karte napravljene na osnovu snimaka iz vazduha i istorijske tekstove. Zahvaljujem i Anđelu Stropi i Mauriciju Pociju, rukovodiocima regionalne vlade Lodija, i Klaudiju Gacoli, menadžeru za odnose s novinarima u opštini Lodi, koji su doprineli mom upoznavanju s istorijom grada i njegove okoline. Hvala Ani Lauri Trombeti Budriezi, redovnoj profesorki srednjovekovne istorije na Univerzitetu u Bolonji i velikom stručnjaku za *De arte venandi cum avibus* (*Veština lova sa sokolom*), koja mi je razjasnila nedoumice u vezi sa stvarnim autorstvom rukopisa. Hvala Vitoriju Bergnahu, sekretaru monsinjora Đanfranka Ravazija, koji mi je dozvolio da čitam *Guicennas*, drevni i veoma vredan rukopis o sokolarstvu koji se čuva u Biblioteci ambrozijanaca u Milanu. Hvala Bepeu Kontiju, direktoru Školskog centra u Val Čenu, koji mi je u nekoliko navrata obezbedio građu potrebnu za proučavanje srednjovekovnih zamaka i utvrđenja. Zahvaljujem don Luidiju Testoreu, parohu crkve San Marko u Milanu, koji mi je otkrio da je ta crkva nekad bila manastir. Hvala Vitoriju Kampani iz knjižare *Palačo Roberti* u Basanu del Grapa i Graciji Finko, koja mi je pružila privilegiju da se divim freski u palati Finko, naslikanoj u doba cara Fridriha. Zahvaljujem Mauru Červiji, čuvenom veterinaru i velikom prijatelju, koji mi je objasnio načine zaraze besnilom i simptomima te bolesti kod čoveka. Hvala Đaniju di Marku koji je raspršio sumnje žene iz velikog grada po pitanju vremena sazrevanja kupina.

Kad je reč o onima koji su bili uz mene dok sam pisala roman, zahvaljujem Stefanu Maganjoliju, uredniku izdavačke kuće, na poštovanju koje mi ukazuje i na značajnim savetima. Hvala i Luidiju i Danijeli Bernabo, mojim agentima. Njihova profesionalnost, saveti, ohrabrenje i poneka zaslužena zamerka, pružili su mi dragocenu pomoć prilikom pisanja ove knjige. Najveću zahvalnost dugujem svom suprugu Đuliju. Njegova безусловna ljubav i strpljenje dali su mi snage da prevaziđem mnoge teške trenutke, čak i neke lične. Hvala i mojoj kćerki Elizabeti, koja je umela da primeti neke nedostatke u rukopisu i na taj način mi pomogla da popravim zaplet.

I, na kraju, od srca hvala velikom broju čitalaca koji prate moj rad. Nadam se da ih ni ovog puta neću razočarati.

Beleška o autoru

Valerija Montaldi živi i radi u Milanu gde je diplomirala Istoriju umetnosti. Posle dvadesetak godina bavljenja novinarstvom, 2001. godine objavila je prvi roman *Il mercante di lana* koji je osvojio tri prestižne književne nagrade.

Valerija Montaldi piše o događajima iz života plemića, naroda, monaha, jeretika, trgovaca, vojnika i veštica iz druge polovine XIII veka, delimično zasnovanih na istorijskim činjenicama.

Njeni romani prevedeni su u nekoliko evropskih zemalja.

1 Kratka muška jakna koja se zakopčava celom dužinom. (Prim. prev.)

2 Odnosi se na Fridriha II Hoenštaufena (Friedrich II Hohenstaufen, 1194-1250), od 1197. godine kralja Dveju Sicilija, od 1212. do 1250. nemačkog kralja i rimskog cara; pod titulom Fridrih Prvi bio je kralj Sicilije od 1198. do 1250; živeo je uglavnom na Siciliji; bio je veliki neprijatelj papstva, ekskomuniciran je iz Katoličke crkve; vodio je VI krstaški rat 1229. godine i uspeo, uglavnom diplomatskim putem, da povрати Jerusalim i druge gradove u tadašnjoj Palestini. (Prim. prev.)

3 Nem.: nada (Prim. prev.)

4 Gibelini su pristalice carske vladavine nasuprot papskoj, koju su podržavali gvelfi. (Prim. prev.)

5 Po crkvenom računanju vremena; devet sati ujutru po današnjem računanju vremena. (Prim. prev.)

6 Takozvani Ponizni su srednjovekovni religiozni pokret nastao u Lombardiji i širom severne Italije. Prepovedali su strog duhovni život nasuprot raspusnom načinu života koji se proširio među sveštenstvom. (Prim. prev.)

7 Fr.: pudlica. (Prim. prev.)

8 Posuda za prikazivanje hostije. (Prim. prev.)

9 Dvodelni prozor sa središnjim stubićem. (Prim. prev.)

10 Prostorije, uglavnom u manastirima, u kojima su se prepisivala crkvena dela. (Prim. prev.)

11 Trougaoni ukras iznad vrata. (Prim. prev.)

12 Crkvena zabrana. (Prim. prev.)

13 Srednjovekovni latinski: u ime Boga, amin. (Prim. prev.)

14 Jedna kvartana iznosi otprilike četiri litre. (Prim. prev.)

15 Prestupnici ili najamnici koje su vojskovođe unajmljivale za određene zadatke u bitkama. (Prim. prev.)

16 Jedan hvat iznosi 1,89 metara. (Prim. prev.)

17 Italijanska istorijska milja iznosi oko 1.851 metar. (Prim. prev.)

18 Jedan pedalj iznosi oko 26 cm. (Prim. prev.)